

Szelestei N. László
Sélyei Nagy Ignác püspöksége
(Tanulmányok és források)

Pázmány Irodalmi Műhely

Lelkiségtörténeti tanulmányok

Az MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport
sorozata

Sorozatszerkesztő
Szelestei N. László

A sorozatban megjelent:

1. Lelkiségtörténeti számvetés, 2009
2. Régi vallásos énekek és énekeskönyvek, 2011
3. Régi magyar imakönyvek és imádságok, 2012
4. Az áhitat nem hivatalos alkalmi és formái az 1800 előtti Magyarországon, 2013
5. Misztika a 16–18. századi Magyarországon, 2013
6. Szelestei N. László, Irodalom és lelkiség, 2013
7. Menny és pokol a barokk kori ember életében, 2014
8. Közkinccs: Tanulmányok a régi magyarországi prédikációk kompilációjáról, 2014
9. Kovács Eszter, *A Makula nélkül való tükkör* cseh forrásai, 2014
10. A nők és a régi magyarországi vallásosság, 2014
11. Régi magyar népelemek és imádságok, 2015
12. Egyház és reprezentáció a régi Magyarországon, 2016
13. Makulátlan tükkör: Tanulmányok a *Makula nélkül való tükkör* című kegyességi műről, 2016
14. Útmutató: Tanulmányok Pázmány *Kalauzáról*, 2016
15. Barokk vallásos közösségek, 2017
16. Népelemek és gyülekezeti énekek a 17. századi Magyarországon, 2017
17. Lelkiség és irodalom: Tanulmányok Szelestei N. László tiszteletére, 2017
18. Lelkiség és oktatás a régi Magyarországon, 2018
19. Második Mária: Mária Terézia a régi magyarországi kegyességben, 2018
20. Szelestei N. László, Tanulmányok a 17–18. századi magyarországi művelődésről, 2018
21. Eucharisztia és Úrvacsora a 16–18. századi Magyarországon, 2019
22. Átfedések: Szövegalkotás a 16–18. századi irodalomban, 2019
23. Maczák Ibolya, Kölcsonzés és kompozíció: Szövegalkotás 17–18. századi szerzők prédikációiban, 2019
24. Személyek, intézmények szerepe a hívek lelkiségének alakításában a 17–18. században, 2019
25. Szelestei N. László, Prédikálás a 17. századi Magyarországon (Kéziratok kötetek), 2020
26. Itáliai hatások a régi magyar lelkiségben, 2020
27. Szelestei N. László, Séllyei Nagy Ignác püspöksége (Tanulmányok és források), 2020

SZELESTEI N. LÁSZLÓ

SÉLLYEI NAGY IGNÁC PÜSPÖKSÉGE

(Tanulmányok és források)

MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport,
Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH)
Budapest, 2020

Lektorálta
Báthory Orsolya

Készült
az MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoportban,
Eötvös Loránd Kutatási Hálózat (ELKH)

A borítón elől:
A Székesfehérvári Egyházmegye Oltáriszentség Társulatának kézikönyve (1780)
(Címlap a Székesfehérvári Püspöki Könyvtár példányáról)

Hátul:
Részlet Tarnóczy István *Mennybe vezető kalauz* című művének címlapjáról
(Nagyszombat, 1675)

ISBN 978-963-508-950-5
ISSN 2060–7385

© Szelestei N. László
© MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, ELKH

Felelős kiadó: Hargittay Emil
Tördelte a szerző
A sorozat címlapterve: Szentés Éva
Nyomdai munkák: Séd Nyomda Kft.
Ügyvezető igazgató: Dránovits Anna
www.sednyomda.hu

T a r t a l o m

Séllyei Nagy Ignác püspök, a székesfehérvári egyházmegye lelkületének szervezője	7
Két imakönyvkiadás (1780, 1789)	15
Kéziratos énekeskönyv és annak Szent István-éneke	31
Szent István Koponyaereklyéjének fogadása Székesfehérvárott (1778)	45
Magyar nyelvű zsolozsmáskötet	51
Az <i>Énekek könyve</i> (1785)	57
Ányos Pál közismert himnuszok újrafordításáról	71
Paolo Segneri verses katekizmusának fordítása az <i>Énekek könyvében</i>	77
Forrásismertetések, forrásközlések	
Kéziratok	
Séllyei Nagy Ignác kéziratai a Székesfehérvári Püspöki Levéltárban	86
Séllyei Nagy Ignác püspöki körlevele (1778. márc. 12.)	96
Szent István Koponyaereklyéjének fogadási rendje (1778)	101
Séllyei Nagy Ignác kéziratos énekeskönyve	104
Séllyei Nagy Ignác magyar nyelvű zsolozsmáskötete.....	109
Nyomtatványok részletező bemutatása	
<i>A Szentlélek Istenhez való nyolcad napi ájtatosság</i> , [1779]	130
<i>Andachtsübungen bey der Bruderschaft für die verstorbenen Seelen</i>	132
<i>Az Oltárszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság</i> , 1780	135
<i>Das allerbeiligste Altarssakrament immervährend-anbethende Bruderschaft</i>	144
<i>Énekek könyve</i> , 1785	147
<i>A kereszténynek ájtatossága</i> , 1789	156
<i>A keresztény hitnek értelme</i> , 1789	163
Prédikáció, énekek, imák Szent István királyról	
Prédikáció a Koponyaereklye érkezésekor (1778)	166
18. századi énekelt históriák	172
Litánia és könyörgés Szent István királyhoz	191
Szent István király kis officiuma	195
Az <i>Énekek könyvének</i> Szent István éneke.....	199
19. században kompilált Szent István-énekek	201
Paolo Segneri verses katekizmusának magyar fordítása.....	205
A tanulmányok korábbi megjelenési helyei	219
Névmutató	221

Sélyei Nagy Ignác püspök, a székesfehérvári egyházmegye lelkületének szervezője*

Sélyei Nagy Ignác (1733–1789) a Székesfehérvári Egyházmegye első püspöke volt (1777–1789). Székesfehérvárott született, szülővárosában, Nagyszombatban és Rómában kapott alapos képzést, utóbbi helyen 1754-től a Collegium Germanicum et Hungaricumban tanult, 1758-ban teológiai doktori fokozatot szerzett, azután veszprémi püspökök, Padányi Biró Márton (1745–1762) és Koller Ignác (1762–1773) munkatársa, kanonokja, 1775-ben a Hétszemélyes Tábla ülnöke, helytartótanácsi tanácsos, 1777-től megyéspüspök, 1784-ig a budai királyi egyetem kancellárja. E néhány életrajzi adat alapján is megállapítható, hogy alapos műveltséget, szervezési és igazgatási gyakorlatot szerzett, az új püspökség területén születésénél fogva és a veszprémi püspökség szolgálatában töltött évek alapján jó helyismerettel rendelkezett.

A szakirodalom sokat foglalkozott Sélyei Nagy Ignác püspökségszervező tevékenységével, az államhatalomhoz való viszonyával.¹ Mostani vizsgálódásaim elsősorban arra irányulnak, hogyan alakította az új egyházmegye lelkiségét. Vajon eddigi ismereteinkből és a meglepően sok, a szakirodalomba be nem került forrás alapján ki lehet-e tapintani, hogy intézkedéseinek mi lehetett a forrásvidéke? Azokra a lelkiségi művekre figyelek, amelyeket ő állított össze papjai, hívei használatára; amelyektől eredményeket várt.²

---

* Köszönöm Mózessy Gergelynek és Stempely Irénnek a kötethez használt források építkezések idején is segítőkész rendelkezéseimre bocsátását.

¹ NÉMETH László, *Sélyei Nagy Ignác, 1777–1779 = A Székesfehérvári Egyházmegye jubileumi névtára*, Székesfehérvár, 1977, 65–75; Uő, *A Székesfehérvári Egyházmegye kialakulása (1688–1777) és első püspöke, Sélyei Nagy Ignác (1777–1789) = Székesfehérvár évszázadai, 4, 1688–1848*, szerk. KRALOVÁNSZKY Alán, Székesfehérvár, 1979, 51–91; BÄHLCKE, Joachim, *A magyar püspöki kar és a Habsburg Monarchia: együttműködéstől a konfrontációig, 1686–1790*, ford. FAZEKAS István, Budapest, Szeged, METEM, Historia Ecclesiastica Hungarica Alapítvány, 2013, 376–377, 381–384.

² A tanulmányban többször idézett ima és énekeskönyvek rövidítései a jegyzetekben:

– *Énekek könyve...* = *Énekek könyve szükséges litániákkal és imádságokkal a Magyar Keresztény Katolika Anyaszentegyház szolgálatjára Székes Fejérvári Püspökségben*, összeáll. [SÉLLEYI NAGY Ignác], Pest, Landerer, 1785.

– *Az Oltáriszentséget...* = [SÉLLEYI NAGY Ignác], *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság a székes fehérvári püspökségben*, Pest, Royer, 1780.

– *A kereszténynek ájtatossága...* = [SÉLLEYI NAGY Ignác], *A' kereszténynek ájtatossága és hitbéli tanúsága, melyben rövideden meg-magyaráztatik minden, a' mi az idvességre szükséges*, Pozsony, Landerer, 1789.

1763-ban fordításában látott napvilágot Lodovico Antonio Muratori 1747-ben kiadott *Della regolata devozione e A keresztény embernek ábitatossága*³ címmel. Latin nyelven magyarországiak számára az 1750-es évek első felében jelent meg.⁴ A jezsuiták a keresztény hitgyakorlás hangsúlyainak övékétől különböző volta miatt támadták Muratori művét. Migazzi Kristóf bécsi érsek (1757–1803), egyúttal váci püspök (1756–1757, 1761–1786) a német nyelvű kiadást⁵ ért bírálatok miatt Róma véleményét kérte. XIV. Benedek pápa 1759-ben azt válaszolta, hogy Muratori véleménye egyezik a katolikus egyház tanításával.⁶ Mindezek ismeretében fordította Séllyei Nagy Ignác magyarra a művet, amely a trienti zsinat szellemében sürgette a katolikus szervezeti és hitéleti megújítást. A megvalósítandó lépcsők: szervezet kiépítése, szemináriumok felállítása, rezidenciakötelezettség, egyházmegyei zsinatok majd püspöki körlevelek, canonica visitatio, prédikálás, jól szervezett (recte instituta) intézmények és liturgia, művelt és jámbor papok (docti et pii parochi). Ebben a Muratori-műben különösen hangsúlyos, hogy a hitélet központjába a Bibliát és a szentmisét kell állítani, a „köznépnek értelmire rendelt” prédikációkat kell mondani és mellőzni kell a vallásos külsőségeket. Alapos szentmismagyarázatot olvashatunk benne, a szentmise teljes szövegének anyanyelvű fordításával. Séllyei Nagy Ignác az általa fordított mű mondandójával egyetértett. Később, egyházmegyéje hívei számára összeállított imakönyvébe (*A kereszténynek ábitatossága...*, 1789) fordításának a szentmiséről szóló részét belehelyezte.

A vásár- és ünnepnapjainak prédikálás fontosságát ő is a trienti zsinat tanításával egyezően tartotta fontosnak. Püspöki kinevezése után nem sokkal papjainak írt körlevélben prédikálási segédkönyvként ajánlotta François-Aimé Pouget Montpellier-i katekizmusának latin fordítását, az *Institutiones catholicae in modum catecheseos*,⁷ melynek indexe alapján hasznos és üdvhozó beszédeket lehetett tartani. Tanulságos, ha egy kicsit itt szemügyre vesszük a magyarországi kutatás álláspontját a szerzővel és művével kapcsolatban.

---

³ *Lamindus Britaniusnak, vagy MURATORIUS Lajos Antalnak [...] a keresztény embernek valóságos ábitatosságáról költ munkája*, [ford. SÉLLYEI NAGY Ignác], Eger, Bauer, 1763.

⁴ *De recta hominis christiani devotione opus*, Viennae, Kaliwoda, ante 1756.

⁵ *Die wahre Andacht des Christen*, Aschaffenburg, Kauffmann, 1751.

⁶ „L'autore lotta contro certi abusi superstizionali, che non approva neppure la Chiesa.” A vitáról rövid összefoglalás: SZELESTEI N. László, *Klímó György püspök szerepe Lodovico Antonio Muratori műveinek magyarországi terjesztésében* = Sz. N. L., *Irodalom és lelkiiség*, Budapest, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiiség Kutatócsoport, 2014 (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiégtörténeti tanulmányok, 6), 177–178.

⁷ POUGET, Franciscus Amatus, *Institutiones catholicae in modum catecheseos, in quibus quidquid ad religionis historiam, ecclesiae dogmata, mores, sacramenta, preces...*, Venetiis, 1761 etc.

A szakirodalom szerint ez a könyv janzenista, janzenista színezetű. „A janzenista francia oratoriánus hírhedt Montpellier-i katekizmusából” negyvennél több plébániai könyvjegyzékben van példány a veszprémi egyházmegyében. Gyakran fellelhető a mű a váci egyházmegye 1780 után meghalt papjainak könyvei között is.⁸ Migazzi Kristóf bécsi érsek és váci püspök 1763. évi katekizmus-kiadásában a trienti szellemben írott katekizmusok között általános használatra jónak tartotta Alexander Noël, Roberto Bellarmino, Petrus Canisius, Jacques-Bénigne Bossuet katekizmusai mellett Pouget művének (Sélyei Nagy Ignác által is ajánlott) latin fordítását.⁹ A latin fordítás kiadásai egyházi jóváhagyással többször megjelentek, például Velencében az 1760-as években. Németül és horvátul ugyancsak közreadták. Mikes Kelemen Rodostóban Pouget Montpellier-i katekizmusát franciából fordította magyarra. Hopp Lajos e fordítás kritikai kiadásának utószavában leírta, hogy Pouget halála után rendtársa, Pierre-Nicolas Desmolets, a cenzúra által javasolt módon változtatott a katekizmuson, így az először 1725-ben Párizsban napvilágot látott latin változat „expurgált”. A latin változat és annak anyanyelvi fordításai mindig egyházi engedéllyel jelentek meg, az *Index librorum prohibitorum*ba egyik kiadás sem került be. Egyébként Pouget janzenistasága vitatható.¹⁰ Sélyei Nagy Ignác egyik kéziratából egyértelműen kiderül, hogy ő a janzenizmust elítélte.

[...] a máii bölcsek, leginkább két jel alá osztották föl magokat, hogy ne éppen régi pogányoknak lenni ítéltessenek, vagy mindenestül azok tanítványinak. Két név alatt tehát akarják leginkább pusztítani az

---

⁸ HOLL Béla, *A teológiai gondolkodásmód alakulása a kora felvilágosodás-kori magyar katolikus papság könyvkultúrája tükrében* = H. B., *Laus librorum: Válogatott tanulmányok*, szerk. MONOK István, ZVARA Edina, Budapest, 2000 (METEM-könyvek), 166.

⁹ *Römischer Katechismus auf Befehl Sr. Päpstlichen Heiligkeit Pius des V. ... nunmehr auf Veranstaltung des ... Erzbischoffs zu Wien, und Bischoffs zu Waitzen ... in allgemeinen Gebrauche aus dem lateinischen in deutsche übersetzt*, Wien, 1763, Vorbericht, d7r-v: „... so haben wir für gut gefunden, dieselben hier zu ermahnen, daß sie aus der Glaubens- und Sittenlehre des Natalis Alexander, aus Canisius, Bellarminus und Bossuet Katechismen, und aus dem allgemeinen Unterrichte, der von Franciscus Amatus Pouget verfertigt, und in lateinischer Sprache herausgegeben worden ist, alles dasjenige hernehmen sollen, was nach Anleitung der Lehrsätze unseres Katechismus in allen Vorfallenheiten für die Glaubigen erforderlich und tauglich seyn mag.” Az említett katekizmus-szerzők közül Alexander Natalis [Noël] domonkos szerzetes (†1724) egyháztörténeti műve került indexre, a *Theologia dogmatico-moralis* nem. A janzenizmus több nézetével rokonszenvezett. A gallikanizmust képviselő Bossuet katekizmusá sem szerepel a tiltott könyvek jegyzékén.

¹⁰ Vö. BEREZC Ágnes, *Janzenista olvasmányok Magyarországon*, doktori értekezés, Szeged, 2006, 36. <http://doktori.bibl.u-szeged.hu/273/> (2019. ápr. 19.) A 123. lapon viszont Pouget 1765. évi velencei latin kiadását a janzenista művek közé sorolja, másutt (p. 126) janzenista kegyességi szerzőként említi.

Isten Anyaszentegyházát. Egyik előbb kikerülhetetlen, azután meggyőzhetetlen kedvből történni állít mindeneget, hogy se jó, se rossz nem lehetsz. Ezek Janseniust imádják az ő kis Anyaszentegyházokba[n]. A másik, csupa természet és Istennek minden köze nélkül. Ezek szabadkőművesek.¹¹

Muratori és Pouget műveinek felemlítése után tehetünk egy kis kitérőt. A szakirodalom mindkét esetben igyekszik tevékenységüket, hatásukat címke alá sorolni és a felvilágosodás bevett fogalma szerint értékelni. Eszerint Muratori a katolikus felvilágosodás vezéralakja, Pouget a janzenizmus közvetítője. Sélyei Nagy Ignác imént idézett megfogalmazása azt tanúsítja, hogy ő Muratori és Pouget műveit a katolikus egyház egyházon belüli megújulása érdekében tartotta fontosnak. Úgy tűnik, a domonkos, némely esetben janzenizmussal rokonszenvező Alexander Noël és a gallikán Jacques-Bénigne Bossuet katechetikai műveivel is hasonló a helyzet.

Visszatérve Sélyei Nagy Ignác körleveleihez:¹² az erkölcsi tanítás közvetítési formájában fontosnak tartotta, hogy papjai (Jézus példáját követvén) példabeszédeket használjanak.¹³ Ügyeljenek a hívek befogadóképességére, beszédük legyen gyümölcsöző és rövid, ne önmagukat, hanem a megfeszített Krisztust hirdessék. Évente vegyenek részt lelkigyakorlaton, prédikációikra készüljenek, azokat írják le, hogy vizitációkor meg tudják mutatni.¹⁴ Egyik körleveléhez mellékelte Pouget katekizmusának fejezet-címeit, és 600 [!] pontban sorolt fel katekizmusi kérdéseket. Hangsúlyozta és példákon keresztül mutatta meg, hogyan kell a tudatlan népet és a gyermekeket a keresztény tanokkal megismertetni. Folytonosan figyelmeztetett a

---

¹¹ Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1482/[2], p. 4: *A keresztényi életre való minden rendbéli embereknek hasznos emlékeztések* – kéziratot aszketikus mű, ki akarta nyomtatni. Vö. NÉMETH, *A Székesfehérvári Egyházmegye kialakulása*, (1. j.), 81. – Sélyei Nagy Ignác szabadkőművesekről írt levele: *Responsio erudita Agentis Romani Pauli Bernardi Giordani ... Acta Ecclesiae Albaregalensis*, II, nr. 5901/2, 1778–1780, 274–276.

¹² Székesfehérvár, PLt, *Acta Ecclesiae Albaregalensis*, I, nr. 5901(1), 1777–1778, pp. 178–179. (1778. febr. 5.)

¹³ Uo., p. 180: „In explicandis quibusdam fidei dogmatibus salutaribus quidem, sed subtilioribus, quam quae a quovis intelligi possint cavete, ne ea generatim nimis proponatis, sed explicate similitudinibus, comparationibus popularibus et ad vulgi captum factis, quem nos morem suo ipse Christus exemplo docuit, qui sine parabolis non loquebatur. In materia verum morum, ita ad singularia descendere oportet, ut tamen nota in populo vitia acerbe nimis non proponantur, neque tam patule, ut ii, qui illis notati sunt signis quibusdam indigentur, sed docere potius modum, quo vitia fugiantur, et mores optimi comparentur.”

¹⁴ Uo., „Quisque autem conciones ex Catechismo inchoandas peculiari pro hoc casu libro inscribat, ut tum occasione visitationis tum etiam alias, quoties libuerit inspicere possit an et qualiter huic nostrae ordinationi sit satisfactum.”

vasár- és ünnepnapli litániákhoz kapcsolt katekizisek fontosságára. Megrótta azokat a papjait, akik ritkán prédikáltak, vagy nem írták le beszédüket. 1784-ben a magyarul és németül legjobban prédikáló két papja jutalomként Szent István király napján a székesfehérvári székesegyházban mondhatott beszédet.¹⁵ Azokat is kemény szavakkal illette, akik a püspöki körlevelet nem továbbították gyorsan. (Nem nyomtatott körlevelekről van szó, hanem kézírásosokról, azokat a plébánosoknak megkapáskor és leírás utáni továbbításkor dátumoznia kellett, hogy ellenőrizhető legyen kinek-kinek az engedelmissége is.¹⁶) Több prédikációja olvasható az *Acta Ecclesiae Albaregalensis* köteteiben. Tanítási módszere jól rekonstruálható körleveleiből, kézírataiból és az általa szerkesztett nyomtatványokból. A püspök önmagától és papjaitól is sokat követelt.

Bizonyára az sem véletlen, hogy Pouget katekizmus formájú institutióit ajánlotta papjainak – ő maga is gyakran foglalta össze kézírataiban és kiadott műveiben a keresztény hittani ismereteket. Ima- és énekeskönyveiből felsorolom ezeket.

Sajátos katekizmus a *Tanítások fiaitokat...* kezdetű rész: 1-től 12-ig a számoknak a keresztény hit- és erkölcsstanban való előfordulásait sorolja fel.¹⁷ (Hasonlóan a ma

---

¹⁵ Magyarul Györe János velencei adminisztrátor, németül Strommer Benedek tétényi plébános. A kiválasztásról: „Ea fuit mens et intentio mea ab initio, ut quos de clero meo a modo concionum et sermonum suum ad populum dicendi partim ipse memoratioris esse nostram, partim ab aliis laudari audiveram, duos ex iis quotannis deligerem, quibus cum recurrente Divi Stephani Regis velut cathedralis meae Albaregalensis ecclesiae Patroni festo solenni in eadem cathedrali ecclesia, uni quidem Hungarico, alteri vero Germanico sermone dicendi copiam facerem...” Székesfehérvár, PLt, *Acta Ecclesiae Albaregalensis*, IV, nr. 5901/4, 1783–1786, 244.

¹⁶ Székesfehérvár, PLt, *Acta Ecclesiae Albaregalensis*, II, nr. 5901/2, 1778–1780, 16–17: De quibusdam enim relatum nobis est, quod raro admodum concionentur. De aliis autem quod prorsus imparati ambonem conscendant inutilibus vacuis ab omni doctrina verbis horae quadrantem vel aliquid amplius extrahant. Unde praeterquam quod vobis omnibus et singulis districtim praecipiamus nullum ut diem Dominicum aut festum absque concione, quae elaborata doctrina, et unctione plena sit, perire sinatis, nisi fors aliquem repentina aliqua infirmitatis aliquando impediatur, una certos vos reddimus prioris ordinationis nostrae, quae singulas conciones vestras aut in scriptis asservandas, aut in proprium librum qui penes parochiam maneat inscribendas jussimus, effectum etiam cum privatione beneficii nos procuraturos. Cui parem omnino poenam promerentur et ii, quicumque ordinationes, edicta et mandata nostra, aut officii nostri morose apud se detinent, nec illa describere festinant, ad alterumque expedire. Quae negligentia cum et gravem promovendis negotiis saepe moram injiciat, et nostrarum ordinationum effectum non tam cito ac deberet, sequatur, sub gravi ideo animadversione omnibus imponimus, ut quidquid ordinationum nomine ad ipsos devenit, illico se ad describendum illas accingant, aliorumque sine mora expediant, de quo ut certe esse possimus, volumus ut quilibet ad tales qualescunque literas ipsam diei horam qua percipit, et qua ad alium expedit adscribat, ut inde cum illas in origine ad nos vice archi diaconi remiserint adpareat uniuscujusque promptitudo et obedientia.”

¹⁷ *Az Oltáriszentséget...*, Aa2v–Ee3v. – Ugyanez olvasható az Oltáriszentség-társulat német nyelvű imakönyvében *Biblische Lehrsätze* címmel. (*Das allerbeiligste Altarssakrament immervährend-anbethende*

is sokak által ismert *Mestereknek mestere...* kezdetű katekizmus- és mulató énekhez.)
A kettes számhoz az alábbi kezdetű bekezdések tartoznak:

II. Két természet vagyon az Krisztusban... Kettő a legfőbb parancsolat... Kétféle kötelessége a keresztény igazságnak: első jót cselekedni, második a bűnből távozni... Kétféle a véték: első az eredendő... második a cselekvésbéli... Kétféle az isteni malaszt, első a megszentelő... második a segítő... Kétféle a töredelmesség: első a tökéletes... második a nem tökéletes... Kétféle a szent búcsú, első a teljes... második a nem teljes...

Egyik körlevelében¹⁸ az iskolásoknak való megtanításra ajánlja az *Énekek könyvében* szereplő, hosszabb költeményt, a *Lelki dicséret* címűt¹⁹ az *Omni die dic Mariae* dallamával. A *Lelki dicséret, melyben foglaltatnak a keresztényi tudományok fő cikkelei* (tulajdonképpen verses katekizmus) a kölcsönvett dallammal otthon, utakon és mezőkön is felhangozhat – írta papjainak. A versezetet behelyezte *A kereszténynek ajátatossága...* (1789) című imakönyvébe is.²⁰ Az *Énekek könyvének* kézírata megvan a Székesfehérvári Püspöki Levéltárban,²¹ egy része Ányos Pál kézírásában. Az Ányos kézírásából hiányzó énekek (*Az isteni gondviselés, Lelki dicséret I–II, az Ím arcunkra borulunk* kezdetű miseének és a Szentháromság utáni vasárnapokra rendelt énekek) kivételével bizonyíték arra, hogy a versek Ányos Pál szerzeményei.²²

Az 1780-as imakönyv végén külön fejezet *A keresztény tudományok rövid summája*, az 1789-es imakönyvhöz javítva, bővítve kolligálták (*A keresztény hitnek értelme, melyben rövideden megmagyaráztatik minden, ami az idvességre szükséges*, Pozsony, Landerer, 1789), az alábbi fejezetekkel: a Hitvallás (*Credo*) 12 cikkelyének magyarázata, az Úr imádságának (*Miatyánk*) hét kérése; a *Tízparancsolatnak, az Anyaszentegyház öt parancsolatjának, a hét főbűnnek és a hét jó erkölcsöknek*

Bruderschaft in der Stuhlweissenburger Kirchensprengel, Stuhlweissenburg, zu finden bey Adam Augustin Lang, burgerl. Buchbinder, 108–182.)

¹⁸ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis, V, nr. 5901/5, 1787–1790, pp. 9–13. (1787. jan. 22.)

¹⁹ *Énekek könyve...*, 15–30. Paolo Segneri *Laude spirituale* című verses katekizmusának fordításáról lásd e kötet tanulmányát a 77–84., a fordítás szövegét a 205–218. lapokon.

²⁰ pp. 351–360.

²¹ Jelzete: Kéziratok, nr. 1537.

²² Vö. SZELESTEI N. László, *Ányos Pál megjegyzése közismert himnuszok újrarendezéséről* = „Mestereknek gyengyének”: Ünnepi kötet Madas Edit hetvenedik születésnapjára, szerk. HENDE Fanni, KISDI Klára, KORONDI Ágnes, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Szent István Társulat, 2020, 481–486.

magyarázatja. A püspök imakönyveiben magyarázó és imádságos formában szerepelteti a hitgizságokról szóló részleteket.²³

A Pesten, Royer nyomdájában 1780-ban kiadott, *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság a székesfehérvári püspökségben* című imakönyvben²⁴ a társulati tudnivalók és a tanító rész után a korban szokásos módon (gyakran kisofficium formájában) litánia, imádságok és énekek következnek – a magyar múlt értékes anyagát használva.²⁵ A fennmaradt példányokban (az ívjelek tanúsága alapján) nyomtatás utáni betoldásnak tekinthetjük a *Miatyánk* magyarázatát, *A kanonika órákra való ájtatosság* és *A szentmise áldozatja alatt* címmel olvasható fejezeteket.²⁶ E püspöksége kezdetéből származó kiadványának ezek a betoldásai szintén azt a szándékát nyomatékosítják, ami folyamatosan foglalkoztatta: a hitélet minél alaposabb megismertetését és az abban való elmélyülést (katekizmus, zsolozsma szerű imádság, szentmise). Valószínűleg ugyanezen nyomdában, 1779-ben tették közzé, aztán a társulati imakönyvhöz kötötték az alábbi kiadványt: *A Szentlélek Istenhez való nyolczad napi ájtatosság, melly Székes Fejérvári Püspökségben méltóságos püspök ő nagyságától kei adatott, és rendeltetett.*²⁷ A kötetecskét Pünkösöd ünnepére és a bérmálás szentségére való alapos felkészülés segítésére szánta a püspök.²⁸ (1778. március 27–28-án, amikor Szent István Koponyaareklyéje elé Móra érkezett, ott 1288 példányt személyt bérmált meg.²⁹)

²³ *Énekek könyve...*, (2. j.), 289–314; *A kereszténynek ájtatossága...*, (2. j.), 135–143.

²⁴ Részletező leírását lásd e kötet 135–143. lapjain.

²⁵ Vö. SZELESTEI N. László, *Sélyei Nagy Ignác két imakönyve (1780, 1789)*, Magyar Könyvszemle, 2016, 319–336.

²⁶ N_{5v} utáni betoldás ívjelei: Ff_{1r}–Gg_{4v}. Az N_{5v} órszava (Sancta) a betoldás utáni folytatásra utal. Az utólagos betoldás szövege kéziratban (Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1482).

²⁷ 8r, 77 p. Sélyei Nagy Ignác 1779. május 9-i körlevelében így írt papjainak: „...In eo potissimum conniti debemus, ut populus spirituali nostrae curae concreditus ad unius Verbi Dei agnitionem, quo fieri potest clariorem, modis omnibus... Eum in finem utraque lingua impressi isthic Libelli pro numero singulorum districtuum submittuntur, ut in qualibet ecclesia animarum curatores litánias, et preces in illis comprehensas quotannis recurrente sacro Pentecostes, per totum octiduum vespertinis horis, quando populo commodissimum futurum est, dato praevie campanae signo absolvere teneantur... Oportebit autem in singulis parochiis tria retinere exemplaria, ut sint duo, tresve, qui legere norunt, qui ad versiculos Psalmi, et alios praeoranti sacerdoti respondere, et cantilenam adjunctam praecinere possint.” Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis, II, nr. 5901/2, 1778–1780, 95–96.

²⁸ Jellemző Sélyei Nagy Ignác kiadványaira az olvasmányos megfogalmazás. Például *A Szentlélek Istenhez való nyolcadnapi ájtatosság* bevezető, tanító rész harmadik tanúsága így kezdődik: „Aki csak köszöbről köszöntötte is a keresztényi tudományt, vagy a szent keresztnek a jelét magára vetni szokta naponként; vagy e köz rövid imádságot: Dicsőség az Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek imádkozza, azt nem szükség emlékeztetnünk...”

²⁹ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis, I, nr. 5901/1, 1777–1778, 227–245.

Külön vizsgálatot érdemelne az egyházmegye nem magyar anyanyelvű híveinek gondozása. Az *Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság a ... székesfehérvári püspökségben* terjedelemben és tartalomban jelentősen eltér német társától (*Das allerbeiligste Altarsakrament immerwährend-anbethende Bruderschaft in der Stuhlweissenburger Kirchengsprengel*). A magyar nyelvű kiadvány példányaihoz hozzákötve olvasható önálló lapszámozású, fentebb említett kiadvány: *A Szentlélek Istenhez való nyolcadnapos ájtatosság...*³⁰ Ennek német változata is megvan kézíratai között (*Achttätige Andacht zu dem Heiligen Geist welche zu dem Stuhlweissenburger Kirchen-Strengel von Ihro Bischöflichen Gnaden vorgeschrieben ist*), horvát változatáról ugyancsak tudunk.³¹ A hívek, legalábbis az olvasóképes hívek (papokat és iskolamestereket is beleértve) arányára egy 1779 tavaszán Batthyány József primáshoz írt leveléből következtethetünk. Bár a központilag elrendelt, egységes katekizmust nem ismerte még, a primás iránti kötelességből jelezte az igényeket: 400 példány német, 300 magyar és 50–50 horvát és szlovák nyelvre volna szüksége.³²

Séllyei Nagy Ignác imakönyveiből hiányoznak a hitélet lényegét eltakaró külsőségek, formaságok táplálását segítő részek. Számára a *Biblia* és a szentmise központba helyezése és a keresztény szeretet helyes értelmezése volt a fontos. Kortársaihoz hasonlóan szorgalmazta az Oltáriszentség fokozott tiszteletét, az Oltáriszentséget Szüntelen Imádó Ájtatos Társaságba minden plébániáját beosztotta, annak kézikönyvét nagy gonddal állította össze; a szentségimádás végzését szabályozta.

A tanulmány elején feltett kérdésre, hogy Séllyei Nagy Ignác püspök intézkedéseinek mi lehetett a forrásvidéke, így válaszolhatok: püspöki tevékenységében nem külső áramlatok motiválták, hanem komolyan vette római katolikus püspök voltát és annak megfelelően, felelősen végezte munkáját.

---

³⁰ Részletező bemutatását lásd e kötet 130–131. lapjain.

³¹ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis II, nr. 5901/2, 1778–1780, 97–130, 131–152. A horvát (illír) változatról: NÉMETH, *A Székesfehérvári Egyházmegye kialakulása...*, (1. j.), 82.

³² Valószínűleg a Pozsonyban Patzkónál először 1778-ban nyomtatott katekizmusokról van szó a levélben (Az öreg katekizmus kérdésekkel és feleletekkel; Katechismus mit Fragen und Antworten, Welký katechismus s otázkami a odpowědmi).

Két imakönyvkiadás (1780, 1789)

Fejér György 1789-ben, Sélyei Nagy Ignácnak, a székesfehérvári egyházmegye első püspökének halálára írt, valószínűleg Faludi Ferenc VI. eclogájára rájátszó *Pásztor dal*ában az egyik pásztor (Titirus) kiemeli a püspök ragyogó jámborságát, istenes életét, (lap alatti jegyzetben bizonyítékként annak Muratori-fordítását említi meg), továbbá azt, hogy a múzsák is kedvelték. (Lapalji jegyzet:

A Magyarországi Mindenségnek sokáig viceprézesse volt. Vannak több magyar munkái: úgymint az Oltáriszentségről, a Szentháromságról s. a' t. Most is egy munkája vagyon ugyan ezen sajtó alatt, melynek ez a címe: A kereszténynek ájtatossága és hitbéli tanúsága, melyben rövideden megmagyaráztatik minden, ami üdvösségre szükséges. Pozsonyban.)¹

Vajon csak az elhunyt püspököt dicsérő szokásos túlzásokról van szó, vagy az ténylegesen kedvelték őt a múzsák is? Hova helyezhetjük irodalmi tevékenységét? Olyan korban élt, amikor a katolikus egyházat megújítani akaró törekvések és a bécsi jozefinista reformok egymásnak feszültek. Ha fejlődéselvű irodalomtörténet-írásunk koordinátáira figyelünk, (és azt elfogadjuk), a múzsák kedvében lelkiségi irodalom művelésével a 18. század végén már kevésbé lehetett járni.

Sélyei Nagy Ignác (1733–1789) személyéről, szerepéről többen írtak már. A püspökség felállításának százéves évfordulóján Pauer János latinul kiadott művében² protokolláris és reprezentációs forrásszövegeket is közzétett. Nem mulasztotta el megemlíteni a püspök 1763-ban megjelentetett Muratori-fordítását,³ a papi utánpótlás érdekében tett intézkedéseit, egyházlátogatásait, építkezéseit. Hívei vallásosságának növelése érdekében kongregációkat alapított, pásztorleveleivel irányított. Az egyházmegyei Oltáriszentség társaság számára kézikönyvet adott ki.⁴

¹ FEJÉR György, *Méltóságos és Főtisztelendő Sélyei Nagy Ignác úrnak [...] emlékezete [...] Sz. András havának [1] 12. napján*, 1789, Pozsony, Landerer, 1789.

² PAUER, Joannes, *Historia Dioecesis Alba-Regalensis ab erecta sede episcopali, 1777–1877*, Albae-Regiae, 1877.

³ *Lamindus Britaniusnak, vagy MURATORIUS Lajos Antalnak [...] a keresztény embernek valóságos ábítatosságáról költi munkája*, Eger, Bauer, 1763.

⁴ *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó újitatos Társaság Székes-Fehérvári Püspökségben*, Pest, 1780, 8vo.

Szerette a magyar nyelvű irodalmat.⁵ II. József reformjai súlyosan korlátozták tevékenységének irányvonalát.⁶ Az egyházmegye számára katekizmust írt,⁷ ragaszkodott ahhoz, hogy hívei kezébe a püspökük által írt vagy kijelölt katekizmus kerüljön, s ne a központi állami hivatal általi reformelképzelések szellemében készítettet.⁸

Az 1877-ben kiadott jubileumi emlékkönyv szerzői forrásközlés nélkül, röviden ismétlik a Pauer által írtakat.⁹ Az 1970-es évek végén Németh László foglalkozott Séllyei Nagy Ignác alakjával,¹⁰ hivatkozva levéltári forrásokra, több ponton példaképpel illusztrálta, hogy II. József mely intézkedéseivel értett egyet, mit és miért kritizált. Értelmezte Séllyei Nagy Ignác távolmaradását a Bécsbe érkező pápa fogadására utazott magyar püspökök közül. Beiktatása után fél évvel már egyházmegyei katekizmust juttatott el papjainak, nem sokkal később a papokat évenkénti lelkigyakorlatra kötelezte, ügyelt a világi és vallási társulatokra. Veszprémi egyházmegyei tapasztalata alapján szabályozta a szentségimádás módját, a Szentlélekről magyar, német és illír nyelven kötetecskét tett közzé; kézikönyvet adott az általa alapított Oltáriszentség-társulat tagjainak kezébe. Szabályozta a népének használatát, a szentmiséhez az eseményeket végigkövető éneket adott ki (*Ím arcunkra borulunk...*), vasár- és ünnepnapokra pedig a perikopaszövegeket versbe foglaló énekeskönyvet. Szigorú rendet tartott, joghatóságának tiszteletben tartására kényes volt, a trienti zsinat intézkedéseit betartotta és betartatta. Németh László érzékenyen elemezte Séllyei Nagy Ignác viszonyát a jozefinista reformokhoz. Magyar jogi és történelmi hagyományok alapján helyezkedett szembe a Türelmi

⁵ PAUER, *Historia*, (2. j.), 291.

⁶ Uo.: „... mutationes gravissimae, ubi omnis muneris ratio adeo adstricta fuit, ut quaelibet administratio id non nisi agere potuerit, quod altiori loco admissum fuit.”

⁷ Uo.: Pro scholis Catechismum ipse conscripsit, et curatoribus communicavit.

⁸ 1775-ben az Ignaz Felbinger-féle *Allgemeine Schulordnung* terveit mintaiskola indult, a Felbinger által németül kiadott alapkönyveket latinra fordították (*Idea scholae normalis*, 1775; *Methodus catechisandi*, 1776; *Appendix ad methodum catechisandi*, 1777; *Prolegomena theologiae catecheticae*, 1780). A rövidebb és hosszabb, egységes, Felbinger-féle katekizmust nem fogadták el a magyarországi püspökök, élükön Migazzi Kristóffal és Eszterházy Károllyal, ragaszkodtak a korábbi katekizmusokhoz (Ezek: a Petrus Canisius-féle; Roberto Bellarmino római katekizmusa; a délnémet területeken elterjedt az Ignaz Parhamer-féle katekizmus). FINÁCZY Ernő, *A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában, II, 1773–1780*, Budapest, MTA, 1902, 108–116.

⁹ *Emlékkönyv a székesfehérvári püspöki megye százados ünnepére, 1877*, közrebocsátják KÁROLY János, NYIRÁK Sándor, Székesfehérvár, 1877, 170–176.

¹⁰ NÉMETH László, *Séllyei Nagy Ignác, 1777–1779 = A Székesfehérvári Egyházmegye jubileumi névtára*, Székesfehérvár, 1977, 65–75; NÉMETH László, *A Székesfehérvári Egyházmegye kialakulása (1688–1777) és első püspöke Séllyei Nagy Ignác (1777–1789) = Székesfehérvár évszázadai, 4, 1688–1848*, szerk. KRALOVÁNSZKY Alán, Székesfehérvár, 1979, 51–91.

Rendelettel, holott több kérdésben is elismerte az uralkodói jogot a hitéleti kérdésekbe való beleszólásra, feltéve, hogy az nem érinti az egyház tanításának hitbéli tartalmát. De a tartalmi kérdéseket is befolyásoló döntéseket helytelenítette, mert szerinte „nem szorul rá a magyar egyház más tartományok újonnan bevezetett istentiszteleteire.”

Knapp Éva 2001-ben kiadott barokk társulatokról szóló alapvető művében átfogó képet rajzol egyebek között a társulati kiadványok tartalmi, szerkezeti és műfaji sajátosságairól.¹¹ Említi a székesfehérvári Oltáriszentség-társulatot, annak magyar és német nyelvű kézikönyvével együtt, Séllyei Nagy Ignác püspököt azonban nem szerepelteti az imakönyvszerzők, -összeállítók, -fordítók között, csak a kovácsi elhunyt lelkek társulata imakönyvének mecénásaként.¹² Szilárdfy Zoltán a székesfehérvári társulat 1780-ban kiadott magyar nyelvű kézikönyvéről azt írja, hogy azt Séllyei Nagy Ignác állította össze „sajátosan szép imáival és a társulati szabályzattal együtt”. Másolatban közölte az imakönyv püspöki címerrel ellátott címlapját és Mária Teréziának a székesfehérvári társulathoz visszaküldött tagsági kártyáját.¹³

A továbbiak alaposabb megértéséhez álljon itt még néhány vonás Séllyei Nagy Ignác életrajzából. A veszprémi egyházmegyéhez tartozó Székesfehérvárott született, Padányi Biró Márton veszprémi püspök alumnusa volt Nagyszombatban, Rómában; majd titkára, kanonokja, aztán a püspökutód Koller Ignác irodistája lett. Közeli látta a veszprémi egyházmegyei Szentháromság Társulat működését, az egyházmegye számára fontos szervezési és hitéleti kérdéseket. Rómában megismerte XIV. Benedek pápát és a reformkatolikus törekvéseket. Koller Ignác kérésére fordította le Ludovico Antonio Muratorinak a korbeli vallási életre nagy hatást gyakorló egyik lelkiségi művét a *Della regolata divozione dei cristiani*.¹⁴ Életrajzírói külön kiemelik munkabírását, az egyházi közigazgatás, egyházi és állami jog területén való jártasságát.

* * *

---

¹¹ KNAPP Éva, *Pietás és irodalom: Irodalomkínálat és művelődési program a barokk kori társulati kiadványokban*, Budapest, Universitas, 2001 (Historia litteraria, 9), 142–168.

¹² *Uo.*, 240, 163, 57–63, 93.

¹³ SZILÁRDFY Zoltán, *Mária Terézia Eucharisztia-kultuszának emlékei Magyarországon*, Magyar Egyház-történeti Vázlatok: Regnum, 2005/1–2, 5–40, i. h.: 9, 27–28.

¹⁴ *Laminus Britaniusnak, vagy MURATORIUS Lajos Antalnak ... a keresztény embernek valóságos ábitatosságáról költ munkája*, [ford. SÉLLYEI NAGY Ignác], Eger, Bauer, 1763.

A 18. század végén vallási felekezeteink Magyarországon is megkísérelték megújítani, jobbítani a népekeket, gyülekezeti énekeket.¹⁵ Nem mindig volt sikeres e vállalkozás, bár kétségtelen, a szándék nemes voltához nem férhet kétség. Az evangélikusoknál és reformátusoknál racionalista irányzatú énekversek kiszorították a régi énekeket. A katolikusoknál az egri egyházmegyében Eszterházy Károly Szentmihályi Mihályra bízta egy új énekeskönyv készítését, abban a meglévő énekek összegyűjtésének és értékelésének, a hagyománynak nagy szerep jutott.

A székesfehérvári egyházmegyében Séllyei Nagy Ignác új énekeskönyvet készített, ebben tetten érhető az a szándék, mely Muratori áhítati művei alapján a Szentírást és a szentmisét igyekezett a vallási élet középpontjába állítani. Az *Énekek könyve* a szentírási perikopák versbe szedésével és a szentmisét végigkövető énekével tett eleget ennek.¹⁶ A szakirodalom már régebben megállapította, hogy ezek változatos formájú, jó zenei hatású énekszövegek, jelentős részüket átvette Szentmihályi Mihály is, de nem váltak népekekké, esetleg eredetileg is csak a kántorok számára készültek. Az *Énekek könyve* mint kiadvány nem tartalmazott sem kottát, sem nótajelzést.¹⁷

Séllyei Nagy Ignác püspökké kinevezése után az új egyházmegyére kiterjedő Oltáriszentség társulatot alapított, melynek ismert a magyar és német nyelvű kézikönyve. A magyar nyelvű (*Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság a székesfehérvári püspökségben*) terjedelemben és tartalomban jelentősen eltér a némettől (*Das allerheiligste Altarsakrament immervährend-anbethende Bruderschaft in der Stuhlweissenburger Kirchensprengel*). Mindkettőnek a címlapján Séllyei Nagy Ignác püspöki címere látható. Sok érdekesség és tanulság adódik abból, ha a magyar, német és szlovák nyelvű, azonos című, azonos funkciójú áhítati kiadványokat összevetjük. A közös szövegek mellett az egyes népcsoportok saját nyelvi hagyományai bukkannak fel bennük. A Séllyei Nagy Ignáctól származó és a személyére vonatkozó szövegemlékek a magyar nyelvű áhítati irodalom iránti vonzalmának bizonyítékai. Nem meglepő tehát, hogy – amikor hivatala lehetővé tette – püspökként igényes imaszövegeket adott hívei kezébe az új egyházmegyében. A Rómából magával hozott reformeszméket és a hazai hagyományokat igyekezett összeilleszteni. Az

¹⁵ SZELESTEI N. László, *Egyházi énekeskönyveink reformja 1800 körül* = Sz. N. L., *Irodalom és lelkiség*, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2013 (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok, 6), 75–84.

¹⁶ Részletező bemutatását lásd e kötet 147–155. lapjain.

¹⁷ SZELESTEI N. László, *Az Énekek könyve és Anyos Pál* = SZELESTEI, *Irodalom és lelkiség*, (15. j.), 85–96.

egyházmegyei Oltáriszentség társulat kézikönyvét hazai lelkiségi művekből válogatott tematikus részletekkel bővítette. Kívülről nézve meglepőnek tűnik, hogy két terjedelmes imakönyve nélküli a Székesfehérvár múltjához jól kapcsolható és 1771 után különösen élénk Szent István-kultuszt. A hiány oka akkor világosodik meg előttünk, ha tanulmányozzuk a Séllyei Nagy Ignác által *A keresztény embernek valóságos áhítatosságáról* fordított Muratori-művet.¹⁸

A székesfehérvári Oltáriszentség társulat magyar- és német nyelvű változata közül a német nyelvű jóval karcsúbb, inkább hasonlít más Oltáriszentség társulati kézikönyvekre, mint a székesfehérvári magyar nyelvű, az általános imakönyvek

¹⁸ Séllyei Nagy Ignác a szentkultusz külsőséges elemeit elvetette, ám a székesfehérvári helyi örökség, az 1778-ban megkapott Szent István-Koponyaereklye tiszteletének szorgalmazása egyértelműen kitűnik az általam e kötetben közölt forrásokból.

irányába elmozdult társa.¹⁹ A két imakönyv közös részeit jelöltem a német imakönyv részletező bemutatásában.²⁰

Hasonlíthatjuk *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság a székesfehérvári püspökségben* című kötetet Padányi Biró Márton több kiadást megért *Angyali társaságnak szövetsége* című egyházmegyei Szentháromság társulat számára összeállított kézikönyvéhez, amelyet Séllyei Nagy Ignác jól ismert, felhasznált kötete összeállításakor. Már első belelapozásra feltűnik, hogy mindkettőben több vers olvasható, többségükben sorokra tördelve. Mindkét társulati kézikönyv terjedelmesebb a szokásosnál, nem csak a társulati áhítatok szövegeit tartalmazzák, mindkettőben kiemelt szerep jut az énekeknek. De különbségek is adódnak: Padányi kiadványában sok a direkt tanító, néhol hitvitázó magyarázat, ugyanakkor a szerkezet jól tagolt, már-már zavaróan hosszú a kötet tartalomjegyzéke. Külső kifejeződése ez a barokk gyakran lényegeltakaró burjánzásának.

<i>Angyali társaságnak szövetsége...</i> Győr, 1756, 4r, [16], 840, [44] p.	<i>Az Oltáriszentséget...</i> Pest, Royer, 1780, 8r., [470] p.
– Veszprémi egyházmegyei társulat	– Székesfehérvári egyházmegyei társulat
– Általános imakönyvek irányába mutat (terjedelmes, sok énekkel)	– Általános imakönyvek irányába mutat (terjedelmes, sok énekkel)
– Átlátható szerkezeti részekkel, részletező mutatóval.	– Az Oltáriszentség és annak vételéhez felkészítés (Lapszámolás, mutató nélküli, a példányokban ívcserékkel)
– Tanítás és áhítatok együtt (Fontos a tanítás!)	– A tanítás közvetlenül csak a bevezető tanúságban!
A lelki és istenes énekekről, officium „angyali olvasó”, reggeli imák, litánia, énekek, szentmise	A társulati rész: Püspöki körlevél, engedélyek, „A társaságbélieknek kötelességei” és „Az Oltáriszentségről való rövid tanúság” (tanítás), Litániák, imák, énekek
A szentségekről (5-12. rész)	Litánia (Boldogasszonyról), napszaki imák, gyónás, stb.
Estvéli imák	
A keresztről, a képek tiszteletéről	
Az ünnepekről	
Imák különféle szükségekben	
Szent Vendelről	Lásd még a tanulmány végén álló táblázatokat!

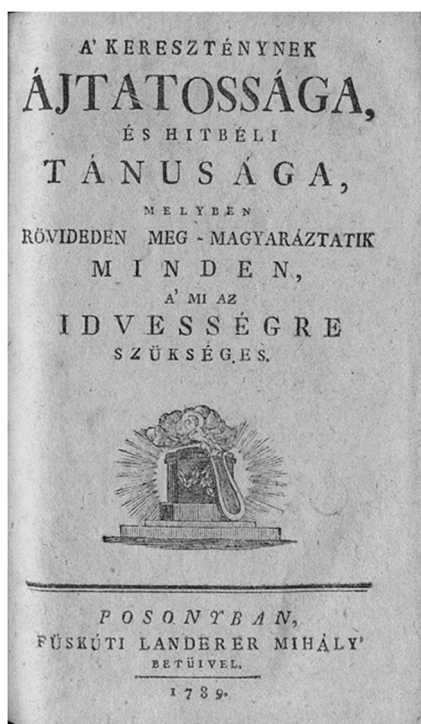
A Muratori nevével fémjelzett katolikus megújulás szellemiségétől messze áll a hitvita, az erőszakos fellépés. A kötet előző tanulmányában már jeleztem: Séllyei Nagy Ignác imakönyveiből hiányoznak a hitélet lényegét eltakaró külsőségek, formaságok táplálását segítő részek, nem szerepelnek külsőséges áhítatok, például

¹⁹ KNAPP, *Pietás és irodalom*, (11. j.), 163. megállapítása: e késő barokk Oltáriszentség társulatok kézikönyveiből hiányoznak a polemikus részek, s bennük hangsúlyossá válnak a különböző áhítati szövegek, de nem tett említést Séllyei Nagy Ignác kötetének az átlagtól eltérő voltáról.

²⁰ Lásd ezen kötet 144–146. lapjain.

az Isten és a felebarát szeretetére csak áttételesen ösztönző szenttisztelet. A Biblia és a szentmise központba helyezése vált fontossá és a keresztény szeretet helyes értelmezése. Az Oltáriszentség fokozott tiszteletét szorgalmazta, erről szól tulajdonképpen az Oltáriszentség társulat alapítása és a tagok számára igényesen válogatott szövegek kézbeadása. Római tartózkodása idején éppen az általa később lefordított Muratori-mű ellen indítottak támadást a jezsuiták, ám a XIV. Benedek pápa által elrendelt vizsgálat kimondta, hogy Muratori álláspontja egyezik a katolikus egyház hivatalos tanításával.

Talán a sietség volt az oka, hogy *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó társaság* (1780) néhány könyvészeti alaphibával jelent meg: a kiadványban nincsen lapszámozás, nincsen a kötethez mutató/tartalomjegyzék, a fellelt példányok bekötésénél a kiadvány szerkezetén is változtattak. A kötet bűnbánati ima- és énekválogatása azonban irodalmilag nagyon értékes. A Séllyei Nagy Ignác címerével ellátott példányokat önálló lapszámozással kíséri *A Szentlélek Istenhez való nyolcadnapi ájtatossága*, mely a Székesfehérvári Püspökségben ... kiadatott és rendeltetett. (S. l. et a., 77 p., 8r.).²¹

²¹ Részletező bemutatását lásd e kötet 130–131. lapjain)

Sélyei Nagy Ignác halálának évében jelent meg másik terjedelmes imakönyve, amely az Oltáriszentség társulat kézikönyvétől tartalmában részben eltérő általános imakönyv, irodalmi igénnyel megfogalmazott szerkezetű tanítás az alábbi címmel: *A' kereszténynek ájtatossága, és hitbéli tanúsága, melyben rövideden meg-magyaráztatik minden, a' mi az idvességre szükséges* (Pozsony, Landerer, 1789, 372 l., 8r.)²² (Fejér Györgynek a tanulmány elején idézett adata szerint a püspök halálakor (1789. december 9.) még nyomdában volt. E kiadványhoz *A keresztény hitnek értelme, melyben rövideden meg-magyaráztatik minden, ami az idvességre szükséges* című kiadványt (Pozsony, Landerer, 1789, 244 p., 8r.) kolligálták, amely Sélyei Nagy Ignác korábbi katekizmusváltozatainak kiérlelt formája.²³

Bár mostani vizsgálódásaimon kívül esik, de megemlítem a korabeli (ismert) székesfehérvári áhítati nyomtatványokat: a nagykovácsiban alapított Elhunyt lelkek társulatának *Andachtsübungját* (1779), az illír nyelvű ének- és áhítati füzeteket (1784–1785) és a T. M. szerzővel jelölt latin imaválogatást,²⁴ felvillantva az egyházmegye magyaron kívüli nyelvi igényeinek jelenlétét.

A továbbiakban Sélyei Nagy Ignác két terjedelmes kötetéről (*Az Oltáriszentséget...*, 1780. és *A kereszténynek ájtatossága...*, 1789), azok tartalmáról és egymáshoz való viszonyáról lesz szó. Az Oltáriszentség Társulat kézikönyvének elején a társulati könyvekben szokásos rendben állnak a társulatalapítási ügyek iratai. VI. Pius pápa Rómában 1778. február 3-án járult hozzá a társulat-alapításhoz, 1778. február 6-án búcsúkat engedélyezett annak. Ezt kíséri a kötet elején Sélyei Nagy Ignác 1780. szeptember 1-én papjaihoz a társulatról intézett körlevele, latinul.

²² Részletező bemutatását lásd e kötet 156–162. lapjain.

²³ Részletező bemutatását lásd e kötet 163–165. lapjain.

²⁴ *Andachtsübungen bey der Bruderschaft für die verstorbenen Seelen, welche in de Kovatscher Pfarrkirche, des Stuhlweisensburger Bisstums, im Jahre 1779. ist errichtet worden*, Ofen, gedruckt bey Katharina Landerinn, Wittwe, 1779. [cl. verzón] von dem ... Ignatius Nagy von Sélye ... vorgegeben. 118 p., 8r ***** *Pisma cerkvena na sva dila prisvete Misse, Za Stolno-Biogradsku Biskupiu*, U Budimu, Slovima Katerine Landererove udovice, [1784], 8r, 16 p. [Sélyei Nagy Ignác püspök címerével, misecénekkkel, a magyar és német változat után illír nyelven.] ***** *Dilla triub bogoslovnih kripostih VIRE, UFFANJA i LJUBAVI, i 12 njih slidecmib Skrusbenja, i obechanja negrisbiti s-nadometnutom Pismom, i dvostrukom Opomenom od istih Kripostih, za Stolno-Biogradsku Biskupiu*, U Budimu, Slovimah Katerine Landerer Udovice, [1784-1785]. [A hit, remény, szeretet felindításának szövege, külön nyomtatványként.] ***** *Preces quotidianae e variis piis libellis selectae per T. M., Prostant venales Alba-Regalis apud Adamum Augustinum Lang, Compactorem*, [1789?], 104 p., 12r. – A felsorolt kiadványokról, továbbá néhány ma példányból nem ismert más székesfehérvári áhítati nyomtatványra vonatkozó adatokról: SULYOK János, *Három székesfehérvári vonatkozású, 18. századi ismeretlen nyomtatvány*, Fejér megyei könyvtáros, 1973/4, 33–36.

Aztán következnek *A társaságbelieknek kötelességei* és *Az Oltáriszentségről való rövid tanúság* [tanítás], majd az Oltáriszentségről *Szentírásbéli litánia*, tizenhat jól komponált könyörgéssel, az Oltáriszentségről *Más litánia*; Pázmány Péter *Imádságos-könyv*éből kiemelt könyörgés-sor;²⁵ majd Aquinói Szent Tamás *Pange lingua*ja Hajnal Mátyás fordításában²⁶ és a szintén Szent Tamásnak tulajdonított *Adoro te devote* ismeretlen fordítótól származó változata.²⁷

A társulati könyv (*Az Oltáriszentséget...*) és általános imakönyv (*A kereszténynek ájtatossága...*) tartalma és a felismert források négy táblázatban összefoglalva láthatóak alább. *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaságban* az ima- és énekeskönyvekben gyakran előforduló két (ímént már említett) Aquinói Szent Tamás-himnusz fordítás áll a társulati szövegek közt. Aztán az *Ave maris stella* és a litániák után énekelni szokott négy Mária-antifonát olvashatjuk Nyéki Vörös Mátyás fordításában. A továbbiakban imák közé ékelve találunk még tizenhárom éneket, ezek közül tizenkettő válogatás Beniczky Péter *Magyar rhythmusok* c. kötetéből,²⁸ lineárisan követve az ottani sorrendet, köztük Beniczky Péter, Nyéki Vörös Mátyás és Rimay János verseivel, az utolsó vers (*Könyörülj rajtunk Istenünk, / Mert, ámbár történt vétenünk...*) forrása Padányi Biró Márton *Angyali társaságnak szövetsége* című kötete. Érdeemes elgondolkodni, végigolvasni ezt a jól összeállított verssorozatot! A táblázat első oszlopa az ívjelet, címet, incipitet és szerzőt tartalmazza, majd a szövegkiadást feltüntető oszlopok következnek, jelölve Beniczky Péter *Magyar rhythmusok* című művének (1771. évi kiadás) lapszámát és a versek kritikai kiadását. A Beniczky 1771. évi kiadásában együtt szereplő Nyéki-versek és Rimay-vers egy hagyomány által már egybeérlelt bűnbánati versfüzér.

Nézzük meg a következő táblázatban, hogy Séllyei Nagy Ignác *A kereszténynek ájtatossága* című imakönyvében szereplő 26 ének mennyiben egyezik ezzel. Az imakönyvet mindenképpen újra kellett nyomtatni, nemcsak az általános imakönyv irányába való elmozdítás miatt, hanem azért is, mert a közben eltelt évtizedben a

²⁵ H_{5V}–I_{2r}: A tévelygések kigyomlálásáért, I–IV. – I. Inc.: Úristen, ki az eltévelyedetteknek...; Az Anyaszentegyházért Inc. Irgalmasságnak Atyja, ki a Szentlélek által...; Lelkipásztorinkért Inc. Kegyes és kegyelmes Atyánk, ki szent Fiad által...; Fejedelmekért és tisztviselőkért Inc. Irgalmas Isten, uraknak ura, királyok királya... = PÁZMÁNY Péter, *Imádságos könyv*, 1631, kritikai kiadás, s. a. r. SZ. BAJÁKI Rita, HARGITTAY Emil, Budapest, Universitas, 2001, 185–190.

²⁶ I_{2r}: = RMKT XVII/7, 74. (Inc. Zengjed nyelvem dicsőséges Úr testének szentségét...)

²⁷ I_{3r}: = RMKT XVII/7, 172/I. (Inc. Imádlak téged elrejtett Istenség...)

²⁸ BENICZKY Péter, *Magyar rhythmusok... első része szép isteni dicséreteket és penitenciatartásra indító énekeket foglal magában, második közönséges magyar példabeszédeket...* Pozsony, Landerer, 1771.

székesfehérvári egyházmegyében a püspök vezényletével népénekreformot hajtottak végre. Gyakorlati indok is javasolhatta új nyomtatvány kiadását, az 1780-as kiadás formai hibái (nincs lapszám, nincs tartalomjegyzék, már a nyomtatás után változtattak az ívek sorrendjén).

Az új imakönyv azt a rekatolizációs lelkületet tükrözi, amelyet Séllyei Nagy Ignác Muratori-fordításával magyarul megszólaltatott. Nem állt be a Bécsből erőltetett racionalista irányzat sodrába, mely központilag (németből) ima- és énekszövegeivel mintegy vezényszóra képzelte el a vallási lelkület irányítását. 1785-ben jelent meg Ányos Pál verseivel az *Énekek könyve* című kötet, a négy Nyéki Vörös Mátyás-fordította Mária-antifónán kívül a korábbi kötetből megmaradt két Beniczky vers (*Útonjáróknak oltalomkérése Istentől* és Pázmány Péter egyik imájának verses változata: *A mennyei örök boldogságnak kívánása*). Két versnek a szerzője ismeretlen, tizenhét az *Énekek könyv*ből való átvétel, új ének vagy régi himnusz új fordítása. Ezen utóbbiakban (*Vexilla regis...*, *Stabat mater...*, *Pange lingua...*, *Veni sancte spiritus...*, *Te Deum...*) Ányos Pál formában és szövegben is közelítette fordítását a latin eredetihez.²⁹

Az 1780-as és 1789-es imakönyvek imái jó stílusúak, közös fonalként vonulnak végig a két kötetben. Bensőségesek, nem ritkán misztikumba hajlók, régebbi imakönyvek fordulatait idézik. Pázmány Péter *Imádságoskönyv*ből mindkettőben összefüggő, de egymással nem egyező szövegegyezés akad, feltételezhető az *Imádságoskönyv* valamelyik kiadásának közvetlen használata. Bizonyára más összefüggő szövegegyeségek forrását is sikerül majd megtalálni. Sajátos katekizmus-forma a *Tanítások fájtokat* kezdetű rész: 1-től 12-ig a számoknak a keresztény hit- és erkölcsstanban való előfordulásait sorolja fel, úgy, mint a *Mestereknek mestere...* kezdetű katekizmus- és mulató ének. Ugyancsak szerepel átvétel Padányi Biró Márton *Angyali társaságnak szövetségéből*. A *kereszténynek ájtatossága* című imakönyvbe tanító részek kerültek át az 1785. évi *Énekek könyv*ből. A *Miatyánk*-, *Üdvözlégy*- és *Hiszkegy* magyarázatának forrását nem ismerem, talán a püspök szerzeményei. A 18. század közepétől az általános imakönyvek többnyire énekeket is tartalmaztak, de nem jellemző rájuk az imáknak és énekeknek az az összehangolása, mint Séllyei Nagy Ignác imakönyveire. Az 1789. évi általános imakönyv nagy újdonsága, hogy teljes terjedelemben tartalmazza Ludovico Antonio Muratori szentmiséről írt

²⁹ SZELESTEI N. László, *Himnuszfordítások Ányos Pál Énekek könyve című kötetéből* = SZ. N. L., *Irodalom és lelkiség*, (14. jegyzetben i. m.), 97–106; UÓ, *Két 18. század végi Te Deum* = Uo., 107–114.

tanulmányszerű munkáját, az állandó szövegrészek, így a kánon anyanyelvű fordításával együtt. Jól szemlélteti *Az Oltáriszentséget szüntelen imádandó társulat...* (1780) és *A kereszténynek ájtatossága...* (1789) összefüggését, ha Muratorinak a szentmiséről írott fejezeteinek a végéről néhány mondatot elolvassuk:

... a keresztényi rendtartást ... szerető XIV. Benedek pápa az olaszországi püspökökhöz Rómából, 1742. Szent Mihály havának 13. napján írt levelében feddésre méltónak mondja azokat a papokat, akik nem nyújtják az Úr testét azoknak a híveknek, kik miséjeket hallgatják és azalatt kívánják venni az angyalok kenyerét; egyébaránt a püspököknek okosságára bízva, hogy ami az Oltáriszentségnek osztását illeti, oly rendelést tegyenek, mely a népnek alkalmatosságára a helynek és időnek körülálló dolgaihoz képest legyen. Legjobb lészen tehát, midőn kevesen vagynak, akik az Úr vacsorájában kívánnak részesülni, azoknak mindjárt a pap után szolgáltatni az Úr testét, midőn pedig nagyobb számban vagynak, akik áldozni akarnak, vagy a mise után, vagy a misén kívül más oltárnál, ahol tartatik a Szentség, részesüljenek az isteni titkokban.

A felsoroltak azt tanúsítják, hogy Séllyei Nagy Ignác püspök tudatosan, a katolikus megújulást szem előtt tartva, azt a hagyományhoz illesztve irodalmi igényességgel állította össze imakönyveit. Személyének, korának, a székesfehérvári egyházmegye kialakításának vizsgálatokor érdemes figyelembe vennünk ezeket az (utókor által kétségbe vont irodalmi értékű) áhítati könyveket. Ha valaki csak önmagát lezsilipelve hajlandó vallásirodalmi műveket olvasni, a korabeli valóság fontos részletének megismerésétől zárja el magát. A 18. század végi események történeti értékelésénél az ún. használati irodalom körébe sorolt áhítati művek tanulmányozása nem mellőzhető.

Két imakönyvkiadás (1780, 1789)

Énekek (címmel, incipittel, ha sorokra bontott: az incipit kuzívval): <i>Az Oltáriszentséget szüntelen..., 1780.</i> [Szerző, fordító]	RMKT XVII	BENICZKY, 1771 / RMKT XVII	<i>Kerjti,</i> 1789
I2r: ...Litániák után... <i>Zengjed nyelvem dicsőséges Úr testének...</i> AquinóiSzTamás, ford. HajnalM	7, 74		
I3r: <i>Imádlak téged elrejtett Istenség...</i> AquinóiSzTamás (ismeretlen fordító)	7, 172/1		
O3v: Tengernek fényes csillagja... NyékiVM	2, 65		
O4r: Mennországnak királynéja, irgalmasságnak... NyékiVM	2, 66		319
O4v: Üdvözítőnknek szent anyja... NyékiVM	2, 67		320
O4v: Mennországnak királynéja, angyaloknak... NyékiVM	2, 68		322
O5r: Mennyei királyné asszonya... NyékiVM	2, 69		323
P5r: Reggeli ének <i>Minden nap víg kedvel, / Ép, s jó egészséggel...</i> BeniczkyP		p. 1. / 2, 62	
P7r: Más... <i>Minden nap jó reggel, / Serényen, s jó kedvel...</i> NyékiVM	2, 77	p. 6.	
Q7r: Istenhez való esedezéssel kegyelem kérés <i>Ó te boldogságnak / S minden jók árjának...</i> [megváltoztatott 3 sor kezdettel] NyékiVM	2, 75	p. 38.	
R2v: Magával való lelki számvetés <i>Kősziklától fajzott, / Sárkány tején bízott...</i> BeniczkyP		p. 12. / 12, 63	
R7v: Töredelemmel könyörgéshöz való készülés <i>Kiáltok még élek, / Bűnomból felkelek...</i> NyékiVM	2, 80	p. 17.	
S4r: Penitenciára indult szívnek könyörgése <i>Hatalmas Istenség, / S méltóságos Felség...</i> BeniczkyP		p. 22. / 12, 64	
S6r: Más azon töredelemmel való könyörgés <i>Vedd eszedben szívem, Ismérd kicsinyiségem...</i> BeniczkyP		p. 28. / 12, 65	
S7v: Más azon penitenciára indult léleknek töredelmes könyörgése <i>Mennyei nagy felség, / Kit retteg föld s mind ég...</i> NyékiVM	2, 76	p. 73.	
T4v: Alázatos könyörgés a bűnökért [18 str.] Múlják el Úristen rólam te nagy haragod... NyékiVM	2, 79	p. 94.	
T5v: Azon töredelemmel való könyörgés, hogy Isten legyen irgalmas vétkeinknek. Mennyei lakozó imálandó Felség... RimayJ		p. 100.	
Y2r: A mennyei örök boldogságnak kívánása <i>Örülj s vigadj lelkem, Jutott kívánt hírem...</i> (PázmányP prózájának megverselése) BeniczkyP		p. 85. / 12, 70	
Y6r: Úton járóknak oltalomkérése Istentől <i>Szarándokságimat / S minden utaimat...</i> BeniczkyP		p. 89. / 12, 71	
Aa2r: Ének <i>Könyörülj rajtunk Istenünk, / Mert, ámbár történt vétenuk...</i> PADÁNYI BIRÓ Márton, <i>Angyali társaságnak szönete, Győr, 1754, 63–64.</i>			

Két imakönyvkiadás (1780, 1789)

Énekek (címmel, incipittel, ha sorokra bontott: az incipit kuzívval): A' kereszténynek ájtatossága, 1789	BENICZKY, 1771 – RMKT	A _z Oltári... 1780	Ék, 1785
18: Reggeli ének: <i>Isten! kinek Felségétől / Független és föld épülete...</i> ÁnyosP			30
106: Miseének: <i>Ím arcunkra borulunk...</i> ÁnyosP(?)			37
235: Úton járóknak oltalomkérése Istentől: <i>Szarándokságomat / 'S minden útaimat / Igazgató Istenem...</i> BeniczkyP	p. 89 / 12, 71	Y _{6r}	
243: Estvéli ének: <i>Kelj fel lelkem! tisztedben áll, / Hogy áldasson Istenem...</i> ???			211
250: Ének Nagypénteken: <i>Király[j] zászlók lobognak, / Kereszt titkai ragyognak...</i> ÁnyosPford			129
277: A mennyei örök boldogságnak kívánása: <i>Örülj s vigadj lelkem, / Jutott kívánt hírem...</i> BeniczkyP	p. 85 / 12, 70	Y _{2r}	
297: Ének az Oltáriszentségről: <i>Milyen öröm tartozóknak / Igaz hívek számához...</i> ÁnyosP			153
304: Ének a Szentlélekről: <i>Hívek! ki Jézust szereti, / S mondásait megtartja...</i> ÁnyosP			148
319: SALVE REGINA: <i>Mennyországnak Királynéja, / irgalmasságnak...</i> NyékiVM		O _{4r}	
320: ALMA REDEMPTORIS: <i>Idvezítőnknek szent anyja...</i> NyékiVM		O _{4v}	
322: AVE REGINA COELORUM: <i>Mennyországnak Királynéja, angyaloknak...</i> NyékiVM		O _{4v}	
323: REGINA COELI: <i>Mennyeknek királyné asszonya...</i> NyékiVM		O _{5r}	
339: Karácsony napján: <i>Nyugodj Kisded csendességben...</i> ÁnyosP			82
340: Új Esztendő napján: <i>Kisded Jézus dicsértésél...</i> ÁnyosP			46
341: Böjti ének: <i>A' keseredett anya áll...</i> ÁnyosPford			61
343: Ének Nagy Csötörtökön: <i>Zengjed nyelvem Úr Testének...</i> ÁnyosPford			127
344: Húsvét napján: <i>E' napon hívek kövessék...</i> ÁnyosP			130
345: Áldozócsötörtökön: <i>Keresztények indulatok...</i> ÁnyosP			145
346: Pünkösöd napján: <i>Jöjj-el Szentlélek Isten...</i> Új ford. már 1780-ból!			–
347: Szentháromság napján: <i>Az Úrnak parancsolatit...</i> ÁnyosP			152
348: Nagyboldogasszony napján: <i>Hogy Jézus útjában ...</i> ÁnyosP			69
349: A megholt hívek emlékezete napján: <i>Lagyuljanak indulatink...</i> ÁnyosP			76
350: Október harmadik vasárnapján, az Egyház napján: <i>Melly tetemes jelensége...</i> ÁnyosP			164

Két imakönyvkiadás (1780, 1789)

351–360: LELKI DITSÉRET, melyben foglaltatnak a' keresztényi tudománynak fő-tzikkelyjei. Hiszek benned, és reménylek... (51 str.)		15–30
369: A Te Deum laudamus: Téged Isten mi dicsérünk, Szíveinkből hozzád térünk... 8 strófa	AnyosPford	282
371: Ének az Isteni Gondviselésről: Az Isten gondviselésében, aki bízik mind szüntelen... (7 strófa)	???	–

Imák: <i>Az Oltáriszentséget szüntelen..., 1780</i>	PPIk1631	<i>Keríji,</i> 1789
A–C_{4v}: Társulati engedélyek, A társaságbélieknek kötelességei C_{4r}–F_{8r}: Az Oltáriszentségről rövid tanúság [tanítás] F_{8v}–H_{3r}: Az Oltárisz. való szentírásbéli litánia, könyörgésekkel H_{3v}–I_{2r}: Ugyanazon Oltáriszentségről más litánia + könyörgések (A tévelygések kigyomlálásáért, I–IV, Az Anyaszentegyházért, Lelki pásztorinkért, Fejedelmekért és tisztviselőkért, H _{5v} –I _{2r}) Pázmány!	PPIk 185–190	
I_{4r}–N_{5v}: Istenes [nyolc] elmélkedések, vagyis a keresztény embernek önnön magával való lelki beszélgetése		
Ff_{1r}–Ff_{3v}: Amica et familiaris oratio [Miatyánk-magyarázat] Ff_{3v}–Ff_{6r}: Kanonika órákra való ájtatosság. Három órára... A Krisztus szenvedésének emlékezete... Uram Jézus, emlékeztvén emlékezem és eped az én lelkem... Ff_{6r}–Ff_{8v}, Gg_{1r}–Gg_{4v}: A szentmise áldozatja alatt		244–250 117–131
N_{6r}–O_{5r}: Sancta Maria succurre miseris... Litánia a Boldogasszonyrul + [könyörgések]		
O_{5r}–P_{2r}: Reggeli ájtatosság (V. zsoltár is)		3–13
P_{2v}–P_{5r}: Az isteni jószágok		13–18
Q_{1r}: Az eledel előtt		155–157
Q_{1v}: Az eledel után		158
Q_{1v}–Q_{5v}: Estvéli ájtatosság		
R_{1r}–R_{2v}: A sacramentomi gyónás		
R_{4v}–R_{7v}: A lelkiismeretvizsgálás után		
S_{1v}–S_{4r}: A sacramentomi gyónás előtt		
T_{2r}–T_{4v}: A sacramentomi gyónás után		
T_{6v}–U_{2r}: A szent áldozat előtt		
U_{2v}–U_{6v}: Az oltári áldozat után		
U_{6v}–X_{4v}: Szent Dávid penitenciatartó zsoltára[i]		182–196
X_{4v}: A prédikáció előtt való imádság		158–159
X_{5r}: A prédikáció után		159–160
X_{5v}–Y_{2r}: Litánia a betegekért és keseredettekért	A könyörgés-sor: PPIk 304–309	
Y_{3v}–Y_{5v}: Úton járóknak imádsága utazásokban		
Y_{7v}: Az Anyaszentegyház litániája + 29. zsoltár...	PPIk 269–277	

Két imakönyvkiadás (1780, 1789)

Z4r–Aa2r: Könyörgések (Mikor hadakkal ostromoztatunk I–III: Dög-halál távoztatásáért, Föld gyümölcseért, Esőért, Az égi háborúk ellen, A bűnösök megtéréséért) Pázmány!	PPIk 176–179; 190–193	
Aa2v–Ee3v: A keresztény tudományok rövid summája: „Tanítsátok a fiaitokat...”		

Imák: <i>A' kereszténynek ájtatossága, 1789</i>	PPIk, 1631 / PBM, Atárs. 1754	Az Oltári..., 1780	Ék, 1785
3-13: Reggeli ájtatosság, §. 1-6. (5. zsoltár nélkül)		O ⁵ r–P ² r	
13-18: Az isteni jószágok (hit, remény, szeretet)		P ² v–P ⁵ r	
21-105: A' szent miséről* Muratorius Antal [Séllyei Nagy Ignác fordítása, megj. 1763-ban.]			
111-116: Dolog tévő nap a mise alatt mondandó Angyali Olvasónak a módja [Rövidítve]	PBM, Atárs. 1754		
117–131: A szentmise áldozatja alatt [1-12. §. (imák)]		Ff ⁶ –Gg ⁴ v	
131–139: A Miatyánk imádságának magyarázatja			289– 302
139–144: Az Angyali Üdvözlötnek magyarázatja			297– 302
145–155: Az Apostoli Hitvallásnak magyarázatja			303– 313
155–157: Az eledel előtt		Q ¹ r	
158: Az eledel után		Q ¹ v	
158–159: A lelki olvasás, vagy hallgatás előtt		X ⁴ v–X ⁵ r	
159–160: A lelki olvasás, vagy hallgatás után		X ⁵ r–x ⁶ v	
160–217: A gyónáshoz és az Úr vacsorájához készített könyörgések Penitencitartó zsoltárok: 182–196		R ¹ r–U ⁶ v (én. n.) U ⁶ v–X ⁴ v	
217–230: Az Oltáriszentség előtt való ájtatosság		G ⁵ r–H ³ v	
230–237: Úton járóknak imádsága utazásokban		Y ³ v–Y ⁷ r	
237–244: Estvéli ájtatosság [Eltérő énekekkel]		Q ⁴ r–Q ⁵ v	
244-246: Nagypéntekre való ájtatosság, mely nálunk reggeli kilenc óra		Ff ³ v–Ff ⁶ r	
247–248: Hat órára, mely nálunk délben		A cím eltér	
248–250: Kilenc órára, mely nálunk délután Háromra			
251–253: Hitnek, reménységnek, és isteni szeretetből szár- mazó lelki töredelmességnek szép indulati		Bb ³ v–Bb ⁴ v	
253-267: A betegségben való könyörgések... [Hiányzik: A halálraítélt...]	PPIk 155– 163		
268–277: Litánia a betegekért és keseredtekért 277–279: A mennyei örök boldogságnak kívánása Beniczky!	PPIk 304– 309	X ⁵ v–Y ² r Y ² r–y ³ v	

Két imakönyvkiadás (1780, 1789)

279–287: Köznepokon Angyali Olvasóval mondatott mise után ... Litánia			216–222
309–316: Boldogságos Szűz Máriához való ájtatosság		N ^{8v} –O ^{3v}	
316–324: Ezen imádság a következőkkel minden litánia után mondattatik: Könyörgések + Nyéki fordította énekek]			
324–339: Mindenszentekről való litánia, 29. zsolnár + könyörgés(ek)		Y ^{5v} –Z ^{5r} Röv., eltérésekkel.	

A táblázatokban használt rövidítések feloldása

- Ék – Énekek könyve szükséges litániákkal és imádságokkal a Magyar Keresztény Katolika Anyaszentegyház szolgálatjára Székes Fejérvári Püspökségben, [összeáll. SÉLLYEI NAGY Ignác], Pest, Landerer, 1785.
- A szent miséről * Muratorius Antal = Lamindus Britaniusnak, vagy MURATORIUS Lajos Antalnak ... a keresztény embernek valóságos áhítatosságáról költ munkája, [ford. Sellyei Nagy Ignác], Eger, Bauer, 1763, 153–218.
- Az Oltári... – [SÉLLYEI NAGY Ignác], Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság a székesfehérvári püspökségben, Pest, Royer, 1780.
- BENICZKY, 1771 – BENICZKY Péter, Magyar ritmusok [...] első része szép isteni dicséreteket és penitenciatartásra indító énekeket foglal magában, második közönséges magyar példabeszédeket, Pozsony, Landerer, 1771.
- ItK – Irodalomtörténeti Közlemények
- Kerajt – [Sellyei Nagy Ignác], A' kereszténynek ájtatossága és hitbéli tanúsága, melyben rövideden meg-magyaráztatik minden, a' mi az idvességre szükséges, Pozsony, Landerer, 1789.
- OSzK – Országos Széchényi Könyvtár
- PBM, Atárs. 1754 – PADÁNYI BIRÓ Márton, Angyali társaságnak szüvetsége, vagy-is [...] Szent Háromság egy örök Istenségnek bármás dicsérete, Győr, Streibig, 1754.
- PPIk – PÁZMÁNY Péter, Imádságos könyv (1631), s. a. r. Sz. BAJÁKI Rita, HARGITTAY Emil, Budapest, Universitas, 2001 (Pázmány Péter Művei, Kritikai kiadás).
- RMKT – Régi magyar költők tára, XVII. század (Az idézett kötetek):
 2: Pécseli Király Imre, Miskolczi Csulyak István és Nyéki Vörös Mátyás versei, s. a. r. JENEI Ferenc, KLANICZAY Tibor, KOVÁCS József és STOLL Béla, Budapest, Akadémiai, 1962.
 7: Katolikus egyházi énekek (1608–1651), s. a. r. HOLL Béla, Budapest, Akadémiai, 1974.
 12: Madách Gáspár, egy Néntelen, Beniczky Péter, Gróf Balassa Bálint, László László, Esterházy Pál és Fráter István versei, s. a. r. VARGA Imre, Cs. HAVAS Ágnes, STOLL Béla, Budapest, Akadémiai, 1987.
- STOLL – STOLL Béla, A magyar kéziratos énekeskönyvek és versgyűjtemények bibliográfiája (1542–1840), Budapest, Balassi, 2002.

Kéziratos énekeskönyv és annak Szent István-éneke

A székesfehérvári Püspöki Levéltárban Sélyei Nagy Ignác kéziratai között található egy nagyfólió alakú füzet, a külzet felirata szerint: *Cantilenae Hungaricae et Orationes diversae ab Ign. Nagy Eppo. P.*, a címirat szerint *Székes Fejér Vári Püspökségben lévő plebániái templomokra kirendelt énekek, litániák az imádságokkal, melyeken kívül másokat énekelni vagy imádkozni a néppel különös engedelem nélkül szabad ne legyen.*¹ Az alábbiakban bemutatom az énekeskönyvet, majd annak egyetlen énekével, Az Ó Szent István, dicsértésével... kezdetűvel foglalkozom.

A kézirat terjedelme 65 lap. Az énekeket tartalmazó rész rendje:² Reggeli-; esti-/3/; miseénekek /3/; Oltáriszentséggel kapcsolatos alkalmi énekek /4/; gyermekek templomba mentekor; énekek az egyházi évre (advent, karácsony, böjt /2/, húsvét, pünkösd, szentháromság /3/, áldozócsütörtök), szentekről (Szűz Mária /2/, angyalok, Szent Péter, mártírok, Szent József, Szent István, Szent László, Szent György, Szent Márton/2/), egyház napján, prédikáció után, Angyali olvasó után, *Te Deum*. Az énekek utáni imádságok, litániák tekinthetők az 1785-ben megjelent *Énekek könyve* imarészének³ kézirataként, a püspök kéziratos bejegyzéseiből egyértelmű, hogy ez a kézirat korábbi, mint az *Énekek könyve*, ahol többlet a *Miatyánk*-, *Angyali üdvözlés*-, *Apostoli hitvallás magyarázata*, *Keresztény lélek az Istenhez* (az utóbbi őrszóként szerepel a kézirat végén, de szövegét a kézirat nem tartalmazza).

Egyes énekek között kihagyott helyek állnak, kotta és nótajelzés egyáltalán nem szerepel a kéziratban. A kötetet a Sélyei Nagy Ignác püspöki kinevezése után állíthatta össze, benne (főleg az imádságos részben) sajátkezü javításai találhatók. Jellemző a címadásban szereplő kizárólagosság: püspökként meghatározta, hogy egyházmegyéjében mely énekeket szabad (külön engedély nélkül) énekelni. Püspöksége kezdetén kiadott körlevelében szolt arról, hogy a vásár- és ünnepnap

¹ Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1482(1). Ezúton köszönöm meg Mózessy Gergelynek, a levéltár vezetőjének szíves segítségét.

² A számok azt jelzik, hogy a jelzett alkalomra egynél több ének szerepel. (A kötet részletes bemutatását lásd e kötet 104–108. lapjain.)

³ *Énekek könyve szükséges litániákkal és imádságokkal a Magyar Keresztény Katolika Anyaszentegyház szolgálatjára Székes Fejérvári Püspökségben*, [összeáll. SÉLLYEI NAGY Ignác], Pest, Landerer, 1785, 212–282.

népekeket erre a célra nyomtatott, engedélyezett kötetekből kell venni.⁴ Néhány évvel később, az 1785-ben kiadott *Énekek könyve* bevezetőjében olvashatjuk az indokot: „... a jó énekek fogyatkozása miatt csúfoltatott az isteni szolgálatot illető tisztaság”, ezért „szükséges volt az Evangéliom, és Anyaszentegyháznak lelke szerént való énekeket elrendelni”, s ezzel a „zur zavar énekek” helyére „istenesebb és lelkiebb” énekeket adni.”

Sélyei Nagy Ignác későbbi ima- és énekeskönyveiben a magyar múlt irodalmilag értékes énekeiből válogatott, az *Énekek könyvében* pedig a katolikus megújulás szellemében íratott (nagyreszt Ányos Pállal) új énekeket.⁵ Az énekeskönyv tudomásom szerint kéziratban maradt.

39 ének, köztük a korban mindenütt szorgalmazott miseénekekkel (*Ím arcunkra borulunk...; Wir werfen uns darnieder...*), amely németül 1766-ban jelent meg először, 1776-ban Mária Terézia énekeskönyvébe is bekerült.⁶ A 39 ének között még nincsen olvasmány- vagy evangéliumi ének, ezek képezik majd 1785-ben kiadott *Énekek könyve* törzsanyagát. De nem is irodalmi szempontú válogatás, mint a püspök 1780-ban és 1789-ben kiadott imádságos könyveinek énekei.⁷

Sélyei Nagy Ignác kéziratos énekeskönyvének forrásai: Náray György 1695-ben kiadott *Lyra coelestise*; az 1758 után gyakran megjelent Petrus Canisius-féle kiskatekizmus (az alább tárgyalt *Kérdések könyvecskéjéhez*) énekei; Padányi Biró Márton, *Angyali társaságnak szövetsége* című kiadványa.

A továbbiakban az *Ó Szent István dicsértessél...* kezdetű énekről lesz szó,⁸ amely a *Kérdések könyvecskéjéből* kerülhetett az énekeskönyvbe.

*****

---

⁴ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 1777–1778, 171 (1778. febr. 5.): „... in diebus festis ac dominicis sub cantato sacro cantilenas in Libro ad hunc usum edito probatas cum populo cantari volumus; si enim his cantibus mens et labia populi occupentur plurimis mentis et oculorum evagationibus praecavetur.”

⁵ SZELESTEI N. László, *Ányos Pál megjegyzése közismert himnuszok újrafordításáról* = „Mestereknek gyengyének”: *Ünnepi kötet Madas Edit hetvenedik születésnapjára*, szerk. HENDE Fanni, KISDI Klára, KORONDI Ágnes, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Szent István Társulat, 2020, 481–486.

⁶ WATZLATKA Ágnes, *A Mária Teréziához kapcsolódó egyháziénekek-reform III: Reforménekek a magyarországi énekgyakorlatban*, Magyar Egyházzene, XXII, 2014/2015, 275–300, i. h. 297–298, nr.23.

⁷ SZELESTEI N. László, *Sélyei Nagy Ignác székesfehérvári püspök két imakönyvéről (1780, 1789)*, Magyar Könyvszemle, 2016, 319–336. Lásd ebben a kötetben is: 15–30.

⁸ Szövegét lásd ezen kötet 172–175. lapjain.

Az énekkel Medgyesy S. Norbert az *István, a szent király* című, 2013-ban megjelent reprezentatív tanulmánykötetben és kiállítási katalógusban foglalkozott,⁹ valamint a *Szent István énekek* című, 2014-ben megjelent kötetben.¹⁰ Első előfordulását Mocsy Elek kéziratos énekeskönyvében (1798) találta meg, 17 strófás változatban, melynek néhány strófája újabban a csángóföldi Pusztina búcsús énekeként terjedt el. A pusztinai változat a Mocsy-féle kézirat 5 strófájához kettőt (a 4. *Boldogságos Szűzanyánknak...* és 5. *Azért is bálaadással...*) egy másik Szent Istvánról szóló énekből, a Szentmihályi Mihály *Énekes könyvében* közölt *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz*-ből vehetett át.¹¹ Medgyesy feltételezése: e két ének (tudniillik a Mocsynál olvasható *Ó Szent István dicsértessél...* és az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...* kezdetű) „együttes hatással volt a pusztinai csángó magyar deákra, amikor templomának búcsús énekét 1800 táján, korabeli népi dallam kitűnő alkalmazásával megkomponálta.”¹²

Bogár Judit 2017-ben azt írta, hogy az 1763. évi nagyszombati *A Jézus Társaságból való Canisius Péter által egybeszedetett ... kérdések könyvecskéje* című társulati kötetben 30 strófás szöveggel szerepel az ének.¹³ Az ének korábbi kiadását az 1758. évi katekizmusban találtam meg.¹⁴

A Jézus Társaságból való Canisius Péter által egybe-szedetett és három iskolára el-osztatott keresztény hitnek öt fő tzi-kehelyeiről közönséges és szűkséges kérdések könyvecskéje, mellyben előre botsáttatnak a Boldogságos Szűz Mária Keresztény Oktatás Társaságának rendtartási és búcsúi, a gyermekek óráival. Utoljára pedig az egész keresztényi tudomány rövid sommában szép énekes nótájú versekbe

⁹ MEDGYESY S. Norbert, „Magyarország fondálója”: XVII–XVIII. századi históriás és könnyörgő népénekek *Szent István király tiszteletére* = *István, a szent király: Tanulmánykötet és kiállítási katalógus Szent István tiszteletéről halálának 975. évfordulóján*, szerk. KERNY Terézia és SMOHAY András, Székesfehérvár, Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum, 2013, 114–143.

¹⁰ *Énekek Szent István király tiszteletére – Cantiones de Sancto Stephano rege*, szerk. KOVÁCS Andrea, MEDGYESY S. Norbert, Budapest, Magyar Napló, 2014, 203–205, nr. 93: *Ó, Szent István dicsértessél...*

¹¹ Az ének teljes, 1771-ben keletkezett szövegét lásd ezen kötet 176–179. lapjain.

¹² MEDGYESY, „Magyarország fondálója”, (9. j.), 138.

¹³ BOGÁR Judit, *A társulati kiadványok magyar nyelvű énekei* = *Barokk vallásos közösségek*, szerk. BOGÁR Judit, DÉRI Eszter, Budapest, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2017 (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok, 15), 55–63, i. h. 58.

¹⁴ Séllyei Nagy Ignác kéziratos Szent István énekének szövege, a strófák száma és azok sorrendje egyezik a *Kérdések könyvecskéjében* szereplővel.

foglaltatik, és külömb-küülömbjéle sátoros ünnepekre való énekekkel megbővítetik, a Felsőbbeknek az ő engedelméből, Győr, Streibig Gergely János, 1758,¹⁵ XVI, 184 p. (A továbbiakban: Kérdések könyvecskéje.)

A *Kérdések könyvecskéje* magyar nyelvű, hozzáférhető, általam kézbevetett kiadásai, amelyek tartalmazzák az *Ó Szent István dicsértessél...* kezdetű éneket:

Győr, 1758, 21. sz.; Kolozsvár, 1760, 22. sz.; Nagyszombat, 1763, 21. sz., 1769, 21. sz., 1772, 21. sz.; Eger, 1778, 21. sz.; Buda és Nagyszombat, 1780, 21. sz., 1791, 21. sz.

Területileg és időben elszórtan jelentek meg ezek a kiadások, a jezsuita rend hazai rendházaiban a kiadvány általános lehetett. Erdélyben is megjelent. Németből Kereskényi Ádám fordította magyarra. Talán a magyar nyelvű énekek összeállítása (esetleg az *Ó Szent István dicsértessél...* kezdetű szerzősége) is személyéhez köthető. A magyar nyelvű kiadásokban azonos énekek szerepelnek, számuk 24–26. A különböző nyelvű kiadások énekei figyelembe veszik a nyelvet beszélő népcsoport hagyományait. Az *Ó Szent István dicsértessél...* csak a magyar nyelvű kiadásokban fordul elő.

A társasági kézikönyv részei, nem mindig azonos sorrendben:

Rendtartás, felajánlás, búcsúk

A gyermekeknek órái (versekben)

Kis katekizmus („három iskolára elosztott öt cikkelyeiről ... kérdések könyvecskéje”)

Énekek

Rövid toldalék: A három isteni fő indulatokról (változó rész)

Néhány kiadásban (például Győr, német nyelvű kiadás, 1758; Sopron, horvát nyelvű kiadás, 1759; Kolozsvár, magyar nyelvű kiadás, 1760) *Elöljáró beszéd* olvasható. Ebből megtudhatjuk, hogy a Keresztény Oktatás Társaság 1750-ben indult Bécsben Régis Szent Ferenc és az Aprószentek oltalma alatt, 1751-től helyezték a Boldogságos Szűz Mária oltalma alá, 1754-től Bécsen kívül is terjedni

---

¹⁵ Példány: OSzK, 318.097. Az *Ó Szent István dicsértessél...* a 21. ének, 172. lapon kezdődik. Ugyanezen kiadvány, azonos impresszummal, eltérő lapszámzással: OSzK, 318.207 (Ebben az *Ó Szent István...* a 187. lapon kezdődik.

– Német változata (más énekekkel): Allgemeines Mission-Frag-Büchlein in drey Schulen ordentlich eingetheilet, mit beygesetzten Gesängern, und nutzberaen Bericht von der Christen-Lehr-Bruderschaft vermehret... Raab, Streibig, 1758. (10), 227, (3) pp. Példány: OSzK, 318.096. A Szent István-éneket nem tartalmazza a német, horvát és cseh változat sem. (Obchinszke Míszie pitanya Knisicze na triskole po Rédu razdilyene... Sopron, Siess, 1759.) Obecneg Myslye Včenj Krestianského Knižka... W Trnawe, Akad., 1768.)

kezdett, 1758-ban „magyar nemzetünköt is nagy lelki örömmel bévétetett”. A *Kérdések könyvecskéjének* nevet adó Canisius-féle katekizmusban, melyet a társaság kézikönyvként használt „a régi katekizmus jobb rendbe szedetett, hozzá toldattak az énekek...”

Mocsy Elek személye a Dunántúlhoz köthető. Kéziratának esetleges használót is ide feltételezhetjük. Nem énekszerző, hanem másoló, miként kötete elején olvashatjuk: „*Istenes Énekek* melyeket Deák korában sok Irot és Nyomatott könyvekből öszve-irogatott Mocsy Elek 1798dik Esztendőben.”¹⁶ A Szent István-éneket az említett és gyakran kiadott *Kérdések könyvecskéjéből* másolhatta ő is, lineárisan, 13 strófa elhagyásával az alábbi módon: 1–4, 7, 9, 15–16, 19–23, 25, 27, 29, 30. A pusztinai búcsús ének 4. és 5. strófája Mocsynál a 10. és 16.

Nézzük meg a két jelzett strófát. Ezek Medgyesy szerint az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz*ből származhatnak. Az első esetben (pusztinai változat, 4., *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz*... 6.,¹⁷ *Kérdések könyvecskéje*, 20. strófa, *Mocsy-ék*. 10. strófa) a pusztinai ének és az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz*... egyezik, a *Kérdések könyvecskéje* és a *Mocsy-ék*. szövege ezekhez képest egymással egyező variáns.

A pusztinai ének 4. strófája:

4. Boldogságos Szűzanyánknak, Mint magyarok asszonyának feláldoztad hazánkat, Szentelted koronánkat. Kérünk etc.

Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...:

6. Boldogságos Szűzanyánknak, mint magyarok Asszonyának, feláldoztad hazánkat, szentelted koronánkat. Kérünk etc.

Mocsy Elek-ék.:

10. Halálozok Szűz Anyának, Magyarok Nagyasszonyának, feláldoztad magadat, népedet, országodat. Kérünk etc.

Kérdések könyvecskéje:

20. Halálozok Szűz Anyának, Magyarok Nagyasszonyának, feláldoztad magadat, népedet, országodat. Kérünk etc.

A második esetben (pusztinai ének, 5., *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz*..., 20., *Kérdések könyvecskéje*, 29. strófa, *Mocsy-ék*., 16. strófa) a *Mocsy-ék* szövege ritmikailag rontott (egy-egy szót kihagyott a másoló). Az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz*... szövegéhez

¹⁶ Országos Széchényi Könyvtár, Kézirattár, Quart. Hung. 391, ff. 59v–61v.

¹⁷ A később e kötetben részletesen tárgyalt *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz*... kezdetű ének: SZENTMIHÁLYI Mihály, *Egyházi énekes könyv*, Eger, 1797, I/374 (nótajelzéssel). Szentmihályinál a 6. strófa, a 2014-es szövegközlés 7. strófája.

közelebb áll a pusztinai változat, de a *Kérdések könyvecskéjével* azonos eltérések vannak benne.

A pusztinai ének 5. strófája:

5. Azért is hálaadással, ünnepélyes vigassággal
mi együtt örvendezünk, szívünkben emlékezünk. Kérünk etc.

Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...:

20. Erről nagy hálaadással, közönséges vigassággal,
ma együtt emlékezünk, szívünkben örvendezünk. Kérünk etc.

Mocsy Elek-ék.:

16. Ezekről ájtatossággal, és buzgósággal
ma együtt emlékezünk, örvendezünk. Kérünk etc.

Kérdések könyvecskéje :

29. Ezekről ájtatossággal, és illendő buzgósággal
ma együtt emlékezünk, szívünkben örvendezünk. Kérünk etc.

Vajon az említett szövegváltozatok közelebb állása elegendő magyarázat a pusztinai ének tudatos kontaminációval való létrejöttéhez? Az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...* és az *Ó Szent István, dicsértessél...* (*Kérdések könyvecskéjében* olvasható változat) között más egyezések is akadnak, ami esetleg közös (latin?) forrásra utal.

Például:

Ó Szent István, dicsértessél... (Kérdések könyvecskéje)

10. Sokszámú szerzeteseknek, Isten féltő embereknek
építél templomokat, ékes kalastromokat. Kérünk etc.
11. Bús árvákkal, özvegyekkel, koldusokkal, betegekkel
örömet nyájaskodtál, és nekik udvarlottál. Kérünk etc.

Ó dicsőséges Szent Jobbkéz... (1771. évi kiadás és Szentmihályi)

5. A szerzetes embereknek, férfiaknak és szüzeknek,
mennyi ékes templomot építél és klastromot. Kérünk etc.
9. Bús árváknak, özvegyeknek, szegényeknek, betegeknek
mennyi sok pénz osztottál, s hányszor buzgón szolgáltál. Kérünk etc.

Mindkét ének nótajelzése: *Dicsértessél ó Mária*. Azonos dallam és téma esetében nem ritka az ilyen egybehangzás. Hasonló összefüggésrendszerről, „nem szándékos kompilálás”-ról így írt Bogár Judit: „... az imádságszerzők, imakönyv-összeállítók gyakran önkéntelenül is a jól ismert, fejből tudott, sokszor imádkozott szövegek

képeiből, kifejezéseiből, soraiból építkeznek, az imaszövegek pedig, éppen, mivel fejből mondják őket, az imakönyvtől elszakadó szóbeli használat során állandóan változnak.”¹⁸ Ugyanez történhet népelemek esetében is.

A két Szent István-ének nótajelzéseként megadott *Dicsértessél ó Mária* kottájával először Bozói Mihály énekeskönyvében találkozunk,

M Á S Litánia; Versek szerént.

Atya világ' al - kotója Irgalmazz mi - nekünk,
Fi - ú világ' Meg - váltója Irgalmazz mi - nekünk,
Szent Lélek Szeretetünk , Irgalmazz mi - nekünk.
Szent Há - romság Istenünk, Irgalmazz mi - nekünk.
Dítsér - tef - sél, oh Mári - a)
Ki - nek Ur Jé - sus a' fi - a) Szüze minden Szüzeknek, Anya
a' Kegyelmeknek. R. Te - fi Lel - ki kárt el - vévén)
Állzonyunk, és Anyánk lévén) Könyörögj
könyörögj, Könyö - rögj, ránk figyelmezz, halálunkor védelmezz.
Tiszta szeplőtelen Anya, Szüz virág szerelmes Anya, oh melly
tsudálatos vagy, hogy teremtd' Anya vagy.
Anya vagy Üdvözítőknek , a' meg - testesült ígének , betsülen -
dő hatalmas, kegyes, hív, szüz, irgalmas.
Te igazságnak tüköre, böltsesség' királyi széke

BOZÓKI Mihály, *Katolikus kar-béli kótás énekes könyv*, Vác, 1797, 227.

¹⁸ BOGÁR Judit, *Ars compilandí praedicationes: Pázmány Péter imádságai és a kompiláció = Közkeincs: Tanulmányok a régi magyarországi prédikációk kompilációjáról*, szerk. MACZÁK Ibolya, Budapest, MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2014 (Pázmány Irodalmi Művek, Lelkiségtörténeti tanulmányok, 8), 73–92, i. h. 92.

de a *Loretói litániának* azt a változatát, amelyben az előénekes *Dicsértéssel ó Mária...* kezdetű litánia-bokrait és a refrénként rá nép által felelő Mária-dicséretet (Testilelki kárt elvévén...) már korábban is ebben a formában ismerték. Például a sok kiadásban megjelentetett *Kérdések könyvecskéjének* énekei között is szerepel.¹⁹

A Szent Jobb 1771-es hazahozatalakor keletkezett és már az első évben többször kinyomtatott *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz* az *Ó Szent István dicsértésénél* jóval többet foglalkozott szakirodalmunk.²⁰ A 22, majd 23 strófás *Új ének* (Ó, dicsőséges Szent Jobbkéz...) szerzője a Pray György szerint felvetett három név közül (Faludi Ferenc, Molnár Nep. János, Szerdahelyi József)²¹ valószínűleg Szerdahelyi József. Gábor Gyula már 1928-ban felhívta a figyelmet arra, hogy az 1771-ben közzétett „új vers” (*Ó, dicsőséges Szent Jobbkéz...*) és az ugyanazon alkalomra kiadott, csak fordításnak vélt német vers között magyarázandó szövegösszefüggés van.²²

Talán nem lesz az sem érdektelen, ha szétnézünk még a 18. századi Szent István-kultusz irodalmi emlékei között. 1736-ban Amade Antal a narratív liturgikus énekek módján írt hosszabb költeményt *Dicsőséges Szent István első magyar királyunk, és Szent Imre herceg fiának életének csekély leábrázolása* címmel.²³ Az 1750-ben alapított Szent István Társaság első ülésén a pozsonyi dómban Szabó István jezsuita atya

¹⁹ *Kérdések könyvecskéje*, Győr, 1758¹, 167, nr. 19.

²⁰ *Rövid tudósítás ajtatos imádsággal és énekekkel-együtt Szent Istvánnak ... dicsőséges jobb-kezéről...* Bécs, Trattner János, 1771 stb. Összefoglaló szakirodalom: *Régi Magyarországi Nyomtatványok*, szerk. BORSA Gedeon, HERVAY Ferenc, HOLL Béla, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971, App. 4. – Az adatokat ismételtlen számba vette és kiegészítette: KNAPP Éva, *Adalékok a 18. század végi nyelvi archaizálás kérdéséhez: Egy tévesen feltételezett 1484-es magyar nyelvű nyomtatvány eszmetörténeti kapcsolatai* = Magyar Könyvszemle, 2005, 167–192. Az RMNy természetesen nem az énekekkel foglalkozott, hanem az 1484. évi nyomtatvány létezésének cáfolatával. Knapp Éva körüljárta az általa szakirodalomból nem ismert levéltári forrást, áttekintette a Szent Jobbról szóló ének 1771. évi és további kiadásait, továbbá a Szent Jobb 15–18. századi kultuszát is. GÁBOR Gyula, *A Szent István napi ünnep története* (Budapest, [1928]) függelékét (*Az „Ó dicsőséges Szent Jobbkéz” c. egyházi ének létrejötte*) Knapp nem említi, pedig abban az általa elemzett levéltári forrásról bőven van szó.

²¹ PRAY, Georgius, *Dissertatio historico-critica de Sacra Dextra Divi Stephani primi Regni Hungariae Regis*, Vindobonae, 1771, 112., lapalji jegyzetben.

²² GÁBOR, *A Szent István napi ünnep története*, (20. j.) példája a magyar vers 22., és a német 8. strófája:

A dőghalál mirigyétől,	Wollest auch von uns ausschliessen
Had éhség büntetésétől	Hunger, Pest und Kriegsgefahr.
Oltalmazzon bennünket.	

²³ *Várkonyi báró AMADÉ Antal versei*, kiad. GÁLOS Rezső, Budapest, MTA, 1937, 111–120. [62 12 szótagos, négy soros strófában]. Vö. SZENTMÁRTONI SZABÓ Géza, „Hol vagy István király?” *István király alakja a liturgikus énekektől a népénekig* = „Hol vagy István király?": *A Szent István-hagyomány évszázadai*, szerk. BENE Sándor, Budapest, Gondolat, 2006, 280–291.

prédikált.²⁴ Ezzel egy időben keletkezett Bertalanffy Pál (szintén jezsuita) sajnós csak töredékesen ismert verses Szent István élete,²⁵ és még ugyanebben az évtizedben nyomtatványokban jelent meg az *Ó Szent István dicsértésél...* kezdetű népének. 1771-ben felkérésre készült, kisnyomtatványként is terjedt az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...* kezdetű ének. Ezzel párhuzamosan latinul és németre fordítva is napvilágot látott a *Corde, voce, mente pura* kezdetű középkori szekvencia;²⁶ verset írt Faludi Ferenc (*Szent István királyhoz*), Rájnis József (*Szent István király jobb kezéről*). A Szentjobb Budára szállítását a vonulás útján Szent István-prédikációk kísérték. 1778-ban a Szent István koponyaereklje érkezésekor az *Ó Szent István dicsértésél...* dallamára keletkezett egy 22 strófás magyar és egy 27 strófás német ének,²⁷ kissofficiumban olvashatjuk az *Üdvözlégy Szentléleknek választott edénye...* címmel fordított régi himnuszt.²⁸ Énekeskönyveink mellett iskolajátékok²⁹ és prédikációk³⁰ is gyakran idézték meg szent királyunk alakját. Hasznos volna, ha mindezen szövegek könnyen hozzáférhető módon, együtt lennének tanulmányozhatók. Ebben az esetben, a művek összefüggéseit látva, nehezebb volna legendákat gyártani. Mert mit olvashatunk ma rangos és kevésbé rangos ismertetésekben, tanulmányokban az *Ó Szent István dicsértésél...* kezdetű énekünkről, különösebb bizonyítás nélkül? Azt, hogy „középkori moldvai csángó eredetű népdal”.

Mint vélekedjünk ezek után az *Ó Szent István dicsértésél...* kezdetű népénekünkről?

Az első tanulság, hogy a filológiát és a nem megalapozott véleményeket el kell tudnunk választani egymástól. Töredékes ismereteink kiegészítésére csak nagyon indokolt esetben tegyünk kísérletet. Szent Mártonról szóló népénekeink vizsgálatakor

²⁴ SZABÓ István, *A dicsőséges Szent István király neve alatt felállított felséges Társasághoz, 1750*, Nagyszombat, 1751.

²⁵ BERTALANFFY Pál, *A dicsőséges szent István magyar királynak rövid élete, mely egy ájtatos úri tisztelője által versekbe foglaltatott*, Bécs, 1751. Csonka példány (23 strófa) található a székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum Szilárdfy Zoltán-gyűjteményében. Vö. SZILÁRDFY Zoltán, *Szent István király följánlásának attribútumai = Sz. Z. Ikonográfia, kultusztörténet: Képes tanulmányok*, szerk. BORUS Judit, Budapest, 2003, 235–245; *István, a szent király*, (9. j.), 331.

²⁶ A 13. századi szekvencia latinul és Csanád Béla magyar fordításában (kétnyelvű változatban is többször megjelent. Például: *Énekek Szent István király tiszteletére*, (10. j.), 67–68; 90–92. és 161–162.

²⁷ A két ének szövegét lásd e kötet 182–190. lapjain.

²⁸ Ezek jó részét tartalmazza az *Énekek Szent István király tiszteletére* című, 6. jegyzetben idézett kötet. (A kissofficium teljes szövegét lásd e kötet 195–198. lapjain.)

²⁹ A Szent Istvánról szóló színjátékokról: VARGA Imre, PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Történelem a színpadon: Magyar történelmi tárgyú iskoladramák a 17–18. században*, Budapest, Argumentum, 2000 (Irodalomtörténeti füzetek, 147), 61–69.

³⁰ GONDOLA, Franz Joseph, *Lobrede von der obnversebrten Rechten Hand*, Preßburg, Patzkó, 1771; KOZMA Xavér Ferenc, *Ditsöült Szent István első apostoli magyar királyunknak ép romlatlan szentjobbjja*, Buda, Landerer, 1771.

arra az eredményre jutottam, hogy a kora újkori kántorok, énekek összeállítói, másolói nemcsak az énekek válogatására, hanem azok alakítására, bővítésére, meghúzására is felhatalmazva érezték magukat. Bizonyára ez lehetett egyik oka a Séllyei Nagy Ignác által is kritizált zűrzavar éneklési gyakorlatnak. A tudományos kutató ne kövesse ezt a gyakorlatot, ne kezelje forrásait úgy, mint a régi korok kántorai.³¹ Ezzel természetesen nem zárom ki azt, hogy az énekeken indokolt esetben változtatás történjen, a filológus tehet is erre javaslatot, érveljen – és hagyja a változtatás jogát az illetékesekre.

Az *Ó Szent István dicsértessél...* kezdetű népének ma ismert szövegváltozatai közül a legrégebb 1758-ból ismert. Az ének egész Magyarországon és Erdélyben elterjedhetett a jezsuiták katekizmusaival, ennek még 1801-ből is van kiadása. A 19. század közepétől a 20. század első évtizedéig 3-tól 5 strófás változatait sikerült fellelnem, mindig a *Dicsértessél ó Mária* dallamára énekeltek.

Bibliográfiai adatok és nótajelzés	Strófák
BÁDY Valér, <i>A szent-keresztí és más processiókora alkalmas istenes énekek és imák</i> , Pest, 1864, 31. p.	1. Ó Szent István... 2. Magyarországból pogányság... 3. Szent püspöki méltóságok... 4. Boldogságos Szűzanyának... 5. Azért is hálaadással
.....	.....
SZIBER Nándor, <i>Orgona virágok. Imák és énekek, különösen a gyulai rom. kath. hávek használatára</i> , Gyula, 1866, 377. p. (A földrészek miséjén) Dallam: Dicsértessél oh Mária! stb. [További kiadásaiban is, egészen a 20. századig, de „A földrészek miséjén” megjegyzés nélkül.]	1. Ó Szent István... 2. Boldogságos Szűzanyának... 3. Azért is hálaadással... 4. Mi kik téged pártfogónknak...
.....	.....
<i>Dicsérvjétek énekek az Urat: Imák és énekek</i> , Arad, 1891, 322. p. Dallam: Dicsértessél oh Mária.	1. Ó Szent István... 2. Boldogságos Szűzanyánknak... 3. Azért is hálaadással...
.....	.....
<i>Égi lant: Ker. katolikus imádságos és énekes könyv</i> , Nagyvárad, 1898, nr. 403. Dicsértessél oh Mária szerint. [NB. Az 1921. évi, 3., átdolgozott kiadásban az énekek számát csökkentették. A hazafias énekek esetében szám és üres hely áll. Itt: [nr.] 322. Dicsértessél oh Mária stb. szerint [ezután ¾ lap üres hely áll.]	1. Ó Szent István... 2. Boldogságos Szűzanyánknak... 3. Azért is hálaadással... 4. Mi, kik téged pártfogónknak...

³¹ Vö. SZELESTEI N. László, *Tartalmi és formai sokszínűség Szent Márton-énekeinkben = Pannóniától Galliáig: Szent Márton és kultusza*, szerk. TÓTH Orsolya, Debrecen, DE Klasszika-Filológiai és Ókortörténeti Tanszék, 2017 (Hereditas Graeco-Latinitatis, 6), 173–189.

Az 1771-ben keletkezett *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...* azonos témájú, azonos strófászerkezetű. Dallamát már Szentmihályi Mihály énekeskönyve jelezte. Bozóki Mihály énekeskönyve kottát is közölt a dallamjelzéshez,³² amely a Tárkányi–Zsasskovszky-féle 1855. évi népénektárból³³ bekerült a *Szent vagy, Uram! (Hozsanna)* énekeskönyvbe, nemcsak a *Dicsértessél ó Mária...* kezdetű énekhez, hanem az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...* dallamaként is.

A Bozókítól 37. lapon közölt másolaton is jól látható a *Loretói litánia* kezdősora (*Atya, világ alkotója...*). Az előénekes általi 14–17 fohászcsozor (az első kezdete a *Dicsértessél ó Mária*) és a csokrokat követő refrén, a nép által énekelt Mária-dicséret (*Testi lelki kárt elhévén...*) dallama közismert lehetett. A Szent István-énekek ezen nótára készültek. A válaszos ének szerepelt Mária Terézia énekeskönyvében is.³⁴

{Dicsértes-sél oh Má-ri-a!} szű-ze minden szűzeknek,
{Ki-nek Úr Jé-zus a Fi-a,} Anyja a ke-gyelemnek; tes-ti lel-ki kárt el-vé-vén, Asszonyunk és Anyánk lévén, könyörögj, könyörögj, könyörögj ránk figyelmezz, sha-lálun-kon vé-delmezz.

TÁRKÁNYI B. József, ZSASSKOVSZKY Endre, ZSASSKOVSZKY Ferenc,
Katolikus egyházi énektár, Eger, 1855, p. 202., nr. 198.

Ó dicsőséges Szent Jobbkéz... a *Hozsanna*-ban kilenc strófás, átírt változat, dallama a *Dicsértessél ó Mária*-éval egyezik.³⁵ Az *Éneklő Egyházból*³⁶ kimaradt. 1778-ban a székesfehérvári Szent István Koponyacsonterekllye érkezésekor német nyelven

³² BOZÓKI Mihály, *Katolikus kar-béli kótás énekes könyv*, Vác, Gottlieb, 1797, p. 227.

³³ TÁRKÁNYI B. József, ZSASSKOVSZKY Endre, ZSASSKOVSZKY Ferenc, *Katolikus egyházi énektár*, Eger, 1855, p. 202., nr. 198.

³⁴ Vö. WATZATKA Ágnes, *A Mária Teréziához kapcsolódó egyháziéneke-reform*, III, (6. j.), i. h. 292–293, nr. 18a.

³⁵ HARMAT Artúr, SÍK Sándor, *Szent vagy, Uram! Ősi és újabb egyházi énekeinkünk tára*, Budapest, 1931¹, nr. 291. – *Hozsanna! Teljes kótás ima- és énekeskönyv a Harmat-Sík „Szent vagy, Uram!” énektár összes énekeivel...* Budapest, Magyar Kórus, 1948¹, nr. 291.

³⁶ *Éneklő Egyház: Római katolikus Népénektár liturgikus énekekkel és imádságokkal*, szerk. Népénektár-bizottság, Budapest, Szent István Társulat, 1985.

**Ének szent István Magyarország első apostoli királya dicsőséges
Jobbkezéről.**

Éneklék a budapesti hűvek a szent körmenet alkalmával és Budavárában augusztus 20-án.

† Oh di - cső - sé - ges szent Jobb - kéz, | Drá - ga kin - cse
Me - lyet ma - gyar ó - hajt - va néz. |
né - pünk - nek, Nagy ó - ró - me szi - vünk - nek, Ké - rünk, áldd meg
Ki - rá lyun - kat,
or - szá - gun - kat, | Oh szent kéz, Oh szent kéz, Oh szent kéz, légy
mind - nyá - jun - kat. |
ol - tal - munk, és ó - ró - kős paj - zsunk.

Bogisich Mihány által 1884-ben közölt dallam³⁹

Hogy mikor, hogyan és hol találkozott egymással az *Ó Szent István dicsértésél...* kezdetű ének és annak a ma Pusztinából elterjedt dallama, nem sikerült tisztáznom. A csángóföldi változat Kallós Zoltán 1980-as évekbeli gyűjtése alapján került be az erdélyi népénektárba.⁴⁰ Domokos Mária szíves közlése szerint édesapjának, Domokos Pál Péternek 1932. augusztus 22-én énekelte Bartos József, 68 éves pusztinai kántor. A szöveg és a dallam együtt Domokos Pál Péter *A moldvai magyarság* című könyvének harmadik kiadásában (Kolozsvár, 1941) jelent meg először (kottával és három versszakos szöveggel).⁴¹ A pusztinai Bartos József (†1940) Erdélyben tanult,⁴² esetleg onnan is vihette magával akár a szöveget, akár a dallamot a 19. utolsó harmadában.

*****

³⁹ BOGISICH Mihály, *Régi templomi énekeink, II: Szent István királyról szóló énekek*, Egyházművészeti Lap, 1884, 269–275, i. h.: 273.

⁴⁰ *Dicsértétek az Urat: Római katolikus népénektár: liturgikus énekek, erdélyi változatokkal*, szerk. GERÉD Vilmos és mások, Gyulafehérvár, Gyulafehérvári Római Katolikus Főegyházmegye, 1993, nr. 287c.

⁴¹ DOMOKOS Pál Péter, *A moldvai magyarság*, 3. kiadás, Kolozsvár, 1941, 393, 121. számú kotta. Domokos Mária megjegyzése: a dallam nyomdahiús, hiányzik a bé előjegyzés.

⁴² TÁNCZOS Vilmos, *Deákok moldvai magyar falvakban*, Erdélyi Múzeum, 1995/3-4, 82–98, i. h.: 92.

Érdekes megfigyelni a szentek tiszteletéhez kapcsolódó áhítati irodalmi szövegeknek összefüggéseit. A szentté avatáskor keletkezett legendák és liturgikus szövegek motívumainak folytonos jelenléte és variálódása mellett koronként és különös alkalmanként új elemekkel bővülnek. A 18. század második felében Szent István két ereklyéjének, Jobbjának, majd Koponyacsontjának Magyarországra visszakerülése új énekek létrejöttét inspirálta. Sajátos helyzet állt elő 1771-ben. Három aprónyomatvány jelent meg (elsősor a bécsi Trattner nyomdában), amelyeket eredetileg azonos szövegűnek szántak. A címlapot a latin, magyar és német változatban is tudósítás követi, (*Brevis notitia, Kurtzer Unterricht, Tudósítás*), majd ezt rövid ima, amely az 1484. évi *Missale Strigoniense*-ből való és egy-egy ének. Az ének a latin változatban a *Corde, voce, mente pura...* kezdetű 13. századi szekvencia, a németben ennek fordítása, két strófával megtoldva,⁴³ a magyar változatban pedig, miként már a cím is jelzi, „új ének” áll: *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...* Mivel a Szentjobb és Séllyei Nagy Ignác személye nem kapcsolódnak szorosan egymáshoz, a Szentjobbal kapcsolatos eseményekről, énekekről nem szólok részletesen. Ám a székesfehérvári Koponyaereklyét fogadó énekekre gyakorolt hatásuk miatt a kötet függelékje közé felvettem e Szentjobbbról szóló énekeket.⁴⁴

***

A kötet elkészülte után figyeltem fel az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár honlapjának – www.bibliotheca.hu – digitális tárában Bószner András nagybörzsönyi kántortanító 19. századi közepe után készült énekeskönyvére.⁴⁵ A 177 énekmásolat között a 28. számú ének: *Ó Szent Istvány dicsértésél...* Néhány apróbb elírástól eltekintve szó szerint követi az 1758 után a *Kérdő könyvecske* kiadásában gyakran közzétett 30 strófás ének 1–17. és 30. strófájának szövegét. Bár a másolatnak nincs nótajelzése, de a refrén harmadik sorának elejét háromszorosan ismétli, vagyis jelöli a dallam (*Dicsértésél ó Mária...*) követelte, az e kötetben a 42. lapon leírt ismétlődést: 8 / 8 / (3+3+3+4) / 7.

⁴³ A latin szekvenciát és német fordítását lásd e kötet 180–181. lapjain.

⁴⁴ A három aprónyomatványról, azok keletkezéséről és kiadásairól bővebben: KNAPP, *Adalékok*, (20. j.), 185–188.

A kiadványok egy-egy könnyen hozzáférhető példányának jelzete:

– *Rövid tudósítás ájtatos imádsággal és énekekkel-együtt Szent Istvánnak ... dicsőséges jobb-kezerül...* Bécs, Trattner János, 1771. – Praga, Clementinum, Kubelik–Széll Könyvtár példánya:

https://books.google.hu/books?id=5LReAAAACAAJ&pg=PA2&dq=R%C3%B6vid+tud%C3%B3s%C3%ADt%C3%A1s+%C3%A1jttatos+im%C3%A1ds%C3%A1ggal&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwiAqMP9k_PqAhUJt4sKHeJgCXQQ6AEwAXoECAAQAg#v=onepage&q=R%C3%B6vid%20tud%C3%B3s%C3%ADt%C3%A1s%20%C3%A1jttatos%20im%C3%A1ds%C3%A1ggal&f=false (2020. 07. 30)

– *Brevis notitia cum pia oratione ac hymno de gloriosa dextera S. Stephani...* Viennae, Trattner, 1772. – Példány: OSzK, 810.571(1)

– *Kurtzer Unterricht sammt Gebet und Kirchengesang von der rechten Hand des Heil. Apostolischen Königs Stephani...* Wien, Joh. Thom. Trattner, 1772. – Példány: OSzK, 810.571(2)

⁴⁵ Jelzete: Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár, Ms. V. 359.

Szent István Koponyaereklyéjének fogadása Székesfehérvárott (1778)

Székesfehérvárott, Szent István király tiszteletének a török uralom alóli felszabadulás után jellemző megnyilvánulása Csobánczi József jezsuita szerzetes 1769-ben mondott ünnepi prédikációja. A székesegyházban Szent István királyt, a patrónust, központba állító mennyezetfreskók 1768-ban készültek el (Johann Ignaz Cimbal); az 1775-ben Vinzenz Fischer által festett főoltárkép szintén Szent Istvánt ábrázolja.¹ Ebben a környezetben idézte a jezsuita atya hallgatói figyelmébe oráció elemeivel tarkított prédikációjában, a szent király és a város viszonyát.

... annak a szentnek ünnepét üllük, kinél Isten után senkinek többel nem tartozunk. Mi pedig, szabad királyi Székesfehérvárnak lakosi különös, és közelebb való kötéllal is hozzá szorítatunk, akiknek ő nemcsak apostola és királya, mint egyebeknek, hanem ugyane szent helyen lakótársa ritka kegyességgel lenni méltóztatott.

A nagymértékű pusztulás ellenére öröme serkentett a beszéd:

... Ahol régenten a magasságbéli Istennek *Gloria in excelsis*, dicsőség kiáltott, most istállók vannak, és az oltárok helyén barmok hevernek. A szentelt edényeket, oltári drága öltözeteket a pogányok, eretnekek elrablották és magokra, s feleségekre cifrálták. [...] De néked, szabad királyi város, Székes Fejérvár! különös okod is vagy az öröme s vigasságra, akit élteben itt lakásával megdicsőített, holta után is szent tetemivel meggazdagított szent királyunk. [...] Emlékezzetek meg, hogy szent királyok maradéki vagyunk, szentek földén lakunk, s valahová lábbal lépünk, vagy szentek nyomdokit, vagy szentek tetemét tapodjuk. Nem illendő-e tehát, hogy ily szent városnak szent lakosi legyenek?²

1778-ban Mária Terézia a székesfehérvári székesegyháznak ajándékozta a Ragusából nemrég megszerzett Szent István Koponyaereklyét.

Az ereklye fogadására alaposan felkészült az előző évben alapított egyházmegye, amelynek első püspöke a székesfehérvári származású Sélyei Nagy Ignác volt. Az

¹ KÚTHY István, *Szent István király tiszteletét őrző egyházi műemlékeink Székesfehérvárott*, Székesfehérvári Szemle, 8, 1938/3–4, 57–61.

² CSOBÁNCZI József, *Szent Istvánnak, magyarok első keresztény királyának dicsérete, melyet szabad királyi Székes-Fejér-Várott, ugyan azon szent tiszteletére felszentelt templomban ünnepének alkalmatosságával mondott*, Buda, Landerer, 1769, 5, 17, 21, 22, 23.

adományozással és az ereklye szállításával, fogadásával kapcsolatos források (magyar fordításukkal együtt) nemrég összegyűjtve megjelentek.³ A kiadott iratokban néhol rövid leírással szerepelnek a fogadással kapcsolatos szertartások. Séllyei Nagy Ignác 1778. április 3-án Esterházy Ferenc kancellárnak néhány mondatban az ereklye Mórra érkezéséről és az onnan március 29-én Székesfehérvárraállításáról is beszámolt. Székesfehérvárott a Szent Sebestyén templomban oltárra tett ereklye jelenlétében mondta el a püspök a „Mondjátok meg Sion leányának: Nézd, királyod jön hozzád” textusra prédikációját, melyben „az egész népet az ereklye tiszteletére” s a lelkeket „legkegyesebb fejedelmünk iránti leggyengédebb szeretetre” indította.⁴ Azután puskák és mozsarak ropogása közepette, „ambroziánus himnuszt és litániát énekelve vonultak a székesegyházba, ahol április 2-ig minden nap óránként (a püspök 8 órakor) misét mondtak,

amelyek során a nép részben magyarul, részben németül korábban kiosztott énekeket zengett, amelyeket a litániával együtt külön erre az ünnepségre nyomtattattam ki, és minden egyes mise után a litániát elmondva az ereklye nekik csókra nyújtatott, délután pedig különböző időpontokban mindkét nyelven litániát tartottak. [...] Április 2-

³ SIPTÁR Dániel, *Válogatott források Szent István ereklyéiről, III.: A Koponyaereklye átadásának iratai* [Latin forrásközlés és fordítás] = *István, a szent király: Tanulmánykötet és kiállítási katalógus Szent István tiszteletéről halálának 975. évfordulóján*, szerk. KERNY Terézia, SMOHAY András, Székesfehérvár, Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum, 2013, 264–275.

- A Pozsonyi Káptalan elismervénye... Hitelesítve: 1777. aug. 20.
- Esterházy Ferenc kancellár jegyzéke az ereklye átadásával kapcsolatos teendőkről, Bécs, 1778. jan. 30.
- Batthyány József primás válasza a kancellárnak Perényi Imre kanonok meghatalmazásáról, Pozsony, 1778. febr. 18.
- Séllyei Nagy Ignác székesfehérvári püspök válasza a kancellárnak két kanonok küldéséről, Székesfehérvár, 1778. márc. 1.
- Perényi Imre esztergomi kanonok jelentése az ereklye új tartóba helyezéséről, benne a Batthyány Józseftől kapott meghatalmazás szövegével, Bécs, 1778. márc. 14.
- Mária Terézia oklevele az ereklye új tartóba helyezéséről és a székesfehérvári székesegyháznak való adományozásáról, Bécs, 1778. márc. 16.
- 271–272: Séllyei Nagy Ignác oklevele az ereklye hitelességéről és kihelyezésének napjairól, Mór, 1778. márc. 25.
- 272–274: Séllyei Nagy Ignác beszámolója Esterházy Ferencnek az ereklye Székesfehérvárra érkezéséről, Székesfehérvár, 1778. ápr. 3.

Az esemény előtti püspöki körlevelet és az ereklye tervezett fogadásának menetrendjét lásd e kötet 96–102. lapjain.

⁴ A beszéd első ötödének (mutatványként) kiadása: PAUER, Joannes, *Historia Dioecesis Alba-Regalensis ab erecta sede episcopali, 1777–1877*, Albae-Regiae, 1877, 281–284; teljes terjedelemben olvasható: Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 1777–1778, 219–224, továbbá ezen kötet 166–171. lapjain.

án kismise után a városban tartott körmeneten a nép a fent említett énekeket énekelte, a klérus pedig a *Mindenszentek litániáját*.⁵

A Szent Istvánról szóló áhítati irodalom termékeiről többen készítettek már összesített kiadást, a kora újkori népenekekről legutóbb Medgyesy S. Norbert.⁶ A Séllyei Nagy Ignác levelében fentebb említett, a Koponyaereklye érkezésekor keletkezett és kinyomtatott magyar és német nyelvű énekekkel azonban eddig nem foglalkozott a szakirodalom, nincs modern kiadásuk. Mindössze néhányan említik a magyar ének létét, s egymástól idézik az ének refrénjét. Kúthy István 1938-ban Pauer Jánosra hivatkozva⁷ Séllyei Nagy Ignácot nevezi szerzőnek.⁸ Megadja az ének kéziratos másolatának lelőhelyét⁹ és közli az ének refrénjét. Radics Péter a székesfehérvári Szent István kultuszról írva 1988-ban, Szarka Géza a székesfehérvári belvárosi plébánia történetéről kiadott monográfiájában idézte fel a refrént:

Üdvözlégy, óh szentséges Fő,
Gyémántnál, gyöngynél drágább kő!
Oltalmazd, őrizd, tartsd
Királyunkat s javainkat,
Városunkat, országunkat!¹⁰

Az Acta Ecclesiae Albaregalensis I. kötete 1778-ból megörökítette a Koponyaereklye érkezésekor kiadott 22 strófás magyar éneket, amelynek refrénje az

---

⁵ Séllyei Nagy Ignác levelének a magyar és német énekekről leírt adatait Siptár Dániel kiadásából idézem latin eredetiben is: „sub quibus cantilenae partim Hungaricae, partim Germanicae, quas una cum litanis pro hac solemnitate specialiter curavi imprimi, iam inter populos distributae, ab eodem populo canerentur, et litanis post singulum sacrum recitatis eidem ad osculum praeberetur...” [...] „habito parvo sacro inchoavimus inde processionem ad urbem, sub qua populus cantilenas supramemoratas cecinit, clerus autem litanias omnium sanctorum...”

⁶ MEDGYESY S. Norbert, „Magyarország fondálja...”: XVII–XVIII. századi históriás és könyörgő népekek Szent István király tiszteletére, megjelent az *István, a szent király* című, e tanulmány 3. jegyzetben leírt kötetben, 114–143.

⁷ PAUER, *Historia*, (4. j.), 283.

⁸ KÚTHY, *Szent István király* (1. j.), 61. megadja a teljes ének Acta Ecclesiae I. kötetében található kéziratos másolat lelőhelyét is.

⁹ Székesfehérvár, PLT, Acta Ecclesiae Albaregalensis, I, nr. 5901/1, 1777–1778, 210.

¹⁰ RADICS Péter, *A Szent István-kultusz ezredéve Székesfehérvárott*, Székesfehérvár, Videoton József Attila Művelődési Ház és Könyvtár, 1988 (História klub füzetek), 11; SZARKA Géza, *A székesfehérvári belvárosi plébánia története*, Székesfehérvár, Városi Levéltár, Püspöki és Székeskáptalani Levéltár, 2003, 100–102.

Üdvözlégy, ó szentséges fő... A Séllyei Nagy Ignác által említett magyar és német nyelvű kiadványokban megjelentetett énekek is olvashatók itt teljes terjedelmükben.¹¹

Az előző tanulmányban az *Ó Szent István, dicsértéssel...* kezdetű, 30 strófás népénekkel foglalkoztam, amely szerepel Séllyei Nagy Ignác ekkortájt összeállított kéziratos énekeskönyvében.¹² Annyit sikerült megállapítanom, hogy Szent Istvánról szóló négy ének (az 1758-tól ismert *Ó Szent István dicsértéssel...*, az 1771-ben keletkezett *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...* és az 1778-ban Szent István Koponyaareklyéjének fogadásakor Székesfehérváron énekelt magyar és német ének (*Zengjed, hív Nép! királyodnak...*; *Zung und Hertzzen stimmt zusammen...*) mindegyikét a *Dicsértéssel ó Mária* kezdetű népének dallamára énekelték. Az előénekes által énekelt strófa 8 / 8 / 7 / 7 tagolású, a nép által énekelt refréné hasonló, de ott a harmadik sor hét szótagjából az első három háromszor szerepel, azaz: 8 / 8 / 3+3+3+4 / 7. Ezen énekek szövegei később gyakran keveredtek egymással, még nyomtatott formában is.¹³

Esterházy Ferenc kancellárhoz írt levelében – miként azt fentebb idéztem – azt említi Séllyei Nagy Ignác, hogy a koponya érkezésére írt magyar és német énekeket kinyomtatva adta kézbe. Az Acta Ecclesiae-ből megtudhattuk, hogy a magyar és a német ének egymástól eltérő, a litánia azonos, Szent István kis officiuma¹⁴ csak magyar nyelven szerepel: ugyanúgy, ahogyan a kisnyomtatványokban. A magyar és német nyelvű kiadás is megtalálható az Országos Széchényi Könyvtárban.¹⁵

---

¹¹ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis, I, nr. 5901/1, 1777–1778). *Az István, a szent király* című kötetben (lásd a 3. jegyzetet) közölt iratok másolatain kívül az alábbi másolatokkal: pp. 210–215: Áhítatos ének, litánia és imádság, kis officium pp. 215–219: Kirchengesang, Litaney und Gebet pp. 219–224: Séllyei Nagy Ignác prédikációja a Szent Sebestyén templomban (1778. márc. 29.) pp. 224–225: Ordo in receptione Cranii S. Stephani observandus (Szövegüket közöltem e kötetben.)

¹² III. Scriptorium-konferencia, Eger, 2019. május 22–23. Előadásom címe: *Séllyei Nagy Ignác kéziratos énekeskönyve és annak Szent István-éneke.*

¹³ Vö. Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1515F. Szent István koponyaareklyéjével foglalkozó iratok, 1890. (A nyomtatvány kolofonja: Nyomatott Székesfehérvárott a „Vörösmarty” Könyvnyomdában.) Az újabb kori adatokért köszönetet mondok Mózesy Gergelynek.

¹⁴ Szövegüket lásd e kötet forrásközlései között.

¹⁵ *Áhítatos ének, litánia, és imádság, mellyet Székés Fejér Vár Szent István királynak, mint különös Pátronusának különös szívbeli buzgósággal zengett, midőn ugyan azon Sz. Királynak szentséges Kaponyája, Felsőes Királyné Asszonyunk anyai kegyességéből több helyeken érdemlett tiszteleti után Nagyságos és Fő Fő Tisztelendő Séllyei Nagy Ignáznak Szent igyekezetével minden fő 's alatsony Rendeknek kiváltképpen való örvendezésével Székes Fejér Várra, mint hajdani kedves lakó, és nyugovó helyére vissza-hozatott, és tulajdon nevére szentelt Öreg Templomban nagy pompával bé-szállítatott s fogadtatott 1778-dik esztendőben*, Budán, Landerer Katalin betűivel, [1778], 8r, [20] p. Jelzete az OSzK-ban: 834.149.

Kompilált énekek Szent Istvánról a 19. századból

A fentiekben szóba kerültek Szent István király életének, a Szent Jobbnak és a Koponyaereklyének történelmi énekei: bennünk sok közös fordulattal és mindhárom ének (*Ó Szent István, dicsértessél...*, *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...*, *Zengjed hív nép királyodnak...*) azonos dallammal, sőt német nyelven is megismertünk Szent István Koponyaereklyjét fogadó historizáló éneket (*Zung und Hertzzen stimmt zusammen...*). A 19. században a városi németek elmagyarosodásának idején ezt is figyelembe kell vennünk. Láthattuk fentebb azt, hogy amikor Séllyei Nagy Ignác püspök olvasni tudó híveinek katekizmust rendelt, még több volt az olvasni tudó német, mint magyar. A népelemek sokféle változása, „zurzavar” szövegek kialakulása is készítette a püspököt arra, hogy az *Énekek könyvében* irodalmi igényű énekeket adjon ki, új énekeket irasson. Nem kerülték el sorsukat a 18. századi, húsz strófánál hosszabb Szent István-énekek sem. A terjedelmi változásokra fentebb már utaltam. Most az egyházi műfajoknál (imák, prédikációk, népelemek) gyakran előforduló kompilációs „szerzőségre” hozok fel példákat.

1842-ben Rendek József (1810–1875) lekéri káplán (1869-től esztergomi kanonok) *Száz ének a keresztény katolika egyház hitágazat- és szertartásaira alkalmazva az ájtatos hívek számára* címmel tett közzé válogatást, amelyben a kötet címének megfelelően szándékozott az ünnepekre és ájtatos szertartásokra külön-külön éneket közölni. Ennek érdekében (írja az *Előszó*ban) „a szokásban lévő régi énekek – csekély módosítással – meghagyattak, a tapasztalt hiány pedig újakkal pótoltatott”.¹⁶ A Szent István ünnepére közölt ének szövegében és dallamával is illeszkedik az előző tanulmányunkban ismertetett Szent István-énekeinkhez. Hogy a hagyomány alakított-e az éneken, vagy az összeállító módosításait viseli magán, nem mindig állapítható meg. Tíz strófás énekszövege¹⁷ részben az *Ó Szent István dicsértessél...*, részben az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...* itt-ott már elegy szövegét adja, az utolsó három strófa azonban bizonyára a kompiláló Rendek József toldása lehet. Nem csoda az énekek könnyű egybeolvasztása, mivel olyan azonos témájú történelmi szövegekről van szó, ahol a dallam azonossága besegít az „keveredésbe”.

– *Anmuthiges Kirchengesang, sammt Litaney und Gebeth, von der Königlichen freyen Stadt Weissenburg zur Ehre des Heiligen ersten apostolischen Königs Stephani, als ihres sonderbaren Patrons mit ausnehmender Inbrunst abgesungen*, Ofen, 1778, Katharina Landererinn, Wittwe, [8] lev., 8r. Jelzete az OSZK-ban: Knyt 8r 1778zene.

¹⁶ R[ENDEK] J[ÓZSEF], *Száz ének a keresztény katolika egyház hitágazat- és szertartásaira alkalmazva az ájtatos hívek számára*, Buda, M. K. Egyetem, 1842.

¹⁷ Lásd e kötet 201–202. lapjain.

Az egyházi és nemzeti ünneppé nyilvánított augusztus 20-án elhangzó prédikációkban is gyakran hallhatók ezen énekfordulatok. A vallási és nemzeti érzés iránti közös fogékonyságot tanúsítja például az a Székesfehérvárott 1868-ban elmondott beszéd, amely szerint az ősi hitet, „keresztény jámborságot és életszentséget kell hazánkban újra feléleszteni, hogy az felemelje nemzetünket, és előhozza azon boldogabb kort, mely után «buzgó imádság epedez százezrek ajakán»”. Szent István példájának bemutatása után a szónok a *Boldogasszony Anyánk* refrénjét és az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...* éneket variálja: „Ó dicsőséges Szent István, kit a magyar szívből kíván; főkincse nemzetünknek, nagy öröme szívünknek! Esedezzel országunkért, királyunkért, mindnyájunkért. Amen.”¹⁸

1890-ben kiadtak Székesfehérvárott egy másik kompilált Szent István-éneket.¹⁹ A Püspöki Levéltárban megőrzött nyomtatványt kísérő felírás: „Benti ének-szöveg valószínűség szerint a 80-as években íratott át a Sellyei Nagy püspök-féle szöveg után, melyet eredetiben az „Acta Ecclesiae” első kötetében találhatunk meg.” A nyomtatvány mindössze négy lapos: a címlapon „Szent István király ezüstbe foglalt koponyája” látható, a második–harmadikon az ének 13 strófája, a negyediken az ereklye 18. századi történetének, székesfehérvári fogadásának rövid leírása olvasható.²⁰ Maga az ének (*Ének Szent István király ünnepén*) a Koponyaereklye fogadására készült ének (*Zengjed hív nép királyodnak...*) első strófáinak variánsai után átvesz az *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...*-ből (4a–6, 8, 11. strófákat) és az *Ó Szent István dicsértessel...* kezdetűből (7, 12, 13. strófákat) is.²¹

Az egyházi népénekek a kántorok által másolt énekeskönyvekben gyakran variálódnak. De nem csak ott. A szóban forgó Szent István-énekek közül például a 2014-ben kiadott reprezentatív válogatás a Szent Jobb énekelt történetéről szóló *Ó dicsőséges Szent Jobbkéz...*-t fosztotta meg hagyományos dallamától.²² A strófaszámok csökkentése fokozatosan következett be az ájtatossági alkalmak rövidülésével, csökkenésével. A keletkezésekor 22 strófás éneket ma a Hozsanna kilenc átfo-galmazott strófával közli.²³

¹⁸ PRIFACH József, *Egyházi beszéd, melyet Szent István első magyar király egyházi és nemzeti ünnepén 1868-ik augusztus 20-án a székes-fehérvári főtemplomban mondott*. Székesfehérvár, 1868, 10, 16.

¹⁹ Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1515F. Szent István koponyaereklyéjével foglalkozó iratok, 1890. Szövegét lásd e kötet 203–204. lapjain.

²⁰ A kolofon szerint: Nyomatott Székesfehérvárott a „Vörösmarty” Könyvnyomdában.

²¹ Az ének szövegét lásd e kötetben, sorrendben: 182–185, 176–179, 172–175.

²² *Énekek Szent István király tiszteletére*, szerk. KOVÁCS Andrea, MEDGYESY S. Norbert, Budapest, Magyar Napló, 2014, 192, (nr. 89).

²³ *Hozsanna! Teljes kótás ima- és énekeskönyv a Harmat-Sík "Szent vagy, Uram!" énektár összes énekeivel...* Budapest, Magyar Kórus, 1948¹. nr. 298.

Magyar nyelvű zsolozsmáskötet

Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság (1780) című imakönyvet Sélyei Nagy Ignác püspök a címben is jelzett társaság kézikönyvének szánta, benne közösségekben mondott imádságokat helyezett el. A Székesfehérvári Püspöki Levéltárban megvan a kézikönyv kézírata (1482. sz. kézirat), melynek végén a nagyfólió alakú levélpáron egy zsolozsma imaóránkénti, keddtől szombatig tartó szövegbeosztása olvasható. A pénteki vecsernyénél a zsoltárok sorszáma (107, 108, 119) után ez áll:

V: Hallgasd meg – Imádság. Hála adás etc. amint az Oltári Szentség könyvében vagy on sub titulo A sacramentomi gyónás a lelki ismeret vizsgálás előtt, mind a ritmusig, kivéven és kihagyván: A gonosztól való szabadulásra. Ezek után pedig sub titulo a lelkiismeret vizsgálás után kezdvén: Bűnök megvallása egészen a ritmusig.¹

Ugyanezen levéltár 1533. számú kéziratát a szakirodalom Sélyei Nagy Ignác zsolozsmás könyve címen ismeri.² A kézirat imaórákra osztott másolatban tartalmazza a 150 zsoltárt; ugyancsak osztottan, olvasmányként, *Szent Lukács evangéliumát* és *Az apostolok cselekedeteit*; imaóránként változó számú rövid imádságot és a kórusimákra jellemző verzus-responzorium-sorokat. Az imaórák *Miatyánk*kal, *Üdvözlégygyel*, *Hiszkekegygyel* kezdődnek, kivéve az előző imaórához kapcsolt *Dicséreteket* és *Vecsernyét*. *Te Deum* áll a megnevezés nélküli, első imaóra (matutinum) végén. Ebben az imaórában, a reggeli *Dicséreteket* előtt található a zsoltárok közé elhelyezett bibliai szövegek (2 zsoltár / olvasmány / 2 zsoltár / olvasmány / 2 zsoltár). Egyáltalán nincs a kötetben himnusz, újszövetségi canticum, homília, kalendárium, vagy utalás ezekre.³

A zsoltárok egy hétre való elosztása a breviáriumok sajátja, ám egyéb szokásos, az említett imák/énekek hiánya miatt nem hagyományos breviáriumról van szó. A zsoltárok rendbe állítása után sem sikerült a hagyományos beosztások között mintát találnom. Közlöm most itt a folyamatosan és a sorrendből kiemelt zsoltárok elhelyezésének rendjét. Úgy tűnik, hogy a minden napra kiemelt 21 zsoltár elosztása

¹ Vö. *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság* tartalmi részletezésével (e kötetben 135–143. lapok).

² *Bibliai találkozások*, [kiállítási katalógus], Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum, 2008. május 24 – november 9.), szerk. SMOHAY András, Székesfehérvár, 2008 (A Székesfehérvári Egyházmegyei Múzeum kiadványai, 3), 31.

³ A zsolozsmáskönyv részletező leírását lásd ezen kötet 109–129. lapjain.

nem mechanikusan történt. (Nem szerepel a zsoltárok közül a beosztásban a 21. és 52. zsoltár, kétszer szerepel a 25.) Szent LUKÁCS *Evangéliumának* és *Az Apostolok cselekedeteinek* olvasása folyamatosan történik.

A zsoltárbeosztás

Vasárnap,	[Matutinum]	5, 2, 4, 20, 19, 23
	Laudes	24, 32, 39
	Prima	43, 44
	Tertia	45, 46
	Sexta	47, 48
	Nona	65, 66
	Vesp.	67, 74, 75
	Compl.	83
Hétfő,	[Matutinum]	33, 41, 42, 49, 50, 51
	Laudes	25, 53, 54
	Prima	55, 59
	Tertia	60, 61
	Sexta	62, 63
	Nona	64, 70
	Vesp.	71, 72, 76
	Compl.	80
Kedd,	[Matutinum]	77, 78, 79, 81, 82, 84
	Laudes	85, 86, 87
	Prima	88, 89
	Tertia	98, 99
	Sexta	100, 102
	Nona	103, 104
	Vesp.	105, 109, 110
	Compl.	114
Szerda,	[Matutinum]	94, 90, 91, 93, 95, 96
	Laudes	97, 101, 111
	Prima	112, 113
	Tertia	116, 117
	Sexta	120, 121
	Nona	122, 144
	Vesp.	145, 149, 150
	Compl.	148
Csütörtök,	[Matutinum]	115, 118, 123, 124, 125, 126
	Laudes	127, 128, 129
	Prima	130, 131
	Tertia	132, 133
	Sexta	134, 135
	Nona	136, 137, 139
	Vesp.	140, 141, 142, 143
	Compl.	146, 147

Péntek,	[Matutinum]	3, 7, 9, 10, 27, 30
	Laudes	34, 35, 40
	Prima	56, 57
	Tertia	58, 68
	Sexta	69, 73
	Nona	92, 106
	Vesp.	107, 108, 119
	Compl.	138
Szombat,	[Matutinum]	1, 6, 8, 11, 12, 13
	Laudes	14, 15, 16
	Prima	17, 18
	Tertia	20, 22
	Sexta	25, 26
	Nona	28, 29
	Vesp.	31, 36, 37
	Compl.	38

Szentírási részek:

Vasárnap:	Lk 1, 2, 3 – 4, 5 – 6, 7
Hétfő,	Lk 8, 9 – 10, 11 – 12, 13
Kedd,	Lk 14, 15 – 16, 17 – 18, 19
Szerda:	Lk 20, 21 – 22, 23 – 24, ApCsel 1
Csütörtök:	ApCsel 2, 3, 4 – 5, 6, 7 – 8, 9, 10
Péntek:	ApCsel 11, 12, 13 – 14, 15, 16 – 17, 18, 19
Szombat:	ApCsel 20, 21, 22 – 23, 24, 25 – 26, 27, 28

A *Zsoltárokat*, Szent Lukács *Evangéliumát* és *Az Apostolok cselekedeteit* Káldi György fordításában olvashatjuk, az imádságok megtalálhatók *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság* (1780) című, Séllyei Nagy Ignác által kiadott kötetben, a *Te Deum*nak a szövege a *Cantus catholicus*ben.⁴

Az imaórák vázlatos felépítése és tartalma

A matutinum elején

[Matutinum]

- *Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...*
  - V Uram nyisd meg az ajkaimat
  - R És a szám a te dicséretedet hirdeti
  - V Ne hagyd el engem én Uram Istenem: ne menj el tőlem.
  - R Figyelmezz az én segítségemre: Üdvösségemnek Ura Istene.
- Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szentléleknek:*

⁴ Eltérő fordítások: Séllyei Nagy Ignác kéziratos énekeskönyvében (p. 64), a *Énekek könyvében* (p. 282) és *A kereszténynek ájtatosságában* (1789) (p. 369). *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ájtatos társaság* (1780) című kötetben nincs benne (!) a *Te Deum*.

- Miképpen kezdetben vala, most és mindenkoron, és mind örökkön örökké. Amen.
- *Zsoltárok és újszövetségi olvasmányok a fentebb leírt rendben*

Dicséretetek, Egy óra, Három óra, Hat óra, Kilenc óra, Vecsernye (elején)

- *Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...*
- V Ne hagyd el engem én Uram Istenem: ne menj el tőlem
- R Figyelmezz az én segítségemre üdvösségemnek Ura, Istene.
- *Dicsőség Atyának...*

Kompléta (elején)

- V A mi segítségünk az Úr nevében
- R Ki a mennyet és a földet teremtette
- *Miatyánk... Gyónoom a mindenható Istennek...*
- V Ne hagyd el engem én Uram Istenem, ne menj el tőlem
- R Figyelmezz az én segítségemre, üdvösségemnek Ura, Istene

A zsolozsmák és újszövetségi olvasmányok után

a Matutinum *Te Deum*mal zárul.

Dicséretetek

- V Hallgasd meg Isten az én imádságomat és ne utáld meg könyörgésemet
- R Figyelmezz reám, és hallgass meg engem
- V Elszomorodtam az én munkámban:
- R És megháborodtam az ellenség szaváért és a bűnösnek háborgásáért
- V Mert hamisságokat költöttem reám:
- R És az ő haragokban bántásomra voltak
[1–2] *imádság* [az Oltárszentség 1780-as kézikönyvéből]
- V Dicsérjétek az Urat az ő szenteiben
- R Dicsérjétek őtet az ő erejének vastagságában
A Boldogasszony és mennyekiek segítségül hívása
[1–2] *imádság* [az Oltárszentség 1780-as kézikönyvéből]
- V Áldjuk mindnyájan az Urat
R Hálát adjunk ő szent Fölségének és a hívek lelkei Isten irgalmasságából békességben nyugodjanak. Amen.

Egy óra, vasárnap–szerda, péntek: Szent Atanasiusz vallása [három imával]

[az Oltárszentség 1780-as kézikönyvéből]

Egy óra, csütörtök: [Tizenkét imádság a szentmisen]

[az Oltárszentség 1780-as kézikönyvéből]

Egy óra, szombat: [Öt] imádság

[az Oltárszentség 1780-as kézikönyvéből]

[Az imaóra zárása:]

- V Áldjuk mindnyájan az Urat
- R Hálát adjunk ő szent Fölségének és a hívek lelkei Isten irgalmasságából békességben nyugodjanak. Amen.

Három óra, Hat óra, Kilenc óra, Vecsernye

- V Hallgasd meg Isten az én imádságomat és ne utáld meg könyörgésemet
- R Figyelmezz reám, és hallgass meg engem

- V Elszomorodtam az én munkámban
- R És megháborodtam az ellenség szaváért és a bűnösnek háborgásáért
- V Mert hamisságokat költöttek reám
- R És az ő haragokban bántásomra voltak
- *Imádság* [az Oltáriszentség 1780-as kézikönyvéből]
- V Áldjuk mindnyájan az Urat
- R Hálát adjunk...

Csütörtökön, Vecsernye: [Ezen a helyen három] *Imádság*
[az Oltáriszentség 1780-as kézikönyvéből], +

- V Dicsérjétek az Urat az ő szenteiben
- R Dicsérjétek ötet az ő erejének vastagságában
- *Imádság* [az Oltáriszentség 1780-as kézikönyvéből]
- V Áldjuk mindnyájan az Urat
- R Hálát adjunk...

Pénteken, Vecsernye, a zoltárok után: [nyolc] *Imádság*
[az Oltáriszentség 1780-as kézikönyvéből]

- V Áldjuk mindnyájan az Urat
- R Hálát adjunk...

– **Komplétán:**

- V Hallgasd meg Isten az én imádságomat és ne utáld meg könyörgésemet
- R Figyelmezz reám, és hallgass meg engem
- V Elszomorodtam az én munkámban
- R És megháborodtam az ellenség szaváért és a bűnösnek háborgásáért
- V Mert hamisságokat költöttek reám
- R És az ő haragokban bántásomra voltak
- *Hálaadás...* Hat imádság
[az Oltáriszentség 1780-as kézikönyvéből]
- V Áldjuk mindnyájan az Urat
- R Hálát adjunk...
- V Uram nyisd meg az ajkaimat
- R És a szám a te dicséretedet hirdeti
- V Ne hagyj el engem, énUram Istenem, ne menj el tőlem
- R Figyelmezz az én segítségemre, üdvösségemnek Ura, Istene.
- *Dicsőség...*

Kik számára készülhetett?

Az összeállítás nem magánimának készült. Nincsen benne útmutatás, búcsúk jelzése, litánia, egyéni hitéleti (gyónási, áldozási) ima, a hét bűnbánati zoltár nem egymás mellett áll. Az általam eddig ismert imaösszeállításoktól eltér, formájában az egyháziak breviáriumához közelít. A végig kötött hét napi imádságok imaóránkénti liturgikus rendje alapján közösséget kerestem, de nem találtam, legfeljebb feltételezéseim vannak. Az egyhetes imafolyamhoz nehéz feltételezni társulati alkalmat, vagy breviáriumozásra nem kötelezett közösséget. Esetleg alkalmi zsolozsmás

könyvnek készült, hogy a hét bármely napján bármely imaórában közösen lehessen bekapcsolódni az Egyház liturgiájába.

A 16–17. században a különféle jámbor társulatok, vallási kongregációk kedvelt közös ájtatossági formája volt a kisofficium (hórás vers): olyan középkori eredetű imádság, amely az egyházi zsolozsmát (breviáriumot) világiak számára könnyen elmondható, rövid formában utánozza. (Séllyei Nagy Ignác összeállítása közelebb maradt a breviáriumhoz szerkezetében és imáiban.)

Kisofficiumokat bőven tartalmaznak hazai latin és magyar kongregációs kézikönyveink. Magyarországon is szerzetesrendek, főként a ferencesek és a jezsuiták működésével vált népszerűvé. E kötetben is közlök egy ilyen, Szent István *Kisofficiumát*.⁵ A kisofficiumokban az összefüggő himnuszszorozatot az egyes órákhoz tartozó, prózában írt imádságszövegek, versiculusok, responsoriumok, könyörgések kísérik. Ezeket a verses részekkel együtt mondták, recitálták.

Elgondolkodtató, hogy az összeállítás az *Újszövetségből* teljes terjedelemben tartalmazza *Szent Lukács Evangéliumát* és *Az apostolok cseledeit*. A liturgikus keretben elhelyezett imafüzérben Szűz Márián kívül nem találkozunk szentekkel, pedig róluk, különösen a népszerűbbekről, bőséges kínálat állt rendelkezésre imakönyveinkben. Séllyei Nagy Ignác katolikus megújulást képviselő nézeteiben a szentiszteletnél fontosabb volt a Biblia ismerete és a liturgia.

A közösségi alkalmakkor gyakori imádságok voltak más imafüzérek is: rózsafüzér, litániák, hosszabb válaszos énekek. A zsolozsmázás is előfordul. Magán és közösségi imaként egyaránt használatosak az imanyolcadok, imakilencedek. A Pünkösöd ünnepére és a bérmálás szentségére való alapos felkészülést segítő kiadvány a Séllyei Nagy Ignác által kiadott *A Szentlélek Istenhez való nyolczad napi ajtatosság, mely Székes Fejérvári Püspökségben méltóságos püspök ö nagyságtul ki adatott, és rendeltetett*, [1779].⁶

Abban a reményben közlöm a kötet alapos leírását,⁷ hogy liturgiátörténészeink (esetleg külföldi párhuzam alapján) a zsolozsmáskötet tervezett funkcióját meghatározzák. Séllyei Nagy Ignác kézírataiban, püspöki körleveleiben nem találtam e kéziratra utalást.

---

⁵ Lásd e kötet 195–198. lapjain.

⁶ Lásd e kötet 130–131. lapjain.

⁷ Ismétlődéseknél csupán a kezdőszavakat adom meg.

Az Énekek könyve

A 18. század végétől irodalomtörténeteink különféle indokkal mellőztek irodalmi termékeket: mert azok nem magyar nyelvűek, alkalmi művek vagy vallásos témájúak. A latin nyelvű irodalom már részben visszakerült a történeti leírásokba. A vallásos irodalom egyházi státusú szerzői a 18. század utolsó harmadától elfogadták az irodalmi folyamat fejlődéselvű leírását, vallásos műveik kirekesztését. Például Kazinczy Ferenc tekintélyének engedve Kis János nem emelt szót költészetének ilyen irányú csonkítása ellen. Ellenpéldaként: Berzsenyi Dániel Kazinczy véleménye ellenére is versei között hagyta a *Fobászkodást*.¹

Mostanában megszorodtak a befogadástörténeti vizsgálódások. A vallásos irodalom tanulmányozásakor el kell gondolkodnunk azon, hogy azoknak egy része igényes művészi alkotásként, ún. magas irodalmi termékként jött létre, meghatározott céllal, s máig folyamatosan él a használati szférában, s mint ilyen része az egymást követő korszakok irodalmi tudatának. Magyar nyelvű népénekeink között például sok a középkori latin himnusz-költészet fordítása/származéka, s az anyanyelvű változatok (néha latin eredetijükkel párhuzamosan, új fordításokban is terjedve) évszázadok óta tömegek szellemi táplálékát jelentették/jelentik. Ide sorolhatjuk az *Énekek könyvének* néhány versét is.

A 18. század végén, 19. század elején kísérletek történtek mind a katolikus, mind a protestáns énekeskönyvek átalakítására, énekeiknek kicserélésére, protestánsoknál eredményesebben, katolikusoknál kevesebb sikerrel.² Ezen kísérletek között helyezhetjük el az *Énekek könyve*³ címmel 1785-ben megjelent kötetet is.⁴

A katolikus énekeskönyvek megújítása, megújítási szándéka a reformkatolicizmus részét képezte. Elsősorban olyan főpapok ösztönözték ezt, akik a római Collegium Germanicum et Hungaricum növendékei voltak.⁵ Közéjük tartozott a

¹ Vö. SZELESTEI N. László, *Ábítati irodalom és irodalomtörténeti kánon = Hagomány, egység és korszerűség*, szerk. GÁBORJANI SZABÓ Botond, Debrecen, EKE, 2010, 31–38.

² *Egyházi énekeskönyveink reformja 1800 körül = Nyelv, lelkiség és regionalitás a középkor- és kora újkorban*, szerk. GÁBOR Csilla etc., Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó, Bolyai Társaság, 2013, 249–257.

³ *Énekek könyve szükséges litániákkal és imádságokkal a Magyar Keresztény Katolika Anyaszentegyház szolgálatjára Székes Fejérvári Püspökségben*, Pest, Landerer, 1785.

⁴ Részletes bemutatását lásd e kötet 147–155. lapjain.

⁵ A Collegium Germanicum et Hungaricumról, az ott tanult magyarországiakról: BITSKEY István, *Hungariából Rómába – A Collegium Germanicum Hungaricum és a barokk művelődés*, Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.

székesfehérvári egyházmegye első püspöke, Séllyei Nagy Ignác, aki 1754–1758 között tanult Rómában. Hazatérte után az egy évtizeddel korábban szintén Rómában tanult (s 1762-ben veszprémi püspökké kinevezett) Koller Ignác kérésére magyarra fordította Lodovico Antonio Muratori 1747-ben megjelent *Della regolata divozione dei cristiani* című művét,⁶ amely latinul nem sokkal később megjelent magyarországiak használatára.⁷ A kötet szentmisére vonatkozó fejezeteit Séllyei Nagy Ignác 1789-ben megjelent imakönyvébe besorolta.⁸ (A jezsuiták támadásról és Róma hivatalos véleményéről lásd ezen kötet bevezető tanulmányát.⁹)

Mit tartalmazott eme sokat támadott Muratori-mű, amely oly heves ellenállást váltott ki, hogy pápai vizsgálatnak kellett tisztáznia a szerzőt? A liturgiába beférkőzött hamis és káros áhítatgyakorlatok ellen lépett fel. Hangsúlyozta, hogy a keresztény ember életében a Szentírás és a szentmise központi helyet kell, hogy elfoglaljon. A közérthetőség kedvéért a szentmise állandó részeit nemzeti nyelvre fordította. A babonások, a szentek túlzó tisztelete ellen érvelt.

A reformtörekvések eredményeként Európa-szerte liturgia-közeli énekek keletkeztek, kialakultak a szentmise cselekményét végigkövető miseénekek és az ún. perikopális olvasmányénekek. Az utóbbiak többsége kántori előadásra készült, nem népéneknek. Bécsben már az 1770-es években sor került a hagyományos énekeskönyvek felülvizsgálására. Új énekeskönyv¹⁰ és ifjúság számára készített katechetikai énekeskönyv¹¹ jelent meg. Az exjezsuita Michael Denis, nevének feltüntetése nélkül adott ki új szellemű énekeskönyvet.¹² A megújulást tükrözi

---

⁶ *Lamindus Britaniusnak, vagy Muratorius Lajos Antalnak ... a keresztény embernek valóságos ábítatosságáról költ munkája*, Eger, Bauer, 1763. A mű első kiadása megtalálható Séllyei Nagy Ignác könyveinek 1790. évi jegyzékében: *Della regolata divozione de Cristiani*, Venezia, 1748. (Székesfehérvár, PLT, Nr. 5893: 8r, nr. 96.)

⁷ *De recta hominis christiani devotione opus ... Lamindi Pritanii seu ... Ludovici Antonii MURATORII, ... nunc primum ex Italico sermone in Latinum opera Bernardi LAMAE conversum*, Viennae Austriae, [sine anno], ex typ. Kaliwodiano.

⁸ *A' kereszténynek ábítatossága, és hitbéli tánusága, melyben rövideden meg-magyaráztatik minden, a' mi az idvességre szükséges*, Posonyban, Fűskúti Landerer Mihály betűivel, 1789, 21–105. Muratori művének 14–19. fejezetei.

⁹ 8. l.

¹⁰ *Katholisches Gesangbuch, auf allerhöchsten Befehl Ihren k. k. ap. Majestät Maria Theresia zum Druck befördert*, Wien, [1774].

¹¹ *Verbesserte, catechetische Gesänge, welche nun nach der Ordnung und dem Inhalte des für die k. k. Staaten vorgeschriebenen Katechismus sind abgeändert worden. Nebst einem Anbange von Liedern zu der heiligen Messe und Segen*, Wien, 1778.

¹² *Geistliche Lieder zum Gebrauche der hohen Metropolitankirche bey St. Stephan in Wien und des ganzen Wienerischen Erzbistums*, Wien, 1774.

Franz Kohlbrenner délnémet területen népszerűvé vált, gyakran kiadott énekeskönyve is, benne szintén megtaláljuk a szentmisét végigkísérő népéneket.¹³ Az egyházi énekköltészet racionalista irányban való elmozdulásában kimutatható a protestáns Christian Fürchtegott Gellert hatása, akinek *Geistliche Oden und Lieder*¹⁴ című kötetének versei érezhető hatást gyakoroltak evangélikus, sőt katolikus német nyelvű énekeskönyvekre is. Gellert elismertségét jelzi, hogy az említett jezsuita, Michael Denis odát írt halálára.¹⁵

A reformkatolicizmus megújulási folyamatában helyezhetjük el a Mária Terézia által létrehozott székesszékesfehérvári egyházmegye első püspökének, Séllyei Nagy Ignácnak a tevékenységét. 1780-ban kiadott társulati imakönyvébe¹⁶ még régi énekeket válogatott.¹⁷ 1783-tól tudjuk nyomon követni egy új énekeskönyv összeállítására irányuló törekvését.¹⁸ Október 23-án kelt körlevelében a szentmise részeihez jól illeszkedő miseénekeknek magyar és német nyelvű, kottával és kotta nélküli szétküldéséről olvashatunk.¹⁹ Az *Ím arcunkra borulunk/Wir werfen uns darnieder*

---

¹³ Franz Seraph von KOHLBRENNER, *Der heilige Gesang zum Gottesdienste in der römisch-katholischen Kirche*, Landshut, 1777¹.

¹⁴ Leipzig, 1757¹.

¹⁵ DENIS, Michael, *Auf Gellerts Tod*, gesungen im Winter 1769, Wien, Trattner, 1770.

¹⁶ *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó Ajtatos Társaság a Székesszékesfehérvári Püspökségben*, Pest, Royer, 1780.

¹⁷ A kötetben szereplő énekek szerzői: Hajnal Mátyás, Rimay János, Nyéki Vörös Mátyás és Filiczky János.

¹⁸ A székesszékesfehérvári püspökség protocollumából kigyűjtött adatokat idézi BÁRDOS Kornél, *Székesszékesfehérvár zenéje, 1688–1892*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1993, 54. Szintén a protocollum alapján említi Séllyei püspök ima- és énekeskönyv kiadására irányuló tevékenységét NÉMETH László (*Séllyei Nagy Ignác, 1777–1789 = A Székesszékesfehérvári Egyházmegye jubileumi névtára*, Székesszékesfehérvár, 1977, 74. lap, 23. jegyzet; UŐ, *A Székesszékesfehérvári Egyházmegye kialakulása (1688–1777) és első püspöke Séllyei Nagy Ignác (1777–1789) = Székesszékesfehérvár évszázadai, 4, 1688–1848*, szerk. KRALOVÁNSZKY Alán, Székesszékesfehérvár, 1979, 51–91, i. h.: 82.

¹⁹ BÁRDOS, *Székesszékesfehérvár zenéje* (18. j.), és gyakran másutt is a szentmisét végigkísérő ének többes számban szerepel. Ennek az az oka, hogy a szentmise egyes részein énekelt, elkülönített részleteket külön éneknek számítják. Az idézett, Egyházmegyei Levéltárban őrzött forrás (Acta Ecclesiae Albaregalensis, IV, nr. 5901/4, 1783–1786, 170.) szövege: „...ejusmodi Cantilenae exemplaria Ungarica et Germanica lingua sufficienti numero vobis submittimus, quae cum ad singularum Missae partium mysteria alludat, aptissima censetur, quae communi plebis modulatione cunctorum animos ad tanti Sacrificii venerationem pie et devote commoveant.” Uo., p. 171: Pro qualibet parochia vobis submittimus duo exemplaria cantionum, unum cum nottis, alterum sine nottis: ex quibus singulus vestrum quotnam exemplaria habere velit, Cancellariae nostrae significet, ubi iuxta istic adnexum precium desideratas canciones accipere poterit. In compactura unum exemplar a d. 4. Sine compactura unum exemplar a d. 2. [Megjegyzés:] His circularibus adnexa fuerunt exemplaria Hungaricarum et Germanicarum, et quidem pro qualibet parochia unum exemplar. [A körlevél előtti regesztában:] Submittuntur exemplaria Cantilenae, quam solam sub cantatis Sacris canere licitum erit.

kezdetű miseénekről van szó, amely bekerült az *Énekek könyvébe*.²⁰ (A német változathoz a fentebb említett bécsi énekeskönyvekben a szövegeket követően jelentek meg a sorszámmal ellátott kottamelléletek.)²¹ 1784-ben a törökbálinti plébánosnak a püspök horvát nyelvű nyomtatott változatot küldött.²² Az ének latin változatai²³ gyakoriak magyarországi nyomtatványokban is, az első magyar nyelvű változatot ma az *Énekek könyvéből* (1785) ismerjük. De már ezt megelőzően terjesztették, hiszen azt a püspöki körlevélhez csatoltan megkapták az egyházmegye plébánosai már 1783 őszén. Az kizárható, hogy a Séllyei Nagy Ignác által támogatott *Énekek könyvében* nem a szétküldött, már egyházmegyéjében gyakoroltatott változat jelent meg. Mivel a korabeli adatok is amellet szólnak, hogy Ányos Pál fordításáról van szó, Ányos 1782 őszi Székesfehérvárra kerülése után megkaphatta a megbízást a püspöktől énekeskönyv készítésére. Az *Ím arcunkra borulunk* kezdetű

---

²⁰ A korabeli német énekeskönyvekben és magyarországi kiadványokban az 1780-as években már több miseének is szerepel. Pl. a következő jegyzet énekeskönyveiben, vagy: *Gesänge bey der heiligen Messe...* Schemnitz, mit Sulzerischen Schriften, 1788.

²¹ Német nyelvű szövegváltozatok (Introitusra szóló) incipitjei és dallamtáblái: *Wir werfen uns darnieder – Vor deinem Throne werfen wir...*: *Katholisches Gesangbuch*, 1774. (9. j.), S. 23., nr. 28., Melodie Nr. 1.; S. 25., nr. 32., Melodie Nr. 26. – *Verbesserte, katechetische Gesänge*, 1778. (10. j.), S. 31., nr. 14. Melodie Nr. 1.; S. 34., nr. 16., Melodie Nr. 14. – A német változat szerzőjéről, annak elterjedéséről és a magyarországi magyar nyelvű megjelenésekről: WATZATKA Ágnes, *A Mária Teréziához kapcsolódó egyháziének-reform III: Reforménekek a magyarországi énekgyakorlatban*, Magyar Egyházzene, XXII, 2014/2015, 275–300, i. h. 297–298, nr. 23.

²² Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis, IV, nr. 5901/4, 1783–1786, 242. *Litterae Rev. Domino Crysostomo Munier Parocho Török Balinthisi transmittuntur. Cantilenae, cujus exemplaria idiomatica Hungarico et Germanico typis excusae jam ante circulariter submitti feceram eo fine, ut diebus dominicis et festis sub cantato Sacro communi plebis modulatione canatur, in Illyricum quoque idioma transpositae, ac pro commodiori populí devotione typis vulgatae exemplaria pro parochianorum suorum usibus deservitura hisce submitto. – His litteris Cantilenae Illyrico idiomatica typis excusae, nr. 15 exemplaria adnecta sunt.*

²³ A latin változatok (*Introitusra* szóló) incipitjei, amelyek nem mindig egyeznek strófaszámban, sőt a szentmiseének néha több, másutt kevesebb részét kísérik: *Coram Te prosternimur – Prosternimur credentes – Prostrati ante thronum – Prostrati adoramus...* A miseének egymásól eltérő változatainak összehasonlítása elvégzendő feladat. Bizonyára eltérő forrásból fordított Verseghy Ferenc, amikor 1821-ben *Hozzád nagy Isten! járulunk...* kezdősorú átdolgozását létrehozta. A változatok egy részének összevetése: TIMÁR Kálmán, *Verseghy vagy Ányos miseéneke?* Irodalomtörténeti Közlemények, 1940, 391–392.

miseének magyar változata 1785-ben, imakönyv mellékleteként, Győrött is megjelent,²⁴ később külön kinyomtatva forgalmazták Győrött²⁵ és Pesten²⁶ és másutt. Természetesen bekerült Séllyei Nagy Ignác 1789-ben kiadott imakönyvének²⁷ énekei közé is.

Az egyházmegyei énekeskönyvként közreadott *Énekek könyve* bevezető intésében indoklást olvashatunk az új énekeskönyv létrejöttéhez. „... a jó énekek fogyatkozása miatt csúfoltatott az isteni szolgálatot illető tisztaság”, ezért „szükséges volt az Evangéliom, és Anyaszentegyháznak lelke szerént való énekeket elrendelni”, s ezzel a „zur zavar énekek” helyére „istenesebb és lelkiebb” énekeket adni.”

A kötetben közölt 99 ének rendje könnyen áttekinthető. Isteni gondviselés – keresztény tudomány – reggeli énekek – a szentmiseének részeire alkalmaztatott énekek – énekek innepekre (megfelelő helyre osztva szentekről szóló énekekkel) – vasárnapi énekek (benne böjti énekek) – estvéli énekek – litániák (Szentháromságról, Oltáriszentségről, Jézus Nevéről Boldogasszonyról, Szentlélekről, Sz. István királyról, Mindenszentekről) – imádságok.²⁸ Bizonyára Landerer Mihály nyomdász próbálkozott a kötet terjesztésével a székesfehérvári egyházmegye határain túl is, ezért készülhetett a kötet kétféle címlappal: egyik Séllyei Nagy Ignác címerével az egyházmegye számára, a másik általánosabb nyomdadísszal és elhagyva a címlap szövegéből „A Magyar Keresztény Katolika Anyaszentegyház Isteni Szolgálatjára” után álló három szót: „Székes Fejérvári Püspökségben”.

---

²⁴ *Hatodik Pius római pápától ki-adattatott Imádságos könyvetske...* Ezekhez ragasztatik ama’ nem régen kinyomtatott új Ének, melly a’ Szent Misének minden részeihez alkalmaztatott. Magyarra fordítottat a’ tihanyi klostromban. Találtatik Miller Jakab maradékainál. Győr, Streibig, 1785. – Az imakönyv 1784. évi kiadásában (Buda, Királyi Akadémiának betűivel) még nincs benne az ének. A miseének strófászerkezetét az újabb szakirodalom Kölcsey Ferenc *Hymnus*-ának egyházi metrum-előzményei között említi. ADAMIK Tamás, *Kölcsey: Hymnusok és értelmezések*, Magyartanítás, 2011/1, 8.

²⁵ *A’ szent misének minden részeibe alkalmaztatott ének*, Győrben, Streibig József betűivel, [é. n.].

²⁶ *A’ szent misének minden részeibe alkalmaztatott énekek*, Pozsony, Wéber Simon Péter, 1786. (A forgalmazó a pozsonyi Doll János könyvárus. A cím többes száma ellenére ebben a kötetben is csak az Ím arcunkra borulunk *Énekek könyvéből* ismert változata szerepel.) Wéber az ének német változatát is közzétette: *Gesangbüchl zur heiligen Messe und Predigt*, Preßburg, 1786.

²⁷ *A’ kereszténynek újatossága*, (6. j.), 106–111.

²⁸ Az énekeskönyv részletesebb bemutatását lásd e kötet 147–155. lapjain.

Címlapváltozatok

A perikopális olvasmányénekek, az evangéliumi szakaszok elbeszélő hangú, verses homiletikai feldolgozásai a vasárnapok sorrendjében állnak. Az ünnepekre szóló énekek között új fordításban találunk meg néhány régebbi gyűjteményekben is szereplő éneket (*Pange lingua, Vexilla regis, Stabat mater, Te Deum*).²⁹

Már Császár Elemér kiemelte, hogy az énekeskönyvben változatos formájú, jó zenei hatású versek találhatóak,³⁰ de nem tartalmaz sem kottát, sem nótajelzést. Az énekek jelentős részét átvette Szentmihályi Mihály, aki *Egyházi énekes könyvében*

²⁹ Vö. SZELESTEI N. László, *Himnuszfordítások Ányos Pál Énekek könyve című kötetéből = Eruditio, virtus et constantia – Tanulmányok a 70 éves Bitskey István tiszteletére, I*, szerk. IMRE Mihály és mások, Debrecen, Egyetemi Kiadó, 2011, 281–291; Uő, *Két 18. század-végi Te Deum = Bibliotheca et Universitas: Tanulmányok a hatvanéves Heltai János tiszteletére*, szerk. KECSKEMÉTI Gábor, TASI Réka, Miskolc, Miskolci Egyetem BTK, Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézet, 2011, 359–366. – A két tanulmány együtt: SZELESTEI N. László, *Irodalom és lelkiség*, Budapest, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2013 (Lelkiségtörténeti tanulmányok, 6), 97–114.

³⁰ CSÁSZÁR Elemér, *Ányos Pál (1756–1784)*, Budapest, 1912 (Magyar történeti életrajzok, 57), 215–219.

(Eger, 1797–1798) ad nótajelzést, gyakran áll azonban az énekek előtt a „Saját nótára” megjegyzés. (Az átvett énekek szövegét néhol, és ez népénekek kiadásakor nem tekinthető kivételnek, megváltoztatták.) Hasonló módon kerültek át énekek a kéziratos *Egervári énekeskönyv*be.³¹ Az *Énekek könyv*ből példányt küldött Séllyei Nagy Ignác püspök egyházmegyéje plébániáinak, továbbá 200 példányt szétosztásra buzgóbb híveknek és iskolásoknak.³² Az énekek egy részét a püspök 1789-ben újra kiadta.³³ Egy máig élő Szent László-éneket (*Zengd Magyar Nemzetünk / Szent László szentségét*) több kéziratos énekeskönyv tartalmazza, Szentmihályi Mihály is átvette.³⁴ A *Nyugodj Kisded csendességben...* kezdetű karácsonyi éneket Szili Ernő népi gyűjtésből adta ki a 21. század elején.³⁵

³¹ *Egervári énekeskönyv*, 18. század második fele, Szombathely, Egyházmegyei Könyvtár. (Mikrofilm: OSzK, FM₁/2193.

³² Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis, IV, nr. 5901/4, 1783–1786, 374. (1785. okt. 14.) [Megjegyzés:] His circularibus adnexa sunt exemplaria Cantilenae Hungaricae, pro qualibet ecclesia, in qua populus Hungaricus convenit, unum exemplar, praeterea pro singulis districtibus, et quidem pro Alba Regalensi 42, pro Csákváriensi 49, Bicskensi 11, Váálensi 19, Adonyensi 53, Insulano 5, Superiori Budensi 15, Inferiori Budensi 6, universim 200 exemplaria inter fideles distribuenda submissa sunt.

³³ *A' kereszténynek ajátosságá...* (6. j.) – Séllyei Nagy Ignác püspök 1780-ban az Oltáriszentség Társulat tagjai számára közzétett imakönyvben található, fentebb említett énekválogatását 1789-ben az *Énekek könyvének* énekeivel frissítette. Az újra közölt énekek:

	<i>Énekek könyve,</i> 1785	<i>A kereszténynek</i> <i>ajátosságá, 1789</i>
Reggeli ének	30	18
Ím arcunkra borulunk	37	106
Estvéli ének	211	237
Ének Nagypénteken	129	250
Ének a Szentlélekről	148	304
Karácsony napján	82	339
Újesztendő napján	46	340
Áldozósütörtökön	127	343
Szentháromság napján	152	347
Nagyboldogasszony napján	69	348
A megholt híveknek emlékezete	76	349
Az Egyház napján	164	350
Lelki dicséret, I-II.	15	351
Te Deum	282	369

³⁴ Az *Énekek könyve* egyéb énekei is elterjedhettek, különösen akkor, ha Szentmihályi Mihály népszerű énekeskönyvébe bekerültek.

³⁵ *Az egyházi év népénekei*, szerk. SZILI Ernő, Nova, 2010, nr. 45. (Csak három strófával.)

Az olvasmányénekek nem váltak általánosan használtakká, bár hasonló funkcióban eltérő szövegű változatok másutt is előfordulnak. Például Bozóki Mihály énekeskönyvében (*Katolikus kar-béli kótás énekes könyv*, Vác, 1797) és Szentmihályi Mihály énekeskönyvének függelékében. A kötet miseéneke (*Ím arcunkra borulunk...*) későbbi gyakori kiadások révén közismertté vált, azt a német nyelvű korabeli énekeskönyvek is tartalmazzák.

De vajon hogyan keletkeztek az *Énekek könyvének* evangéliumi perikopákat didaktikus versben megszólaltató énekei? Erről a püspök az alábbi, a szakirodalomban félreértett sorai tájékoztatnak:

... pro singulis dominicis, Festis item quae peculiariora sunt Patriae, ex illius diei Evangelii doctrina Cantiones colligeremus easque in Hungaricum Rythmum optimorum quorumque Lyricorum poetarum sensu et iudicio transpositas, Hungaricae Ecclesiae servitio devoveremus.³⁶ (A vasárnapok és Magyarországon kedveltebb ünnepnapok evangéliumi tanításáról szóló énekeket összegyűjtjük és azokat a legjobb költők véleménye és megítélése szerint ritmikailag javítva ajánljuk a magyar egyház szolgálatára.)

Az idézetből az tűnik ki, hogy Séllyei Nagy Ignác püspök a különféle helyekről összegyűjtött énekeket tervezte jó ritmusú magyar változatokká alakíttatni (fordíttatni) kiváló költőkkel. Ez az egyetlen konkrét adatot sikerült fellelnünk arra nézve, hogy jónevű költők közreműködésével számolt a püspök. A korabeli adatokkal alátámasztható hagyomány szerint az *Énekek könyve* énekeinek nagy része Ányos Pál pálos szerzetes szerzeménye.

Ányos Pál verseinek az utóbbi évtizedben három kiadása is készült.³⁷ Az *Énekek könyve* első darabja, az *Isteni gondviselés* minden kiadásban szerepel. Batsányi János kiadásában e vershez az alábbi jegyzetet írta: „Úgy látszik, hogy ez a darab más idegen nyelvből (és, ha nem csalatkozom, németből) van szabadon fordítva....”³⁸ A

³⁶ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis, IV, nr. 5901/4, 1783–1786, 373.

³⁷ Megbízható kiadás: „*Higgy, remélj, szeress!*”: Ányos Pál versei, szépprózai írásai és levelei, sajtó alá rend., jegyz. JANKOVICS József, SCHILLER Erzsébet, utószó JANKOVICS József, Veszprém, Művészetek Háza, [2008] (Vár ucca műhely könyvek). – ÁNYOS Pál *összes költeménye* (elektronikus kiadás), Szentendre, Mercator Elektronikus Könyvkiadó, 2006. – ÁNYOS Pál *összes költeménye, 1756–1784*, [Budapest], 2009, Fapadoskönyv.hu (papíron is). Az utóbbi két kiadás nagyon sok problémát vet fel.

³⁸ ÁNYOS Pál *Munkái*, kiad. BATSÁNYI János, Béts, 1798. A vers 1780-as keltezéssel szerepel Ányos 1782-ben lezárt autográf verskötetben az MTA Könyvtár Kézirattárában (Régi és Újabb Írók 4r. 38. sz.)

Boldogságos Szűz Máriához és a *Boldog Lőrinc emlékére írt Ajtatos ének*, mint vitathatatlanul Ányos művei, szintén bekerültek versei közé. Az utóbbi két hazafias/vallásos ének az *Énekek könyvében* nem szerepel, azok mindenképpen Ányos saját mondanójának hordozói. Abafi Lajos két további éneket sorolt Ányos versei közé az *Énekek könyvéből*: a *Karácson napját* és a *Kisasszony napját*.³⁹ Császár Elemér feltételezte, hogy „az új énekek nagyobb részét maga Ányos szerezte,”⁴⁰ a szakirodalom azonban máig nem tudta eldönteni minden kétséget kizáróan az énekek szerzőségét.

Ányos Pál művei között sorolja fel az *Énekek könyvét* a kortárs Horányi Elek *Nova memoriájában*.⁴¹ Pálóczi Horváth Ádám az *Igaz barát* című versében említi Ányos énekszerző tevékenységét:

Addig is versíró kezéd munkájában
Mutasd meg, hogy pap vagy az Isten' házában,
S adj a Szentegyháznak éneklő szájában
Verseket; kiket írsz, 's írtál mostanában.⁴²

Batsányi János Ányos verseinek kiadásakor az *Isteni gondviselés* című filozofikus versnél azt mondja az *Énekek könyvéről*, hogy „Kinyomtattattott... a Székes-Fejérvári püspöki megyének Énekes könyvében, melyet nagyobb részint Ányosnak tulajdonítanak...” Batsányi bizonyára a kor gyakorlatát követve mellőzte a „csak” vallásos verseket (mint pl. Kazinczy Kis János hasonló verseit).

A kutatók véleménye (leggyakrabban Császár Elemérről hivatkozva), hogy Ányost pap-költő barátai (Verseghy Ferenc, Virág Benedek, Kreskay Imre) segíthették az *Énekek könyve* összeállításában. Császár az *Énekek könyvét*, „a több mint száz énekből, nyolc litániából és vagy harminc imádságból álló énekes könyvet” teljes egészében, annak összeállítását mindenképpen Ányosnak próbálta tulajdonítani. A segítőtársként megnevezettek mellett mindössze egyetlen érvet

---

³⁹ „Felveendőnek tartottam végre a „Karácson napján” és „Kisasszony napján” című két énekét, melyek egyikét Toldy Ferenc (Irodalomtörténeti Olvasókönyv I. köt.), másikát pedig Szvorényi József (Irodalmi szemelvények II. köt.) közölték a székesfehérvári énekeskönyvből.” ÁNYOS PÁL *költeményei*, bővített új kiadás, kiad. ABAFI Lajos, Budapest, Aigner Lajos, [1875], 4. (A kiadás előszavából.)

⁴⁰ ÁNYOS PÁL *Versei*, bev. és kiad. CSÁSZÁR Elemér, Budapest, 1907 (Régi magyar könyvtár, 23), 14.

⁴¹ HORÁNYI, Alexius, *Nova memoria Hungarorum et provincialium scriptis editis notorum, I*, Pestini, 1795, 173: (1785) Odas sacras ad maius pietatis incrementum publici iuris fecit Ignatius Nagy Alba-Regalensis Praesul XIII. Novembris Anno 1789 e vivorum numero ereptus. Audimus haec omnia ex amicorum litteris cum plurimis adhuc in manuscripto delitescensibus praelo subiicienda publicam hominum lucem subitura. Faxint Superi, ut populares voti compotes fiant.

⁴² Idézi: CSÁSZÁR, *Ányos Pál*, (30. j.), 207.

sikerült találnia, az *Ím arcunkra borulunk...* kezdetű népének szövegének Verseghy kéziratos imakönyvében való előfordulását. Az Ányossal sokat foglalkozó, verseit kiadó Császár kilenc versről beszél, részekre bontva a miseéneket. A 27 strófás, egész szentmisét végigkísérő *Ím arcunkra borulunk...* kezdetű ének először 1766-ban jelent meg németül (Wir werfen uns darnieder...). Ányos mellett név szerint csak ezen ének esetében merült fel Verseghy Ferenc neve.⁴³ Ha figyelembe vesszük a források időrendjét, továbbá Verseghynek az énekre vonatkozó levelét és később közölt (1821?), eltérő fordítású miseénekét, ezt a fordítást nem tulajdoníthatjuk Verseghynek.⁴⁴ Mindezek alapján egyetlen biztos érv sem támogatja azt a Császár óta tényként kezelt feltételezést, hogy Ányost költő rendtársai segítették az *Énekek könyve* egyes darabjainak megírásával.⁴⁵ Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a mai értelemben vett szerzője volna Ányos valamennyi éneknek, hiszen több ének (így az *Ím arcunkra borulunk...* kezdetű miseének is) fordítás,⁴⁶ ám úgy tűnik, hogy a fordítás ideje korábbi, mint az *Énekek könyvének* többi éneke.

Az *Énekek könyve* verseinek elrendezése a liturgikus gyakorlatot követi, a vasárnapi énekektől elkülönülten állnak az ünnepekről és szentekről szólók. Emögött Séllyei Nagy Ignác szándéka állhat, aki nem engedte a szentmise eseményeitől és az ottani tanításra kijelölt szentírási szakaszoktól eltérő énekek használatát. Kéziratos énekeskönyvének címirata szerint mindenképpen meg akarta szüntetni a „zurzavar” éneklési gyakorlatot. Nem Ányos „szerkesztői keze” alakította a kötetet, miként az Császár Elemér véli.^{44a}

Császár azt állította, hogy „Olyan ének, amely valamelyik régebbi gyűjtemény darabjának lényeges módosítás nélkül való átdolgozása, mindössze kettő van Ányos könyvében: a *Nagy Tsötörtökön* és *Nagy Pénteken* éneklendők. Forrása mindkettőnek egy-egy régi magyar himnusz, melyek a kódexek korától kezdve majd minden gyűjteményben föllelhetők.” „Az *Énekek könyvének* mind a két darabja híven követi a Szelepcsényi kiadásában megjelent Cantus Catholici (előttem egyik legkésőbbi,

---

⁴³ Császár Elemér és Madarász Flóris Verseghy verseinek kiadásakor a kötet függelékébe felvették e Verseghynek tulajdonított 27 strófás verset. *Verseghy Ferenc kisebb költeményei*, Budapest, 1910 (Régi magyar könyvtár, 24).

⁴⁴ HORVÁTH Konstantin, *Ki írta az „Im arcunkra borulunk” miseéneket?*, Irodalomtörténeti Közlemények, 1926, 102–103; UŐ, *Verseghy Ferenc néhány ismeretlen verse*, Uo., 1928, 273–274; TIMÁR Kálmán, *Verseghy vagy Ányos Miseéneke?*, Uo., 1940, 391–392.

⁴⁵ CSÁSZÁR, *Ányos Pál*, (30. j.), 214.

⁴⁶ NB. A kutatás eddig csak nagyon kevés figyelmet fordított a kötet verseire.

^{44a} CSÁSZÁR, *Ányos Pál*, (30. j.), 209.

1738-ban kiadott szerkezete van) illető énekét.”⁴⁷ Az idézett példák azonban csak a tartalmi egyezésre elegendők, s hogy mennyire tudatos és új, modern fordítási elveknek megfelelő szövegekkel találkozhatunk (ráadásul nemcsak e két esetben!) az *Énekek könyvében*, arról részben már írtam,⁴⁸ másrészt újabban előkerült Ányos Pál kézírata, amely az *Énekek könyvének* jelentős részét tartalmazza, és éppen e régi himnuszokhoz írt megjegyzést, indokolta újrafordításukat. A kötet következő tanulmányában, az *Ányos Pál közismert himnuszok újrafordításáról* címűben erről külön lesz szó.

Császár szerint Toldy Ferenc és Szvórényi József „önkényüleg kiragadtak egy-egy éneket a gyűjteményből és azt Ányosnak tulajdonították”.⁴⁹ Nem fogadta el Gellért Jenő csoportosítását⁵⁰ sem, végül arra az álláspontra helyezkedett, hogy „nem kutatjuk a szerző kilétét s egyéniségének nyilatkozásait, hanem pusztán mint műalkotásokat vizsgáljuk” az énekeket.⁵¹ Másutt azt mondja, „csak mint föltevést merjük mondani, hogy az új énekek nagyobb részét maga Ányos szerezte.”⁵² Felemlíti az énekek többségének epikus jellegét, majd nagy elismeréssel szól az énekek formájáról, azok zengzetességéről, a sorok és strófák változatosságáról, rímelésről („körülbelül száz ének, húsz különböző versformában zeng”).⁵³

A Székesfehérvári Püspöki Levéltárban máig őrzik az *Énekek könyve* kéziratát. Ha figyelembe vesszük Séllyei Nagy Ignác más, e kötetben is tárgyalt írásait, továbbá azt, hogy a nyomdai kézirat az ő keze nyomát őrzi, kimondhatjuk, hogy az *Énekek könyve* összeállítója, megrendelője mindenképpen a püspök volt. De versek újrafordításával, a perikopák versbe öntésével, hangzatosakká alakításával, a változatos versformákkal Ányos Pál jelentős költői tettet vitt végbe, és nagyon méltatlanul járunk el, ha továbbra is hallgatunk e tevékenységéről.⁵⁴

A vallási élet reformjában Séllyei Nagy Ignác jelentős szerepet szánt az újonnan kiadott, korszerű imádságoknak is. Kiadott imakönyveinek szövegeit gondosan, irodalmi igényvel válogatta. Egy 1787-ben névtelenül megjelent *Keresztény imádságok*

---

⁴⁷ *Uo.*, 210–212.

⁴⁸ Lásd a 29. jegyzetet.

⁴⁹ CSÁSZÁR, *Ányos Pál*, (30. j.), 214.

⁵⁰ GELLÉRT Jenő, *Ányos Pál*, Budapest, 1895, 18. (Klny. a Budapest, IV. ker. főreáliskolai értesítőből, 1894/1895, 3–63.)

⁵¹ CSÁSZÁR, *Ányos Pál*, (30. j.), 215.

⁵² ÁNYOS Pál *Versei*, (40. j.), 14.

⁵³ CSÁSZÁR, *Ányos Pál*, (30. j.), 215–219.

⁵⁴ Az *Énekek könyve* kéziratának leírásakor, ezen kötet 104–105. lapjain felsorolom azokat a verseket, amelyeknek szerzőségét Ányos Pál autográf kézírata bizonyítja.

kötet fordítását a szakirodalom neki tulajdonítja. A kötet már a címlapon elárulja, hogy 1785-ös gráci német nyelvű kiadványból készült.⁵⁵ 22 imát tartalmaz. A forrásként megjelent gráci imakönyv *Sammlung verschiedener Gebete* címmel jelent meg 1782-ben, az 1785. évi a harmadik kiadás.⁵⁶ Figyelmet érdemelnek az *Énekek könyvének* imádságai is, azok nem a hagyományos, népszerű imakönyvekből valók.⁵⁷ Vajon ki a szerzője (esetleg fordítója?) ezeknek az imádságoknak? A kész versek és imák összeállítása az előkerült kéziratok szerint a kiadást finanszírozó, s más imakönyveket is közzetevő Séllyei Nagy Ignác püspök munkája.⁵⁸

Az utókor szemében magyarországi viszonyok közt 1785-ben még szerzőséggel egyenértékű a legtöbb fordítói tevékenység. Ám mégiscsak különbözik eredeti mű alkotásától. Ráadásul egyházirodalmi művek esetében a korban szokásos módon már a belletrisztikából kizárt művekről van szó, amelyeket legtöbbször maguk a szerzők sem soroltak irodalmi műveik közé. A fejlődéselvű irodalomtörténetek nem tartják számon e műveket. Talán ez is oka annak, hogy nem szerepel szerző köteken, ezért maradhattak ki az *Énekek könyve* énekei Ányos művei közül. (Nem szerepel a szerző neve a Michael Denis *Geistliche Lieder* című összeállításán sem.)

Végezetül a fejlődéselvű irodalomtörténet-írásból következik, hogy az egyház-irodalmi művekről modern szövegkiadások nem készültek. Mivel szövegek nem állnak az érdeklődők (és az eredeti forrásokig vissza nem menő tanulmányírók) rendelkezésére, e kihagyott/kitagadott művek csak korabeli forrásokból ismerhetők meg, gyakran nemcsak a névtelenek, hanem jeles szerzők esetében is. Kimaradtak például Kis János verseinek kiadásából (a kiadó Kazinczy Ferenc, 1814–1815); 1846-ban poétai munkáinak közzétételékor Toldy Ferenc is csak mutatványokat közölt belőlük. Kis János vallásos költeményei máig csak korabeli kiadásokból

---

⁵⁵ *Keresztény imádságok*, fordítottak németből a grétzi 1785. esztendőbeli nyomtatás szerint, Pozsony, 1787.

⁵⁶ Az 1782. évi kiadást (Példány: OSzK, Mor. 5036e. Graz, mit V. Widmanstättenschen Schriften, 1782) hasonlítottam össze a magyar fordítással. A 22 ima közül csak négy nem található meg a gráci imakönyvben, ott viszont három más ima is szerepel. (Grácban gyakran megjelent a *Sammlung verschiedener Gebete* című kötet, a *Keresztény imádságok* fordítója esetleg a címlapján említett 1785. évi gráci kiadásban már fellelte ezen imákat is. Sikerült még 1788. évi kiadást is megnéznem. Ebben a bővített kiadásban már valamennyi magyarra fordított ima megtalálható.)

⁵⁷ Az *Énekek könyve* imádságainak a korabeli imádságokhoz való viszonyának tisztázása szintén elvégzendő feladat.

⁵⁸ *Az Oltárszentséget szüntelen imádó Ajtatos Társaság Székesfehérvári Püspökségben*, (Pest, Royer, 1780); *Keresztény imádságok* (Pozsony, 1787); *A kereszténynek ajtatossága, a bibéi tanúsága, melyben rövideden megmagyaráztatik minden, a mi az idvességre szükséges* (Pozsony, Landerer, 1789). Az utóbbi szerzőségéről: FEJÉR György, *Méltóságos és Fő Tisztelendő Nagy Ignácznak, Székes Fejérvár első püspökének... emlékezete*, Pozsony, Landerer, 1789,)4r.

tanulmányozhatóak. Meglétükre, a magyar költészet történetében játszott szerepükre a gyanútlan olvasó/kutató esetleg nem is gondol, vagy mint vallásos verseket, jelentéktelennek, a magyar irodalom alakulása szempontjából mellőzhetőeknek véli. A kutatások számára mindaddig fennáll ez a helyzet, míg a magyar irodalom történetét az elődeink által felállított fejlődéselvű keretek között és az ebben a mederben készített kiadások alapján tanulmányozzuk.

Ányos Pál közismert himnuszok újrafordításáról

A Sélyei Nagy Ignáccal foglalkozó kiadványokat és kéziratokat tanulmányozva megállapíthatjuk, hogy a Muratori névvel fémjelezhető katolikus megújulás fontos magyarországi képviselője ő: Muratori egyik alapművének fordítója; püspökként igyekezett a műben lefektetett elveket megvalósítani. A liturgia megújítása érdekében kifejtett tevékenysége ezt segítette. Nem külső hatások, másutt látott példák átvételével próbálkozott, hanem azzal, hogy híveit minél alaposabban megismertesse a katolikus tanítással (többféle katekizmust szerkesztett); papjainak a prédikálására külön odafigyelt, számukra módszeres segítséget nyújtott; az egyházmegyei Oltáriszentség Társulatnak, majd egyházmegyéjének a magyar múlt értékeire figyelő imakönyvet tett közzé. Most az énekeskönyvekre vonatkozó néhány adalékot mutatok be.

Sélyei Nagy Ignác az *Énekek könyve* bevezető intésében „a jó énekek fogatkozása”-ról írt, szükségesnek tartotta „az Evangéliom, és Anyaszentegyháznak lelke szerint való énekeket elrendelni”.¹

Püspöki körleveleiben említi a vasárnapi evangéliumi tanításáról szóló énekeket, azok jó költők általi megverselését.² Az *Énekek könyve* bevezetésében szorgalmazta az iskolások és a jobb hangú nők bevonását az általa kiadott énekek terjesztésére.

Vajha a jobb szavú gyermekek, és főképpen az ájtatos asszonyi nép gyakorolnák ezen énekeket, s kellemetes zengedezéssel gyarapíttatni sörénykednék buzgóságát a híveknek. Nótáját könnyű föltalálni akár-melyikének-is, ez kinek-kinek szabad választásában áll.

Vajon mit jelent a „nótáját könnyű föltalálni” kifejezés? A szakirodalom máig úgy véli, hogy az *Énekek könyve* elterjedésének legfőbb akadályát az jelentette, hogy a 99 ének egyikéhez sincs kotta, de még nótajelzés sem.

¹ Az énekeskönyvek 18. századvégi reformjáról, az *Énekek könyvéről* és Ányos Pál himnuszfordításairól: SZELESTEI N. László, *Irodalom és lelkiség*, Budapest, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2013 (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok, 6), 75–114.

² „... pro singulis dominicis, Festis item quae peculiariora sunt Patriae ex illius diei Evangelii doctrina Cantiones colligeremus easque in Hungaricum Rythmum optimorum quorumque Lyricorum poetarum sensu et iudicio transpositas Hungaricae Ecclesiae servitio devoveremus.” Székesfehérvár, PLt, Acta Episcopatus Alba-Regalensis, 1783–1786. IV, nr. 5901/4, 373. Idézi BÁRDOS Kornél, *Székesfehérvár zenéje, 1688–1892*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1993, 54.

Az énekek nagy része ún. evangéliumi ének, a vásár- és ünnepnapí perikopák versebe öntése. A korban, a szentmise tanításának közelebb hozása érdekében (a katolikus megújulás jegyében) nem ritka az a törekvés, hogy a szentmise cselekményéhez nem kötődő énekek mellőzésével, a szentmisét végigkísérő énekeket terjesszenek el. Séllyei Nagy Ignác is sokat fáradozott például az *Ím arcunkra borulunk* kezdetű miseének terjesztésével (kottával magyarul, németül, de figyelt a délszláv anyanyelvű híveire is). Kinyomtatatta s szétküldte egyházmegyéje papjainak. Szintén szétküldte az *Énekek könyvét*, ebben is szerepel ez a miseének.

Papp Ágnes nemrég foglalkozott (elsősorban kántorkönyvek alapján) az episztoła és evangélium szerint való énekekkel.³ Természetesen az *Énekek könyvét*, az 1785-ben kinyomtatott, első evangéliumi énekek-sorozatot tartalmazó kötetet is bevonta vizsgálódásai körébe. Az evangéliumi énekek három strófa-formában keletkeztek, ezek közül az egyik a 4 x 8+7-es sorokból álló; ilyenek az *Énekek könyvének* evangéliumi énekei is.

* * *

Séllyei Nagy Ignác püspöki körleveleit olvasva figyeltem fel arra, hogy az *Énekek könyvében* szereplő, a hit alapjairól szóló hosszabb költeményt, a *Lelki dicséretet* (pp. 15–30) ajánlja iskolásoknak való megtanításra az *Omni die dic Mariae* dallamával.⁴ A *Lelki dicséret* (verses katekizmus) a kölcsönvett dallammal otthon, utakon és mezőkön is felhangozhat – írta papjainak.⁵ A verszet bekerült *A kereszténynek ájtatossága* című (Pozsony, 1789) megjelent imakönyvbe is (pp. 351–360).⁶

Az *Omni die dic Mariae*..., illetve magyarul a *Mondj naponként és óránként*... kezdetű négy soros, 8 + 7 szótagszámú ének Szentmihályi Mihály énekeskönyvében latinul

---

³ PAPP Ágnes, „Epistola és Evangélium szerint való énekek”: 18. századi kéziratos katolikus kántorkönyveink tanúsága, Zene tudományi Dolgozatok, 2011, 151–176. Az *Omni die dic Mariae* dallamként való szerepeltetéséről: 164. skk.

⁴ A hosszú verszet nyolc soronként strófákra osztható.

⁵ Székesfehérvár, PLt, Acta Episcopatus Albaregalensis, V, nr. 5901/5, 1787–1790, 9–13. Circulares (1787. jan. 22.) „Ut jucundius maxime Fidei Nostrae Mysteria mutuo sibi enarrare velint Juniores, persuadendae essent proles in Scholis Hungaricis, ut ex *Énekek Könyve*, quod sub titulo *Lelki Dicséret* habetur, memoriae mandarent, et ad notam *Omni die dic Mariae*: Domi, in Plataeis, et Campis mutuo concentu personarent. Qua in Institutione praesertim adulatorum illud hoc perverso tempore maxime necessarium existimo, ut incessanter Populo inculcetur impossibilitas plurium, quam unius Religionis ad consequendam salutem, hancque illam esse ...”

⁶ *Lelki dicséret, melyben foglaltatnak a keresztényi tudománynak fő cikkelei*. Incipit: *Hiszlek benned, és reménylek...* (51 strófa.) Az *Énekek könyvében*: 404 + 408 = 812 sor. *A kereszténynek ájtatossága* imakönyvben a strófánként egy bekezdésbe tördelt, négy soros versszakokból az első rész végén (401–404. sorok) „csonka” strófa áll (p. 355).

és magyarul azonos strófaformában szerepel.⁷ A *Mondj naponként* nótajelzést nyolcszor olyan éneknél adja meg, amelyet az *Énekek könyvéből* vett át.⁸ Ezek alátámasztják azt, hogy az *Énekek könyve* 4 x 8+7-es strófáit ténylegesen a Séllyei Nagy Ignác körlevelében szereplő dallammal, a *Mondj naponként és óránként... / Omni die dic Mariae...* dallamára énekelték.

Szent Kázmír Lengyel Király Éneke.

Mondd naponként, és ó - ránként, Lel - kem ditsé - re - teket,
Má - ri - á - nak Szűz A - nyának, ülj ví - gan ünnepeket,
Gon - dolkod - jál, 's álmétkodjál, Felségén Allzonyodnak,
Mondd bódognak, és áldotnak, mondd Istenünk' Annyának.
Engelfzteljed, és tífzteljed, hogy a' büntöl meg - mentsen,
E'hez fordulj; artztzal borúlj, hogy ördög meg ne ejtsen,

E e 3 Er

BOZÓKI Mihály, *Katolikus kar-béli kótás énekes könyv*, Vác, 1797, 221.

Az *Énekek könyve* szerzőségére eddig csak következtetett adataink voltak. A székesfehérvári Püspöki Levéltárban megvan az énekeskönyv Séllyei Nagy Ignác által sajátkezűleg javított kézírata mellett e kézirat részbeni előzménye: a kötet

⁷ SZENTMIHÁLYI Mihály, *Egyházi énekes könyv*, Eger, 1797–1798, I/314. és I/316. (Nota propria.)

Incipit	Alkalom	SZENTMIHÁLYI M., <i>Egyházi énekes könyv</i> , Eger, 1797–1798.	<i>Énekek könyve</i> , Pest, 1785.
<i>Földi gyönyörűségeknek...</i>	Mindenszentek napján	I/417.	74.
<i>Isten, kinek fölségétül...</i>	Reggeli ének	I/23.	30.
<i>Jó barát barátjához jött...</i>	Keresztjaro héten	II/60.	143.
<i>Kegyelem világossága...</i>	Vízkeresztre	I/338.	48.
<i>Kisded Jézus dicsértésél...</i>	Jézus körülmétélese napján – Újlesztendőre	I/338. (3 strófa)	46. (5 strófa)
<i>Már a Nap készül lemenni...</i>	Estvéli ének	I/31.	213
<i>Nagy szent, ki szenvédséddel...</i>	Szent Sebestyén mártírról	I/341.	89.
<i>Üdvözítünk Júdeának...</i>	Sz. Péter és Pál apostolok napján	I/386.	66.

énekeinek nagy része, Ányos Pál kézírásában.⁹ Ányos kézírata ugyan nem tartalmazza nevét, de a kézirat alapján egyértelmű, hogy az ő írásában jutottak Séllyei Nagy Ignác püspökhöz a versek. Eddig is Ányosnak tulajdonítottam az énekek közt található négy híres himnusz (*Stabat mater dolorosa*, *Vexilla regis prodeunt*, *Pange lingua*, *Te Deum laudamus*) új, művészi fordítását,¹⁰ ezt most Ányos kézírása egyértelművé teszi. Ráadásaként a Fájdalmas Anya ünnepén énekelt *Stabat mater* utáni megjegyzés nemcsak Ányos fordításáról, hanem a fordítás indokáról is tájékoztat.¹¹

*

Nincs meg Ányos kézírásában a kötet elejéről *Az isteni gondviselés*, *Lelki dicséret I–II*, valamint az *Ím arcunkra borulunk* kezdetű miseének, továbbá a Szentháromság utáni vasárnapokra készült énekek. Ez utóbbiakat a Séllyei Nagy Ignác által összeállított kéziratban nem a kötet egybemásolója, hanem attól eltérő kéz írta, eltérő minőségű papírra.

Az *Énekek könyve* kézíratai azt tanúsítják, hogy a kötet összeállítója Séllyei Nagy Ignác püspök volt. És mivel a nyomtatott változat az Ányos kézírásában meglévő énekekkel teljesen egyezik,¹² e kézirat megerősíti a hagyományt: Ányos Pál az *Énekek könyve* általa leírt verseinek mindenképpen szerzője volt. A kiadvány első költeményét (*Az isteni gondviselés*) nem ő másolta, ám ezt az 1782-ben lezárt autográf versgyűjteményben Ányos maga datálta 1780-ra.¹³ Az Ányos verseit kiadó Batsányi János azt mondja róla, hogy valószínűleg németből készült szabad fordítás.¹⁴ A *Lelki dicséret* című verses katekizmus esetében a fordítás minősége Ányos szerzősége mellett szólhat. Nem találtam biztos fogódzót az *Ím arcunkra borulunk...* kezdetű miseének fordításáról, és nem tudok magyarázatot adni arra, hogy a nyomdai kéziratban a Pünkösöd utáni 2–24. vasárnapi evangéliumi énekeket (amelyek Ányos kéziratából hiányoznak) miért másolta egy eltérő kéz eltérő minőségű papírra.

* * *

⁹ Ányos kézírásában az *Énekek könyvének* énekei az egyházi év sorrendjében állnak. A Séllyei Nagy Ignác által összeállított másolatban (és az 1785. évi kiadásban) a sorrend: *Reggeli énekek*, *Énekek ünnepekre*, *Vasárnapi énekek*, *Böjti énekek*, *Húsvéti énekek*, *Pünkösöd után evangéliumi énekek*.

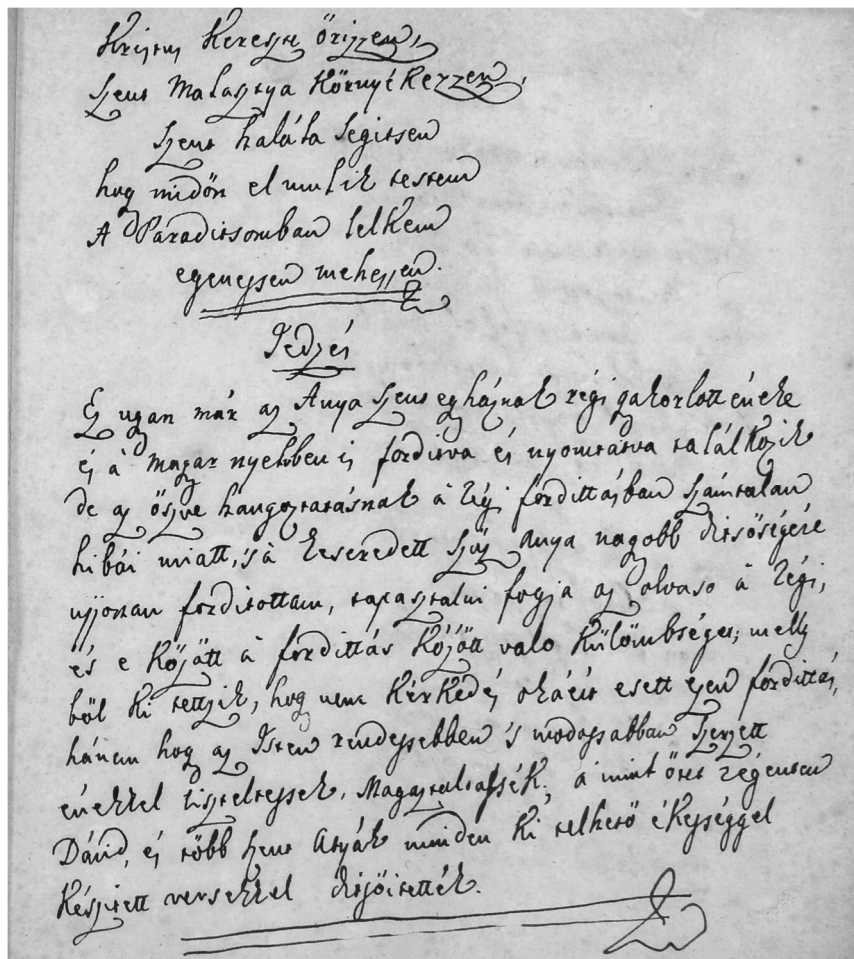
¹⁰ Vö. SZELESTEI N. László, *Irodalom és lelkiség*, Budapest, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2013 (Lelkiségtörténeti tanulmányok, 6), 97–114.

¹¹ A fényképet és átírását lásd e tanulmány végén.

¹² Az Ányos kéziratáról készült nyomdai kézirat (Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1537/I) Ányos sajátkezű kéziratának néhány javítását már tartalmazza.

¹³ MTA Könyvtár, Kézirattár, Régi és Újabb Írók 4r. 38. sz.

¹⁴ ÁNYOS Pál? *Munkái*, kiad. BATSÁNYI János, Bécs, 1798.

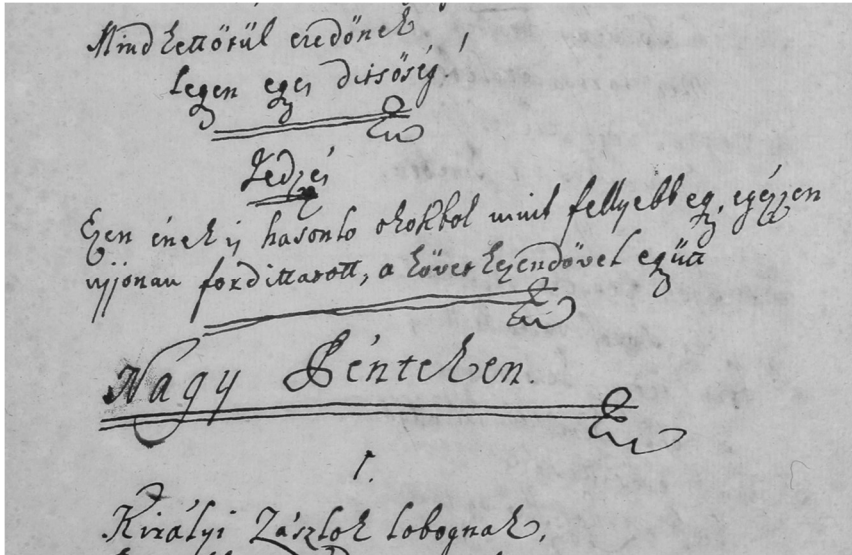

Ányos Pál *Stabat mater*-fordítás utáni megjegyzése
Székesfehérvár, Püspöki Levéltár, nr. 1537.

Jedzés

Ez ugyan már az Anyaszentegyháznak gyakorlott éneke és a magyar nyelvben is fordítva és nyomtatva találkozik, de az öszvehangoztatásnak a régi fordításban számtalan hibái miatt, 's a keseredett Szűzanya nagyobb dicsőségére újonnan fordítottam; tapasztalni fogja az olvasó a régi és e között a fordítás között való különbséget; melyből kitetszik, hogy nem kérdés okáért esett ezen fordítás, hanem hogy az Isten rendesebben s módosabban szerzett énekkel tiszteltessék, magasztaltassék, amint ötet régenten Dávid és több szent atyák minden kitelhető ékességgel készített verseikkel dicsőítették.

Erre a megjegyzésre utal vissza a nagycsütörtöki *Pange lingua* és a nagypénteki *Vexilla regis prodeunt* között Ányos ezen két énekre vonatkozó újabb megjegyzése:

ÁnyosPál megjegyzése
a *Pange lingua*... és a *Vexilla regis*... fordításai között.

Jedzés
Ezen ének is hasonló okokból, mint feljebb egy, egészen újonnan fordított a
következővel együtt

Paolo Segneri verses katekizmusának fordítása az *Énekek könyvében*

Az ismert dallamokra énekeltetés tanításra szánt szövegek esetében gyakori jelenség. A hitoktatás a barokk korban gyakran élt ezzel a lehetőséggel, mert így könnyebb volt a hittartalom emlékezetbe vésése, ráadásul azt is remélni lehetett, hogy más (gyakran a hitéletre káros) énekek kiszoríthatók ezzel. A rímes sorok közös énekeltetése élményt nyújtott, s közben megtanította és könnyen felidézhetővé tette a sorok mondanivalóját.

Az alapvető hittartalmak oktatásában (különösen gyermekek esetében) a kérdés-felelet forma és a káté-énekek voltak gyakoriak. A kérdés-felelet formájú katekizmus hatásosságát képekkel vagy ritmikus formába öntve ismert dallamra énekléssel lehetett növelni. Petrus Canisius katekizmus 1624-ben Pozsonyban magyarul is 103 metszettel jelent meg.¹ A kiadvány előszavában ezt olvashatjuk:

Amit az írás olvasása a deákos emberekben, azont cselekeszi a képek látása a deáktalanokban: mert ezekben, a tudatlanok is látják, amit követniök kelljen; ezekben olvasnak, akik írást nem tudnak. [Segítenek a képek] ... kiváltképpen a nevendékeny ifjúságot: kik azokban, mint valamely fényes tükörben szemlélvén a keresztyéni jószágoknak szép példázatit, nemcsak könnyebben s gyönyörűségben, de sőt hasznosban is vitetnek a keresztyéni tudománynak szükséges ismételire.

E kötet tanulmányaiban eddig az éneklésnek az a fajtája volt jellemző, ahol az énekes előénekelte a tartalmi részeket, a nép pedig arra ráhangolódva, érzelmi odaállással, hosszabb refrénnel felelt. Terjedelmesebb énekek tartalmát is el lehetett így sajátítani. (Lásd e kötet Szent István-énekeit.)

A kutatás a katekizmusi énekekre már régebben felfigyelt. A nép körében máig élő mulató/tanító, lakodalmi énekek láncolata volt a figyelemfelhívó,² ott a világi és vallásos műfajú énekek összeérnek. Mivel a Sélyei Nagy Ignác által közölt katekizmus-formák között előfordul a népi énekgyakorlatban fellelhető egytől

¹ *Keresztyéni tudomány: Jesuiták szerzetbeli Canisius Peter által irattatott és képekkal kijegyzetett, Augustába, 1618. Nyomtatták Posonban 1624. esztendőben.* RMNy 1319. Vö. SZENTIVÁNYI Dezső, *A katekizmus története Magyarországon: Canisius Szent Péter és a magyar katekizmus*, Budapest, Pray Rendtörténeti Munkaközösség, 1944, 56–57.

² VOLLY István, *Katekizmusi ének*, Ethnographia, 1937, 465–468.

tizenkettőig haladó számláncolat, sőt az *Énekek könyvében* verses katekizmus is található, tágabb kontextusba helyezem ezen énekeket.

A reformáció különösen kedvelte a káté-énekeket, tananyagként és liturgikus alkalmakkal is élt velük, kihasználta érzelmet és akaratot megmozgató erejüket: „számos alkotásban visszatérő hasonló textuális megoldások láttán nehezen képzelhető, hogy a korabeli énekes szívét ne örvendeztette volna meg a ritmus szugesztíója, a rímszerkezet szintaktikai és retorikai meghatározottsága, a dispositio valamely sajátossága, a tropikus kötések értelemfeltáró ereje.”³

A káté-énekésre példa Náray György *Lyra coelestis*ének⁴ néhány reggeli éneke, a dallamra írt *Miatyánk*, *Credo*, *Tízparancsolat*, *Confiteor*, vagy, amelyet a folkoristák „katekizmusi ének”-nek neveznek: *Ó gyermek, gyermek, mondd meg, mi légyen az egy...* kezdetű.⁵

Az énekelve tanításra sok további idézetet hozhatnánk. Kettőt röviden felidézek. Az egyik a segneriánus missziós gyakorlat⁶ (onnan került az *Énekek könyvébe* a *Laude spirituale* verses katekizmus-fordítás);⁷ a másik Séllyei Nagy Ignác püspök véleménye és gyakorlati megoldásai.

A Paolo Segneri (1624–1694) nevével fémjelzett itáliai missziók során a *Laude spirituale* című verses katekizmust kiosztották a misszió kezdetén. A szöveget (lásd e kötet végén) végignézve meggyőződhetünk annak tényleges katekizmus jellegéről. Az ének második része jól tükrözi a segneriánus missziók penitenciális jellegét. Az egyik misszionárius (vagy helyi pap) versről versre előénekel, azok pedig, akiknek jó hangja és füle (*buona voce e buon orecchio*) volt, ismételték, (azután persze azok

³ OLÁH Szabolcs, *Hitélmény és tanközlés: Bornemisza Péter gyülekezeti énekhasználat*, Debrecen, Kossuth Egyetemi Kiadó, 2000 (Csokonai könyvtár, Bibliotheca Studiorum Litterarium, 22), 81–88.

⁴ NÁRAY György, *Lyra coelestis suavi concordia divinas laudes personans*, Tyrnaviae, 1695, 1–6. (RMK I 1599.)

⁵ *Cantio pro pueris, quandam quasi Cathechesim in se complectens*, Uo., 6–8.

⁶ Vö. SZÁRAZ Orsolya, *Missziós énekeskönyv a 18. századi jezsuita népmissziókban = In via eruditionis: Tanulmányok a 70 éves Imre Mihály tiszteletére*, szerk. BITSKEY István és mások, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2016, 225–239; RITA LIBRANDI, *Indottrinare in un continuum di varietà = De vulgari eloquentia: lingua e dialetti nella cultura italiana*, New York/Ottawa/Toronto, Legas, 2009, 25–44, i. h.: 37–38.

⁷ *Laude spirituale, nella quale si contengono le Parti Principali della Dottrina Cristiana*, usata nelle sue missioni dal Padre Pavolo [P] Segneri della Compagnia di Gesù = *Pratica delle missioni del Padre Paolo SEGNERI della Compagnia di Gesù, predicatore pontificio, continuata dal P. Fulvio FONTANA*, Venezia, Poletti, 1739, 85–92. (Kottája uo., 168.)

is, akik olvasni sem tudtak.)⁸ Az egyszerű, olasz versformából⁹ a fordításban sajátos, gyakori magyar versforma lett.¹⁰

Olasz és magyar nyelven is találhatunk más hasonló célú, tartalmú és formájú énekeket. Ilyen például Paolo Segneri jezsuita kortársának, Innocent Innocenzinek (1624–1697) a munkája (*Dottrina cristiana spiegata in versi*).¹¹ Ebben nemcsak verses katekizmus, hanem káté-énekek formájában rendszerezett keresztény tanítás is akad.

A 18. század közepétől a jezsuita missziók többsége kateketikai jellegű lett. Séllyei Nagy Ignác a kateketikai missziók nyomtatott kézikönyvéből (*Kérdező könyvecske*ből)¹² kéziratos énekeskönyvébe több oktató éneket átvett,¹³ az *Énekek könyvében* nagy szerepet szánt az ún. evangélium-énekeknek. Többször kifejezte elégedetlenségét hívei hitbéli ismeretével kapcsolatban. Papjait mindenképpen próbálta a rendszeres és tartalmas prédikációra kényszeríteni.¹⁴ Bizonyára ismerte a Paolo Segneri által kidolgozott penitenciális missziók gyakorlatát, amelyről néhány éve Száraz Orsolya itáliai és hazai viszonyokat összehasonlító képet vázolt fel.¹⁵ Tanulmányában szó van arról is, hogyan segítette a hitgázságok tanulását Paolo

⁸ SZÁRAZ, *Missziós énekeskönyv*, (6. j.); LIBRANDI, *Indottrinare*, (6. j.), 36–38.

⁹ LIBRANDI, *Indottrinare*, (6. j.), 38., az általában három 7-es és egy ötszótágú sorból álló, egyszerű strófát kapcsolatba hozza Dante Comediájának formájával.

¹⁰ Séllyei Nagy Ignác a közismert *Omni die dic Mariae...* nótájával javasolta a fordítás megtanítását az iskolásoknak. (Lásd e kötet előző tanulmányát.)

¹¹ Innocent INNOCENZI, *Dottrina cristiana spiegata in versi*, Macerata, Panelli, 1677. E verses katekizmusokról, azok szerepéről: SZÁRAZ, *Missziós énekeskönyv*, (6. j.), 226; LIBRANDI, *Indottrinare*, (1. j.), 38.

¹² A Keresztény Oktatás Társaságáról, kézikönyvéről (*A' Jesus Társaságából való Canisius Péter által egybeszedett és három iskolára elosztott keresztény hitnek öt fő tziikkeheiről közönséges és szükséges kérdések könyvecskeje, melyben előre bocsáttnak a Boldogságos Szűz Mária Keresztény Oktatás Társaságának rendtartási és bícsúai, a gyermekek óráival. Utollyára pedig az egész keresztényi tudomány rövid sommában szép énekes nótájú versekbe foglaltatik, és külömb-küülömbféle sátoros ünnepekre való énekekkel megbővítettik*, Győr, Streibig, 1758), annak nyelvi változatairól, kiadásaiól): SZELESTEI N. László, *A 18. századi Keresztény Oktatás Társasága Magyarországon*, sajtó alatt.

¹³ Séllyei Nagy Ignác *kéziratos énekeskönyve* c. tanulmányom sajtó alatt. Bővített változatát lásd e kötet 31–44. lapjain

¹⁴ „... Unde praeterquam quod vobis omnibus et singulis districtim praecipiamus nullum ut diem Dominicum aut festum absque concione, quae elaborata doctrina, et unctione plena sit, perire sinatis, nisi fors aliquem repertina aliqua infirmitas aliquando impediatur, una certos vos reddimus prioris ordinationis nostrae, quae singulas conciones vestras aut in scriptis asservandas, aut in proprium Librum qui penes parochiam maneat inscribendas jussimus, effectum etiam cum privatione beneficij nos procuraturos. Cui parem omnino poenam promerentur et ii, quicumque ordinationes, edicta et mandata nostra, aut officij nostri morose apud se detinent, nec illa describere festinant, ad alterumque expedire.” 1778. nov. 3. Székesfehérvár, PL, Acta Ecclesiae Albalregalensis, II, nr. 5901/2, 1778–1780, 16–17.

¹⁵ SZÁRAZ, *Missziós énekeskönyv*, (6. j.).

Segneri *Laude spirituale* című, hosszú, népnyelvű katekizmus-éneke az itáliai jezsuita penitenciális népmissziókban.¹⁶ Az *Énekek könyvében* is felfigyeltem egy *Lelki dicséret* című versre, a két azonos című verses katekizmusról azt gyanítottam, hogy nem függetlenek egymástól. Az énekek összevetése igazolta feltételezésemet: a *Lelki dicséret* szószerinti fordítása Paolo Segneri művének. A fordítás jó költői teljesítmény, a magyar változat a sorok (strófák) tartalmát szorosán követve, a hazai énekgyakorlatnak megfelelő két hosszú soros 15 (8+7) / 15 (8+7) (abcb), vagy négy hosszú soros 15 (8+7) / 15 (8+7) / 15 (8+7) / 15 (8+7) (abcbdefe) strófákban vált a népszerű *Mondj naponként és óránként (Omni die dic Mariae)* kezdetű ének dallamára énekelhetővé. Száraz Orsolya a magyar nyelvű penitenciális jezsuita missziók énekeskönyvében¹⁷ csak kivételesen talált hazai gyökereket. Ugyanez a helyzet a kateketikai népmissziós kézikönyv (*Kérdező könyvecske*) énekeivel.

A *Énekek könyvébe* bekerült *Lelki dicséretet* nem találtam meg a jezsuiták által kiadott hazai penitenciális és kateketikai népmissziós kötetek énekei között, ám Séllyei Nagy Ignác nemcsak az *Énekek könyvében* helyezte el azt, hanem az ugyancsak általa kiadott, *A kereszténynek ajtatossága* című imakönyvben is: az előzőben strofikus tagolás nélkül, de őrizve annak nyomait (8+7+8+7), az utóbbiban négysoronként strófákba rendezve: 4 x (8+7).

A missziós gyakorlatban hittartalmak tanításakor kedvelték a könnyed, verses formát. Amikor (valószínűleg Kereskényi Ádám) németből magyarra fordította az Ignaz Parhamer-féle *Kérdező könyvecskeit*,¹⁸ sok káté-éneket lefordított. Ezek a Keresztény Oktatás Társaságának kézikönyveként nagyon sok és különböző nyelvű (német magyar, horvát, szlovák, bunyevác) kiadványban váltak elterjedtte az egész országban. *A gyermekek órái* fejezetben nyolc szótagú nyolcsoros strófákban az alábbi versek jelentek meg:

- A reggeli üdőrül (7 strófa)
- Második óra: A tanuláshoz és iskolának órája (4 strófa)
- Harmadik óra: Az ebédnek órája (4 strófa)
- Negyedik óra: Az estvének órája (5 strófa)
- Ötödik óra: A lelki tanításnak órája (6 strófa)

¹⁶ Uo., 227–228.

¹⁷ *A' Jesus Társaságából-való szerzetes papok-által Magyar, és Erdély Országban tartandó Apostoli Missziók alkalmatosságával össze-gyűlt hívektől Ének szóval mondattni szokott Ajtatosság*, Kolozsvár, 1749; Győr, 1751 stb.

¹⁸ *Allgemein-notwendiges Frag-büchlein über die fünf Hauptstück des kleinen Catechismi Petri Canisii ... aus gnädigstem Befehle und Anordnung Ihro Hochfürstlichen Eminentz Cardinalen von Kollonitz etc. etc. für alle Pfarren und Schulen, der Wienerischen Ertz-Bischöflichen Dioeces aufgelegt, und mit nutzlichen Gesängern vermehret, Wien in Österreich 1750.*

A tanító-oktató versek hangulatának érzékeltetésére német mintájával együtt közlöm a *Harmadik óra* első strófáját.¹⁹ Mindezt teszem azért is, hogy illusztráljam: nemcsak hitbeli tartalmakat tanítottak verses formában.

Harmadik óra
Az ebédnek órája

1. Ebéd órája közel lőn,
    azt tartsd, mi mostanában jön,
Várj csendesen, olvass és írd,
    ne paraszt módon ételt kérj.
Asztalhoz ne menj hivatlan,
    és meddig kezded mosdatlan,
Ha tétetik asztalra tál,
    értelmesen imádkozzál.

Die dritte Stund
Die Mittag-Stund

1. Zum Essen wann die Zeit anbricht,
    So mercke diesen Unterricht:
    Schrey nicht um Speiß nach Bauren-Art,
    Schreib, lese, und gedultig wart,
2. Bis auf dem Tisch die Speisen steh'n,
    Alsdann die Hände wasche schön;
    Bedachtsam sey, das Tisch-Gebett
    Sprich laut, damit man es versteht:

A *Kérdező könyvecske*ben sok a népekeskönyvekben nem szereplő hitoktató vers. Jellegük érzékeltetésére az első strófákat közlöm. Strófaformájuk egységesen 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd rímképlettel. Az *Énekek könyvében* ez a leggyakoribb strófaforma. A versek az ország több anyanyelvén (magyar, német, szlovák, horvát, bunyevác) megjelentek és a jezsuiták révén nagyon elterjedtek.

A *Lelki discséret* című verses katekizmusnak szintén ilyen a strófaformája. A strófaforma a németben is 4 x (8+7). Mintaként a keresztyény igazságról és a jócselekedetekről írt német tanítást is közlöm.

1. ének: *A hitnek tízenkét ágazatirul* (1 + 9 strófa, *Az Örök Atyának, Fiúnak* kezdetű strófát mindegyik ének előtt eléneklik.

    Én hiszek csak egy Istenben, / mindenható Atyában, / Ki minden jószág mindenben,
    / menny, föld alkotójában; / Építem is az hitemet / ő egyetlen Fiára, / Ki meg-váltá
    a lelket / mindnyájunknak Urára.

2. ének: *Az hét szentségről* (13 strófa)

    Úr előbb, mint mennybe ment fel, / rendelte hét szentségét, / Kívánván nagy
    szeretettel / embernek üdvösségét, / Jelét ezen szentségeknek / mi hallhatjuk,
    láthatjuk, / Hanem az ő erejeknek / módját meg nem foghatjuk.

3. ének: *Istennek tíz parancsolatirul* (14 strófa)

    Mít hirdet néktek az igaz hit, / most hívek hallgassátok, / Isten Tízparancsolatit /
    szívetekbe oltátok, / Keresztyény tartván azokat, / meddig él e világban, / Nem
    szenved örök kínokat, / részes lesz mennyországban.

---

¹⁹ A magyar szövegek forrása: *A Jesus Társaságából való Canisius Péter által egybe-szedett... kérdések könyvecskéje ... a gyermekek óráival ... és énekekkel*; Győr, Streibig, 1758, , XII–XIII, 125–144; a német mintáké: *Allgemeines Mission-Frag-Büchlein*, Raab, Streibig, 1758, 120, 173, 176.

4. ének: *Az Anyaszentegyháznak öt parancsolatirul* (3 strófa)

Anyaszentegyház rendeli / ez öt parancsolatját, / Ezt tartsa ki-ki tiszteli / szívéből
mennynek Atyját, / Kik bé nem töltik ezeket, / ők minden pogányokkal /
Kárhoztatják a lelkeket, / és publikánusokkal.

5. ének: *A Miatyánkerul* (3 strófa)

Mi Atyánk, ki vagy mennyekben, / te neved szenteltessék, / Add mennyei
örömökben / néped részeséttessék, / Mint mennyben az akaratod / bétöltetik
szentektül, / Így földön parancsolatod / bételjék emberektül.

Az Angyali Üdvözletrül a titkokkal (5 strófa)

Áldunk malaszttal teljes Szűz, / Gábriellel, Mária, / Tebenned soha nem volt bűz, /
mert veled Isten Fia, / Áldottabb és tiszteletesb / vagy minden asszonyoknál, /
Áldottabb és böcsületesb / gyümölcsöd angyaloknál.

6. ének:

A keresztényi igazságrul

A keresztényi igazság
kettőre int bennünket,
Soha ne bírja gonoszság,
de minden jó lelkünket,
Halálos bűnnel lekedet
hogysem megförtöztessed,
Jószágotat, életedet
inkább bátran megvessed.

Von der Christlichen Gerechtigkeit

1. Zwey Ding die Christlich G'rechtigkeit,
begehrt von uns im Leben:
Daß jeder Mensch das Böse meid,
das Gute würck darneben.
Das Böse, das man meiden soll,
vor allem seynd die Sünden:
von denen uns Gott b'hüten woll,
man kunt nichts Böasers finden.
2. Insonderheit ein Gottes-Kind,
die Todsünd solle hassen:
eh daß du thust ein solche Sünd,
solst auch das Leben lassen.
Dann der sich in ein Todsünd laßt,
löscht aus bey Gott sein Namen:
indem Gott selbst den Sünder haßt,
und ewig wird verdammen.

Az hét halálos fő bűnrül (2 strófa)

Fő bűnnek hét neveztetik, / mert mint anyja méhébül, / Többi bűn tőlök születik /
és foly mint kútfejébül, / Kevélység minden bűnöknek / Legfőbb előjárója, /
Angyaloknak, embereknek / legelsőbb megrontója.

A Szentlélek elleni hat bűnökrül (3 strófa)

Halálos bűnök között hat / Szentlélek ellen vagyon, / Kikkel szerelmes Urokat /
rosszak sértik nagyon; / Hogy talán nekik nem ad / már bűnöktül engedelmet, / Ily
bűnös majd héában vár / foganatos kegyelmet.

Az égbe kiáltó négy bűnökről (2 strófa)

Négy bűn hasítja egeket / keserves kiáltással, / Isten bünteti ezeket / szörnyű ostorozással, / Ó és új Úr törvényiben / ily példák találatnak, / És szent atyák könyveiben / számosan olvastatnak.

A kilenc idegen bűnökről (3 strófa)

Kilenc módon más bűnében / az ember részesülhet, / Noha jó maga lelkében, / mégis nem üdvözülhet, / Ha segítséget vétekre / ad másnak tanácsával, / Ha kötelez mást bűnökre / az parancsolatjával.

A jó cselekedetekről

1. De még ez is elég nem lesz
Isten hív szolgájának,
Hogy soha oly dolgot nem tesz,
mely sérelme Urának,
Sok jó cselekedetekkel
bővelkedjék éltében,
Ki akar lenni szentekkel
részes menny örömében.
2. Tehát hogy Úrnak kedves légy,
mint igaz jó szolgája,
Jót mennyi lehetséges tégy,
légy másoknak példája.
Imátkozzál. A testedet
szent bűjttel sanyargassad,
Szegényeknek bő kezedet,
mint lehet nyújtogassad.

Von denen guten Wercken

1. Es ist nicht gnug dem treuen Knecht,
allein nicht übel leben,
er muß, wann er will seyn gerecht,
zum Guten sich begeben.
Sein Christlichen Beruf soll er,
mit guten Wercken zieren:
ein Leben aller Tugend voll,
ein guter Christ soll führen.
2. Sonst ist er gleich dem Feigen-Baum,
der keine Frucht getragen,
darum man liesse ihm kein Raum,
und wurde umgeschlagen.
So bring du Frucht zu seiner Zeit:
bett, faste, euch darneben,
erzeige dein Barmhertzigkeit,
üb dich im Allmos geben.

A testi irgalmasságról (2 strófa)

Ételt adj eh embereknek, / italt szomjúhozóknak, / Ruhát mezételeknek, / szállást úton járóknak, / Szabadítsd a foglyokat / keserves tömlöcökből, / Főképpen ártatlanokat / megmentsd veszedelmekből.

7. ének: *A lelki irgalmasságnak hét cselekedetiről* (2 strófa)

Nem különben szívedből tégy / lelki irgalmasságot, / Hogy Istentől jutalmat végy, / megnyerjed mennyországot, / Megfeddjed a gonoszokat / édes, kemény szavakkal, / És ha nem térnek, azokat / térítsed erőszakkal.

A nyolc boldogságról (5 strófa)

Úr Jézus hegyen hirdette / nyolc igaz boldogságát, / És azzal semmivé tette / világnak tanúságát, / Sokan mennyben a szentektől / most nagyra böcsültenek, / Kik földön rossz emberektől / bosszúval illettenek.

Az három evangéliumi tanácsról (1 strófa)

Három tanácsot híveknek / ád Krisztus törvényében, / Ember ki enged ezeknek, /
tökéletes életben, / Ezt tartja igaz híveknél, / ki örök szegénységgel, / Örökké
tisztasággal él, / és engedelmisséggel.

Az embernek mégy végső dolgairól (4 strófa)

Aki végső dolgairól / fog gyakran emlékezni, / Mint Szentírásban Isten szól, / soha
nem fog vétkezni, / Azért ember emlékezzél / haláloed órájáról, / És soha ne
feledkezzél / ítéleted napjáról.

Minden előbbeni énekek ezen verssel végeződnek (1 strófa)

Atyának legyen dicsőség, / Fiúnak, Szentléleknek, / Testi és lelki békesség / az hív
keresztényeknek, / Úr Jézus, nagy szereteted / vég nélkül áldattassék, / Mennyben,
földön dicséreted, / ó, gyarapíttassék.

Paolo Segneri *Laude spiritualját* és a *Lelki dicséret* című költeményt e kötet végén, jól összehasonlítható formában, párhuzamosan (olasz és magyar nyelven) közlöm. A fordítás kifejezései, néha sorai feltűnnek más énekeinkben is. A fordító nemcsak Segneri katekizmusából merített, hanem a többszáz éves, az európaival közös magyarországi gyakorlatból is. Hasonló a helyzet a *Kérdező könyvecske* néhány németből fordított versével. Például az ottani *A három isteni fő indulatokról* című ének esetében a magyar változat készítőjét szintén befolyásolhatta korábbi, azonos témájú ének.

FORRÁSISMERTETÉSEK,
FORRÁSKÖZLÉSEK

Sélyei Nagy Ignác kéziratai a Székesfehérvári Püspöki Levéltárban

Kéziratok, nr. 1482

Kéziratok, nagyobbbrészt füzetekben, nagyfolió méretben.

[I] *Sélyei Nagy Ignác énekes- és imádságos könyve*

Énekeskönyv. 1–36. pp.

Részletező leírását lásd ezen kötet 104–108. lapjain.

Imádságoskönyv (I), 36–65. pp.

36–39: *Miképpen kellésék az Angyali olvasót imádkozni*

(= *Énekek könyve*, 284–288)

40–42: *Köznapokon olvasóval mondatott mise után... litánia a teljes Szentháromságról*

[A cím NI sk. javításaival, a javítottat hozza az *Énekek könyve* is. NB. A püspök másutt is javított.] (= *Énekek könyve*, 216–222)

43–55: *Az Oltáriszentségről, Jézus Nevéről, a Boldogságos Szűzről, Szentlélek Istenről, Szent István királyról, Mindenszentekről litánia* (= *Énekek könyve*, 222–259.)

56–65: Imádságok (az Anyaszentegyházért... (= *Énekek könyve*, 260–282.)

Eddig tekinthető az *Énekek könyve* imarészének (212–282) a kézirataként, de az imakönyvben ezt követően is van még: *Miatyánk, Angyali üdvözlés és Apostoli hitvallás magyarázata + Keresztény lélek az Istenhez*

(Az utóbbinak csak az őrszava szerepel az *Énekek könyve* kéziratának (nr. 1533.) végén.)

[II] Sélyei Nagy Ignác kézirata címlap nélkül. [*A keresztényi életre való minden rendbéli embereknek hasznos emlékezése*], 129 pp., ívrét. Másolat, a szerző javításaival.

pp. 1–6a. Előre való emlékeztetés [előszó] (p. 1.)

pp. 1–27. [Indoklás, hit, boldogság]

pp. 28–64. [Hitvédelem]

pp. 64–129. [Az ájtatosságról, életvitelről... A végén: Intések...]

[III] *A penitenciáról való szükséges tudomány*. 54 pp. (Belehelyezve Sélyei Nagy Ignác sajátkezű fogalmazványa *A szent gyónásnak és áldozásnak rövid és könnyű módja, mely szerint a tudatlanabbak is helyesen fogják véghez vinni* címmel, 7 ff.) Az 54 lapos másolatban a püspök javításaival. A margóra írt megjegyzések: Lit. B – Lit. F esetleg a forrásra utalnak

pp. 1–7: A mű elejére másolva: *Lelki dicséret, melyben foglaltatnak a keresztényi tudománynak fő cikkelei*

(Négysoronként folyamatosan strófaszámokkal ellátva, 101 strófa.)

A 43. strófában utolsó két sora két változatban is Sélyei Nagy Ignác javításával.

Hogyan lehet vigasságod
Ily hívságos életben:
Vétekezni 's a tévelygőket
Keverni sok vétekekben?

Hogyan lehet vigasságod
Ily hívságos életben:
Hogy te ne vétsél, vagy másokat
Ne keverjél vétekekbe.
Hol vagy magad vagy másokkal
Keveredel vétekekben.

Az 58. strófában ugyanannak a kéznek a javítása:

A véletlen halál tőled
Elragadja mindened:
Szomorúságon végződnek
Vigasságos napjaid.

A véletlen halál tőled
Elragadja mindened:
Szomorúságon végződik
Vigasságos életed.

A kézirat végén Sélyei Nagy Ignác feljegyzése:

Ihol még mi az emberi szívnek minden szükségét Isten eleiben
terjeszti oly bőséggel, hogy ha csak egyedül ezt elme figyelmezzéssel
gyakorolla, a kersztény Istenhez való kötelességét alkalmasabban
mint akármely más imádságokkal teljesítheti
Kersztény lélek az Istenhez

[IV] *Az Anyaszentegyháznak törvényeiről és hagyományiról.* 10 pp., két hasámban.

(Fogalmazvány)

I. könyv: A személyekről (püspök, pap, diaconus, világi)

II. könyv: szentségekről, szertartásokról, egyházi jószágokról

III. könyv: a törvényes ítéletről (egyházi és világi hatalom, a jobbágyoknak
adó fizetése, gyülekezet és egyházi ítélet, egyházi ítélő székek.

[V] *Prédikációfogalmazványok.* 2+2 ff. (*De jejunio*, – inc. Egykor próféta küldetett vala...;
De resurrectione – inc. Torka szakadva prédikáltak széles e világon...)

[VI] *Az Oltári Szentséget szüntelen imádó Ájtatos Társaság Székes Fehérvári Püspökségben,*
nyomtatott Pesten M. S. F. P. parancsolattárból. 99 ff., fűzés nélkül.

Az 1780-ban megjelent kötet kézirata, Sélyei Nagy Ignác sk. javításával.
Ff1r–Gg4v: a nyomtatvány szövege hiányzik a kéziratból.

[VII] *Zsoltárelosztás.* Imaóránkénti jegyzék, keddtől szombatig, 2 ff. (levélpár)

[Megjegyzés péntek vecsernyénél:]

Hála adás etc. amint az Oltári Szentség könyvében vagy on sub titulo
A sacramentomi gyónás a lelki ismeretvizsgálás előtt, mind a ritmusig,
kivéven és kihagyván: A gonosztól való szabadulásra. Ezek után
pedig sub titulo a lelkiismeret vizsgálás után kezdvén: Bűnök megval-
lása egész a ritmusig.

[VIII] Sélyei Nagy Ignác fogalmazványa a köteg második tételéről (*A kersztényi életre való
minden rendbéli embereknek hasznos emlékezések*), az előszó nélkül. 3 ternio
(számozatlan).

Kéziratok, nr. 1533

Zsoltároskönyv. Részletező leírását lásd e kötet 109–129. lapjain.

Kéziratok, nr. 1537

I. Az 1785-ben megjelent *Énekek könyve* kézirata.

278 pp. Két kéz írása. Néhány javítás (Sélyei Nagy Ignác kezétől), a nyomtatásban a javított változat szerepel.

A végén, Sélyei Nagy Ignác(?) kezétől:

„Ezen imádságokat, ahol más isteni szolgálat nélkül vannak a hívek, mondják imádkozó helyeken gyakortább együtt, közülök aki olvasni tud, előre mondja fönnszóval, hogy amint tőlük kitelhetik, akképpen dicsérjék és dicsőítsék a Felséges Úristent.”

NB. A kézirat végén őrszó: Keresztény Lélek. A nyomtatványban itt (314–320) *Keresztény lélek az Istenhez* címmel áll ima.

II. A kötet kézirata után Ányos Pál kézírásával ismétlődnek az énekek, minden cím után és ének végén Ányos monogramjával!

A fentebbi, teljes kézirat mindenütt beépíti a vasárnapok közé az ünnepnapokat. [Ányos nem fűzött lapokon lévő sorrendjét az egybeosztás néhol megzavarta.] A sorrend:

Adv. 1, Boldogasszony Fogantatása, Adv. 2–4.

Karácsony éjjel, Kar. napján, Szent István, Szent János, Aprószentek, Újzestendő, Vízkereszt napján, Jézus Szent Neve Innepén
Vízkereszt u. 1–6. vas.

Jézus Neve folyt. 3–5. str.), Mária eljegyzése, Pálfordulás, Gyertyaszentelő

Septuagesima, Sexag., Quinquag. Hamvazószerda

Első böjti, 2. 3. böjti

Új borító elején van a vége, tehát a rendezés is Ányostól való!

Gyümölcsoltó, 4. 5. böjti, Hétfájdalmú, Ugyanazon Innepre

Virágvas., Nagycsüt., Nagypéntek, Húsvét, Húsvéthétfő

Keresztjáró napokon (a 3. strófa 2. sora után ez áll az ív végén!)

Húsvét után 1–6. vas.

Folytatódik a Keresztjáró napokonra írt 3. str.

Áldozócsüt., Pünkösöd, (3. str. 4. sora után később)

Úrnapja, Szent László (a 3. str. 2. sora után később.),

Pünkösöd folyt., Pünkösdhétfő, Szentháromság

Nep. Sz. János /NB. 9. str, fordítás lehet/, Szent Imre (7 str.)

Szent Márton, Sz. Sebestyén, Sz. Flórián,

Szent László folyt., Sz. Péter és Pál, Sarlósboldogasszony,

Nagyboldogasszony, Szent István,

Kisasszony, Mindszent, Megholt Hívek,

Egyház napján, Regveli ének, Első regveli ének (ez a nyomtatványban is, de ott a második...), Második regveli (a nyomtatványban harmadik)

Első estvéli ének, Második estvéli ének

Béfejezés: Istennek dicsőség / Szenteknek dicsőség / Hitünknek gyarapodás, / Lelkünknek boldogulás. [NB. A nyomtatványban is.]

Toldalék:

Estvéli ének (nyomt. Harmadik...) , a végén: VÉGE

[Ányos kézírásában itt az *Énekek könyve* alábbi énekei hiányoznak: *Az isteni gondviselés, Lelki dicséret I-II, az Ím arcunkra borulunk...* kezdetű miseének és a Szentháromság utáni vasárnapokra rendelt énekek. Ezek az énekek a kötet kéziratának fentebbi másolatában az alapkézirat írójától eltérő kézzel és eltérő papíron vannak.]

Acta Ecclesiae Albaregalensis, I, nr. 5901/1, 1777–1778.

- 45–55 Sermo ... Ignatii Nagy de Sélye ... ad clerum et populum Dioecesis Albaregalensis habitus, dum ... suam episcopalem sedem communi omnium gaudio introduceretur
- 56 Ad perpetuam beneficii regii memoriam haec parieti ecclesiae marmoris incisa scriptio posita est
- 57–65 Sermo Ungaricus ad dicendum in solemnibus ingressu praeparatus, sed, qui, ne nimium solemnitas protrahatur, omissus est
Pax vobis. Békesség néktek. Apostoloknak szava, isteni ígék...
- 131–133 Ordo Divinorum officiorum in L. R. Civitate Albaregalensi ad veram Christianam Doctrinam propagandam, religionis catholicae amorem instillandum, populi devotionem fovendam, decorem Domus Dei in debito ordine maxime resplendentem, procurandum, et Divina beneficia jugem, pacem, quietem et tranquillitatem promerenda institutus in cathedrali et partim parochiali ecclesia diebus dominicis et festis per annum
- 133–141 Regulae pro alumnis Dioecesis Albaregalensis praescriptae
- 149–155 Decretum ad omnes Vice-Archi-Diaconos die 27. Mensis Novembris anno 1777.
- 156–164 Concio Hungarica festo Nativitatis Domini Anno 1777.
Apparuit gratia... ad Tit. 2, 11. Megjelent a mi Üdvözítő Istenünk kegyelme... Ez az a hír, Atyámfiai...
- 165–194 Pastoralis, 5. Febr. 1778.
183–185: Summaria tabella Catechismi
185–194: Quaestionum Catechetarum series
- 206–210 Litterae pastorales de introductione Cranii S. Stephani Hungariae regis in civitatem Albaregalensem
- 210–215 Áhítatos ének, létánia és imádság, melyet Székesfehérvár Szent István királynak ... zengett... midőn ... szentséges Koponyája... visszahoztatott ... 1778. esztendőben

- 215 Tudósítás azon napokrul, melyeken Szent István ... Kaponyája ... híveknek tiszteletére ... minden esztendőben kitétetik
- 215–218 Anmuthiges Kirchengesang sammt Litaney und Gebeth von der Königlichen Freyen Stadt Stuhlweissenburg zur Ehre des Heiligen ... Stephani, da des bemeldten Heiligen Königs Hirschaale ... zur öffentlichen Verehrung ausgesetzt worden ist
- 218 Anmerkung derer Tage an welchen alljährlich die Ehrwürdige Hirschaale des Heiligen Königs Stephani zur öffentlichen Verehrung ausgesetzt werden wird
- 219–224 Concio Hungarica die 29na Mensis Martii 1778 in templo S. Sebastiani Albae Regalis habita, dum ibi sacrum Divi Stephani ... Cranium primum deponeretur
Dicite filiae Sion... Mondjátok meg Sion leányának... Matth. 21. Ó áldott követség, ó boldog én sorsom...
- 224–225 Ordo in receptione Cranii S. Stephani observandus
- 225–227 Litterae ad Franciscum e Comitibus Esterházy Regni Cancellarium, 3. Apr. 1778.
- 246–252 Concio Hungarica dominica resurrectionis ... anno 1778vo in sua cathedrali ecclesia ad populum habita
Jesum quaeritis Nazarenum... Marc. 16. 6. A megfeszített Názáreti Jézust keresitek... Ez az oka, Atyámfiai, hogy kivetkőzött...
- 256–262 Litterae pastorales pro visitatione canonica extradatae, 10. Maii 1778. (259–262: Puncta visitationis canonicae)
- 264–273 Concio Hungarica dominica V. post Pascha ... in oppido Rátzkeve ad populum habita
Ecce ego ipse requiram... Ezech. 34. v. 11. Íme én magam fölkeresem az én juhaimat... A püspöki kötelességek között legfőbbnek állítja...
- 274–488 Visitationes canonicae cum tabulis confirmatorum, 1778.
- 491–492 Hadak idejében való áhétatosság, mely az Anyaszentegyház imádságaibul Székesfejérvári Püspökségben gyakoroltatott 1778diktul fogva – Feljegyzése az óráknak, melyeken Székes Fejérvárosában az említett áhétatosság tartatik ünnep- és vasárnapokon
- 492–495 A Mindenszentekről való Litánia után mondatik (Zsoltár, kérdések és versek, könyörgések)
Ének, ad notam: Ave mundi spes Maria, (5 strófa)
1. Könyörülj rajtunk Istenünk, / Mert ámbár történt vétenünk, / De tebenned bízik lelkünk, / Ne hagyj már többször elesnünk.
- 495 Andächtigen Gebether, welche nach Vorschrift des Romanischen Ritual in dem Stuhlweissenburger Kirchen-Sprengl bey Kriegs-Zeiten gehalten werden
- 495–498 Nach der Litaney von Allen Heiligen Gottes werden die folgende Psalm, und Werse mit denen Gebether gebettet
Gesang in Kriegs-Zeiten, inc. Herr! Wir tragen unsre Schuld... (14 str.)

- 501–505 *Instructio parvulorum occasione canonicae visitationis in familiari examine ex Doctrina Christiana*
A hit mindenek fölött szükséges kinek-kinek az üdvösségre... [Rövid káté]
- 505–507: *Parvulorum brevior instructio*
A katolikus kereszténynek neveztetik az...
- 507–509: *Quaestiones [I–XX] in examine acatholicorum ministrorum per ... Dominum Episcopum occasione canonicae visitationis de baptismo propositae. Magyarul.*

Acta Ecclesiae Albaregalensis, II, nr. 5901/2, 1778–1780.

- 14–18 *Litterae pastorales ad omnes in Dioecesi Albaregalensi, curam animarum gerentes datae, 3. Nov. 1778.*
- 26–27 *Tabella exhibens Statum individuorum abolitae Societatis in Dioecesi Albaregalensi commorantium*
- 36–73 *Cura pro Mortuis erecta sub titulo Conceptionis B. V. Immaculatae Confraternitas in parochiali ecclesia Kovácsiensi Dioecesis Albaregalensis, 1779. márc. 6.*
68–70 *Regulae pro Confraternitate*
71–73 *VI. Pius pápa brevéje a confraternitasnak*
- 73–74 *Responsoriae ad Celsissimum Cardinalem Primatem ... intuitu Catechismorum, qui noviter linguis vernaculis procusi exstant, et pro cujuslibet Dioecesis usu commendantur, 6. Martii 1779.*
- 81–92 *Concio Hungarica ad populum suum dominica Resurrectionis... in cathedrali sua Ecclesia habita, 1779.*
Surrexit, non est hic.... Marc. 16. v. 6. Feltámadott, nincs itt. Szerencsés asszonyállatok, hogy a napnak fölkelésével...
- 95–153 *Currentales ... intuitu instituendae devotionis per octavam Pentecostes de Spiritu Sancto*
Nos Ignatius Nagy... (8. Maii 1779.)
97–130 *A Szentlélek Istenhez való nyolcadnapj ájtatosság, mely Székesfehérvári Püspökségben Méltóságos Püspök Önagságátul kiadatott és rendeltetett*
[Nyomtatvány. Részletes leírás e kötet 130–131. lapjain.]
131–145 *Achttägige Andacht zu dem Heiligen Geist welche zu dem Stuhlweissenburger Kirchen-Strengl von Ihro Bischöflichen Gnaden vorgeschrieben ist. (Kézirat)*
131 *Vorbericht*
131–132 *Von dem Heiligen Geist*
133–143 *Litaney vom Heiligen Geiste ... Vatter unser... Gebeth*
143–144 *Gesang (inc. Komm reiner Geist: Komm Schöpfer aller Ding...) – 7 str.*
144–145 *Der Heiligen Geist ist die Liebe... (+ Fragen und Antworten)*
- 176–186 *Instructio pastoralis „de stationibus indulgentiis ad Dioecesis suae parochos data, 20. Sept. 1779.*
- 188–191 *Decretum S. Congregationis Indulgentiis...*

- 188 Székesfejérvári Püspökségre statio-beli búcsúk, 1779.
- 189 Vor das Stuhlweissenburger Kirchensprengel, Stationablasse, 1779.
- 190–191 Specificatio Exemplarium, quo idiomate ad singulas parochias missa sunt
- 196–198 Circulares ... quibus ordinem celebrandorum Divinorum in qualibet parochia per Dioecesem Albaregalensem praefigit, 12. Oct. 1779.
- 255–270 Concio Hungarica ... in festo Nativitatis Domini... in cathedrali sua ecclesia ad populum habita, 25. Dec. 1779.
Et verbum caro factum est... Joan. I. v. 14. És az Ige testté lón. Ó hitünknek kimondhatatlan dicsősége...
- 274–277 Responsio erudita Agentis Romani Pauli Bernardi Giordani ad epistolam Illustrissimi Domini Episcopi, qua in Hungaria liberos murarios caput attollere circa Sabariam eidem agenti significaverat (1. Jan. 1780; Percept. 3. Jan. 1780.)
- 325–339 Concio Hungarica dominica prima in Quadragesima in cathedrali sua ecclesia ad populum habita, 13. Febr. 1780.
Akkor Jézus a pusztába vetteték a lélektül... Math. 4. v. 12. Nagy példát tesz előnkbe...
- 348–352 Instructio sacerdotum qui spiritali carcerum in carceratorum servitio occupabuntur, 14. Mart. 1780.
- 354–361 Instructiones et regulae pro eremicolis Promontorii Albaregalensis
- 361–367 Ordo exponendi Sanctissimi Altaris Sacramenti in ecclesiis religiosorum Albae Regalis observandum, 27. Mart. 1780.
- 368 Litterae ad P. Guardianum parochiae Mooriensis administratorem datae, quibus ei disponitur ut ludirectorem Hungaricae et Germanicae linguae gnarum suscipiat, 30. Mart. 1780.
- 387–389 Dictiones pro solenni Universitatis Budensis inauguratione, quae sequitur ad excipiendum Regium Commissarium ad gradus Aulae Universitatis dicta, 25. Jun. 1780.
- 399–425 Constitutiones V. Capituli Cathedralis Ecclesiae Albaregalensis, 29. Aug. 1780.
- 460–462 Circulares de morte Suae Maiestatis ... et celebrandis pro Ea in singula parochia Sacris Exequiis, 8. Dec. 1780.
- 474–498 Sermo occasione celebratarum die 19na mensis Decembris pro Sua Majestate Sacratissima Maria Theresia solennium exequiarum in cathedrali ecclesia Albaregalensi ad populum habitus
Fleverunt [eum] omnis populus... Math. 9. v. 20.21. És siratá őtet az egész népe... Ez a gyászos halotti bálvány...
- 500 Epitaphium occasione solennium exequiarum pro Sua Majestate Sacratissima in cathedrali ecclesia habitatum in castro doloris per ipsam Suam Excellentiam positum et inscriptum
- 511–516 Catalogus locorum in quibus ex concessione et indultu Suae Excellentiae Episcopi Albaregalensis mendicantes ordines religiosi elemosynam colligere possint

517–523 Status personalis Venerabilis Cleri Dioecesis Albaregalensis ... circa finem Anni 1780mi repertus

Acta Ecclesiae Albaregalensis, III, nr. 5901/3, 1781–1782

- 4–6 Praescribitur sequentibus Suae Excellentiae Episcopalis literis methodus peragendae per vice archi-diaconos parochiarum visitationis quae singulis annis tenenda erit, 6. Jan. 1781. (De parochia, nr. 1–10; de parochia, nr. 1–20; de ecclesia, nr. 1–21.)
- 10–16 Instructio de Confraternitate Perpetuae Adorationis Sacratissimi Altaris Sacramenti in Dioecesi hac Albaregalensi erecta
- 16–18 Ordo Adorationis Sanctissimi Eucharistiae Sacramenti per Dioecesim Albaregalensem diebus quidem dominicis et festis cum expositione ejusdem V. Sacramenti per totam diem, diebus autem ferialibus sub solo primo Sacro
- 18–23 Decretum Institutionis Confraternitatis Adorationis Sanctissimi Sacramenti, 28. Jan. 1781.
- 23–27 Breve pontificium de Congregationis Perpetuae SS. Sacramenti, Romae 3. Febr. 1778; Aliud breve pontificium, Romae 6. Febr. 1778.
- 27 Tenor schedularum, quas confratres et consorores Congregationis... [Beiratkozási cédulák szövege magyarul, németül]
- 156–167 Concio Hungarica, festo Nativitatis Domini ... in cathedrali ecclesia sua ad populum habita, 25. Dec. 1781.
Haec est vita aeterna... Joan. 17. 3. Ez az örök élet ... Maga magát csalja meg, aki azt véli...
- 173–184 Concio Hungarica ... festo Epiphaniae Domini in ecclesia sua cathedrali ad populum habita, 6. Jan. 1782.
Vidimus stellam... Láttuk az ő csillagát... Math. 2. v. 1. Ma látjuk a szent evangéliomból...
- 215–225 Concio in cathedrali sua ecclesia dominica secunda Quadragesimae ad populum fidelem habita, 24. Febr. 1782,
Assumit Jesus Petrum... Melléje vevé Jézus Pétert... Math. 17. 1. Ha csupán avégre vette volna melléje...
- 423–425 Literae pastorales ad omnes animarum curatores expeditae, quibus propter nonnullorum negligentiam generalis admonitio facta est, ut curatores animarum diligenter populum concionando et catechizando instruant, redarguiturque nonnullorum desidia, qui conciones et catecheses negligunt, 1. Dec. 1782.
- A kötet végén: Status personarum ecclesiasticorum et parochiarum Venerabilis Dioecesis Albaregalensis, Anno 1782. 112 pp.

Acta Ecclesiae Albaregalensis, IV, nr. 5901/4, 1783–1786.

- 2–11 Concio ... habita ad populum in cathedrali ecclesia sua ... in festo Circumcisionis Domini, 1. Jan. 1783.
Vocatum est nomen ejus... Luc. 2. 21. Hívattaték az ő neve Jézusnak.
Tehát már egyszer föltaláltattott...

- 36–38   Constitutio circa religiosos in Dioecesi Albaregalensi existentes edita, qua interdicitur omnis in religiosis domibus superiorum, et individuorum mutatio circa expressum ejusdem Suae Episcopalis Excellentiae assensum et indultum: commonenturque singuli ad exactam religionem disciplinam servandam, 1. Mart. 1783.
- 41–43   Circulares ... praecipitur curatoribus 1mo: qua forma suas conciones describant; 2do: ne personas sine sufficienti de libertate testimonio matrimonio jungant; 3^{tio}: ut obstetrices de administrando in casu necessitatis baptismi sacramento debite instruant, 5. Mart. 1783.
- 75–85   Circulares litterae, quibus instructiones curatoribus praescribentur 1mo: quod ludirectores, quibus hos qualitatibus instructos esse oporteat, et proles quali methodo in scholis instruendas; 2do: Respectu concionum sine revisione curatorum per ludimagistros in ecclesiis non praecinandarum; 3^{tio}: Intuitu nitoris ecclesiarum, et decoris altarium ad reverentiam componendi; 4to: Ut in deferendo ad aegrotos Sanctissimo aliquis campanula semper praecedat, cujus timitu transeuntes ad exhibendum latento Sacramento debitum cultum excitentur; 5to: Quoad instituendam ad praecavenda praecipitata matrimonia examen; 6to: Intuitu concionum ad populum dicendorum qua methodo elaborandarum, 5. Mai. 1783.
- 81–85: Concionis in praemissis circularibus provocatae tenor sequitur in hunc modum (Dominica resurrectionis)
- 159–162   Catalogus Venerabilis Cleri tam saecularis, quam regularis in Dioecesi Albaregalensi
- 168–171   Circulares, quibus 1mo: Animarum curatores de curanda mundicie et decore ecclesiarum admonentur; 2do: Reccomendatur iisdem mundicies domestica; 3^{io}: Injungitur regularis observatio praescripti Divinorum ordinis; 4to: Submittuntur exemplaria Cantilenae, quam solam sub cantatis Sacris canere licitum erit. 5to: Praescribitur ordo et methodus servandarum quotidie lytaniarum; ac denique 6°: praescribitur orationum ante, et post concionem dicendarum, aliarumque devotionum qualiter servandarum modus et norma, 23. Oct. 1783.
- 203–205   Circulares, 10. Jan. 1784. 3°. Methodus et ordo servandarum quotidie lytaniarum sub dato 23ae Octobris circulariter praescriptus...
- 236   Circulares, quibus animarum curatoribus injungitur, ut circulares omnes protocollis parochialibus accurate inserant, 1. Mai. 1784.
- 242   Litterae ... Chrysostomo Munier parochi Török-Bálinthensi, quibus Cantilenae Illyrico idiomate typis excusae pro usu parochianorum Török-Bálinthensium transmittuntur, 28. Mai. 1784.
- 244   Litterae ... Joanni Györe parochiae Velenczensis administratori, quibus idem pro dicenda in festo S. Stephani regis concione Hungarica in cathedrali ecclesia Albaregalensi invitatur, (et Benedicto Strommer, parochi Tétényiensi pro dicenda concione Germanica), 6. Jun., 1784.
- 267–268   Currentales, quibus animarum curatores serio admonentur, ut prolium praesertim Zingaricarum in principiis fidei et Doctrina Christiana

- instructionem cordi sibi summant, secus gravem pastoralis desidia
poenam incursum, 19. Aug. 1784.
- 285–287 Copia inscriptionis illius, quam Libera Regiaque Civitas Albaregalensis
occasione illa, cum ecclesiae parochialis Albaregalensis Anno 1759
aedificari coeptae, ac honoribus Sancti Stephani ... dicatae, funda-
menta ponerentur, cum primo lapide recondi fecit, 1. Dec. 1784.
- 313–315 Series ecclesiarum tam parochialium, seu matrum, quam et filialium in
Dioecesi Albaregalensi.... (anno 1784)
- 362–363 Circulares, quibus animarum curatoribus recommendatur, ut sexus
sequioris personas a gestandis in ecclesia vanitatem praeseferentibus
vestibus, praesertim vero ab appositione pilei omni meliori modo
dehortentur, 2. Sept. 1785.
- 373–374 Circulares, quibus cantilenae Hungaricae pro singulis dominicis et festis
diebus compilatae animarum curatoribus transmittuntur, et earum
usus recommendatur, 14. Oct. 1785.
- 414–419 Circulares, quibus nonnullorum parochorum inobedientia reprehenditur,
datur item Instructio procedendi in catechisatione cum rudiori
plebe, ac demum admonentur animarum curatores pastoralis curae
cum zelo gerendae, 16. Mart. 1786.
- 451 Circulares, quibus intimatum Excelsi Consilii dd. 6. Junii 1786 sub nr.
23192 circa censuram, et prohibitionem librorum emanatum clero
dioecetano publicatur, 6. Jul. 1786.
- 484–485 Circulares, quibus 1mo significatur religiosos in cura animarum constitu-
tos a jejuniis instituti sui dispensari; 2do praecipitur, Catecheseos
praescripta methodus accurate observari; 3^{io} ut relationes annuas de
convertitis, apostatantibus, item rationes ecclesiarum cum fine Anni
submittant; 4to datur Instructio de festo dedicationis ecclesiarum
celebrando, 4. Nov. 1786.
- 486–488 Litterae ... Cardinali Primati: Reflexiones Historiam religionis Joannis
Matthiae Schrökii in generalibus seminariis praelegi jussam continen-
tes, 5. Nov. 1786.

Acta Ecclesiae Albaregalensis, V, nr. 5901/5, 1787–1790.

- 6–9 Litterae Cardinalis Primatis, quibus intuitu Historiae Mathiae Schrökii ...
communicat, 19. Jan. 1787. et litterae responsoriae ad Primatis
litteras, 21. Jan. 1787.
- 40–41 Circulares, quibus ritus in Hebdomada sacra secundum morem
Romanam observandus praescribitur, invitantur item parochi pro
solennitate Coenae Domini, 15. Mart. 1787.
- 261–279 Decretum novi ordinis Divinorum pro parochia Albaregalensi, tam intra,
quam extra-moeniali, nec non pro Ecclesiis S. Joannis Nepomuceni,
PP. Franciscanorum et Carmelitarum dominica secunda post Pascha
introduci... 1789.

Sélyei Nagy Ignác püspöki körlevele¹

(1778. márc. 12.)

Litterae pastorales de introductione Cranii S. Stephani Hungariae Regis in civitatem Alba-Regalensem

Nos Ignatius Nagy de Sélye Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopus Alba Regalensis Sacratissimae Caesareae et Regio Apostolicae Majestatis consiliarius etc. universis clero et populo Dioecesis Alba Regalensis dilectis in Christo Salvatore Nostro salutem et benedictionem in Domino.

Misericors et Miserator Dominus! his exclamare verbis est necesse Dilecti in Christo Salvatore nostro quibus sancti Dei prophetae in divinae misericordiae laudem toties magna cum admiratione effusi sunt quoties sancto afflato Spiritu et zelo gratitudinis accensi divinae misericordiae magnitudinem intimius perspicientes debitas bonitati divinae grates ardenti affectu exprimere satagebant; occasio namque praesens ea est, quae viva imaginis impressione in mentem nobis revocat, [207] quanta a principio statim conditae urbis civitati huic Alba Regalensi et omni ejus nominis Provinciae fecerit praestiteritque, qui potens est.

Quis ignorat, qui vel aliquantulum in gestis Hungariae rebus versatus est Stephanum hoc ab illo nomine compellatum, qui primus omnium in Christo violentam subiit mortem filium magni Gezae ducis triplici afflato Spiritu, patris nempe, qui morte praeventus pii sui zeli haereditatem in filium transfudit, proprio deinde verae religionis amore, et participato ejus spiritu, qui suum illi nomen mira indicit suggestionem, maximam Dei erga gentem nostram misericordiam effectam dedisse, quod a damnabili gentium ritu populum Hungariae universum zelo et labore inexplicabili ad agnitionem verae fidei lucemque veritatis non modo perduxit, sed effecit etiam, postquam a nobis ad coelestia transvolavit, ut omnes inferorum conatus quibus haud ita multo post sub Andrea Rege orthodoxam religionem exstirpare penitus periculo non vacabat deinceps etiam cum tota fere Europa vilissimorum quorundam homuncionum audacia supina quadam in religionis doctrina ignorantia perturbari se pateretur, et si aviderit, in Hungaria quoque Haeresum morsibus laceretur, irriti tamen ceciderint, quod orthodoxa Romano-Catholica Religio in hoc Apostolico Regno semper triumpharet.

Quis volet deinde recensere, quam inestimabilia ab eo bona in universam patriam dimanarunt, qui tenerioris adhuc aetatis angelica prorsus innocentia, dum (ut fieri amat) nostrorum saepe majorum molles experiretur amplexus ducalis pupulus [!], eum jam tunc

---

¹ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 206–210.

verae sanctitatis sensum, et amorem pectoribus eorundem inspiravit, cujus ipse deinde regali diademate praeulgens vivum exemplar diuturno Imperii tempore genti nostrae praeluxit. Quod omne Imperii tempus civiline moderandae reipublicae, vel orthodoxae fidei invehendae stabiliendaeque plus impensum sit? Scripta a coevis fidedigna principis vita luculenter dirimit. Gesta aliquot et confecta, eaque religionis potissimum causa intra limites Imperii bella commemorant; sed quae ut nec proci gestae, et cum domesticis habita non multum temporis exegerint, ita reliquum omne vitae tempus dilatandae Evangelii veritati, ornando aedibus pretiosis, sacraque supellectili Dei externo cultui, multiplicandis, stabiliendisque sacris operariis, et assiduo virtutum omnium Christianarum exercitio datum ab illo sacramque est. His scilicet praecipue operibus maximam vitae partem impendit regum prudentissimus, quia ignorare omnino non potuit nimium insanire illos, qui solis prudentiae legibus, et ingenii acie ad perfectum adduci posse rectum civile regimen autumant, quod non melius unquam institui perficique idem coelitus didicit et docuit, quam si verae religionis sensu, et amore civium animi imbuantur, ut spontaneo voluntatis impulsu, ad omne hominis civisque officium explendum spe immarcescibilis coronae religionis se legibus duci ferrique sentiantur.

Verum non est hic nobis enarrandi illa omnia tempus, quae beatus confessor pro religione, pro patria et civibus fecit regum maximus, dum in vivis ageret. Irrefragabili est documento, quod in ipso patriarum legum volumine ejus nomine decretum praefertur. Hunc illam excisa, et exstirpata penitus idolatria religionem fidemque in Regnum hoc nostrum invexisse, quam semper Romana professa est Ecclesia, profitebiturque usque ad consummationem saeculi: nullus ut refugii a pudore et confusione locus iis supersit, qui ab avita hac regum majorumque suorum fide degeneres, alienigenas proterva fronte opiniones circumferunt, suosque eo obfirmare momento non erubescunt, quod impium esse proponant a majorum fide desciscere, quin suos ipsi progenitores qui, ab hac per Beatum Regem inducta orthodoxa fide primi defecerunt ejusdem plane impietatis convincunt seque adeo ipsos non nisi impiorum esse malam progeniem.

Quae quidem et plura adhuc quae silentio a nobis praetereunt bona in omne hoc Regnum a Beato Rege dimanarunt! sed quae urbi huic unde tota haec nominatur provincia Regis tribuit sagacitas, peculiaria [208] sunt omnia? neque enim vel locum ipsum absque summo consilio elegit ubi in memoriam progenitoris sui Arpadi cum victore isthic exercitu consistens, urbem toto Regno futuram celeberrimam conderet, quae regum omnium sedes verae in Hungaria religionis arx, custos regii Regni thesauri, et amplissimarum foret, quae Hungarico Imperio subditae sunt provinciarum metropolis, alteram certe in Hungaria Ephesum, dum in solo peraeque palustri civitatem Albensem ne terrae motum sentiret, molitus esse videri potest, quae etsi fors amplitudine illa minor esset incolarum tamen pietate, et susceptae verae fidei sanctitate multo illa praecellentior a magnifica Divae Virginis aede, velut illa tota Asia a suo templo, ita haec tota Europa tanto veriore celebraretur laude, quanto a falsorum deorum cultu unius veri Dei cultus in immensum distat: ut urbs haec a Beato Rege sibi futurisque Hungariae regibus praeparatum alto esset consilio delictum, in qua vitae suae partem exigeret potissimum, ita delecta fuit quae beatum ejus corpus omniumque Hungariae regum veneranda corpora humo contegeret.

Felix et ter beata terra Albensis! quamdiu auro gemmisque preciosiorem hunc thesaurum sinu suo condidit? Sed quae Dei est scelera Nost[r]a plectentis ultio? Urbs, provincia, Regnum thesaurus omnis cesserunt in praedam gentibus, nec nisi tristes infelicitum nobis temporum memoria relicta est, donec nostri misereretur Altissimus et suscitaret nobis Mulierem fortem, quae ut supra sexus imbecillitatem consilio praevaleret, ita supra communem hominum sortem pietate in Deum religiosior religione Deum redderet propitium, fortitudine hostium acrocitatem procul obigeret frangeretque Mariam Theresiam Augustum et aureum genti nostrae nomen, quae inter innumeras regnorum sollicitudines urbis populiue nostri peculiariter reminisceretur.

Haec ergo non immemor nostri Mater optima et si non totum, quem temporum injuria perdidimus thesaurum reddere nobis queat, quam tamen amissi partem nobiliorem potest cranium Sancti Regis Stephani regis ditatum impensis pro suo in nos materno amore nostrae venerationi cultuique offert, donat, et exornat.

Quod cum proximius e regis manibus accepturi etiam sumus, et ad Cathedralem Ecclesiam solenni cum processione delaturi vestram omnium pietatem et devotionem paterne in Domino exhortamur, ut sanctum hoc et regium donum, omni quidem tempore pio animi affectu et religioso cultu prosequamini sed illo praesertim die, quo exulem diu a regia sua Regem et Apostolum nostrum in civitatem nostram reditum conspicabimur, et pro veteri Illius in nos corporali imperio, multa cum subjectione, et pro efficaciore ejus nunc patrocinio majori etiam cum devotione occurrere eidem satagite; nec ullum a vobis spiritualis corporalisque laetitiae signum praetermittatur quo tanti ad vos hospitis adventus aeternae posterorum nepotumque vestrorum memoriae, velut celte sculpatur in silice. Qui certus determinatusque erit pro hac solennitate dies affixis publice schedulis triduo, quadriduove ante indicabimus, nunc quod ob brevitatem temporis ad omnes et singulos, prout vellemus, has nostras literas expedire non non possumus, ad omnium pervenire notitiam credidimus si svalvis Ecclesiarum omnium oculis legendas exponamus. Qui futurum in Domino confidimus, ut hujus rei cognitio miro gaudii sensu fidelium corda repleat, et maximorum ex Dei misericordia consequendorum beneficiorum spe ad majorem hujus sancti cultum et venerationem animi omnium erigantur.

Ex paucis enim quae supra contigimus ignotum nulli esse debet, quod maxima et plurima a sancti nostri Regis Stephani doctrina vigilantia, et sanctitate beneficia non in solam hanc urbem redundarint, sed in universum, qua late patet Regnum [209] totamque Christianitatem; Majora vero jam nunc nobis polliceri debeamus, cum ille meritum plenus Dei beata fruitur visione coelestium donorum particeps redditus, majori charitatis et virtutum omnium perfectione, quae beatis est propria et ardentioribus apud Deum precibus pro nobis omnibus intercedat.

Quare ut haec Sacri Cranii ad Cathedralem nostram Ecclesiam deportatio quo majori fieri potest cum pietate, externo etiam cum decore peragatur solennem esse optamus, tum ut Deo omnipotenti super omnia gloria, et gratia a nobis reddatur, tum ut debito sanctos veneremur honore, confundanturque inimici Ecclesiae Christi laentur contra fideles omnes maxime hujus urbis et provinciae accolae, qui jam olim ipso vivente rege cultus

sacrarum reliquiarum uberes messuere fructus, et nostra hac devotione perpetuam sancti illius promereamur intercessionem, cujus reverenter sumus reliquias portaturi.

Sacrarum siquidem deportatio reliquiarum magna semper fuit in Ecclesia solennitas, et cum publico semper jubilo, religiosoque fuit celebrata apparatu, velut triumphus illarum victoriarum, quas sancti de inimicis salutis humanae retulerunt. Jam a principio religionis Christianae Romani pontifices constituerunt, septem ut essent Romae notarii, a quibus protonotariorum dignitas, totidemque diaconi, qui diligenter acta martyrum conscriberent, sepulturam eorum translationemque curarent, ut et sepelirentur, et sepulcorum corpora ad decentiora loca transponerentur, imo suis ipsi manibus plurima sepeliverunt, transtuleruntque. Cornelius beatus pontifex et martyr fervente maxima Christianorum persecutione corpora Beatorum Petri et Pauli apostolorum principum transtulit. Sed ut innumera ex historia ecclesiastica hujus rei sunt exempla, ita notissimum ex annalibus patriis est, quam memoranda sit illa celebritas, qua sancti hujus regis cujus propediem reliquias veneraturi sumus, corpus a Beato Ladislao pariter rege levatum est cultuique propositum.

Quemadmodum ergo ex aliorum sanctorum actis nemini est dubium, ita quae in ipsa Sancti Stephani tumbae apertione miracula referuntur sat superque monstrant sanctorum patrocinio et intercessione, quorum reliquias religioso cultu prosequimur singularia frequentissime obtineri beneficia; si enim tantis modis magnificavit Deus sanctos suos; quos enim justificavit hos et magnificavit inquit Apostolus: quod coelestium virtutum donis exornarit participes fecerit et cohaeredit Regni sui, amicos fratresque suos compellet; Cui potest mirum videri, quod eorum reliquias velut sua membra miraculorum et beneficiorum dono honoret, quorum plures participes factos etiam esse tota testatur Ecclesia.

Cum itaque Deo placeat sanctorum suorum honorare reliquias, ad glorificandas illas patrare miracula, sanctitatem hominibus largiri, suscitare mortuos, integras urbes et provincias liberare a calamitatibus publicis, quorum testes habemus omnis aetatis fide dignos scriptores, rationi maxime consentaneum est, atque debitum etiam officium, ut omnem sanctorum cineribus, ossibus, et reliquiis Christiani honorem, et venerationem exhibeamus, in quibus Dominum ipsum glorificamus.

Ita nempe Ecclesia Romana, quae a Spiritu Sancto regitur, variis semper Christianae religionis officiis, et honore sanctorum reliquias prosecuta est, unde fit, quod ipsae Ecclesiae et altaria sanctorum consecrentur reliquiis, quod sanctum Missae sacrificium supra reliquias sanctorum celebretur. Quod ab initio Ecclesiae eorum memoriae, et vigiliae in canticis, et hymnis, et jejuniis celebratae sint, quod largae oblationes, dona, vota, et elemosynae omni tempore factae fuerint a regibus, principibus et populis in testimonium pietatis Christianae, et tot ubique terrarum sanctorum honoribus magnifica sint templa erecta.

Ut merito confundi debeant inimici Dei, et sanctae ejus Ecclesiae, dum oculis cernunt, manibusque palpant suam ipsorum confusionem: quas [210] non moles insanis struxerunt sumptibus Vespasianus, et Adrianus imperatores, quae tamen evanuerunt jam penitus nec vestigium superest impietatis eorum. Ecclesiae e contra templa basilicae sanctorum honoribus, et reliquiarum eorundem dicatae sua magnificentia ornata, et splendore in omnium ubique oculos incurrunt, quanto major adhuc adversariis nostris confusio, quod ab initio semper viderint videantque magno semper numero ad sanctarum reliquiarum

Sélyei Nagy Ignác püspöki körlevele (1778. márc. 12.)

cultum catholicum peregrinari populum, ut vel hoc perpetuo fidelium usu errorem suum damnatum esse scire debeant, qui dudum in Niceno II. universali Concilio trecentorum et ultra episcoporum doctissimorum una et sanctissimorum virorum lato communi contra eos decreto, qui sanctarum imaginum et reliquiarum cultum impugnant, ad Christianorum omnium solatium profligatus est.

Ut ergo gloriosior sit noster de hoc errore triumphus, ista deportationis Sacri Cranii occasione penitius intra nos meditemur, quam magna sit Dei erga nos misericordia, qui sacrum hoc nobis pignus concedere dignatus est, Deique miram adoremus providentiam quod beatissimi Hungariae Apostoli corpus hac in parte incorruptum tamdiu conservaverit, quae si serio intra nos expendimus, qua erga Dei bonitatem gratitudine esse debeamus, quanto nos Christianae pietatis ardore inflammari oporteat, profecto intelligemus, maxime si recogitemus, quae priscorum erat Christianorum erga sanctos eorumque reliquias cultus et veneratio.

Sed videmur nobis videre satis jam vos tanti pignoris desiderio flagrare ut nihil nobis ipsis optabilius eveniat, quam sacras has exuvias nostris quamprimum manibus vestrae devotioni proponere. Qui episcopalem, nostram benedictionem omnibus et singulis peramanter in Domino largimur. Datum in curia nostra episcopali Albae Regiae die duodecima Mensis Martii Anno Domini 1778.

Ignatius episcopus AlbaRegalensis mp.

Szent István Koponyereklyéjének fogadási rendje (1778)

Ordo in receptione Cranii S. Stephani observandus¹

1mo Ubi ad Moor allatum fuerit, deponendum est in Ecclesia PP. Capucinatorum ad aram lateralem continuo ad latera ardentibus duabus ad minimum cereis, religiosis, qui cum uno sacerdote pluviali et stola induto diacono et subdiacono ac reliquis ministris adferendum Cranium per ordinem ad portam Ecclesiae cum accensis cereis eo modo dispositi, quo in processione comparere solent, inter cantum Psalmorum „Laudate Dominum de coelis etc. Cantate Domino etc.” ad Ecclesiae medium deducentibus, ubi in mensa decenter parata et cereis ardentibus instructa primum deponetur: finitis praedictis psalmis pontificans stando imponit thus in thuribulum, et stando triplici ducto S. Cranium incensat facta ante, et post profunda inclinatione. Deinde ad paratam aram lateralem deferet ubi rursus, uti prius incensato S. Cranio, intonabit hymnum Ambrosianum, quo absoluto antiphona cum versu et oratione de S. Stephano dicitur post hoc repositum asservabitur usque recognitionem Illustrissimi Domini ordinarii. Ibi autem PP. Capucini bini et bini per vices orationi vacabunt donec Albam Regalem transferatur.

2do In Moor expositum manebit usque dum Illustrissimus Dominus Episcopus advenerit, ut illud Albam Regalem deferat; adveniente Illustrissimo Domino Episcopo et consueta de jure recognitione et authenticatione peracta equitum et curruum quo majori potest comitatu Albam deferetur delatum in Ecclesia Suburbana S. Sebastiani ritu, ut in Moor, excipietur, et asservabitur sub solerti custodia succedentibus etiam sibi in oratione sacerdotibus et religiosis, adhibitis vero extra Ecclesiam civicis excubiis donec solenni processione in Ecclesiam Cathedralis deferatur.

3to. Ecclesia Cathedralis ritu quo solenniori potest ornanda est sicut et janua ejus appositis super ostium sanctorum imaginibus. Viae per quae processio instituetur mundari debent, similiter altaria ante Ecclesias PP. Paulinorum et Franciscanorum magnifico apparatu erigenda sunt.

4to Praestituta die hora VII. matutina celebrabitur sacrum sub quo Lytaniae decantabuntur figuratiter, eoque finito Illustrissimus Dominus Episcopus summet paramenta pontificalia, et assistentibus ex sacristia exeuntibus ibit ad altare in quo Sacrum Cranium repositum est, ubi genuflexus orabit in infimo gradu aliquantum, tum ascendet ad supremum gradum et ponet incensum in duobus thuribus et stando triplici ductu S. Cranium incensabit: interim cantabitur in choro Antiphona de S. Stephano, dein per diaconum et subdiaconum versiculus intonabitur, ac per Illustrissimum Dominum Episcopum oratio de S. Stephano dicitur, post haec ad infimum gradum genuflexus manebit usque dum canatur per chorum (qui Litanias Omnium Sanctorum sub processione cantabit) S. Maria, et interea per quatuor portitores sacerdotes dalmaticis indutos S. Cranium feretro ad latus arae posito applicabitur et processio fiet hoc ordine:

¹ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis, I, nr. 5901/1, 224–225.

5to Praecedent pueri cum inferioris conditionis hominibus, dein coetus cum suis vexillis, (qui si ipsis per portam molestum foret exire in civitate praestolabuntur adventum) tum studiosi ac musici, hos regulares cum clero saeculari, et reverendissimis dominis canonicis cereis ardentibus instructi sub cruce capitulari sequentur, inter hos et sacrum cranium procedent duo thuriferarii continuo S. Cranium incensantes cum duobus navicularistis et quatuor aliis lampades lucentes deferentibus. Nobilioris conditionis juvenes decenter inducti et armati ex utroque latere S. Cranium stipabunt quibus adungi possunt facigeri. Illustrissimus vero Dominus Episcopus cum assistentibus alas pluvialis tenentibus amplissimo magistratu et nobilitate sequetur; thurmae civium armatae suo ordine antecedent et sequentur.

6to Dum ad aras ante PP. Paulinos et Franciscanos perventum fuerit portitores sistunt cum S. Cranio, quod abinde sacerdos ex praedictis ordinibus pluviali et stola indutus triplici ductu stando thurificabit.

7mo Cum Sacrum Cranium illatum fuerit in Ecclesiam Cathedralem inchoatur illico „Te Deum laudamus” sub quo uti et in prima inductione, processione, et sub sacro solenni mortaria explodentur, illudque ad mensam non longe ab ara majori positam collocabitur, quod, lecto dein palam authentico instrumento, dein Illustrissimi Domini decreto, quo illud omnibus Christi fidelibus publice venerandum proponet majori aerae decenter imponeretur, et post ejus incensationem antiphona a choro, et versiculus a diacono et subdiacono, oratio vero ab Illustrissimo Domino Episcopo canetur, dein concio Hungarica habebitur, quam sequetur sacrum solenne, post quod S. Cranium populo osculandum praebebitur.

8vo A meridie hora II. S. Cranium venerationi exponetur, et canetur sub expositione et incensatione hymnus Germanice postea habebitur concio Germanica, ac completorium. Terminato completorio canetur hymnus de S. Stephano Hungarice, et S. Cranium ad osculandum praebebitur. Sacrum hoc Cranium tribus continuis diebus expositum manebit et quotidie ad osculandum fidelibus dabitur.

Tudósítás a Koponyaereklye tiszteletének alkalmairól¹

TUDOSITÁS azon napokról, mellyeken Szent István első magyar királynak Kaponyája Székes Fejér-Vári Megyének Annya Templomában Keresztény Híveknek tiszteletére és buzgó ájtatosságára minden esztendőben ki tétetik, ugymint

Először: Szent György havának második napján, mellyen a szent Kaponya az említett Templomban által vitetett, három nap.

Másodszor: Pünkösöd havának 19-dik napján, mellyen Székes Fejér-Várnak a Török hoszszak birdalma alul valo meg-szabadulásának dűtsőséges emlékezete tartatik.

Harmadszor: Szent László Király napján.

Negyedszer: Szent István Király ünnepe napján, nyoltz nap.

Ötödszer: Mind Szent havának 11-dik napján, mellyen régenten egész Magyar Országban Szent István teste fel találásának ünnepe tiszteltetett.

Hatodszor: Szent Imre Hertzeg napján, három nap.

* * *

ANMERKUNG derer Täge an wellchen alljährlich die Ehrwürdige Hirschaale des Heiligen Königs Stephani zur öffentlichen Verehrung ausgesetzt werden wird.

Erstens: den zweyten April da selbe in die Cathedral Kirche allhier in Weissenburg übersezt worden ist durch trey Täge.

Zweytens: den neunzehnten May da die Stadt Weissenburg aus dem Händen der Türken gerissen wurde.

Drittens: dem sieben und zwanzigsten Juni als am Feste des Heiligen Ladislaus.

Viertens: den zwanzigsten August am Fest des Heiligen Königs Stephanus, und zwar durch die gantze Octav.

Fünffens: den eiften October an wellchen Tag vor zeiten in unserm Marianischen Reiche das Fest der Erfindung des Leibs dises Heiligen Königs feyerlich begangen [?] worden ist.

Sechstens: dem fünften November, als am Fest des Heiligen Emericus, durch drey Täge.

---

¹ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 215. és 218. (Magyarul, OSzK 834.149, címlap verzón – ennek írását követtem.)

Sélyei Nagy Ignác kéziratos énekeskönyve¹

(az énekek első strófáinak közlésével,
a feltételezett forrás és a strófaszám megadásával)

p. 1. *Reggeli ének*

Dicséritek az Urat, dicséritek mennyekbül. Dicséritek az Urat, dicséritek magasságbul. Dicséritek ötet minden ő angyali, dicséritek ötet minden ő erei, dicséritek ötet ti fényes nap és hold, dicséritek ötet világos csillagok. – 12 strófa

NÁRAY, 1695, 12 ♪, 148. zsoltár

p. 2. *Estvéli ének*

Estve már béérkezék, Úr Krisztus maradj meg velünk, hogy világossággal mindenkor tündököljünk. – 11 str.

NÁRAY, 1695, 207.

p. 3. *Más*

Mivel már béestvéledett, kérünk Teremtőnk tégedet, mtsad hozzánk kegyelmedet, szokott kegyes őrzésedet. – 5 str.

Vö. RMKT XVII/7, 171.

Te lucis ante terminum fordítása.
Utítárs [1640] 1643: 62 (152).

p. 3. *Más*

Ki lakik a felséges segítségben, oltalma lészen mennybéli Istenében, Bízván az Úrban, mond, én oltalmom vagy, és én segítségem vagy. –10 str.

NÁRAY, 1695, 209 ♪, Ps. 90.

p. 4. *A Misének minden részzeire való ének, melyet vasárnap és ünnepnapokon énekes mise alatt a néppel kell együtt énekelni – 27 str.*

Az 1. strófa a kéziratban nincs leírva.

¹ Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1482(1).

Az énekek esetleges előzményéről írt megjegyzéseknél használt rövidítések:

A kereszténynek ájtatossága, 1789 – *A kereszténynek ájtatossága*, Pozsony, 1789.

A Szentlélek Istenhez való nyolcad napi ájtatosság, [1779], leírását lásd e kötet 130–131. lapjain.

BOZÓKI, 1797 – BOZÓKI Mihály, *Katolikus kar-béli kótás énekes könyv*, Vác, 1797.

Énekek könyve, 1785 – *Énekek könyve*, Pest, Landerer, 1785.

Kérdések könyvecskéje – A Jesus Társaságából való Canisius Péter által egybe-szedett... kérdések könyvecskéje ... a gyermekek óráival ... és énekekkel, a 18. században 1758-tól sok kiadásban.

NÁRAY, 1695 – NÁRAY György, *Lyra coelestis*, Nagyszombat, 1695.

PADÁNYI 1754 – PADÁNYI Biró Márton, *Angyal társaságnak szövetsége*, Győr, 1754.

RMKT XVII/7 – *Régi magyar költők tára, XVII. század, 7: Katolikus egyházi énekek (1608–1651)*, s. a. r. HOLL Béla, Budapest, Akadémiai, 1974.

SZENTMIHÁLYI – SZENTMIHÁLYI Mihály, *Egyházi énekes könyv*, Eger, 1797.

Utítárs, 1643 – *Utítárs*, Pozsony, 1643. és további kiadások.

[Ím arcunkra borulunk előtted Istenség, és énekszóval áldunk, hallgass meg, ó Felség! Törvény szerént áldozunk, nyújtsál segedelmet, hogy ezen buzgóságunk nyerhessen kegyelmet.] *Énekek könyve*, 1785, 35–46.

p. 11. *Más. Kis Míse alatt mondandó*

Az három isteni fő indulatokról

Uram hiszek és reménylek, és szeretlek szívemből, mivel vagyok kegyelmedből, hív keresztényi népedből, Anyaszentegyházzal vallok mindent, amit tőle hallok, Tarts ez hitben, reménységben, szeretetben egyedül. – 9 str.

Kérdések könyvecskéje, 1758, 148, nr. 10.

(Nincs alkalomhoz – kismise – kötve)

BOZÓKI, 1797, 268 ♪

p. 12. *Melly közbe az Úrmutatáskor következő verset kell énekelni*

Ki fogja meg e csudát
    hogy Isten ember lett!
S alázván méltóságát
    érettünk szenvedett;
Szinte oly nagy csudával
    látjuk most itt jelen,
Hitünknek világával,
    Oltáriszentségben.

Az Ím arcunkra borulunk kezdetű ének része. (Vö. p. 8.)

Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, MSS II, 163. Nagyölvédi ék.

p. 12. *Az Oltáriszentséggel való processiókor vagy Oltáriszentség előtt való litániák elötte és utána a néppel mondandó énekek*

Zengjed nyelvem dicsőséges Úr testének szentségét,
Szent vérenek becsületes árát, melyet világért
Nemes virág, Szűznek tisztos magva, Királyunk letett. – 6 str.

RMKT XVII/7, 74; RMKT XVII/15, 321j.

p. 13. *Más*

Imádlak Téged elrejtett Istenség,
    E színek alatt jelen lévő Felség.

E színek alatt jelen lévő Felség. – 14 str.

RMKT XVII/7, 172/I. 169.

p. 13. *A kitétetett Szentség előtt mondandó ének*

Úr Jézus kedves lelkei, kik vagytok mennyekben, Úr Isten minden szentei
lévén örömeinkben, ide hozzánk lejőjjetek, Úr előtt térdepeljete, ki itten jelen
van, e sacramentomban, e sacramentomban. – 10 str.

Kérdések könyvecskéje, 1760, nr. 24.

BOZÓKI, 107 ♪

p. 14. *Szentséggel való áldás előtt*

Imádlak itt ó angyali eledel, úgy mint nagy Úristent az Emberségeddel, úgy
mint nagy Úristent az emberségeddel.

Kérdések könyvecskéje, 1758, 124. (Imádunk szent angyali eledel...)

BOZÓKI, 86.

- p. 15. *Midőn Szentséggel az áldás adatik*
Szent vagy Uram, szent vagy, minden felett szent vagy, Jézus kenyér színében, az Oltári Szentségben. *Kérdések könyvecskéje*, 1763, 142. (Szent vagy Uram, szent vagy / szenteknél szentebb vagy)
- p. 15. *Szentséggel adatott áldás után*
Úr Jézus el ne hagyj, mert idvezétőnk vagy; Úr Jézus el ne hagyj, mert idvezétőnk vagy: Úr Jézus el ne hagyj, Úr Jézus el ne hagyj.
Kérdések könyvecskéje, 1758, 124.
- p. 15. *Midőn oskolából gyermekek renddel a templomba mennek és kijönnek, mindenkor ezt a verset mentekben fentszóval énekeljék:*
Szent vagy Uram, szent vagy, minden felett szent vagy, Atya, Fiú, Szentlélek egy állatú személyek. *Kérdések könyvecskéje*, 1763, 142.
- p. 15. *Adventre való ének*
Tündöklő fényességgel, mint az világgal tűz, malasztokkal, szentséggel, Istennel teljes Szűz Mária, Üdvözlég, hatalmas segítséggel velünk irgalmat tégy. – 8 str. *Kérdések könyvecskéje*, 1758, 150, nr. 11.
- p. 16. *Karácsonra való ének*
Mai napon örvendezhet minden alkotmány nagyon, melyen emberséget felvett, ki minden felett vagyon, Isten Fia ma született, Szűz Mária rendeltetett anyjának méhéből. Minden csudáknál nagyobb ez, hogy mi bűnös emberekhez jött Isten a székéből. – 4 str. *Kérdések könyvecskéje*, 1758, 152, nr. 12.
- p. 16. *Böjtre a penitenciáról való*
Úr figyelmezz és kegyelmezz szegény, bűnös lelkemnek! Azmely minden felett vagyon, nagy irgalmad el ne hagyjon, kegyességed sokasága légyen lelkem orvossága, Úr figyelmezz és kegyelmezz töredelmes szívemnek. – 15 str. *Kérdések könyvecskéje*, 1758, 153, nr. 13.
- p. 16. *Más*
Krisztus anyja, Szűz Mária, keresztfánál midőn síra, látván, hogy szentséges fia, nagy volna halála kínja, keseregvén így szóla, keseregvén így szóla.
[Mária-siralom] – 12 str. NÁRAY, 1695, 65 ♪
- p. 17. *Húsvétra*
Úr Krisztus hatalmából feltámadott holtából, azért mindnyájon vigadjunk, hálákat Istennek adjunk. Alleluja. – 6 str. *Kérdések könyvecskéje*, 1758, 159, nr. 15.
- p. 17. *Pünkösd napján és egész héten*
Jöjj el Szentlélek Isten, ereszd reánk teljesen, mennyből fényességedet. – 10 str. *A Szentlélek Istenhez való...* [1780], 40–42.
A kereszténynek ajátossága, 1789, 346.
- p. 20. *Szentháromság vasárnapjára*
Hárman vannak mennyben, kik bizonyágot téznek, kit a hívek hisznek, Atya, Ige, Szentlélek, és noha személyben ezek különböznek, de Istenségben egyek. – 8 str.
PADÁNYI BIRÓ Márton, *Angyal társaságnak szövetsége*, Győr, 1754, 56–58.
Szentmihályi 231 („Biró Márton veszprémi püspök éneke”, nj: Imádlak tégedet)

- p. 20. *Más*
Szent és halhatatlan, örök láthatatlan, minket Isten király, kegyelmesen bírjal.
Áldatassál Szentháromság, háromságban egy valóság, Isteni Felség, Uraság!
– 6 str.
PADÁNYI BIRÓ Márton, *Angyali társaságnak szövetsége*, Győr, 1754, 54–55.
- p. 21. *Más*
Áldjon meg minket szent Atya Úristen, áldjon meg minket, kegyes Fiú Isten,
Áldjon meg, áldjon, Szentlélek Úristen, Három személyben az egy való Isten.
– 7 str. NÁRAY, 1695, 153 ♪
- p. 22. *Áldozó csüörtökön vagy az Úr mennybemenetele napján*
Ó Egeknek szent egei és fellegeknek erei, jertek Istennek szentei, Krisztus-
nak minden hívei. – 9 str.
PADÁNYI BIRÓ Márton, *Angyali társaságnak szövetsége*, Győr, 1754, 49–51.
- p. 22. *Boldogasszon innepjein és minden processióval valami Boldogasszon képének tiszteltire mennek*
Dicsértessél ó Mária, kinek Úr Jézus az Fia, Szüze minden szüzeknek, Anyja
a kegyelmeknek. *Testi lelki kárt elvévén, asszonyunk és anyánk lévén,
Könyörögj ránk figyelmezz, halálunkkor védelmezz. – 14 str.
*Ezt térdhajtva buzgósággal kérjük, és ájtatossággal, Szűz anyád érdemiért, s az ő
könyörgéséért. *Kérdések könyvecskéje*, 1758, 167, nr. 19.
- p. 23. *Más*
Máriát dicsérni hívek jöjjetek, mert ő fogja kérni Fiát értetek, Üdvözlégy
Mária, mondja minden hív, áldott légy Mária, nyelv mondja és szív. – 14 str.
Kérdések könyvecskéje, 1758, 170, nr. 20.
- p. 24. *Az angyalokról*
Kilenc angyali kar, menny dicsőségében, vigadnak szüntelen az Isten
színeben. /: Az Isten imádják, dicsérik és áldják eget felségiben :/ – 12 str.
NÁRAY, 1695, 135 ♪
- p. 25. *Szent Péterről*
Szent Péter apostol nagy dicsíretit, Újítsuk vigadva tartván ünnepit. Ó Szent
Péter, oldj meg bűnünktől, Nyerj irgalmat az Úr Istentől. – 12 str.
NÁRAY, 1695, 116 ♪
- p. 26. *A szent mártirokról*
Tiszteljük örömmel szentek érdemeket, sok szenvedésekben szép győzedel-
meket, Nagy viselt dolgokat vígan énekeljük fő bátor harcokat. – 17 str.
NÁRAY, 1695, 117 ♪
- p. 28. *Szent Józsefriül*
József, mennybéli több szentek dicsősége, éltünk reménye, világ ékessége,
hogy dicsíretidet vígan énekeljük, tégy boldog jót velünk. – 10 str.
NÁRAY, 1695, 236 ♪
- p. 28. *Szent István királyról*
Ó Szent István dicsértessél, mennyben, földön tiszteltessél, de főképpen
nálunk ma, mint hazánk fő oszlopa. Kérünk mint apostolunkat, és az első
királyunkat, Szent István nézz mennyből le, az hív magyar népedre. – 30 str.
Kérdések könyvecskéje, 1758, 172, nr. 21.

p. 30. *Szent László királyról*

Áldott legyen az Isten az ő kedves sok szentiben, kiket felmagasztalt mennybéli dicsőségében és részeltetett itt e földön Krisztusnak szent keresztében, üldözések szenvedésében. – 14 str. NÁRAY, 1695, 132. ♪

p. 32. *Szent Györgyről*

Mondjuk Szent György énekét, tartsuk meg az ünnepét, ő szent vitézséginek, mondjunk ma dicsíretét, /: örüljünk mindnyájan, álleluját mondjunk Alleluja, hála legyen az Istennek, Alleluja, hála legyen az Istennek. Trombita, dobszóval, örömhír lövéssel, áldjuk Istent és dicsérjük Szent György vitézt, Áldjuk Istent és dicsérjük Szent György vitézt. :/ – 21 str. NÁRAY, 1695, 120 ♪

p. 33. *Szent Márton püspökről*

Gyermekek ma vigadjatok, nagy innepet tartsatok! Szent Márton dicsíretét szép éneklő szóval mondjátok: Jöjjön, hogy Magyarországnak, Magyarországnak [!] segítségére, essedezzék értünk mennyben, kérjétek, hogy igaz hitben megmaradjunk, csendes legyen országunk, esedezzék Isten előtt érettünk. – 4 str. NÁRAY, 1695, 123 ♪

p. 34. *Más*

Szent Mártonnak ünnepnapja, ki Franciának főpapa, Krisztusnak volt fő illatja, Istennek barátja: Szenteltessék, áldattassék, az Úristen, dicsértessék az ő szentiben, ki annak ad oly malasztot, akit magának választott, az Úristen dicsértessék az ő szentiben. – 12 str. NÁRAY, 1695, 125 ♪

p. 35. *Egyház napjára*

Mennyei város Jeruzsálem, kívánatos boldog helyem, ki magosra élő kövekből naponként épül és öregbül. – 10 str. NÁRAY, 1695, 144 ♪

[Talán az Urbs beata Jerusalem (*Coelestis urbs Jerusalem*) kezdetű templomszentelési himnusz fordítása. Jeruzsálem égi város... Szakcsi énekeskönyv, (129).

p. 36. *Prédikáció után való ének*

Mondjatok dicsíretet az Úr Istennek hív keresztények, Szentséges tiszteletet adjatok ő nevének. – 7 str. NÁRAY, 1695, 152, Post concionem

p. 39. *Angyali olvasó mondása előtt*

Szent, szent, szent, szüntelen mondják az angyalok; úgy dicsírük Istent a mennyei karok, énekelni én is úgy akarok: Áldj meg minket örök Isten, mi Istenünk, áldj meg Isten, egyet áldunk, három személyekben. – 6 str.

PADÁNYI BIRÓ Márton, *Angyali társaságnak szövetsége*, Győr, 1754, 51–53.

p. 64. *Te Deum*

Téged Isten mi dicsérünk, szívünkkel hozzád térünk, Tégedet mi vallunk csak egyetlen egy Urunknak, egész világ nem foghatja a felségedet menny atyja, téged tisztel minden hív, minden lélek, nyelv és szív. – 8 str.

Kérdések könyvecskéje, 1758, 179, nr. 24.

Magyar nyelvű zsolozsmáskötet¹

Cím nélküli kézirat. Az előzéken: Ab Ignatio Nagy 1° Episcopo Albaregalensi.

(1:) **VASÁRNAPRA**

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Uram nyisd meg az ajakimat.

R És a szám a te dicsőretidet hirdeti.

V Ne hagyj el engem én Uram Istenem: ne menj el tőlem.

R Figyelmezz az én segítségemre: Üdvösségemnek Ura Istene.

Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szentléleknek:

(2:) Miképpen kezdetben vala, most és mindenkoron, és mind örökkön örökké. Amen.

5. zsolttár 2. zsolttár [A zsolttárok végén mindig: Dicsőség... Miképpen...]

(3:) Evang. Lk 1. rész

(7:) Lk 2. rész

(10:) Lk 3. rész

(12:) **4. zsolttár**

(13:) **20. zsolttár**

(14:) Lk 4. rész

(16:) Lk 5. rész

(18:) **19. zsolttár**

(19:) **23. zsolttár**

(20:) Lk 6. rész

(23:) Lk 7. rész

(26:) *Szent Ambrus és Ágoston Hálaadása*

Téged Isten dicsérünk: téged Úrnak vallunk, Téged örök Atya-Istent: minden földi állat tisztel... ....Tebenned bízom, Uram, örökké meg nem szégyenülök. Amen

(27:) ♣ *Dicséretekre*

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

24. zsolttár

(29:) **32. zsolttár**

(30:) **39. zsolttár**

V Hallgasd meg Isten az én imádságomat és ne utáld meg könyörgésemet

R Figyelmezz reám, és hallgass meg engem

V Elszomorodtam az én munkámban:

R És megháborodtam az ellenség szaváért és a bűnösnek háborgásáért

---

¹ Székesfehérvár, PLT, Kéziratok, nr. 1533.

A kézirat lapszáma sor elején áll, zárójelben, a szám után kettősponttal. – A (Levél xx) a kéziratban a szöveg korábbi, kiírt előfordulási lapszámára utal.

- V Mert hamisságokat költöttek reám:
R És az ő haragokban bántásomra voltak
- (32:) *Imádság: Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben*
Uram mi Istenünk, aki a magasságban lakozol... [Oltsz 1780, Ff1r.]
Más Imádság: Megszenteltesd a te neved
Adjad, hogy imádjalak Téged igaz Istent lélekben... [Oltsz 1780, Ff1r.]
- V Dicsérjétek az Urat az ő szenteiben
R Dicsérjétek őtet az ő erejének vastagságában
A Boldogszöny és mennyieik segítségül hívása
Szentséges Szűz Mária, kívül az Úr vagyon... [Oltsz 1780, R1r.]
- (33:) V Áldjuk mindnyájan az Urat
R Hálát adjunk ő szent Fölségének és a hívek lelkei Isten irgalmasságából békességben nyugodjanak. Amen.

♣ *Egy órára*

- Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...*
V Uram nyisd meg... R És a szám... V Ne hagyj... R Figyelmezz...
Dicsőség Atyának...
43. zsoltár
- (34:) 44. zsoltár
- (36:) *Szent Atanaszjus vallása: Valaki üdvözülni akar, mindenek előtt szükség, hogy a közönséges hitet tartsa... (versusokra tördelve) ... Ez a közönséges hit, melyet valaki híven és állhatatosan nem hiend, üdvösségre nem juthat.*
- (38:) *Az isteni jószágok: Hitnek indulatja*
Áldalak Téged Atyám, hogy kihittál a lelki setétségből... [Oltsz 1780, P2v.]
- (39:) *A Reménységnek indulatja*
Áldott vagy Isten, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja... [Oltsz 1780, P3v.]
A Szeretethez indulatja
Szeretlek Téged Uram, én erősségem... [Oltsz 1780, P4r.]
- (40:) V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Három órára*

- Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...*
V Ne hagyj... R Figyelmezz...
Dicsőség Atyának...
- (41:) 45. zsoltár 46. zsoltár
- (42:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...
Imádság
Uram Jézus Krisztus, emlékeztvén emlékezem és eped az én lelkem... [Oltsz 1780, Ff5v.]
- (43:) V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Hat órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...
V Uram nyisd meg... R És a szám... V Ne hagyj... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

47. zsoltár

(44:) 48. zsoltár

(45:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uralkodója az én életemnek, én Istenem! a te rendelésedből... – (4 bekezdés)

[Oltsz 1780, Ff_{4v}.]

(46:) V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Kilenc órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

65. zsoltár

(48:) 66. zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uram én Istenem, aki alkotod a világosságot... –

[Oltsz. 1780, Ff_{5v}.]

(49:) V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Vacsernyére*

Miatyánk... Üdvözlégy...

V Ne hagyj... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

67. zsoltár

(51:) 74. zsoltár

(52:) 75. zsoltár

(53:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság: Az Atyaisten oltalma, a Fiúisten bölcsessége a Szentlélek istenfélméle kérétek

És most Uram én Atyám, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja...

[Oltsz 1780, Osr.]

(54:) V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Complétára*

V A mi segítségünk az Úr nevében

R Ki a mennyet és a földet teremtette

Miatyánk... Gyónom a mindenható Istennek...

V Ne hagyj el engem én Uram Istenem, ne menj el tőlem

R Figyelmezz az én segítségemre, üdvösségemnek Ura, Istene

(55:) 83. zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Hálaadás az elmúlt napért s az eljött nyugodalomért, könyörgés az isteni oltalomért

Uram én Istenem, Atyaisten, Fiúisten, Szentlélek Isten, egy Isten...

[Oltsz 1780, Q4r.]

(56:) *Az angyalok, szentek, és főképpen Jézus, Mária, József őrizete*

Őrizetek angyalok...

[Oltsz. 1780, Q4v.]

A Jézust kívánja a lélek az ő ágyában, aki éjjel született és fogatott el, és reméli a napot

Az én ágyamban keresem éjjenként, akit szeret az én lelkem...

[Oltsz 1780, Q5r.]

Eltekéli a lélek nem vétekezni, Isten jelen lévén a setétben is

Nem vétekezem az én ágyamban és nem mondom...

[Oltsz 1780, Q5v.]

(57:) *Jó szándék az álomra, és szent igyekezet a jövőre napra*

Aluszom Uram, de az én szívem vigyázzok...

[Oltsz 1780, Q6r.]

A balátra ébren találatni és az örök napra kívánkozik a lélek

Jövel Uram Jézus! Elvárlak téged, hogy midőn...

[Oltsz 1780, Q6v.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(58:) **HÉTFŐRE**

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Uram nyisd meg... R És a szám... V Ne hagyj... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

33. zsoltár

(59:) **41.** zsoltár

(60:) Lk 8. része,

(62:) Lk 9. része

(64:) **42.** zsoltár **49.** zsoltár

(65:) Lk 10. része

(67:) Lk 11. része

(69:) **50.** zsoltár

(70:) **51.** zsoltár

Lk 12. része

(72:) Lk 13. része

(74:) *Szent Ambrus és Ágoston hálaadása – Levél 26.*

♣ *A dicséretekre*

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

25. zsoltár **53.** zsoltár

(75:) **54.** zsoltár

(76:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság: Jöjjön te országod

Hálát adok néked, Uram, aki valál...

[Oltsz.1780, Ffiv.]

V Dicséritek az Urat... R Dicséritek ötet...

Imádság: A Szűznek magasztalása

Áldott vagy Te magasságbéli Úristentől...

[Oltsz. 1780, N_{8v}.]

(77:) V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Egy órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának....

55. zsoltár

(78:) 59. zsoltár

Sz. Athanaszjus vallása – Levél 36. végig egész 3. óráig.

♣ *Három órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának....

60. zsoltár

(79:) 61. zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uram Jézus Krisztus emlékeztén emlékezem etc. – 42. levél

[Oltsz 1780, F_{5v}.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(80:) ♣ *Hat órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának....

62. zsoltár 63. zsoltár

(81:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uralkodója az én életemnek én Istenem etc. – Levél 45.

[Oltsz 1780, F_{6v}.]

♣ *Kilenc órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának....

64. zsoltár

(82:) 70. zsoltár

(83:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uram én Istenem, aki alkotod a világosságot etc. – Levél 48. [Oltsz 1780, Ff_{5v}.]

♣ *Vacsernyére*

Miatyánk... Üdvözlégy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának....

71. zsoltár

(84:) 72. zsoltár

(85:) 76. zsoltár

(86:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

És most Uram én Atyám etc. – Levél 53.

[Oltsz 1780, O_{8r}.]

♣ *Complétára*

V A mi segítségünk az Úr nevében

R Ki a mennyet és a földet teremtette

Miatyánk... Gyóνομ a mindenható Istennek...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

80. zsoltár

(87:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Hálaadás az elmúlt napért s az eljött nyugalomért, könyörgés az isteni oltalomért

Uram én Istenem, Atyaisten, Fiúisten, Szentlélek Isten, egy Isten... – Levél 55.

[Oltsz 1780, Q_{4r}.]

Az angyalok, szentek, és főképpen Jézus, Mária, József őrizete... – Levél 56.

Őrizetek engem angyalok...

[Oltsz 1780, Q_{4v}.]

A Jézust kívánja a lélek az ő ágyában, aki éjjel született és fogatott el, és reméli a napot

Az én ágyamban keresem éjjenként, akit szeret az én lelkem... [Oltsz 1780, Q_{5r}.]

Eltekéli a lélek nem vétkezni, Isten jelen lévén a setétben is

Nem vétkezem az én ágyamban és nem mondom... – Levél 56. [Oltsz 1780, Q_{5v}.]

(88:) *Jó szándék az álomra, és szent igyekezet a jövő napra*

Aluszom Uram, de az én szívem vigyázzok... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q_{6r}.]

A balábra ébren találatni és az örök napra kívánkozik a lélek

Jövel Uram Jézus! Elvárlak téged, hogy midőn... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q_{6v}.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(89:) **KEDDRE**

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Uram nyisd meg... R És a szám... V Ne hagyj... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

77. zsoltár

(92:) **78.** zsoltár

A Szent Evangyeliomnak XIV. része (Lk 14)

(94:) XV. része

(95:) **79.** zsoltár

(96:) **81.** zsoltár

A Szent Evangyeliomnak XVI. része

(98:) XVII. része

(99:) **82.** zsoltár

(100:) **84.** zsoltár

A Szent Evangyeliomnak XVIII. része

(102:) XIX. része (Lk)

(103:) *Szent Ambrus és Ágoston bálaadása*

Téged Isten dicsérünk Téged Urnak vallunk etc. – Levél 26.

♣ *A Dicséretekre*

V. Ne hagyj el... R. Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

(104:) **85.** zsoltár **86.** zsoltár

(105:) **87.** zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

(106:) *Imádság: Légyen Te akaratod*

Úr Isten, mindenható Király! a te hatalmadban...

[Oltsz 1780, Ffr.]

V Dicsérjétek az Urat... R Dicsérjétek őtet...

Imádság: A Szűznek dicséreti

Te igen szép és szép ábrázatú... (2 bekezdés)

[Oltsz. 1780, O.r.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Egy órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

88. zsoltár

(108:) **89.** zsoltár

(109:) *Szent Athanasius vallása* – Levél 36. végig egész 3. óráig.

♣ *Három órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

98. zsoltár

(110:) 99. zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uram Jézus Krisztus emlékezvén emlékezem... – Levél 42. [Oltsz 1780, Ff3v.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Hat órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

(111:) 100. zsoltár 102. zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

(112:) *Imádság*

Uralkodója az én életemnek én Istenem etc. – Levél 45. [Oltsz 1780, Ff4v.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Kilenc órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

(113:) 103. zsoltár

(114:) 104. zsoltár

(116:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uram én Istenem, aki alkottad a világosságot etc. – Levél 48. [Oltsz 1780, Ff5v.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Vacsernyére*

Miatyánk... Üdvözlégy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

105. zsoltár

(118:) 109. zsoltár 110. zsoltár

(119:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

És most Uram én Atyám – Levél 53. [Oltsz 1780, Osr.]
V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Complétára*

V A mi segítségünk...
R Ki a mennyet és a földet teremtette
Miatyánk... Gyónom a mindenható Istennek... Levél 54.
V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

114. zsoltár

(120:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Hálaadás az elmúlt napért s az eljött nyugalomért, könyörgés az isteni oltalomért
Uram én Istenem, Atyaisten, Fiúisten, Szentlélek Isten, egy Isten... Levél 55.
[Oltsz 1780, Qsr.]

Az angyalok, szentek, és főképpen Jézus, Mária, József őrizete...
Őrizetek engem angyalok... – Levél 56. [Oltsz 1780, Q4v.]

A Jézust kívánja a lélek az ő ágyában, aki éjjel született és fogatott el, és reméli a napot
Az én ágyamban keresem éjjenként, akit szeret az én lelkem... – Levél 56.
[Oltsz 1780, Q5r.]

Eltekéll a lélek nem vétkezni, Isten jelen lévén a setétben is
Nem vétkezem az én ágyamban és nem mondom... – Levél 56.
[Oltsz 1780, Q5v.]

Jó szándék az álomra, és szent igyekezet a jövő napra
Aluszom Uram, de az én szívem vigyázzok... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q6r.]

A halálra ébren találni és az örök napra kíváncsodik a lélek
Jövel Uram Jézus! Elvárlak téged, hogy midőn... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q6v.]
V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(121:) **SZERDÁRA**

Miatyánk... Üdvözlégy... Híszkegy...
V Uram nyisd meg... R És a szám... V Ne hagyj... R Figyelmezz
Discósség Atyának...

94. zsoltár **90.** zsoltár

- (122:) A Szent Evangyliomnak XX. része
(124:) XXI. része
(125:) **91.** zsoltár
(126:) **93.** zsoltár
(127:) A Szent Evangyliomnak XXII. része
(129:) XXIII. része
(131:) **95.** zsoltár
(132:) **96.** zsoltár
(133:) A Szent Evangyliomnak XXIV. része

(134:) Az Apostolok Cselekedetei I. része

(136:) *Szent Ambrus és Ágoston hálaadása*
Téged Isten dicsérünk... – Levél 26.

♣ *A Dicséretekre*

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

97. zsoltár **101.** zsoltár

(137:) **111.** zsoltár

(138:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság: A mi mindennapi kenyerünket adjad nekünk ma

Mindenek szemei tebenned bíznak Uram....

[Oltsz 1780, Ffzr.]

V Dicsérjétek az Urat... R Dicsérjétek őtet...

Imádság: A Szűznek szerelmetessége és csudálatossága

Te szép szeretetnek és félelemnek és isméretnek...

[Oltsz 1780, Ofr.]

(139:) V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Egy órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

112. zsoltár **113.** zsoltár

(140:) *Szent Athanasius vallása*

Valaki üdvüzlüni akar etc. – Levél 36. végig egész 3. óráig.

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Három órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

116. zsoltár

(141:) **117.** zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uram Jézus Krisztus emlékeztén emlékezem... – Levél 42.

[Oltsz 1780, Ffsv.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Hat órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

120. zsoltár **121.** zsoltár

(143:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uralkodója az én életemnek az Isten! etc. – Levél 45. [Oltsz 1780, Ff4v.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Kilenc órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

122. zsoltár

(143:) 144. zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

(145:) *Imádság*

Uram én Istenem, aki alkotod a világosságot etc. – Levél 48. [Oltsz. 1780, Ff5v.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Vacsernyére*

Miatyánk... Üdvözlégy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

145. zsoltár 149. zsoltár

(146:) 150. zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

És most Uram és Atyám... – Levél 53. [Oltsz 1780, Osr.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(147:) ♣ *Complétára*

V A mi segítségünk... R Ki a mennyet...

Miatyánk etc. Gyómom a mindenható Istennek... – Levél 54.

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

148. zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Hálaadás az elmúlt napért s az eljött nyugalomért, könyörgés az isteni oltalomért

Uram én Istenem, Atyaisten, Fiúisten, Szentlélek Isten, egy Isten... – Levél 55.

[Oltsz 1780, Q4r.]

(148:) *Az angyalok, szentek, és főképpen Jézus, Mária, József őrizete...* – Levél 56.

Őrizzetek engem angyalok... – Levél 56.

[Oltsz 1780, Q4v.]

A Jézust kívánja a lélek az ő ágyában, aki éjjel született és fogatott el, és reméli a napot

Az én ágyamban keresem éjjenként, akit szeret az én lelkem... – Levél 56.

[Oltsz 1780, Q5r.]

Eltekéli a lélek nem vétkezni, Isten jelen lévén a setétben is

Nem vétkezem az én ágyamban és nem mondom... – Levél 56. [Oltsz 1780, Q_{5v}.]

Jó szándék az álomra, és szent igyekezet a jövőre napra

Aluszom Uram, de az én szívem vigyázzok... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q_{6r}.]

A balálra ébren találtatni és az örök napra kívánkozik a lélek

Jövel Uram Jézus! Elvárlak téged, hogy midőn... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q_{6v}.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(149:) CSÖTÖRTÖKRE

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Uram nyisd meg... R És a szám... V Ne hagyj... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

115. zsoltár **118.** zsoltár

(156:) Az Apostolok Cselekedeteinek II. része

(157:) III. része

(159:) IV. része

(160:) **123.** zsoltár **124.** zsoltár

(161:) Az Apostolok Cselekedeteinek V. része

(163:) VI. része VII. része

(166:) **125.** zsoltár **126.** zsoltár

(167:) Az Apostolok Cselekedeteinek VIII. része

(168:) IX. része

(170:) X. része

(172:) *Szent Ambrus és Ágoston bálaadása* Téged Isten dicsérünk... – Levél 26.

A Dicséretekre

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

127. zsoltár

(173:) **128.** zsoltár **129.** zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

(174:) *Imádság: És bocsásd meg nekünk a mi vétkeinket*

Emlékezzél meg a te irgalmasságról... [Oltsz 1780, F_{2v}.]

V Dicsérjétek az Urat... R Dicsérjétek őtet...

Imádság: A Szűznek felséges volta

Ki mondhatja: tiszta az én szívem? tiszta vagyok a bűntől... – (3 bekezdés)

[Oltsz.1780, O_{1v}.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Egy órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

(175:) **130.** zsoltár **131.** zsoltár

(178:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság: A szentmise felajánlása

Úristen, mindeneknek teremtője, rettenetes és erős... [Oltsz 1780, Ffr.]

Imádság: Minden nemzetségek hivattatnak és a jelen való néppel ajánlatik az áldozat

Jöjjenek minden nemzetségek és imádjanak teelőtted Uram... (2 bekezdés)
[Oltsz. 1780, Ffr.]

(179:) *Imádság: A Boldogasszony és szentek által ajánlatik az áldozat*

Jelen légyen a Szűz, a te egyszülött Fiad... (3 bekezdés) [Oltsz. 1780, Ffr.]

Imádság: A jelenlévő angyalok által ajánlatik az áldozat

Nyíljanak meg az egek... (2 bekezdés) [Oltsz. 1780, Ffr.]

(180:) *Imádság: Magának lelki feláldozása*

Óáltala bémutatjuk néked, Uram... (2 bekezdés) [Oltsz. 1780, Ffr.]

Imádság: Hálaadó áldozat

Megemlékezzvén Uram a te irgalmasságidról... (4 bekezdés) [Oltsz. 1780, Ffr.]

Imádság: Engesztelő áldozat

Járulok Uram én, a tne méltatlan szolgád/szolgálód... (3 bekezdés)
[Oltsz. 1780, Ggr.]

(181:) *Imádság: A Krisztus szenvedésének emlékezetével kéretik az engesztelés*

Nézz tehát oltalmazónk Isten, és tekints... (2 bekezdés) [Oltsz. 1780, Ggv.]

Imádság: A megnyerő áldozat

Mindenható Isten, tekints a te szent helyedről... (2 bekezdés) [Oltsz. 1780, Ggr.]

(182:) *Imádság: Különös kérések azokért, kikről emlékezet vagyon az áldozatban*

A Krisztusért, aki szerette az Anyszentegyházot... (5 bekezdés)
[Oltsz. 1780, Ggv.]

(183:) *Imádság: A közönséges oltalomért*

Nyitva legyenek a te szemeid ezen várasra (helyre)... (3 bekezdés)
[Oltsz. 1780, Ggv.]

Imádság: Magáért való könyörgés és a lelki áldozatért

Te Uram, mindenek Istene, aki nagyokat cselekedtél... (2 bekezdés)
[Oltsz. 1780, Ggr.]

♣ *Három órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

(184:) **132.** zsoltár **133.** zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uram Jézus Krisztus, emlékezzvén emlékezem... – Levél 42. [Oltsz 1780, Ffr.]

♣ *Hat órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

134. zsoltár

(185:) **135.** zsoltár

(186:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uralkodója az én életemnek én Istenem... – Levél 45. [Oltsz 1780, Ff_{4v}.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(187:) ♣ *Kilenc órára*

Miatyánk... Üdvözlégy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

136. zsoltár **137.** zsoltár

(188:) **139.** zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

(189:) *Imádság*

Uram én Istenem, aki alkotod a világosságot... – Levél 48. [Oltsz 1780, Ff_{5v}.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Vacsernyére*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

140. zsoltár **141.** zsoltár

(190:) **142.** zsoltár

(191:) **143.** zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság: Krisztushoz való bizodalom és maga bátorítása

Tebenned üdvözőlök én segítségemnek pajzsa... – (3 bekezdés) [Oltsz 1780, T_{8r}.]

(192:) *Imádság: A gonosztól való szabadulásért, a penitenciára és sacramentomi kegyelemre való várakozásért*

Megszabadítottál engem a te nagy irgalmasságid szerént... – (1 bekezdés)

[Oltsz 1780, R_{1v}–R_{2r}.]

Imádság: Hálaadás és dicséret

É ezekért mit adhatunk, avagy... – (2 bekezdés) [Oltsz 1780, U_{3v}–U_{4r}.]

V Dicsérjétek az Urat... R Dicsérjétek őtet...

(193:) *Imádság: A szentekkel való közlés*

Ó nagy jel az égben napba öltözött asszony! Te szüled... – (4 bekezdés)

[Oltsz 1780, U_{5r}.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(194:) ♣ *Complétára*

V A mi segítségünk

R Ki a mennyet és a földet teremtette

Miatyánk... Gyónom a mindenható Istennek... – Levél 54.

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

146. zsoltár **147.** zsoltár

(195:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Hálaadás az elmúlt napért s az eljött nyugodalomért, könyörgés az isteni oltalomért

Uram én Istenem, Atyaisten, Fiúisten, Szentlélek Isten, egy Isten... – Levél 55.

[Oltsz 1780, Q_{4r}.]

Az angyalok, szentek, és főképpen Jézus, Mária, József őrizete...

Őrizzetek engem angyalok... – Levél 56.

[Oltsz 1780, Q_{4v}.]

A Jézust kívánja a lélek az ő ágyában, aki éjjel született és fogatott el, és reméli a napot

Az én ágyamban keresem éjjenként, akit szeret az én lelkem... – Levél 56.

[Oltsz 1780, Q_{5r}.]

Eltekéli a lélek nem vétkezni, Isten jelen lévén a setétben is

Nem vétkezem az én ágyamban és nem mondom... – Levél 56. [Oltsz 1780, Q_{5v}.]

Jó szándék az álomra, és szent igyekezet a jövő napra

Aluszom Uram, de az én szívem vigyázzok... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q_{6r}.]

A halálra ébren találatni és az örök napra kíváncsizni a lélek

Jövel Uram Jézus! Elvárlak téged, hogy midőn... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q_{6v}.]

(196:) **PÉNTEKRE**

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

3. zsoltár **7.** zsoltár

(197:) Az Apostolok Cselekedetinek XI. része

(198:) XII. része

(199:) XIII. része

(202:) **9.** zsoltár **10.** zsoltár

(203:) Az Apostolok Cselekedetinek XIV. része

(205:) XV. része

(206:) XVI. része

(208:) **27.** zsoltár

(209:) **30.** zsoltár

(210:) Az Apostolok Cselekedetinek XVII. része

(212:) XVIII. része

(213:) XIX. része

(215:) *Szent Ambrus és Ágoston hálaadása*

Téged Isten dicsérünk... – Levél 26.

♣ *A Dicséretekre*

- V Ne hagyj el... R Figyelmezz...
- Dicsőség Atyának...*
- 34.** zsoltár
- (216:) **35.** zsoltár
- (217:) **40.** zsoltár
- (218:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...
Imádság: És ne vigy minket a késértetbe
Teáltalad Uram, kiragadtattam a késértetből... [Oltsz 1780, Ffzv.]
V Dicsérjétek az Urat... R Dicsérjétek őtet...
Imádság: A Szűznek győzedelme
Te az Úrnak szolgálója... [Oltsz 1780, O2r.]
- (219:) [*Imádság:*] *A Szűznek tisztelete és oltalma*
Te vagy az oltalomnak várasa... [Oltsz. 1780, O2v.]
V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Egy órára*

- Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...*
V Ne hagyj el... R Figyelmezz...
- Dicsőség Atyának...*
- 56.** zsoltár
- (220:) **57.** zsoltár
Szent Athanasius vallása
Valaki üdvözülni akar, mindenekelőtt szükség... – Levél 36.
- (221:) ♣ *Három órára*
Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...
V Ne hagyj el... R Figyelmezz...
- Dicsőség Atyának...*
- 58.** zsoltár
- (222:) **68.** zsoltár
- (223:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...
Imádság
Uram Jézus Krisztus, emlékezvén emlékezem etc. – Levél 42.
[Oltsz 1780, Ffzv.]
- V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(224:) ♣ *Hat órára*

- Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...*
V Ne hagyj el... R Figyelmezz...
- Dicsőség Atyának...*
- 69.** zsoltár **73.** zsoltár
- (225:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uralkodója az én életemnek én Istenem etc. – Levél 45. [Oltsz 1780, F4v-]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Kilenc órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

(226:) **92.** zoltár **106.** zoltár

(227:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

(228:) *Imádság*

Uram én Istenem, aki alkotod a világosságot... – Levél 48. [Oltsz. 1780, Ff5v.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Vecseryére*

Miatyánk... Üdvözlégy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Gyónom a mindenható Istennek... – Levél 54.

107. zoltár **108.** zoltár

(230:) **119.** zoltár

Imádság: Hálaadás

Mit adjak az Úrnak mindenekért... [Oltsz 1780, R1r.]

A teremtésért, megtartásért és megőrzésért

Te formáltál engem Uram... – (2 bekezdés) [Oltsz 1780, R1r.]

A megváltásért, bitéért és megigazulásért

Te adtad nékem a te egyszülött Fiaidat... – (3 bekezdés) [Oltsz 1780, R1v.]

(231:) *A maga bálaadatlansága és világosság kérés*

De én Uram, megtelvé a te irgalmasságoddal... – (2 bekezdés) [Oltsz 1780, R2r.]

Bűnök megvallása az Úr előtt és bocsánat kérés

Én most Uram, mindenható Isten, a megszorult... – (2 bekezdés) [Oltsz 1780, R6r.]

Töredelmes bánat és fogadás

Az én szájamat megtöltöm feddésekkkel... – (3 bekezdés) [Oltsz 1780R6v.]

(232:) *Az Isten oltalma alá való folyamás*

Te tudod Uram, miket gondolnak énellem... – (1 bekezdés) [Oltsz 1780, R7r.]

A Boldogasszony és mennyieik segítségül hívása

Szentséges Szűz Mária, kivel az Úr vagy... – (2 bekezdés) [Oltsz 1780, R7r.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Complétára*

V A mi segítségünk az Úr nevében

R Ki a mennyet és a földet teremtette

Miatyánk... Gyónom a mindenható Istennek...

(233:) V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

138. zsoltár

(234:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságotat... R És az ő haragokban...

Hálaadás az elmúlt napért s az eljött nyugalomért, könyörgés az isteni oltalomért

Uram én Istenem, Atyaisten, Fiúisten, Szentlélek Isten, egy Isten... – Levél 55.

[Oltsz 1780, P2v.]

Az angyalok, szentek, és főképpen Jézus, Mária, József őrizete

Órizzetek engem angyalok... – Levél 56.

[Oltsz 1780, P2v.]

A Jézust kívánja a lélek az ő ágyában, aki éjjel született és fogatott el, és reméli a napot

Az én ágyamban keresem éjjenként, akit szeret az én lelkem... – Levél 56.

[Oltsz 1780, P2v.]

Eltekéli a lélek nem vétkezni, Isten jelen lévén a setétben is

Nem vétkezem az én ágyamban és nem mondom... – Levél 56.

[Oltsz 1780, P2v.]

Jó szándék az álomra, és szent igyekezet a jövő napra

Aluszom Uram, de az én szívem vigyázok... – Levél 57.

[Oltsz 1780, P2v.]

A balátra ébren találtatni és az örök napra kíváncsozik a lélek

Jövel Uram Jézus! Elvárlak téged, hogy midőn... – Levél 57.

[Oltsz 1780, P2v.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

(235:) **SZOMBATRA**

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

1. zsoltár, **6.** zsoltár

(236:) Az Apostolok Cselekedetinek XX. része

(237:) XXI. része

(239:) XXII. része

(241:) **8.** zsoltár **11.** zsoltár

Az Apostolok Cselekedetinek XXIII. része

(243:) XXIV. része

(244:) XXV. része

(245:) **12.** zsoltár

(246:) **13.** zsoltár

Az Apostolok Cselekedetinek XXVI. része

(248:) XXVII. része

(250:) XXVIII. része

(251:) *Szent Ambrus és Ágoston hálaadása*

Téged Isten dicsérünk... – Levél 26.

♣ *A Dicséretekre*

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

14. zsoltár

- (252:) **15. zsoltár 16. zsoltár**
- (253:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...
Imádság: De szabadíts meg a gonoszától
Környül vettek engem a gonoszok... [Oltsz 1780, Ffr.]
V Dicsérjétek az Urat... R Dicsérjétek őtet...
- (254:) *Imádság: A Szűznek segítségül hívása a boldog halálért*
Aki állasz vala a keresztt alatt... – (3 bekezdés) [Oltsz 1780, O3r.]
V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...
- ♣ *Egy órára*
Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...
V Ne hagyj el... R Figyelmezz...
Dicsőség Atyának...
- 17. zsoltár**
- (256:) **18. zsoltár**
V Uram hallgasd meg...
R És az én kiáltásom...
- (257:) *Imádság: Hálaadás az éjjeli nyugodalomért és napi kezdetért*
Uram, én Istenem, mennynek és földnek teremtője... [Oltsz 1780, O6r.]
- (258:) *Az imádság óhajtása és arra való készüllet* [Oltsz 1780, O6r.]
Isten, én Istenem, tehozzád vigyázok...
- (258.) *Az Isteni dicséret, a Krisztus reggeli feltámadásának és mennybemenetelének emlékeztetével*
Dicsérek téged Uram, én Istenem... – (2 bekezdés) [Oltsz 1780, O7r.]
Maga felajánlása és jó szándék
Te Uram, én királyom és én Istenem... – (3 bekezdés) [Oltsz 1780, O7r.]
- (259:) *Az Atyaisten oltalma, a Fiúisten bölcsessége, a Szentlélek Isten féltelme kéréstik*
És most Uram, én Atyám, a mi Urunk Jézus Krisztusnak... [Oltsz 1780, O8r.]
- (260:) *Boldogszónynak, szenteknek és angyaloknak oltalma*
Aki eljössz, mint a felkelő hajnal... [Oltsz 1780, P1r.]
V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...
- (261:) ♣ *Három órára*
Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...
V Ne hagyj el... R Figyelmezz...
Dicsőség Atyának...
- 20. zsoltár**
- (262:) **22. zsoltár**
V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...
V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...
Imádság: A Szentlélek eljövetele R És az ő ajándékáért esedezés
Uram Jézus Krisztus emlékeztvén emlékezem etc. – Levél 42 [Oltsz 1780, Ffr.]
V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Hat órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

(263:) **25.** zsoltár **26.** zsoltár

(264:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

Uralkodója az én életemnek és Istenem etc. – Levél 45. [Oltsz 1780, Ffiv.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Kilenc órára*

Miatyánk... Üdvözlégy... Hiszekegy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

28. zsoltár

(265:) **29.** zsoltár

V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság

(266:) Uram én Istenem, aki alkotod a világosságot etc. – Levél 48. [Oltsz 1780, Ffsv.]

V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Vacsernyére*

Miatyánk... Üdvözlégy...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

Dicsőség Atyának...

31. zsoltár **36.** zsoltár

(268:) **37.** zsoltár

(269:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Imádság: A mennyekhez való folyamodás

Kérj érettem, áldott Szűz, az Úrnak anyja... [Oltsz 1780, T3v.]

(270:) V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

♣ *Complétára*

V A mi segítségünk az Úr nevében

R Ki a mennyet és a földet teremtette

Miatyánk... Gyónom a mindenható Istennek...

V Ne hagyj el... R Figyelmezz...

38. zsoltár

(271:) V Hallgasd meg... R Figyelmezz rám... V Elszomorodtam... R És megháborodtam...

V Mert hamisságokat... R És az ő haragokban...

Hálaadás az elmúlt napért s az eljött nyugodalomért, könyörgés az isteni oltalomért

Uram én Istenem, Atyaisten, Fiúisten, Szentlélek Isten, egy Isten... – Levél 55.
[Oltsz 1780, Q4r.]

Az angyalok, szentek, és főképpen Jézus, Mária, József őrizete

Őrizzetek engem angyalok... – Levél 56. [Oltsz 1780, Q4v.]

A Jézust kívánja a lélek az ő ágyában, aki éjjel született és fogatott el, és reméli a napot

Az én ágyamban keresem éjjenként, akit szeret az én lelkem... – Levél 56.
[Oltsz 1780, Q5r.]

Eltökélli a lélek nem vétkezni, Isten jelen lévén a setétben is

Nem vétkezem az én ágyamban és nem mondom... – Levél 56.
[Oltsz 1780, Q5v.]

Jó szándék az álomra, és szent igyekezet a jövő napra

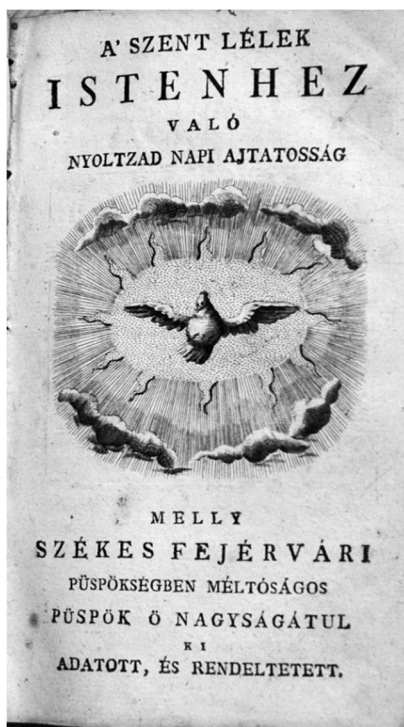
Aluszom Uram, de az én szívem vigyázzok... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q6r.]

(272:) *A halálra ébren találtatni és az örök napra kívánkozik a lélek*

Jövel Uram Jézus! Elvárlak téged, hogy midőn... – Levél 57. [Oltsz 1780, Q6v.]
V Áldjuk mindnyájan... R Hálát adjunk...

*A Szentlélek Istenhez való nyoltzad napi ajtatosság,
melly Székes Fejérvári Püspökségben méltóságos püspök ő nagyságátul ki
adatott, és rendeltetett.*

H., é. n., [1779], 8r, 77 l.¹

- 2 Tudósítás. Minden plébániatemplomban Pünkösöd hetében ezen Litánia imádságival együtt minden nap a néppel mondattassék, vagy délután, vagy estve bizonyos órákor; vagy ahol a nép oly tájban össze nem gyűlne, tehát a regveli mise után.
- 3–22 Tanúság [tanítás]
- 22–38 Litánia Szentlélek Istenhez
Utána: Miatyánk... 103. zsoltár, Versek [= versusok, rezponzóriumok], könyörgések (11 bekezdés)

¹ A példányok egy része *Az Oltáriszentséget szüntelen imádó ajtatos Társaság* (Pest, Royer, 1780) után kötve. Kézirata: Székesfehérvár, Acta Ecclesiae Albaregalensis, II, nr. 5901/2, 1778–1780, 97–131. (Utána a német – rövidebb – változat, 131–162.)

A Szentlélek Istenhez való nyolctzad napi ajátosság

- 39–40 A nicéabéli gyülekezet vallása. Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában...
40–42 Énekek
1. Jöjj el Szentlélek Isten, Ereszd reánk teljesen Mennyből fényességedet. (10 str.)
= *A kereszténynek ajátossága...* 1789, 346.
- 42–53 *A Szentlélekről istenes elmélkedések*
Első elmélkedés Inc. Ha az Istennek cselekedetét megvizsgáljuk...
53–61 II. Inc. Négy sebbel sértetett meg az eredendő bűn által mindjárt eleintén...
61–69 III. Inc. Akik igazán hívei a Krisztusnak, azoknak lelkek meg nem elégszik azzal...
69–77 IV. Inc. Nagyobb bosszút az Istennek nem tehetünk, mintha arrul panaszkodunk...

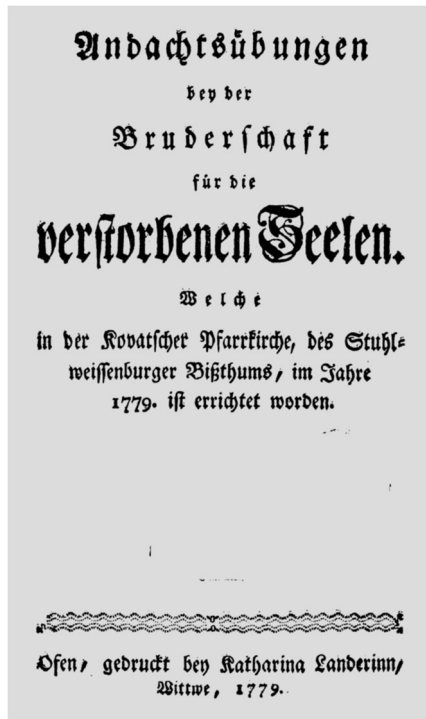
Achttägige Andacht zu dem Heiligen Geist welche zu dem Stuhlweissenburger Kirchen-Strengl von Ihro Bischöflichen Gnaden vorgeschrieben ist

(Kézirat)

- 131 Vorbericht
131–132 Von dem Heiligen Geist
133–143 Litaney vom Heiligen Geiste ... Vatter unser... Gebeth
143–144 Gesang (inc. Komm reiner Geist: Komm Schöpfer aller Ding...) – 7 str.
144–145 Der Heiligen Geist ist die Liebe... (+ Fragen und Antworten)

*Andachtsübungen bey der Bruderschaft für die verstorbenen Seelen,
welche in der Kovatscher Pfarrkirche, des Stuhlweissenburger Bissthumts,
im Jahre 1779. ist errichtet worden,*

Ofen, Katharina Landerinn, Wittwe, 1779, 8r, 118 pp.¹

[2] [A címlap verzőn:] von dem Gnädigen und Hochwürdigen Herrn, Herrn
Ignatius Nagy von Sélye... vorgegeben.

3–4 *Anmerkung*

Alle Freytage werden unter der heiligen Messe die Anfangs beygefügtten Meßgebe-
the abgesungen.

Die erste Litaney mit beygesetzten Gebethern wird am aller Seelentag auf dem
Freudhof, und alle Freytage in der Woche nach der Heiligen Messe gebethet.

Die zweyte Litaney alle Montage nach der Heiligen Messe.

Die dritte Litaney Samstag Abends vor einem jeden ersten Sonntag des Monats.

---

¹ Példány: OSzK, 288.963.

- Die vierte Litaney wird allezeit an den ersten Monatssonntagen Abends gebethet.
Die Bußsalmen sind freygestellt, wann, und wieviel ein jedes von selben
bethen will. Nach der Litaney sowohl an den Samstagen als ersten Monats-
sonntagen wird nachgesetztes Abendlied: Da der Tag etc. gesungen.
Die Litaney und Gebether für die Kranken und Sterbenden sind zu gebrauchen
bey seiner eigenen oder des Nächsten Krankheit und Sterbstunde.
- 5–6 *Mefßgebäther*
Inc. Herr! ich glaube; Herr! ich hoffe; Herr! vom Herzen lieb ich dich... (8 str.,
strófánként bekezdésben)
- 7–16 *Zur Wandlung*
Singt: Heilig, Heilig, Heilig! Heilich über Heilig! Jesus Christus ohne End in dem
Heiligsten Sakrament.
Nach der Wandlung
Inc. Freu't euch, ihr lieben Seelen, euch ist ein Freud gescheh'n... 6 str.
Die erste Litaney für die Seelen der abgestorbenen Christglaubigen im Fegfeuer + Vater unser,
V és R-sorozat
Gebeth (3 bek.)
Gebeth für Vater oder Mutter
Gebeth für eine abgestorbene Mannsperson
Gebeth für eine abgestorbene Weibsperson
Gebeth am Tage des Absterbens und der Begräbniß (2 bek.)
- 17–27 *Die Zweyte*
Schriftmäßige Litaney von den Schuldigkeiten für die empfangene heilige Taufe
+ Vater unser, V és R-sorozat
Gebeth (25) Herr Jesu Christe! der du uns aus besonderer Barmherzigkeit...
Gebeth (26) Mein höchster Gott und Herr! Ich glaube...
- 28–35 *Die Dritte*
Schriftmäßige Litaney von der Buße, mit der Vorbereitung zu einer reumüthigen Beicht
+ Vater unser, V és R-sorozat
Gebeth (34) O Gott unserer Väter, dein Name sey gebenedeyet!...
- 36–46 *Die Vierte*
Schriftmäßige Litaney nach der Buße
+ Vater unser, V és R-sorozat
Gebeth (43.) Ich will dich loben... (10 bek.)
- 47 *Abendlied* Inc. Da der Tag nun geht zum End... (5 str, 4 soros)
- 48–76 *Die sieben Bußsalmen*
1, 31, 37, 50, 10 [!], 129, 142
- 76–94 *Schriftmäßige Litaney zur Zeit der Drangsalen, Krankheiten und Todesgefahren*
+ Vater unser, V és R-sorozat
Gebeth Inc. Seleg, o Herr, ist der Mensch... (11 bek.)
- 94–104 *Schriftmäßige Vorbereitung die heilige Kommunion, als die letzte Wegzebrung wohl zu empfangen*
Erste Übung der Reue, und Bereitwilligkeit zum Tode
Zweyte Übung in Erwartung des Priesters mit dem heiligsten Sakrament

Andachtsübungen bey der Bruderschaft für die verstorbenen Seelen, 1779.

Dritte Uibung bey dem Eingang des Priesters, und in Gegenwart unsers Herrn
Jesu Christi

Vierte Uibung. Unterhaltung der Seele mit Jesu nach empfangener Wegzehrung
104–118 *Sterb-Litany* (mit Gebethen)

*Az Oltári Szentséget Szüntelen Imádó Ajtatos Társaság
a Székes Fehér-Vári Püspökségben,*

Pest, Royer, 1780.¹

- A_{2r}–B_{1r} Sélyei Nagy Ignác püspök latin nyelvű körlevele, 1780. szept. 1.
B_{1r}–B_{4v} VI. Pius pápa társaságengedélyei, (latinul), Róma, 1778. febr. 3, febr. 6.
B_{4v}–B_{6r} VI. Pius, 1778. febr. 6., aztán magyarul: VI. Piusz pápa által engedélyezett búcsúk (latinul).
B_{6r}–B_{7v} *Az Oltáriszentség szüntelen való imáadására felállítottott társaságbéli tagoknak a mostani szentséges római pápától, VI. Piustól engedtetett búcsúk*
B_{7v}–C_{3v} *A társaságbélieknek kötelességei*
C_{4r}–F_{8r} *Az Oltáriszentségrül rövid tanúság [tanítás] Inc. Aminél semmi nincs böcsösebb...*
F_{8v}–H_{3r} *Az Oltáriszentségrül való szentírásbéli litánia, könyörgésekkel:*
Imádkozzunk
A Krisztusnak tükös jelenlétén való álmélkodás Inc. Ki állhat meg a te orcád színe előtt, mindenható Isten...
Örvendezés Inc. Boldogok a te szolgálád, akik állanak teelőtted minden üdőben...
Megfélemlés Inc. Ki nem fél tetőled, Uram, és magasztalja a te nevedet?...
Imáadás Inc. Íme minden angyalok, akik szolgálnak néked éjjel és nappal...
Dicséret Inc. Áldott légy a te dicsőségednek templomában...
Buzgóság a Krisztus dicsőségére Inc. Jöjjenek bé a te színed eleibe minden nemzet-ségek...
A Krisztus dicséretire való hívás Inc. Jertek nemzetségek és imádjátok az Urat, adjatok...
Krisztus elrejtett a Szentségben Inc. Te vagy, Uram Jézus, és nincsen más tekí-vüled...
Alázatos pirulás Inc. Én Istenem, szégyenlem és pirulok felemelni orcámat...
Krisztus látásának való kívánása Inc. Szerelmes Jézusom, a ki állasz a fal megett, nézvén...
Krisztushoz való gyulladás Inc. Te a mi Istenünk, megemésztő tűz vagy...
Krisztus jelenlétének munkái Inc. Nyíljanak meg a te szemeid a te szolgáladra...
Reménység a Krisztus dicsőséges látására Inc. Én Uram Istenem, kinek színe előtt állok, akiben...
A Krisztushoz való kérések Inc. Most pedig Uram, midőn szorongattatna bennem az én lelkem...
A gonoszoktul való szabadulásért Inc. Tehozzád azért a mi kiáltásunk, ha reánk jönnek a gonoszok...
Krisztusban való maradás kívánása és az ítélet bátorsága Inc. Uram, szerettem a te házad ékességét, és a te...
H_{3v}–H_{5v} *Ugyanazon Oltáriszentségrül más litánia + könyörgés*
H_{5v}–I_{2r} *A tévelygések kigyomlálásáért: I. Inc. Úristen, ki az eltévelyedetteknek...*

¹ Kézirata: Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1482/VI.

- Az Anyaszentegyházért* Inc. Irgalmasságnak Atyja, ki a Szentlélek által...
Lelkipásztorinkért Inc. Kegyes és kegyelmes Atyánk, ki szent Fiad által...
Fejedelmekért és tisztviselőkért Inc. Irgalmas Isten, uraknak ura, királyok királya...
= PÁZMÁNY, *Imádságos könyv*, 1631, 311–315.
- I_{2r}–I_{3v} *Énekek, melyek közül akármelyiket a néppel énekelje ezen litániák után a mester*
Zengjed nyelvem ditsőséges Ur testének Szentségét... 6 str., strófákra
törölve. = RMKT XVII/7, 74. Hajnal Mátyás
Imádlak téged el-rejtett Istenség... 14 str. (strófákra törölve, a 2. sorok
ismérlésével) = RMKT XVII/7, 172/1.
- I_{4r}–N_{5v} *Istenes elmélkedések, vagyis a keresztény embernek önnön magával való lelki beszélgetése*
[Első] *A szállásra befogadtatik, és báláadatlanokat étet...* Inc. Kírül van itt szó?...
Második. Íme az Úr feljön a könnyű feyhóban... Inc. Akkor, hogy Krisztus Jézus a
felvett emberi testnek feyhőjében...
Harmadik. Íme az ajtó előtt állok... Inv. Kicsoda ez, aki az ajtó előtt áll?...
Negyedik. Ha ki halla az én szómat... Inc. Ha már eltökéledted is magadban...
Ötödik. Ne mulatozz az istentelenek tévelygésében... Inc. Minémű tévelygés ez...
Hatodik. Valami az Istentől született... Inc. Vedd észre, hogy az apostol...
Hetedik. Megemlékezzél, hogy a halál nem késik Inc. Tudnod kell, hogy annyi sok
gonoszság...
Nyolcadik. Látván azért a hátul és elől imádó sereget... Inc. Nézd, hogy amidőn
megengedte... (A végén az órszó: Sancta)

Utólagos betoldás²

- Ff_{1r}–Ff_{3v} *Amica et familiaris oratio* ... [Miatyánk-magyarázat]
Az Urunk imádságára
Mi Atyánk, ki vagy mennyekben. Uram, mi Istenünk, aki a magasságban lakozol...
Szenteltessék meg a te neved. Inc. Adjad, hogy imádjalak téged...
Jöjjön el a te országod. Inc. Hálát adok néked, aki valál...
Légyen te akaratom, miképpen... Inc. Úristen, mindenható király, a te
hatalmadban...
A mi mindennapi kenyerünket adjad nekünk ma. Inc. Mindenek szemei tebenned
bízna Uram, és te adsz...
És bocsásd meg... Inc. Emlékezzél meg a te irgalmasságodról...
És ne vigy minket a kísértetbe. Inc. Teáltalad Uram kiragadtattam a kísértetből...
De szabadíts meg minket a gonosztól. Inc. Környülvetek engem a gonoszok,
amelyeknek...
Ff_{3v}–Ff_{6r} *Kanonika órákra való ajtatosság*
Három órára, mely nálunk regveli kilenc. A Krisztus szenvedésének emlékezte... Inc.
Uram Jézus, emlékeztén emlékezem...
Hat órára. Az üdők folyása az Istentől... Inc. Uralkodója az én életemnek...
Kilenc órára. Istennek ajánlja a lélek a bátra való napot... Inc. Uram, én Istenem,
aki alkotod a világosságot...

² Az Országos Széchényi Könyvtár 294.433 jelzetű, papírkötésben lévő példányában ez a betoldás (Ff_{1r}–Gg_{4v}) az ívjelzésnek megfelelően a kötet végén, az Ee₁₋₄-ív négy levele (a 4. üres) után található! A példány címlapján Séllyei Nagy Ignác címere van.

Ff_{6r}–8v, Gg_{1r}–4v *A szentmise áldozatja alatt. A szentmise felajánlása.* Inc. Úristen, mindenek teremtője, rettenetes és erős...

[A többi fejezet:]

Minden nemzetségek hívatának... Inc. Jöjjenek minden nemzetségek...

A Boldogasszony és a szentek által ajánlatik az áldozat. Inc. Jelen légyen a Szűz...

A jelen való angyalok által ajánlatik az áldozat. Inc. Nyíljanak meg az egek...

Magának lelki feláldozása. Inc. Óáltala bémutatjuk néked...

Hálaadó áldozat. Inc. Megemlékezzvén Uram...

Engesztelő áldozat. Inc. Járulom Uram, én...

A Krisztus szenvedésének emlékezetével kéretik engesztelés. Inc. Nézz tehát mi oltalmazónk...

A megnyerő áldozat. Inc. Mindenható Isten, tekints...

Különös kérések azokért, kikeről emlékezet vagy az áldozatban. Inc. A Krisztusért, aki szerette...

A közönséges oltalomért. Nyitva legyenek a te szemeid...

Magáért való könyörgés és a lelki áldozatért. Inc. Te Uram, mindenek Istene...

Folytatódik az eredeti rend (Sancta Órszóval)

N_{6r}–O_{5r} *Sancta Maria succurre miseris...* Litánia a Boldogasszonyról + [könyörgések]

A szűznek magasztalása Inc. Áldott vagy a magasságbéli Úristentől...

A szűznek dicséreti Inc. Te igen szép és ékes ábrázatú és igen ékességes...

A szűznek szerelmetessége és csudálatossága Inc. Te szép szeretetnek és félelemnek, és isméretnek...

A szűznek felséges volta Inc. Ki mondhatja: tiszta az én szívem, tiszta vagyok...

A szűznek győzedelme Inc. Te az Úrnak szolgálója és lőn néked...

A szűznek tisztelete és oltalma Inc. Te vagy az oltalom várása, melybe jönnek...

A szűznek segítségül hívása a boldog halálért Inc. Aki állasz vala a kereszt alatt, midőn... [majd: azt ezt követő 3 versus és 3 resp. után minden megjegyzés nélkül:]

O_{3v}–O_{5r} Tengernek fényes csillaga... 7 str.

Mennyországnak királynéja, irgalmasságnak szent anyja... 5 str.

Üdvözítőknak szent anyja, mennyeknek megnyílt kapuja... 5 str.

Mennyországnak királynéja, angyaloknak szent asszonya... 3 str.

Mennyeinek királyné asszonya, örülj... 2 str.

= RMKT XVII/2, nr. 65–69. – Nyéki Vörös Mátyás.

O_{5r}–P_{2r} *Reggeli ajtatosság*

V. szoltár Inc. Igédet vedd füleidbe Uram...

Hálaadás az éjjeli nyugalomért és napi kezdetért Inc. Uram én Istenem, mennynek és földnek teremtője...

Az imádság óbajtása és arra való készület Inc. Isten, én Istenem, tehozzád vigyázok virrattakor...

Az isteni dicséret a Krisztus reggeli feltámadásának és mennybemenetelének emlékezetével Inc. Dicsérlek téged Uram, én Istenem, dicsérlek téged...

Magá felajánlása és jó szándék Inc. Te Uram, én királyom és én Istenem...

Az Atyaisten oltalma, a Fiúisten bölcsessége, a Szentlélek Isten félelme kéretik Inc. És most Uram, én Atyám, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja...

- Boldogasszonynak, szenteknek és angyaloknak oltalma Inc. Aki eljősz, mint a felkelő hajnal...
- P2v–P5r *Az isteni jóságok*
Hítnék indulatja. A Szentháromság hitére való hívás, a közönséges hitnek erőssége és a hitért való esedezés Inc. Áldalak téged Uram, hogy kihittál a lelki setétségből...
A reménységnek indulatja. A boldog örökkévalóságnak bizodalma a Krisztusért, a törvénynek megtartása az örök jutalomért Inc. Áldott vagy Isten, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, irgalmasságnak...
- A szeretetnek indulatja. Az Istennek mindenek felett és mindeneknek az Istenért való szeretete, léleknek az Istennel való egyesülése és a szeretetnek óhajtása* Inc. Szeretlek téged Uram, én erősségem...
- P5r *Reggeli ének* Inc. Minden nap víg kedvvel, / Ép, s jó egészséggel... [Sorokra tördelve, 10 str.] = RMKT XVII/12, nr. 62; BENICZKY Péter, 1771, 1.
- P7r *Más mindennapi könyörgése a léleknek* Inc. Minden nap jó reggel, / Serényen, s jó kedvvel... [Sorokra tördelve, 11 str.] = RMKT XVII/2, nr. 77; BENICZKY Péter, 1771, 6.
- Q1r *Az edelő előtt. Isten ád edelőt a testnek: A lélek edelője az Isten ígéje* Inc. Uram és Istenem, aki az angyalok edelőjevel...
- Q1v *Az edelő után. Hálaadás a táplálásért és könyörgés a szent társakodásért* Inc. Megelégitettél engem Uram étellel.
- Q1v–Q5v *Estvéli ájtatosság. VI. zsoltár* Inc. Meg ne fedj búsulásodban...
A keresztény embernek magával való számvetése Inc. Aranyszájú Szent János azt kívánja...
Hálaadás az elmúlt napért s az eljött nyugalomért: könyörgés az isteni oltalomért Inc. Uram, én Istenem, Atyaisten, Fiúisten, Szentlélek Isten, egy Isten...
Az angyalok, szentek és főképp Jézus, Mária, József őrizete Inc. Órizzetek engem angyalok, kik mindenkor látjátok...
A Jézust kívánja a lélek az ő ágyában, aki éjjel született és fogatott el, és reméli a napot Inc. Az én ágyamban keresem éjenként, akit szeret az én lelkem...
Eltékéli a lélek nem vétkezni, Isten jelen lévén a setétben is Inc. Nem vétkezem az én ágyamban és nem mondom...
Jó szándék az álomra és szent igyekezet a jövő napra Inc. Aluszom Uram, de az én szívem vigyázzon tehozzád...
A halálra ébren találatni és az örök napra érni kívánkozik a lélek Inc. Jövel Uram Jézus, elvárlak téged...
- Q6r *Istenhez való esedezéssel kegyelem kérés* Inc. Ó te boldogságnak / S minden jók árjának ... [Sorokra tördelve, 11. str.] = BENICZKY Péter, 1771, 38. RMKT XVII/2, 75.
Nyéki Vörös Máttyás verse, megváltoztatott kezdettel.
- R1r–R2v *A sacramentomi gyónás*
A lelkiüsméret vizsgálás előtt: Hálaadás Inc. Mit adjak az Úrnak mindenekért...
A teremtésért, megtartásért és megőrzésért Inc. Te formáltál engem, Uram a földnek agyagából...
A megváltásért, hitért és megigazulásért Inc. Te adtak nékem a te egyszülött Fiadat...

- A gonosztól való szabadulásért, a penitenciára és szakramentomi kegyelemre való vára-
kozásért* Inc. Megszabadítottál engem a te nagy irgalmasságid szerént...
A maga háláadatlansága és világoasság kérés Inc. De én Uram, megtelven a te irgal-
masságoddal...
- R_{2v} *Magával való lelki számvetés.* Inc. Kősziklától fajzott, / Sárkány tején hízott...
[Sorokra tördelve], 11 str.
= RMKT XVII/12, 63; BENICZKY Péter, 1771, 12.
- R_{4v}–R_{7v} *A lelkiismeretvizsgálás után*
A Lélek az Isten ítéletin sírni kíván, Istent igazítja, magát vádolja Inc. Mit cselekedjem,
midőn felkél az Isten ítéletre...
Rosszaságát dorgálja és megfélemlik Inc. Elhagytad én lelkem az Istent...
Megtérő ohajtozás a Krisztusban való bizodalom Inc. Mennyi béresek bővelkednek
kenyerekkel...
Bűnök megvallása az Úr előtt és bocsánatkérés Inc. És most Uram, mindenható Isten,
a megszorult...
Töredelmes bánat és fogadás Inc. Az én szájamat megtöltöm feddésekkkel...
Az Isten oltalma alá való folyamás Inc. Te tudod Uram, miket gondolnak énelle-
nem...
A Boldogasszony és mennyieiek segítségül hívása Inc. Szentséges Szűz Mária, kivel az
Úr vagyok...
- R_{7v}–S_{1r} *Töredelemmel könyörgéshöz való készülés.* Kiáltok még élek, / Bűnömből felkelek...
[Sorokra tördelve], 10 str.
= RMKT XVII/2, 80; NyékiVörös Mátyás; BENICZKY Péter, 1771, 17.
- S_{1v}–S_{4r} *A sacramentomi gyónás előtt*
Az Isten tudja a bűnöket, kinek irgalmassága dicsértetik és kéretik Inc. Az én
gonoszságim a te színed előtt vannak...
A bűnök megismerése, töredelmesség és fogadás Inc. Megaláztatott az én lelkem a te
színed előtt...
Az igaz gyónás kívánsága és maga megalázása, a bocsánat reménységére Inc. És most
Uram, járulok a kegyelemnek királyi székihez...
Könyörgés a bűn bocsánatáért és a lelki megújulásért Inc. Fogadd bé tehát Uram a
megtörődött és megalázott bűnöst...
A mennyiekekhez való esedezés Inc. És mivel öröm vagyok egy megtérő bűnösön
mennyekben...
- S_{4r}–S_{6r} *Penitenciára indult szívnek könyörgése* Inc. Hatalmas Istenség, / S méltóságos Fel-
ség... [Sorokra tördelve, 10 str.]
= Beniczky Péter, RMKT XVII/12, 64. Beniczky Péter, 1771, 22.
- S_{6r}–S_{7v} *Más azon töredelemmel való könyörgés* Inc. Vedd eszedben szívem, / Ismérd
kicsinységem... = RMKT XVII/12, 65; BENICZKY Péter, 1771, 28.
- S_{7v}–T_{2r} *Más azon penitenciára indult léleknek töredelmes könyörgése.* Inc. Mennyei nagy felség,
/ Kit retteg föld s mind ég ... [Sorokra tördelve, 13 str.]
= Nyéki, RMKT XVII/2, 76; BENICZKY Péter, 1771, 73.
- T_{2r}–T_{4v} *A sacramentomi gyónás után*
Áldás az Isten jótéteményiért a penitencia sacramentomában Inc. Áldjad én lelkem az
Urat, és mindenek...
Az isteni dicséret és háláadás Inc. Elszaggattad Uram az én köteleimet...

- A fogadás megújítása* Inc. Íme meggyógyultam! Immár nem akarok vétkezni...
- Az Isten oltalma kérése* Inc. Te pedig én Uram, aki nékem megtérőnek...
- A mennyieikhez való folyamodás* Inc. Kérj érettem, áldott Szűz, az Úrnak anyja...
- T_{4v}–T_{5v} *Alázatos könyörgés a bűnökért* Inc. Múlják el Úristen rólam te nagy haragod, én érdemem szerént rettenetes ostorod, sok gonoszságomért, ki tehozzád felért, elszánt bosszúállásod. [Prózában, 18 bekezdés]
= RMKT XVII/2, 79: Nyéki Vörös Máttyás; BENICZKY Péter, 1771, 94.
- T_{5v}–T_{6v} *Azon töredelemmel való könyörgés, hogy Isten legyen irgalmas vétkeinknek.* Inc. Mennyekben lakozó imádandó Felség, / Kis körül környékez ragyogó fényesség... [Prózában, 12 bekezdés.
= Rimay János a szerző! BENICZKY Péter, 1771, 100.
- T_{6v}–U_{2r} *A szent áldozat előtt. Lelki álmélkodás* Inc. Elődbe megyek, Uram, bémegyek a te hajlékodbába...
- T_{7r} *Lelki öröm a Krisztus eljövételére* Inc. De te Uram jó vagy és kegyes, és felmagasztalod...
- T_{7v} *Ébresztés a Krisztus bévételére* Inc. Örülj én lelkem, siet elődbe néked a te Istened...
- T_{8r} *Krisztushoz való kíváncsozás és az ő hívása* Inc. Én az én szerelmesemnek...
- T_{8r} *Krisztushoz való bizodalom és maga bátorítása* Inc. Tebenned üdvözülök és segítségemnek pajzsa...
- T_{8v} *Krisztushoz való menetel* Inc. A te üdvözítődöt várom Uram, és mint a szarvas...
- U_{1v} *Az elrejtett Jézus felsége, a mennyieik jelenléte* Inc. Az örök üdöktől elrejtetett, emít megjelentettél...
- U_{2v}–U_{6v} *Az oltári áldozat után*
- U_{2v} *Maga megalázása* Inc. Honnan vagyon nékem, hogy az én Uram jöjjön énhozzám?...
U_{2v} *Csudálkozás a bevett valóságban* Inc. Környülnezz Jeruzsálem és lásd az Istentől néked jövő vigadalmat...
- U_{3r} *Lelki öröm* Inc. Örülvén tehát örülök és örvendezik az én lelkem...
- U_{3v} *Háláadás és dicséret* Inc. És ezekért mit adhatok, avagy micsoda ...
- U_{4r} *Öszönzés a dicséretre* Inc. Áldjad én lelkem az Urat, és mindenek, amik bennem vannak...
- U_{4v} *Esedezés az áldozat gyümölcseiért* Inc. Megtaláltam, akit szeret az én lelkem...
- U_{5r} *A szentekkel való közlés* Inc. Ó! Nagy jel az égben, napba öltözött asszony!...
- U_{6v}–X_{4v} *Szent Dávid penitenciatartó zsoltára, melyet mind gyónás előtt, vagy utána, mind főképpen betegségünkben...* 6., 21., 37., 50., 101., 129. és 142. zsoltárok
- X_{4v} *A prédikáció előtt való imádság*
Kívánja a lélek és kéri, hogy az Isten szóljon néki Inc. Vajha, szólj velem Uram, és nyisd meg a te ajkaidat nékem...
- X_{5r} *A prédikáció után*
Örvendez a lélek az Úr beszédében és megőrzeni kívánja Inc. Hálákat adok néked Uram, hogy szólottál az én szívemnek...
- X_{5v}–Y_{2r} *Litánia a betegekért és keseredettekért, melyet kiki maga betegségében elmondhat, vagy mással maga előtt elmondathat + könyörgés (több bekezdéssel)*
- Y_{2r}–Y_{3v} *A mennyei örök boldogságnak kívánása* Inc. Örülj s vigadj lelkem... [Sorokra tördelve, 9 str.] = RMKT XVII/12, 70: Beniczky Péter; BENICZKY Péter, 1771, 85.

- Y_{3v}–Y_{5v} *Úton járóknak imádsága utazásokban* Inc. A békességnek és boldogságnak útjára vezéreljen minket ... [versus-responsorium-sor, majd könyörgés] Inc. Irgalmas, kegyelmes Isten, ki az Izrael fiait a tenger közepin...
(A könyörgés = PÁZMÁNY, *Imádságos könyv*, 1631, 342–344.)
- Y_{6r}–Y_{7r} *Úton járóknak oltalomkérése Istentől* Inc. Szarándokságimat / S minden utaimat... [Sorokra tördelve, 8 str.
= RMKT XVII/12, 71: Beniczky Péter; BENICZKY Péter, 1771, 89.]
- Y_{7v} *Az Anyaszentegyház litániája* + 29. zsoltár + versus-responsorium-sor, aztán *Könyörögjünk* Inc. Úristen, kinek tulajdona mindenkor az irgalmazás és engedelem...
- Z_{5r}–Z_{8r} *Mikor hadakkal ostromoztatunk, Könyörgés* I–III.
I. Inc. Örök mindenható Úristen, irgalmasságnak atyja és szeretetnek Istene...
II. Inc. Seregeknek ura, ki a hadakat verérléd...
III. Inc. Véghetetlen irgalmasságnak Istene, ki haragodban...
= PÁZMÁNY, *Imádságos könyv*, 1631, 290–297. (NB. Pázmány IV. fejezetét elhagyja.)
- Z_{8r}–A_{2r} *Döghalál távoztatásáért* Inc. Irgalmas kegyelmes Isten, vétektünk atyáinkkal egyetemben...
A föld gyümölcseért Inc. Mennynek és földnek Ura, ki a te véghetetlen jóvoltodból...
Esőért Inc. Úristen, kiben élünk, mozgunk és vagyunk...
Az égiháborúk ellen Inc. Nagyhatalmú Isten, ki megmutatod hatalmasságodat...
A bűnösök megtéréséért Inc. Mindaddig sem tudtuk, Uram, az ember lelkének becsületes méltóságát... PÁZMÁNY, *Imádságos könyv*, 1631, 321–326.
- A_{2r} *Ének* Inc. Könyörülj rajtunk Istenünk, / Mert, ámbár történt Avéttenünk... [Strófákra tördelve, 5 str. ...
PADÁNYI BIRÓ Márton, *Angyal társaságnak szövetsége*, Győr, 1754, 63–64.]
- A_{2v}–E_{3v} *A keresztény tudományok rövid summája* Inc. Tanítsátok fiaitokat... [Bekezdésekben]
I. Egy az Isten... Egy a hit... Egy a kereszttség... Egy a szentmisében való áldozat... Egy a látható feje az Anyaszentegyháznak... Egy a külső jele a kereszténységnek... Egy a végső célja az embernek... **II.** Két természet vagy az Krisztusban... Kettő a legfőbb parancsolat... Kétféle kötelessége a keresztény igazságnak: első jót cselekedni, második a bűnből távozni... Kétféle a vétek: első az eredendő... második a cselekvésbéli... Kétféle az isteni malaszt, első a megszentelő... második a segítő... Kétféle a töredelmesség: első a tökéletes... második a nem tökéletes... Kétféle a szent búcsú, első a teljes... második a nem teljes... **III.** Három isteni legfőbb jószágos erkölcsök: első a hit... második a reménység... harmadik a szeretet...
[Kiemelten:] Bb_{3v}–Bb_{4v}
Hünek, reménységnek és isteni szeretetből származó lelki töredelmességnek szép indulati Hítbéli indulat Inc. Hiszek tebenned igaz élő Istenem, ki a jóknak...
Reménységbéli indulat Inc. Reménylek Uram a te véghetetlen irgalmasságodban...
Szeretébéli indulat Inc. Szeretlek téged, Istenem, mindenek felett, teljes szívemből...

Töredelmességnek indulatja Inc. Ettől a te mindnek fölött való égő szeretetedtől indíttatván...

Háromféle a mennyei ajándék... első a bűnök bocsánatja... második az üdvösségre szükséges malaszt... harmadik az örök élet...; Háromféle jóságos cselekedetek: első az imádság... második a böjt, harmadik az alamizna...; Három evangéliumi tanácsok: első készakartva való szegénység... második az álhatatos tisztaság... harmadik a tökéletes engedelmesség...; Háromféle szándéka az Anyaszentegyháznak, mely szerint kell imádkoznunk a szent búcsúknál elnyerésére. Első az Anyaszentegyháznak gyarapodásáért... Második az eretnokségek kiirtásáért... Harmadik a keresztény fejedelmek között való egyezésért...; Három fő része a szentmiseáldozatnak, melyekre leginkább kell figyelmeznünk: első az offertorium... második az Úr felmutatása, harmadik Communio...; Háromféle mód lelkünk ismertetését megvizsgálni: első gondolatinkról, másodszer szavainkról, harmadszer cselekedetinkről...; Három jele az igaz penitencia tartásnak: első életünk megjobbítása... második a bűnre vívő alkalmatlanságoknak eltávolítása... harmadik a gonosz indulatunknak meggyőzése és rossza szándékunknak megzabolázása s elhagyása...; Három része az angyali üdvözlésnek, mellyel elsőben Gábriel arkangyal, másodszer Szent Erzsébet, harmadszer az Anyaszentegyház köszönté Szűz Máriát... **IV.** Négy fő jóságos cselekedetek (okosság, mértékletesség, lelki erősség vagy állhatatlanság, igazság) ... Négy végső dolgai az embernek (halál, ítélet, pokol, mennyei dicsőség)... Négy helye a lelkeknek a mennyországban kívül (pokol avagy limbus, a keresztetlen gyermekek helye, purgatórium, pokol)... Négyféle haszna a szentmisében való áldozatnak (Istennek imádása, az elvett jókért hálaadás, az elkövetett bűnökért az elégtétel, a mennyei malasztok elnyerése)... Négy égbe kiáltó véték (szándékkal való gyilkosság; a természet ellen való sodomabéli gonoszság; szegényeknek, özvegyeknek és árváknak nyomorgatása; a szolgáltnak és munkásoknak bérek megtartása)... **V.** Öt kiváltképpen való parancsolati az Anyaszentegyháznak (Anyaszentegyháznak szokott ünnepit megülni; vasár- és ünnepnap szentmisét becsületesen hallgatni; bizonyos napokon parancsolt böjtöket megtartani; bűneinket minden esztendőben... meggyónni; tiltott időben menyegzőt nem tartani)... Öt része a szentgyónásnak (lelkiismeret megvizsgálása, igaz szánás és bánás, erős fogadás, bűneinket szám szerint igazán és alázatosan meggyónni, penitenciát elvégezni)... **VI.** Hat vétkek a Szentlélek ellen. Isten irgalmasságában vakmerően bizakodni, kétségbe esni, a megismert igazság ellen tusakodni, az atyafiúi szeretet ellen való irigység, a gonosz életben tudva és kemény szívvel való megmaradás, penitencia-tartatlanság) ... **VII.** Hét a szentség..... Hét a főbűn (kevélység, fősvénység, bujaság, irigység, torkosság, harag, jóra való restség) ... Hét jóságos cselekedeti a lelki irgalmasságnak (bűnöket megfeddeni, tudatlanokat tanítani, kételkedőknek jó tanácsot adni, felebarátainkért imádkozni, szomorúakat vigasztalni, bosszúságot békével szenvedni, felebarátunknak megbocsátani) ... Hét jóságos cselekedeti a testi irgalmasságnak (éhezőknek ételt adni, szomjazóknak italt adni, mezíteleneket felruházni, utazóknak szállást adni, foglyokat kiváltani, betegeket látogatni, halottakat eltemetni)... Hét dolog, melyeket szükségképpen tudni és hinni kell az örök üdvösségre

nézve: 1. vagyon Isten, egy természetben, három személyben, 2. ő mindenek teremője, 3. ő igazgatója és fejedelme mindeneknek, 4. ő a jóknak jutalmazója és a gonoszoknak megbüntetője, 5. ő a második isteni személy a Szentháromságban, aki érettünk emberré lett és minket megváltott, 6. hogy lelkünk halhatatlan, 7. az üdvösségre szükséges az isteni malaszt.... Hét kérések a Miatyánkban... **VIII.** Nyolc boldogság... **IX.** Kilenc angyali karok (szeráfok, kerubinom, trónusok, uraságok, fejedelemségek, hatalmasságok, erősségek, arkangyalok, angyalok)... Kilenc idegen vétkek (rossz tanácsadás, parancsolat, egyetértés, rosszra ingerlés, dicsérése és hízelkedés, más vétke elhallgatása, engedés és láthatlanság, gonosz keresményben részesülés, más gonoszságának védelmezése) ... **X.** Tíz az Istennek parancsolatja ... **XI.** Tizenegy ajándéka a Szentléleknek (szeretet, öröm, békesség, tűrés, kegyesség, jóság, hosszú várakozás, szelídség, hit, mértékletesség, maga megtartóztatása, tisztaság...) ... **XII.** Tizenkét ágazati a keresztény hitnek. ...Hiszekegy...

*Das allerheiligste Altarssakrament
immerwährend-anbethende Bruderschaft in der Stuhlweissenburger
Kirchensprengel,¹*

Stuhlweissenburg, zu finden bey Adam Augustin Lang, burgerl. Buchbinder,
8r, (13), 196, (4) l.

-)_(2r)–_(3r) Ablass, welchen Se. Heiligkeit Pius der VI. ... denen Mitgliedern ... ertheilet hat
-)_(3v)–_(7r) Unterricht und Satzungen der hochlöblichen Bruderschaft, der immerwährenden Anbethung des hochheiligen Altarssakraments
Az Oltáriszentséget, 1780, B_{7v}–C_{3v}
- 1–10 *Schriftmäßige Litaney von dem hochheiligen Altarssakrament*
Az Oltáriszentséget, 1780, F_{8v}–G_{4v}
- 10–24 *Bey Besuchung des heiligen Altarssakraments*
Verwunderung; Freude; Furcht; Anbetung; Lob; Eifer für die Ehre Christi; Ermunterung Christum anzubethen; Christus in dem heiligsten Altarssakrament verborgen; Beschämung und Verdemüthigung vor Christo; Begierde Christum zu erkennen; Inbrunst der Seele vor Christo; Wirkung der Gegenwart Christi; Hoffnung Christum in seiner Herrlichkeit zu sehen; Gebeth der Seele zu Christo; Um Befreyung von den Uibeln; Begierde bey Christo zu bleiben und um Sicherheit zu erlangen bey dem göttlichen Gerichte
Cf. *Az Oltáriszentséget*, 1780, G_{5r}–H_{3r}.
- 24–29 *Lobgesang der christkatholischen Kirche zum hochwürdigen Sakrament des Altars* Inc. Nun mein Zung dein Pflicht erweise... (6 soros, 6 strófa)
Lobgesang des heiligen Thomä von Aquin zum allerheiligsten Altarssakrament Inc. Höchster Gott! Ich beth dich an... (4 soros, 7 str. [Adoro te devote...])
Lied am Donnerstag Inc. Brüder, Schwester kommt und preist... (4 soros, 12 str.)
- 29–40 *Früh morgens wenn man erwachet* Danksagung für die nächtliche Ruhe; Begierde zum Gebeth und Vorbereitung zu demselben; Lob Gottes und Erinnerung der Auferstehung, und Himmelfahrt Christi; Aufopferung seiner selbs und aufrichtige Meinung; Bitte um den Schutz Gottes, und der heiligen Engeln; Anrufung der göttlichen Weisheit, und des heiligen Geistes; Uebung des Glaubens...; Uebung der Hoffnung...; Uebung der Liebe...
Cf. *Az Oltáriszentséget*, 1780, O_{6r}–P_{5r}
- 41–42 Gebeth vor dem Essen; Gebeth nach dem Essen
Cf. *Az Oltáriszentséget*, 1780, Q_{1r}–v
- 42–47 Gebeth vor dem Schlafe; Erinnerung der Geburt Christi; Erinnerung der Gegenwart Gottes; Erwartung des künftigen Tages um Gott zu loben, und ihm zu dienen; Erwartung des Todes, und der zukünftigen Herrlichkeit

¹ A példányok egy részénél a címlapon Sélyei Nagy Ignác kerek, püspöki címerével.

- 47–64 *Die sakramentalische Beicht* Erforschung des Gewissens. Danksagung für die Gutthaten; Erschaffung, Erhaltung, Bewahrung; Erlösung, Glaube, Rechtfertigung; Befreyung von den Uibeln, und Erwartung zur Buße; Bitte um Erleuchtung; Gemütsneigungen einer bußfertigen Seele: Beschämung, Verdemüthigung, Unwille, Furcht, Begierde; Bekenntniß der Sünden vor Gott, und bitte um Vergebung derselben; Vertrauen auf Christum; Reue und Vorsatz; Anrufung des göttlichen Schutzes; Vor der sakramentalischen Beichte, Lob der göttlichen Barmherzigkeit; Reue und Vorsatz; Verdemüthigung vor dem Priester und Hoffnung der Verzeihung; Um Verzeihung und die Erneuerung des Geistes zu erlangen; Lob Gottes, und Danksagung; Erneuerung des Vorsatzes; Anrufung des göttlichen Schutzes; Nach der sakramentalischen Beicht, Die Gutthaten Gottes im Sakramente der Buße; Lob Gottes und Danksagung; Erneuerung des Vorsatzes; Anrufung des göttlichen Schutzes
Cf. *Az Oltáriszentséget*, 1780, R_{1r}–T_{3v}
 Közös imák, versek nélkül.
- 64–70 *Vor der sakramentalischen Kommunion* Verwunderung der Seele, welche Christum empfängt; Freude der Seele, welche Christum empfängt; Ermunterung der Seele, Christum zu empfangen; Begierde der Seele Christum zu empfangen; Vertrauen der Seele auf Christum; Zutritt der Seele zu Christo
Cf. *Az Oltáriszentséget*, 1780, T_{6v}–U_{2r}
- 70–78 *Nach der Sakramentalischen Kommunion* Verdemüthigung und Beschämung; Verwunderung; Erinnerung der göttlichen Gutthaten; Geistliche Freude; Danksagung und Lob; Ermunterung der Seele zum Lobe Gottes; Um Erlangung der Früchte der heiligen Kommunion, sonderbar des Glaubens, der Hoffnung, und der Liebe; Anwendung der Sinne; Um die Erneuerung und Stärke des Geistes zu erlangen; Um die Verwahrung des Herzens zu erlangen
Cf. *Az Oltáriszentséget*, 1780, U_{2v}–U_{6v}
- 79–90 *Bey Anhörung des heiligen Meßopfers* Aufopferung des Brandopfers; Gegenwart der Engeln und Glaubigen, die das Brandopfer opfern; Anrufung der seligsten Jungfrau und der Heiligen; Ein Gott angenehmes Brandopfer; Geistliche Aufopferung der Seele; Aufopferung des Dankopfers; Aufopferung des Versöhnopfers; Frucht des Leidens Christi; Aufopferung des Bittopfers; Für diejenigen, derer der heiligen Messe gedacht wird; Um Erlangung des göttlichen Schutzes
Cf. *Az Oltáriszentséget*, 1780, Ff_{6r}–Gg_{4v}
- 90–95 *Ueber das heilige Vater unser*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, Ff_{1r}–Ff_{3v}
- 96–98 *Vor de Predigt: Die Seele wünschet und bittet, Gott wolle mit ihr reden; Nach der Predigt: Das Wort des Herrn erfreuet die Seele, und sie nimmt sich vor es zu bewahren*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, X_{4v}–X_{5v}
- 98–107 *Litaney von unser lieben Frauen; Erhöhung der seligsten Jungfrau; Lob der seligsten Jungfrau; Liebens- und Bewundernswürdigkeit der seligsten Jungfrau; Vortreflichkeit der seligsten Jungfrau; Sieg der seligsten Jungfrau; Schutz der seligsten Jungfrau; Anrufung der seligsten Jungfrau um einen heiligen Tod*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, N_{6r}–O_{3v}

Das allerheiligste Altarsakrament

- 108–182 *Biblische Lehrsätze, I–XII*. Lehret sie euere Kinder... Es ist nur ein Gott, höre Israel...
[Kiemelve: Aus dem Glauben, Hoffnung, und göttliche Liebe entspringende Bereuungsbewegungen]
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, Aa₂v–Ee₃v
- 182–184 Das erste Evangelium, [Jn, 6, 55–58.] + Gebeth
184–187 Das zweyte Evangelium [Lk 11, 9–13] + Gebeth
187–189 Das dritte Evangelium (Mk 11.22–26) + Gebeth
189–191 Das vierte Evangelium. (Jn 1, 1–14) + Gebeth
193–196 Das Te Deum laudamus

Az Énekek könyve¹

*Énekek könyve szükséges litániákkal és imádságokkal a Magyar Keresztény Katolika
Anyaszentegyház szolgálatjára Székes Fejérvári Püspökségben,*
Pesten, Fűskuti Landerer Mihály, 1785.

[Címlapvariáns: *Énekek könyve szükséges litániákkal és imádságokkal a Magyar Keresztény Katolika
Anyaszentegyház szolgálatjára*, Pesten, Fűskuti Landerer Mihály, 1785.]

[3] Intés

5 AZ ISTENI GONDVISELÉS

Hol van oly Istenség mint Te? ki karoddal...

152 sor, 12 szótagos sorok, négy soronként abab rímmel.

15 *LELKI DICSERET, melyben foglaltatnak a keresztényi tudománynak jó cikkelei*

[Paolo Segneri *Laude spirituale* című verses katekizmusának fordítása]

Hiszek benned, és remélek / Mindenható Istenem...

8+7 szótagú sorok váltakozva, abcb rímmel.

29 *Reggeli ének*

Isten! kinek Fölségétől / Függség s föld épülete...

5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd

32 *Második reggeli ének*

Dicséret, és hála-adás / Legyen első érzésem...

12 strófa, 4 sor, 8+7+8+7, abab

34 *Harmadik reggeli ének*

Téged áld Istenemet / Kitől vettem életemet...

8 strófa, 6 sor, 7+7+6+7+7+8, aabccb

35 *A szentmisének minden részére alkalmaztatott ének*

Az Introituskor

Ím arcunkra borulunk / Előtted Istenség...

4 strófa, 8 sor, 7+6+7+6+7+6+7+6, ababcdcd

A Gloriakor, 2 strófa

Az Evangyeliomkor, 2 strófa

A Credókor, 4 strófa

Az Offertoriumkor, 3 strófa

A Sanctuskor, 2 strófa

Az Úrmutatás után, 3 strófa

A Communiókor, 5 strófa

Az Ite missa est és utolsó áldáskor, 2 strófa

46 *Újlesztendő napján*

Kisded Jézus dicsértessél / Vigasztalónk s örömről...

5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd

¹ Az énekeskönyv kézírata: Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1533. Leírását lásd e kötet 88–89. lapjain.

- 48 *Vízkereszt napján*
Kegyelem világossága / Mihelyt virradt földünkre...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 50 *Jézus szent Neve ünnepén*
Lelkem buzgósága / Gerjeszd fel tüzedet ...
5 strófa, 8 sor, 6+6+6+6+6+6+7+7, ababccdd
- 52 *A Boldogságos Szűz eljegyzése napján*
Angyalok karjai / Ma vigadozzanak...
5 strófa, 8 sor, 6+6+6+6+6+6+6+6, ababcdcd
- 53 *Szent Pál fordulása napján*
Ki e világot megveti / S egyedül Jézust követi...
5 strófa, 8 sor, 8+8+7+7+8+8+7+7, aabccdd
- 55 *Gyertyaszentelő Boldogasszony napján*
Ki negyven nap előtt született / S jászolban barmoktól...
5 strófa, 8 sor, 10+6+6+4+10+6+6+4, abbabccb
- 57 *Gyümölcsoltó Boldogasszony napján*
Keresztenség nagy csudákat / Látsz ma, tiszteld azokat...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, aaaabcbc
- 59 *A Boldogságos Szűz bét fájdalmi innepén*
Erős szivet Máriában / Láthatsz kínai árjában...
5 strófa, 10 sor, 8+8+7+7+8+8+3+3+7+7, aabbcddde
- 61 *Ugyan azon innepre alkalmaszthatandó ének*
A keseredett Anya áll, / Könyvezve a keresztfánál...
60 sor (20 strófa), 8+8+7, aabccb
- 63 *Szent László király napján*
Zengd magyar nemzetünk / Szent László szentségét...
6 strófa, 8 sor, 6+6+6+6+6+6+7+7, ababccdd
- 66 *Szent Péter, és Pál apostol napján*
Üdvözítők Júdeának / Jövén tartományában...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 67 *Sarlós Boldogasszony napján*
Ma történik gyorsasággal / Egy boldog látogatás...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 69 *Nagyboldogasszony napján*
Hogy Jézus útjába / Egy kastély felé ...
5 strófa, 8 sor, 6+5+6+5+6+5+6+5, ababcdcd
- 71 *Szent István király napján*
Ma van helye buzgóságnak, / Már lángokban van szívünk...
6 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 73 *Kisasszony napján*
Ha az hajnal felderül / S az éjt úzi sugarával...
5 strófa, 6 sor, 7+8+7+8+7+7, ababcc
- 74 *Mindszent napján*
Földi gyönyörűségeknek / Utálom semmisségét...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd

- 76 *A megbolt híveknek emlékezete napján*
Lágyuljanak indulatink / Könyörületességre...
5 strófa, 7 sor, 8+7+8+7+6+6+7, ababccb
- 78 *Szent Imre herceg napján*
Alig, hogy ledőltek / Szkíta bálványaink...
7 strófa, 8 sor, 6+6+6+6+6+6+7+7, ababccdd
- 80 *Szent Márton püspök napján*
Szent Márton ünnepüllük, / Örülj Szombathely városa...
6 strófa, 6 sor, 7+7+7+8+7+7, ababcc
- 82 *Karácson napján*
Nyugodj kisedd csendességben, / Adj helyt édes álmoknak...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababccdd
- 84 *Szent István első mártír napján*
Zsidók szíve keménsége / Kőnél érzékletlenebb...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababccdd
- 86 *Szent János apostol és evangelista napján*
Buzgósággal énekeljük / Szent János dicsőségét...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababccdd
- 87 *Aprószentek napján*
Alig nyílt ki üdvösségnek / Óhajtott virágszála...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababccdd
- 89 *Szent Sebestyén mártír napján*
Nagy szent, ki szenvedéssel / Nyerted dicsőségedet...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababccdd
- 91 *Szent Flórián napján*
Szent Flórián érdemit / Dicsőítsük énekkel...
5 strófa, 6 sor, 7+8+7+8+7+7, ababcc
- 92 *Nepomuki Szent János napján*
Gerjedj szívünk buzgóságra, / Csuda fény jó e világra...
9 strófa, 10 sor, 8+8+7+7+3+3+7+7, aabbccdde
- 96 *Boldogasszony fogantatása napján*
Örülj ma keresztenség / Mária fogantatásán...
6 strófa, 6 sor, 7+8+7+8+7+7, ababcc
- 98 **VASÁRNAPI ÉNEKEK**
Vízkereszt után I. vasárnapon
Tizenkét esztendőtté ére / Jézus immár korában...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababccdd
- 100 *Vízkereszt után II. vasárnapon*
Gálileai Kánában / Menyegzőre költözzünk...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababccdd
- 102 *Vízkereszt után III. vasárnapon*
A hegyről alá mentében / Jézust sok nép késérte...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababccdd

- 103 *Vízkereszt után IV. vasárnapon*
 Jézus tanítványaival / menvén egy hajócskában...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 105 *Vízkereszt után V. vasárnapon*
 Mái példás gazda ember / Jó magot vetett földében...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 107 *Vízkereszt után VI. vasárnapon*
 Mustár maghoz hasonlítja / Jézus mennyek országát...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 109 *Septuagesima vasárnapon*
 Ma lelkünk oktatására / Egy cselédes gazda lesz...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 111 *Sexagesima vasárnapon*
 Keresztények jöjjetek / Isten ígéjére...
 5 strófa, 8 sor, 7+6+7+6+7+6+7+6, ababcdcd
- 112 *Quinquagesima vasárnapon*
 Tápláltassunk egyetemben / Jézusnak szavaival...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 114 *Hamvazószerdán*
 Böjti napoknak szentsége / Legyen lelkünk erőssége...
 5 strófa, 8 sor, 8+8+7+7+8+8+3+3, aabbccdd
- 117 *Első böjti vasárnapon*
 Hogy az ördög kelepcéit / Hívek elkerülhessük...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 118 *Második böjti vasárnapon*
 Örüljünk ma szerencséjén / Három tanítványoknak...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 120 *Harmadik böjti vasárnapon*
 Áldassék Jézus hatalma / Hívek buzgó szívétől...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 122 *Negyedik böjti vasárnapon*
 Kik éhségben nyomorogtok / Vigasztalást vegyetek...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 123 *Ötödik böjti vasárnapon*
 Aki igazság barátja / S egyenes szívű ember...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 125 *Virágvasárnapján*
 Jézus, hogy e napon készül / Jeruzsálemben menni...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 127 *Nagysüttörtökön*
 Zengjed nyelvem Úr testének / Csudálatos szentségét...
 6 strófa, 6 sor, 8+7+8+7+8+7, ababab
- 129 *Nagy pénteken*
 Királyi zászlók lobognak, / Kereszt titkai rogyognak...
 7 strófa, 4 sor, 8+8+8+8, aabb

- 130 *Húsvét napján*
E napon hívek kövessék / Három szent asszonyokat...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 132 *Húsvéthétfőn*
Jézus tanítványi közül / Emmausba menének...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 134 *Húsvét után I. vasárnapon*
Jézus szombat estvéjében / Tanítványihoz jön...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 136 *Húsvét után II. vasárnapon*
Jó pásztor idézésére / Tévelgő juh siessél...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 137 *Húsvét után III. vasárnapon*
Mély szomorúság foglalja / Tanítványok szíveit...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 139 *Húsvét után IV. vasárnapon*
Jézus a szomorúságnak / Keresi enyhülését...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 141 *Húsvét után V. vasárnapon*
Jézus a tanítványait / Minden jók kútfejére...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 143 *A kereszjtáró napokon*
Jó barát barátjához jött / Fél éjjelkor kenyérért...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 145 *Áldozócsüütörtökön*
Keresztények induljatok / Ma Olajfák hegyére...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 146 *Húsvét után VI. vasárnapon*
Szomorúak szíveteket / Virrasszátok ködéből...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 148 *Pünkösöd napján*
Hívek! ki Jézust szereti, / S mondásait megtartja...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 150 *Pünkösdbétfőn*
Magasztaltassék az Atya, / Ki úgy szeret bennünket...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 152 *Szentháromság napján*
Az Úr parancsolatait / Halljuk ma igéjében...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 153 *Úrnapján*
Milyen öröm tartozóknak / Igaz hívek számához...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 155 *Advent I. vasárnapon*
Ki ne félje bírójának / Hatalmas tekintetét...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd

- 157 *Advent II. vasárnapon*
Rabja lesz a dühösségnek / Gyakran az ártatlanság...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 159 *Advent III. vasárnapon*
Utáljuk meg semmiségét / Világ dicsőségének...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 161 *Advent IV. vasárnapon*
Hogy viselte császárságát / Tiberius Rómának...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 162 *Karácson éjjel*
Az éj ért középpontjára, / a természet pihenik...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 164 *Egyház napján*
Mely tetemes jelensége / Megváltónk jóságának...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 166 *EVANGYELIOMI ÉNEKEK*
Pünkösd után II. vasárnapon
Az Isten mely kegyes légyen, / Megmutatta példában...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 168 *Pünkösd után III. vasárnapon*
Száz juhok közül pusztában / Pásztor vesztvén egyet el...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 170 *Pünkösd után IV. vasárnapon*
Bízzék Krisztus jóvoltában, / Ki nyertes akar lenni...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 172 *Pünkösd után V. vasárnapon*
Hívek, hogy törvényt töltsetek / És idvözülhettek...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 173 *Pünkösd után VI. vasárnapon*
Kik készek szavát hallgatni / Istennek, viszont ő is...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 175 *Pünkösd után VII. vasárnapon*
Hogy ember a kezdett jókat / Végiglen megtarthassa...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 177 *Pünkösd után VIII. vasárnapon*
Vedd, ó Keresztén, szívedre, / Krisztus mire tanítson...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 179 *Pünkösd után IX. vasárnapon*
Szükség sírva fakadozni / Bűnösök s igazoknak...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 181 *Pünkösd után X. vasárnapon*
Jer: az Isten templomában / Lássunk két imádkozót...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd

- 183 *Pünkösöd után XI. vasárnapon*
Egy embert, némát-siketet / Visznek vala Krisztushoz...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 184 *Pünkösöd után XII. vasárnapon*
Vajha reá bírnánk magunkat, / És azt véghez vihetnénk...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 186 *Pünkösöd után XIII. vasárnapon*
Ki gyógyít meg betegeket? / Fekélyest ki tisztítja?...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 188 *Pünkösöd után XIV. vasárnapon*
Mínthogy Istennek gondja van / Ruhád és ételedre...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 190 *Pünkösöd után XV. vasárnapon*
Jézushoz emeld szívedet / Baljós élted sorsában...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 192 *Pünkösöd után XVI. vasárnapon*
Krisztus Urunk a zsidókat / Még akkor is oktatta...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 194 *Pünkösöd után XVII. vasárnapon*
Kemény földre építeni / Kell a magas házakat...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 195 *Pünkösöd után XVIII. vasárnapon*
Ki testében, vagy lelkében / Beteg, Jézushoz térjen...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 197 *Pünkösöd után XIX. vasárnapon*
Fijának menyegzőjére / Hítt király sok vendéget...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 199 *Pünkösöd után XX. vasárnapon*
Ó Keresztény! Reménységedet / Ne engedd megcsökkenni...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 201 *Pünkösöd után XXI. vasárnapon*
Isten mely könnyen engedjen / Tízezer tálentomot...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 203 *Pünkösöd után XXII. vasárnapon*
Halljátok, hogy s mint cáfolta / Úr Krisztus a zsidókat?...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 205 *Pünkösöd után XXIII. vasárnapon*
Egy fejedelem leánykája / Megholt gyöngé korában...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 206 *Pünkösöd után XXIV. vasárnapon*
Jer, tekintsük meg rendiben, / Mi jelek fognak lenni...
5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd

- 208 *ESTVÉLI ÉNEKEK*
Első estvéli ének
 A nap készül nyugtára, / S egek boltozatjára...
 8 strófa, 6 sor, 7+7+6+7+7+8, aabccb
- 211 *Második estvéli ének*
 Kelj fel lelkem, tisztvedben áll, / Hogy áldasson Istenem...
 7 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+7+7+8+8, ababccdd
- 213 *Harmadik estvéli ének*
 Már a nap készül lemenni, / Csendesedik a világ...
 5 strófa, 8 sor, 8+7+8+7+8+7+8+7, ababcdcd
- 215 Vége Istennek dicsőség, / Szenteknek tisztesség, /
 Hitünknek gyarapodás, / Lelkünknek boldogulás.
- 216 *Köznapokon anyagi olvasóval mise után és más alkalmasságokban mondandó Litánia a teljes Szentháromságról (könyörgésekkel)*
- 222 *Az Oltáriszentségről litánia*
- 226 *Imádság, Krisztus elrejtett a szentségben Inc. Te vagy, Uram Jézus...
 A gonoszoktól való szabadulásért Inc. Tehozzád azért a mi kiáltásunk...*
- 228 *A Jézus Nevéről litánia*
- 232 *Imádság*
*A Jézus látásának kívánsága Inc. Szerelmes Jézusom, aki állasz...
 Imádás Inc. Íme minden angyalok...*
- 233 *Boldogasszonyról litánia*
- 237 *Imádság Inc. Engedd Úristen, nekünk szolgálóidnak... (8 rövid bek.)*
- 240 *Litánia a Szentlélek Istenhez*
- 243 *Imádság Inc. Aki vizsgálsz mindenedet... (5 bek.)*
- 246 *A Szentlélekhez rövidebb imádság Inc. Hiszem, ó áldott Szentlélek Úristen, hogy te...*
- 247 *A Niceabéli Gyülekezet vallása Inc. Hiszek egy Istenben...*
- 248 *Szent István királyról litánia (könyörgéssel)*
- 251 *Mindenszentekről való litánia + LXIX. zsoltár (könyörgéssel, 10 bek.)*
 260 *Az Anyaszentegyházért Inc. Irgalmasságnak Atyja, ki a Szentlélek által...*
 261 *Lelkipásztorinkért Inc. Kegyes és kegyelmes Atyánk, ki szent Fiad által...*
 264 *Fejedelmekért és tisztviselőkért Inc. Irgalmas Isten, uraknak ura, királyok királya...
 = PÁZMÁNY Péter, Imádságos könyv, 1631, 311–315.*
- 265 *Szülőknek imádsága magzatjokért Inc. Mennyei Szent Atyánk, ki a te idővel...*
- 267 *A magzatoknak imádsága szüleikért és önnön magokért Inc. Mennynek, földnek Ura, mindenható Úristen, ki megparancsolád...*
- 268 *Az 1748–1749-es sáskajárás idején mondott imádság Inc. Úristen, ki a bűnnel megbántatol...*
- 270 *A drágaságnak és éhségnek eltávoztatásáért Inc. Igazságnak Istene, mennyei szent Atyánk, ki a büntetéseket...*
- 271 *Háborúságnak idején a békességért Inc. Seregek Ura, ki a hadakat vezérled... (bek.)*
- 273 *A döghalál eltávoztatásáért Inc. Irgalmas, kegyelmes Isten, megvalljuk...*
- 275 *Szárazság idején esőért Inc. Uram Isten, kiben élünk, mozgunk és vagyunk, alázatosan kérjük...*
- 276 *Esős időben tiszta időért Inc. Úristen, ki az egész világot...*

Az Énekek könyve

- Az égiháborúk ellen* Inc. Mindenható, nagyhatalmú Isten...
277 *A márbák dögletes veszedelmének eltávoztatásáért* Inc. Úristen, mennynek, földnek és minden állatoknak...
278 *Imádság a földinduláskor* Inc. Örök mindenható Isten, ki megtekénted a földet...
279 *Az előbbieneket rövideden magában foglaló imádság* Inc. A Krisztusért, aki szerette az Anyaszentegyházat...
282 *A Te Deum laudamus.* Inc. Téged Isten mi dicsérünk, szíveinkből hozzád térünk... – 8 str.
284 *Az Angyali Olvasónak módja*
289 *Mindennapi imádságoknak VI. Piusz római pápától kiadatott magyarázatja*
A Miatyánk imádságának magyarázatja Inc. Miatyánk, ki vagy a mennyekben. Felséges Uram és Istenem, kinek véghetetlen méltósága...
= *A kereszténynek ájtatossága*, 1789, 131–139.
(Részletezését lásd ott.)
297 *Az Angyali üdvözlésnek magyarázatja* Inc. Üdvözlégy Mária! Engedd meg nékem...
= *A kereszténynek ájtatossága*, 1789, 139–144.
303 *Az Apostoli Hitvallásnak magyarázatja* Inc. Inc. Hiszek egy Istenben... Hiszek, azaz szájjal és szívvel...
= *A kereszténynek ájtatossága*, 1789, 145–155.
314 *Keresztény lélek az Istenhez* Inc. Uram Isten, micsoda az ember élete...
= *A kereszténynek ájtatossága*, 1789, 361–369.
Az Énekek könyve kéziratának végén ez az ima nincs meg, csak őrszó utal rá.
(Lásd e kötet 88. lapját.)

[321–324] *Énekek könyve lajstroma*

*A' kereszténynek ájtatossága, és hitbéli tánusága,
melyben rövideden megmagyaráztatik minden, a' mi az idvességre szükséges,*

Posonyban, Fűskúti Landerer Mihály betűivel, 1789, 8r, 372 l.¹

Előszó, ajánlás nélkül.

- 3–13 *Reggeli ájtatosság*, §. 1–6.
Hálaadás az éjjeli nyugalomért és napi kezdetért Inc. Uram én Istenem, mennynek és földnek teremtője...
Az imádság óhajtása és arra való készület Inc. Isten, én Istenem, tehozzád vigyázok virrattakor...
Az isteni dicséret a Krisztus reggeli feltámadásának és mennybemenetelének emlékezetével. Inc. Dicsérlek téged Uram, én Istenem, dicsérlek téged...
Maga felajánlása és jó szándék Inc. Te Uram, én királyom és én Istenem...
Az Atyaisten oltalma, a Fiúisten bölcsessége, a Szentlélek Isten félelme kéretik Inc. És most Uram, én Atyám, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja...
Boldogasszonynak, szenteknek és angyaloknak oltalma Inc. Aki eljössz, mint a felkelő hajnal...
*= Az Oltáriszentséget, 1780, O_{5r}–P_{2r}.
Az Oltáriszentséget, 1780 reggeli ájtatossága
az 5. zsoltárral kezdődött, az itt elmarad.*
- 13–18 Az isteni jóságok
Hitnek indulatja. A Szentháromság hitére való hívás, a közönséges hitnek erőssége és a hitért való esedezés Inc. Áldalak téged Uram, hogy kihittál a lelki setétségéből...
A reménységnek indulatja. A boldog örökkévalóságnak bizodalma a Krisztusért, a törvénynek megtartása az örök jutalomért Inc. Áldott vagy Isten, a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, irgalmasságnak...
A szeretetnek indulatja. Az Istennek mindenek felett és mindeneknek az Istenért való szeretete, léleknek az Istennel való egyesülése és a szeretetnek óhajtása Inc. Szeretlek téged Uram, én erősségem...
= Az Oltáriszentséget, 1780, P_{2v}–P_{5r}.
- 18–20 Reggeli ének. Isten! kinek felségétől / Függség 's föld épülete...
*= Énekek könyve, 1785, 29.
[Az Oltáriszentséget, 1780-ban más két ének szerepel]*
- 21–105 A' szent miséről
Muratorius Antal (lap alatt).
[NB. Muratori Sélyei Nagy Ignác fordításában 1763-ban jelent meg. A mű 26 fejezet, ebből a szentmiséről: 153–218. lapokon). Az egész mű 332 lap.]
- 21–30. A Szentmiséről
30–40. A Szentmisének méltóságáról
41–48. Mí része van a népnek a Szentmisében, melyet hallgat?
48–72. A Misének kezdete, vagy bemenetele egész a Canonig megmagyaráztatik

¹ Poszthumus kötet. Példány: OSzK, Mor. 1270(1)

- 72–93. A Misének végig való folytatása
- 93–105. Micsoda hasznot kell venni a Miseáldozatból és az Oltáriszentségnek vételéből
[Az 1763. évi kiadásban a szöveg folyamatos, itt a szentmise imádságai
a liturgikus hagyománynak megfelelően külön sorokban, nagyobb betűtípussal,
a magyarázatok apróbb betűkkel, de nem rubrummal.]
- 106–111 A szentmisének minden részeire alkalmaztatott ének, melyet ünnepnapokon az
egész nép énekül. Inc. Ím arcunkra borulunk...
= *Énekek könyve*, 1785, 37–46.
- 111–116 Dolog tévő nap a mise alatt mondandó Angyali Olvasónak a módja [pontosan
leírja az elmondás módját is]
= *Énekek könyve*, 1785, 284–289.
[*Énekek könyve*, pp. 288–289: „Minek előtte pedig ezen Angyali olvasót mondani kezdjék,
mindenkor elől énekelvén az oskolamester, még a szentmisének kezdete előtt a
következendő énekből: Szent, Szent, Szent szüntelen stb. Az Angyali Olvasó előtt is, utána
is egy, vagy két, avagy az üdő ha engedi három verset is mondjanak: mindegyik versnek
pedig amaz utolsó részit: Áld meg minket örök Isten stb. mindnyájan együtt énekeljék, a
több isteni dicséreteket, vagyis lelki énekeket pedig, hol egyiket, hol másikat, tetszés
szerént, akár együtt a többiekkel, akár pedig otthon, vagy kinn a mezőn magánosan, vagy
a többi házi cselédekkel, amint a lelki jó indulat és áhítatosság hozandja magával,
énekelgethetik.”
Az imádság (a bővebb magyarázatok és elmékedések elhagyásával szó szerinti átvétel
Padányi Bíró Márton, *Angyali Társaságnak Szövetsége...* c. kötetből. (Az összehasonlított
példány: Győr, 1754, 95–138. A 101–108: tanító, magyarázó rész rövidítve.). A
magyarázatokra bizonyára nem volt már szükség, hiszen a székesfehérvári egyházmegyét
a veszprémitől elcsatolt részből alakították ki.]
- 117–131 A szentmise áldozatja alatt
- 117: I. §. A szentmise felajánlása. Inc. Úristen, mindenek teremtője, rettenetes
és erős...
- 118: II. §. Minden nemzetségek hívattatnak és a jelen való néppel ajánlatik az
áldozat. Inc. Jöjjenek minden nemzetségek és imádjanak teelőtted, Uram...
- 119: III. §. A Boldogasszony és szentek által ajánlatik az áldozat. Inc. Jelen légyen
a Szűz, a te egyszülött Fiaid anyja, Mária...
- 120: IV. §. A jelen lévő angyalok által ajánlatik az áldozat. Inc. Nyíljanak meg az
egek, és a te angyalid...
- 121: V. §. Magának lelki feláldozása. Inc. Őáltala bémutatjuk néked, Uram, Szent
Atyám, mi magunkat...
- 122: VI. §. Háladó áldozat. Inc. Megemlékezvén Uram a te irgalmasságodról, és
a jóknak...
- 123: VII. §. Engesztelő áldozat. Inc. Járulok Uram én, a te méltatlan szolgálád
(szolgálód) a te asztalodhoz...
- 125: VIII. §. A Krisztus szenvedésének emlékezetivel kéretik engesztelés. Inc.
Nézz tehát mi oltalmazónk, Isten, és tekints...
- 126: IX. §. A megnyerő áldozat. Inc. Mindenható Isten, tekints a te szent
helyedről...
- 127: X. §. Különös kérések azokért, kikről emlékezet vagyon az áldozatban. Inc.
A Krisztusért, ki szerette az Anyaszentegyházat, maga jegyesét...
- 130: XI. §. A közönséges oltalomért. Inc. Nyitva legyenek a te szemeid ezen
városra (helyre)...

- 130: XII. §. Magáért való könyörgés, és a lelki áldozatért. Inc. Te, Uram, mindenek Istene, aki nagyokat cselekedtél...
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, betoldás, Ff6–Gg4v.
- 131–139 *A Miatyánk imádságának magyarázatja*
Mi Atyánk, ki vagy mennyekben Inc. Felséges Uram és Istenem, kinek véghetetlen méltósága előtt...
Szenteltesék meg a te neved Inc. Ez ama felséges cél...
Jöjjön te országod Inc. Ez igéssel bizonyossá tétetem...
Légyen te akarod, miképpen... Inc. Sokszor mondtam már ez igéket...
A mi mindennapi kenyerünket adjad nekünk ma Inc. Gondviselő édes Atyám! Ki engemet ez ideiglen nagy kegyességgel tartottál...
És bocsásd meg... Inc. Igazságos Isten! töredelmes szívből vallást tészek előtted...
És ne vígy minket a késértetbe Inc. Nem kérem, ó én Istenem, hogy semminémű kísértetet...
De szabadíts meg minket a gonosztól. Amen. Inc. Megvallom, ó nagy Isten, hogy bűneimért mindenféle gonoszt...
= *Énekek könyve*, 1785, 289–297.
[Nem azonos az *Az Oltáriszentséget*, 1780-ban lévővel.]
- 139–144 *Az Angyali Üdvözlötnek magyarázatja*
Üdvözlégy Mária. Inc. Engedd meg nekem, ó boldogságos Szűz Mária, hogy tégedet...
Malasztal teljes Inc. Ez a méltóságos titulus...
Úr van teveled Inc. Mit hirdethet Gábrriel arkangyal kedvesebbet...
Te vagy áldott az asszonyi állatoknak közöttte Inc. Valójában tégedet, ó Mária, igen különös...
És áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus Inc. Igen megérdemli, hogy minden alkotmányoknak felette...
Asszonyunk Szűz Mária, Istennek szent anyja Inc. Vallom, hogy szent vagy, ó Mária...
Imádj mi érettünk bűnösökért Inc. Ó Mária, hová forduljak?...
Most és halálunk óráján Inc. Most imádj érettem, kegyességes Szűzanya...
Amen Inc. Amit alázatosan elődbe terjesztettem...
= *Énekek könyve*, 1785, 297–302.
- 145–155 *Az Apostoli Hitvallásnak magyarázatja [12 imában + Amen...]*
Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében.
Inc. Hiszek, azaz szájjal és szívvel vallom, igaznak tartom és semmit se kételkedem mindazokban.....
= *Énekek könyve*, 1785, 303–313.
- 155–157 *Az eledel előtt*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, Q₁r.
- 158 *Az eledel után*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, Q₁v.
- 158–159 *A lelki olvasás, vagy hallgatás előtt .*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, X₄v–X₅r, prédikáció előtt.
- 159–160 *A lelki olvasás, vagy hallgatás után*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, X₅t–X₆v, prédikáció után.

- 160–217 A gyónáshoz és az Úr vacsorájához készített könyörgések
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, R_{1r}–U_{6v}, énekek nélkül,
az imaösszeállításban szinte semmi változtatás.
- 182–196: *Szent Dávid penitencia tartó zsoltári*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, U_{6v}–X_{4r}.
- 217–230 *Az Oltáriszentség előtt való ájtatosság*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, G_{3r}–H_{3v}.
- 230–237 *Úton járóknak imádsága utazásokban*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, Y_{3v}–Y_{7r},
a vers tördelése szakaszonként, számozva.
- 235: [Míntha csak ima volna, de a bekezdések számozva:]
Úton járóknak óltalom kérése Istentől
1: Szarándokságimat 'S minden útaimat igazgató Istenem... 8 str.
= RMKT XVII/12, 71: Beniczky Péter; BENICZKY Péter, 1771, 89.
- 237–244 *Estvéli Ájtatosság*
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, Q_{4r}–Q_{6v},
Az ének az ájtatosság végén nem azonos.
- 243: *Estvéli ének* Kelj fel lelkem! tisztvedben áll, Hogy áldasson Istenem... 7 str.
= Énekek könyve, 1785, 211. (Második estvéli ének)
- 244–246 *Nagypéntekre való ájtatosság*, mely nálunk reggeli kilenc óra
A Krisztus reggeli szenvedésének emlékezete, és abban való részesülés: A
Szentlélek eljövetele R És az ő ajándékiért esedezés. Inc. Uram Jézus,
emlékezvén emlékezem és eped az én lelkem...
- 247–248: Hat órára, mely nálunk délben
Az üdök folyása az Istentől; dicséri a lélek ötten minden üdőről és elmélkedik a
megfeszített Jézusról. Inc. Uralkodója az én életemnek, én Istenem, a te
rendelésedből foly...
- 248–250: Kilenc órára, mely nálunk délután Háromra
Ilyennek ajánlja a Lélek a hátra való napot: Krisztus haláláról emlékezik és
könyörög a boldog halálért. Inc. Uram, én Istenem, aki alkotod a
világosságot...
- 244–251 = *Az Oltáriszentséget*, 1780, betoldás Ff_{3v}–Ff_{6r}.
(Kanonika órákra való ájtatosság.)
- 250–251 *Ének Nagypénteken* Király [!] zászlók lobognak, / Kereszt titkai ragyognak, / Kin
az élet megöletett / 'S halálával nyert életet... 7 str.
= *Énekek könyve*, 1785, 129.
- 251–253 *Hítnek, reménységnek, és isteni szeretetből származó lelki töredelmességnek szép indulati*
Hítbéli indulat. Hiszek benned igaz élő Istenem, aki a jóknak...
Reménységbéli indulat. Reménylek Uram Istenem a te véghetetlen irgalmas-
ságodban...
Szeretbéli indulat. Szeretlek téged Istenem, mindenek felett, teljes...
Töredelmességnek indulatja. Ettől a te mindenek fölött való égő szeretetedtől...
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, Bb_{3v}–Bb_{4v}.
- 257 *Bűnünk bocsánatjéért* Irgalmasságnak Atyja és minden vigasztalásnak Istene...
- 258 *Az halál félelme ellen* Én Uram és én Istenem, noha a test gyarló...
- 261–263 *Az örök boldogságnak kívánsága* Örvendeztem azon, amit hallottam... (próza, 4
bekezdés, Pázmány)

- 263 *A betegségnek békeséggel való szenvedéséért* Én Istenem, e világon látogass csapásiddal, csak ...
- 265 *Más könyörgés* Uram Jézus Krisztus, élő Istennek szent Fia, a te keserves epeségidért...
- 266 *Istenes halálért* Kegyes és irgalmas Isten, életünknek és halálunknak ura...
= PÁZMÁNY, *Imádságos könyv, Betegségben való könyörgések*, kritikai kiad. 155–163. *A Halálra ítelt ember könyörgését* nem veszi át.
- 268–277 *Litánia a betegekért és keseredtekért* + könyörgés
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, X_{5v}-Y_{2r}. = PÁZMÁNY, krit. kiad. 304–309.
- 277–279 *A mennyei örök boldogságnak kívánása* Örülj s vigadj lelkem... 9 str. (versben)
= *Az Oltáriszentséget*... Y_{2r}-Y_{3v}: versként tordelve.
= BENICZKY Péter, RMKT XVII/12, 70. Beniczky Péter, 1771, 85.
- 279–287 *Köznapokon Angyali Olvasóval mondatott mise után és más alkalmatosságokban mondandó Litánia A teljes Szentháromságról*
285 *Könyörögjünk. Örök mindenható Isten, aki a te híveidnek az igaz hit vallásába...*
= *Énekek könyve*, 1785, 216–222.
- 287–298 *Az Oltáriszentségről való szentírásbéli Litánia* + könyörgés
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, F_{8r}- G_{4v}, ének nélkül.
- 297–298 *Ének az Oltáriszentségről*
Milyen öröm tartozoknak / Igaz hívek számához! ... (5 strófa)
[Az Oltáriszentséget, 1780-ban nincs ének itt, hanem könyörgések.]
= *Énekek könyve*, 1785, 153.
- 298–305 *Litánia a Szentlélek Istenhez*
- 302 *Imádság Inc.* Hiszem, ó áldott Szentlélek Úristen, hogy te harmadik személy vagy...
- 304–305 *Ének a Szent Lélekről* Hívek! ki Jézust szereti, / S mondásait megtartja... (5 strófa)
= *Énekek könyve*, 1785, 148.
- 305–308 *Boldogasszonyról mondandó litánia: Szombaton és ünnepnapjain.* (Loretoi)
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, N_{6r}-N_{8v}.
- 309–316 *Boldogságos Szűz Máriához való ájtatosság*
A Szűznek magasztalása Áldott vagy a magasságbéli Úristentől minden ...
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, N_{8v}-O_{3v}.
- 310 *A Szűznek dicséreti* Te igen szép és ékes ábrázatú, és igen ékességes...
- 311 *A Szűznek szerelmetessége és csudálatossága* Te szép szeretetnek és félelemnek, és ismételtnak...
- 311 *A Szűznek felséges volta* Ki mondhatja, tiszta az én szívem, tiszta vagyok...
- 312 *A Szűznek győzedelme* Te az Úrnak szolgálója, és lőn néked...
- 314 *A Szűznek tisztelete és oltalma* Te vagy az oltomnak városa...
- 315 *A Szűznek segítségül hívása a boldog halálért* Aki állasz vala a kereszt alatt, mikor...
- 316 Ezen imádság a következővel minden litánia után mondattatik
A királyért Úristen, ki minden országoknak, de kivált a keresztény birodalmaknak...
A megholt hívekért Híveidnek teremtő, tápláló és megváltó Istene, mi bűnös...)
- 319 *SALVE REGINA* Mennyországnak Királynéja, Irgalmasságnak...
[+ könyörgés]
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, O_{4r} (Nyéki Vörös Mátyás).

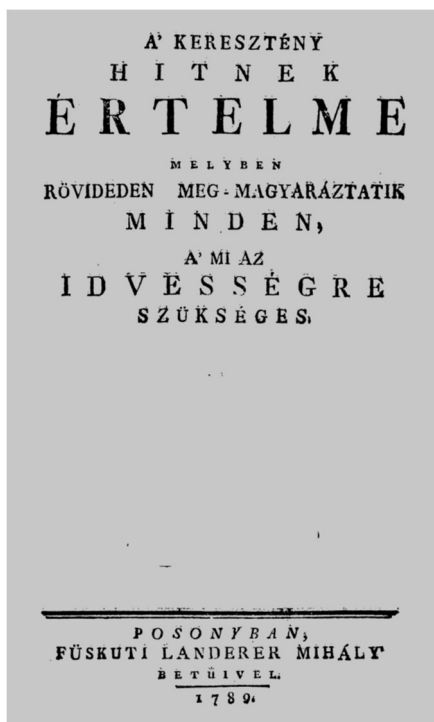

- 320 *ALMA REDEMPTORIS* Idvezítőknek szent anyja, Mennyeeknek...
[+ könyörgés]
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, O_{4v} (Nyéki Vörös Mátyás).
- 322 *AVE REGINA COELORUM* Mennyországnak Királynéja, angyaloknak... [+
könyörgés]
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, O_{4v} (Nyéki Vörös Mátyás).
- 323 *REGINA COELI* Mennyeeknek királyné asszonya, Örülj... [+ könyörgés]
= *Az Oltáriszentséget*, 1780, O_{5r} (Nyéki Vörös Mátyás).
- 324–339 *Mindenszentekről való litánia*, [29. zsoltár + könyörgés(ek)]
= *Az Oltáriszentséget...Y_{5v}-Z_{5r}*,
az Anyaszentegyház litániája(a két cím tényleg eltér)
- 336–339 *A kereszténységnek közösége szűkségére imádság* A Krisztusért, ki szerzette az
Anyaszentegyházat...
NB. = *Az Oltáriszentséget*, 1780, Y_{4r}-Y_{5r} eltérő,
de ugyanarról szólnak a könyörgések
Azonos a zsoltár 331-től 335-ig a zsoltár és a hosszú könyörgés-sor
(Úristen, kinek tulajdona mindenkor az irtalmazás...)
Az Oltáriszentséget, 1780-ban itt következnek: Mikor hadakkal ostromoztatunk
(3 könyörgés) + Dög halál távoztatásáért, a föld gyümölcséért, esőért,
az égi háborúk ellen, a bűnösök megtéréséért
+ Ének (Könyörülj rajtunk Istenünk...
Az ének elmarad, ám a lap közepétől énekgyűjtemény következik.
- 339–360 ÉNEKEK
- 339 Nyugodj kised csendességben... (Karátson Napján)
= *Énekek könyve*, 1785, 82.
- 340 Kisedd Jézus dicsértessél... (Új Esztendő Napján)
= *Énekek könyve*, 1785, 46.
- 341 A' keseredett Anya áll... (Böjti Ének)
= *Énekek könyve*, 1785, 61.
- 343 Zengjed nyelvem Ur Testének... (Ének Nagy Tsötörtökön)
= *Énekek könyve*, 1785, 127.
- 344 E' napon Hivek kövessék (Husvét napján)
= *Énekek könyve*, 1785, 130.
- 345 Keresztények induljatok... (Áldozo Tsötörtökön)
= *Énekek könyve*, 1785, 145.
- 346 Jöjj-el Szent Lélek Isten, ereszd reánk teljesen, mennyből fényességedet. (10 str.)
- 347 Az Urnak parancsolatit (Szent Háromság Napján)
= *Énekek könyve*, 1785, 152.
- 348 Ur Napján, melly a nagy Tsötörtökön pag. 343.
- 348 Hogy Jézus útjában ... (Nagy Boldog Asszony Napján)
= *Énekek könyve*, 1785, 69.
- 349 Lagyuljanak indulatink... (A' Meg-hólt Hivnek emlékeze Napján)
= *Énekek könyve*, 1785, 76.
- 350 Melly tetemes jelensége... (Október harmadik Vasárnapján, az Egyház napján)
= *Énekek könyve*, 1785, 164.

- 351–360 LELKI DITSÉRET, melyben foglaltatnak a' keresztényi tudománynak fő-cikkelyjei
[Paolo SEGNERI, *Laude spirituale* című verses katekizmusának fordítása]
= *Énekek könyve*, 1785, 15.
(Az *Énekek könyvében* sorokra tördelve, itt stróféként egy bekezdés)
- 361–369 *A keresztény lélek az Istenhez* Uram Isten, micsoda az embernek élete, és micsodák az ő esztendei? ezekkel folynak mint a patakok és elenyésznek... (hálaadó ima)
- 369–371 *A Te Deum Laudamus* Téged Isten mi dicsérünk, Szíveinkből hozzád térünk... 8 strófa
= *Énekek könyve*, 1785, 282.
- 371–372 *Ének az Isteni Gondviselésről* Az Isten gondviselésében, aki bízik mind szüntelen... 7 strófa.
Nem azonos az *Énekek könyve*, 1785, 5–15-ben található *Az isteni gondviselés* című verssel.

*A keresztény hitnek értelme,
melyben rövideden megmagyaráztatik minden,
ami az idvességre szükséges,*

Pozsony, Landerer, 1789, 8r, 244 p.¹

3–4 Előjáró beszéd

5–37 *A hitvallásnak magyarázatja* (12 cikkely)

- 1 Hiszek egy Istenben... Az hit által hiszünk: és az hit az Istennek ajándéka...
- 2 És Jézus Krisztusban... Ádám és Éva, a mi első atyáink...
- 3 Ki fogantaték... Egy angyal jöve az Istentől...
- 4 Kínzaték... Az ember, minekutána vétkezett vala...
- 5 Szállá alá poklokra... Azalatt, hogy az Idvezítőnek szent teste...
- 6 Felméne mennyekben... A Jézus Krisztus még negyven napig...
- 7 Onnan leszen eljövendő... Midőn az apostolok a Jézus Krisztusnak mennyben menetelét szemlélnék...
- 8 Hiszek Szentlélekben. Megvalljuk az első cikkelyben...

¹ Példány: OSzK, Mor. 1270(2)

- 9 Közöséges keresztény Anyaszentegyházat... A Szentháromságnak titka után azt valljuk...
  - 10 Bűnöknek bocsánatját. A bűnöknek bocsánatja a Jézus Krisztus minden titkainak munkája...
  - 11 Testnek feltámadását. Az Istennek Fia a lelkünket megváltotta...
  - 12 Az örök életet. Az örök élet ebben áll: hogy az Istent...
- 37–57 *Az Úr imádságának magyarázatja (7 kérdés)*
- 1 Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben... Maga a Jézus Krisztus tanít bennünket...
  - 2 Jöjjön te Országod. Minekutána szentelésünket kértük...
  - 3 Légyen te akaratod... Az Istennek akaratja legfőbb igyengető...
  - 4 Mi kenyerünket mindennapit... A három első kérések után...
  - 5 Bocsásd meg a mi vétkeinket... Betű szerint az annyit térszen...
  - 6 És ne vígy minket a késértetbe. Minekutána az elkövetett vétkeinknek...
  - 7 De szabadíts meg a gonosztól. Minekutána az Istent a bűnnek reánk rohanási...
- 57–85 *Az Isten parancsolatának magyarázatja*
- 1 Én vagyok a te Urad... A Tízparancsolatot az Isten maga újjával írta...
  - 2 Istennek nevét... Mivel az Isten a legfőbb valóság...
  - 3 Megemlékezzél róla... A vasárnap az Úr napjának neveztetik...
  - 4 Atyádat és anyádat tiszteljed... Gyermeked, úgymond Szent Pál...
  - 5 Ne ölj. Gyilkosnak lenni annyit térszen...
  - 6 Ne paráználkodjál. Ez a parancsolat minden tisztátalan cselekedetet...
  - 7 Ne orozz. Az Isten itt egyáltalában tiltja...
  - 8 Hamis tanúságot ne szöll... Hogyha az tiltatik, hogy felebarátunknak...
  - 9 Felebarátodnak feleségét... A hatodik parancsolat nemcsak az házasságtörést...
  - 10 Ne kívánjad... Ez a parancsolat at Írásban világosan kimagyaráztatik...
- 86–103 *Az Anyaszentegyhát parancsolatának magyarázatja (5)*
- 1 Az Anyaszentegyháznak szokott ünnepnapit... Midőn az Úr Jézus Krisztus az ő Anyaszentegyházát felállította...
  - 2 Ünnepnap misét... A misének szentséges áldozatja...
  - 3 Bizonyos napokon parancsolt böjtöket... Kántornak nevezzük azt a böjtöt...
  - 4 Bűneidet minden esztendőben... Az Anyaszentegyház az utolsó századoknak romlásában...
  - 5 Tiltott napokon... Ezen parancsolat által azon napokon...
- 104–125 *Az Anyaszentegyház hét szentségének magyarázatja*
- 1 A keresztéségről. Az Újtestamentomnak szakramentomi...
  - 2 A bérmálásról. A bérmálás a Jézus Krisztustól avégre szereztetett...
  - 3 Az Úr vacsorájáról. Az Úr Vacsorája titok is, áldozat is, szentség is...
  - 4 A penitenciatartásról. A penitenciatartás oly erkölcs...
  - 5 Az utolsó kenetről. Az utolsó kenet a Jézus Krisztustól szereztetett szakramentom...
  - 6 Az egyházi rendről. A mi Urunk az ő Anyaszenetegyházában...
  - 7 A házasságról. A házasság törvény szerint való társaság...

125–147 *A hét főbűnöknek magyarázatja*

- 1 A kevélységről. Közönségesen minden bűnököt...
- 2 Az irigységről. Az irigység valamely szomorúság azon...
- 3 A fősvénységről. A fősvénység rendetlen kívánsága...
- 4 A torkosságról. A torkosság rendetlen szeretete az ételnek és itálnak...
- 5 A bujaságról. A bujaság rendetlen szeretete az undok testi gyönyörűségeknek...
- 6 A haragról. A harag rendetlen és felbuzdult indulat...
- 7 A jóra való restségről. A jóra való restség oly elmúlítás és gondviseletlenség...

147–244 *Az hét jóerkölcsöknek magyarázatja*

A jó erkölcsökről általában

Isteni jószágok

- 1 Az hitről. A hit, amint Szent Pál mondja...
  - 2 A reménységről. Nem sokat használna az örökkévaló javakat...
  - 3 A szeretetről. A hit és a reménység megállhatnak...
  - 4 Az okosságról. Ha a jó erkölcs boldog életre vezérel...
  - 5 A mértékletességről. A mértékletesség oly erkölcs...
  - 6 A lelki erősségről. A mértékletesség tanítja, hogy az életnek javaival...
  - 7 Az igazságról. Az erősség az igazság nélkül...
- A végén röviden, számozás nélkül: a háládatosságról, a bosszúálló igazságról, a barátságosságról, az adakozásról

Sélyei Nagy Ignác prédikációja Szent István Koponyacsontereklyéjének érkezésekor

(Székesfehérvár, 1778. március 29.)¹

[219]

Dicite filiae Sion: ecce Rex tuus venit tibi.

Mondjátok meg Sion leányának, íme a te királyod jön néked. Matth. 21.

Ó áldott követség! Ó boldog én sorsom, kit e szolgálat illet, hogy bátran mondhatom néked, kedvelt város: Íme a te királyod jó néked! Mi különbség is Jeruzsálem és te közted? Ha az Sion leánya, hogy annak királyai, Dávid és Salamon a templomot, királyi várakat, azon nevezetű hegyén építették, ha hogy abba menendő király ezen királyainak ágyékokbul származott eljövételét annak megmondani kellett, vajon te nem nemzetünk királyá által épültél-e e helyen a templommal együtt királyaink örökös várának? Vagy aki ma néked jó, nem véredből, ágyékodból, igaz magyar eleidtül nemzett királyod-e? Íme ez a fő csont, mely az ezüst s arany fényétül elburítottatik, a te nemzeted nagy vezérének, Gejzának a fia, ki Istvánnak nem atyja szándékából, hanem aki a Krisztus nevéért első bizonyosság, annak titkos jelentésébül kereszteltetett; aki nemcsak születésére nézve rajtunk való uraságba atyja után következett, hanem az égből küldött koronával nemzetünken való uraságra megkoronáztatott, fölkenetett, fölszenteltetett az, aki kezeinek alkotmánya, városunk, melyet hogy ehhez közel, vagy talán éppen ennek helyén akkori népen győzedelmeskedő serege Árpád kapitányunk megtelepedett, ezen nemzetünk cselekedetének örök emlékezetére ide épített, aki azután utcáit, piarcát városunknak szüntelen járta mind azért, hogy tanításával az igaz hitnek igájátul irtózó pogány, vad erkölcsöt szelídítse, mind pedig, hogy akik a roppant templomon munkálódtak, azoknak sörénységeket szorgalmaztassa. Az a király, mondom, aki városunkat nemcsak fő renden lévő papsággal ékesítette, hanem ezeknek segítségekre más szerzetes renden lévő férfikkal is gyarapította, hogy az újonnan plántált hit közé konkolyt az ellenség ne hinthetne. Ez az, akinek ennyi nyomát látjuk városunkban, ennyi emlékezetit találunk föl a falaknak ó romlásaiban. Vajha bellebb áshatnánk magunkat a földbe vagy mocsárral előntött földünk fenekén túl járhatnánk szemünkkel, ahova az irigység s ellenség dühössége nem férhetett. Boldog Isten, mi nyomait látnánk városunkban tett nagy dolgainak! Arra talán a kívánatos helyre reá találánk, ahova ez a boldog test, melynek darabocskájában ma részesülünk, letétezt az örök nyugalomra. Ez, mondom neked, Sion leánya, ez, akit még a porban játszó gyermekeid is fogyhatatlan hagyomásbul tudják, éneklik, kiáltják magyarok első királyának, az te királyod jó néked.

Ó fölséges Jobbjának változtatása! Ihol az Úr, aki rettenetes az ő tanácsiban az emberek fiain, meggondolta, hogy elbontsa városunknak kőfalait, megvonta az ő kötelét és el nem

¹ Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Episcopi Contio Hungarica die 29na Mensis Martii anno 1778 in templo S. Sebastiani Albae Regalis habita, dum ibi Sacrum Divis Stephani Regis Hungariae Cranium primum deponeretur.
Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 219–224.

fordította kezét az elvesztésről, és sírt a bástya, és a kőfal is egyetemben elbontatott. Bételjesítette az Úr az ő haragját, kiöntötte az ő búsulásának haragját, és meggyújtotta a tüzet városunkban, és megemésztette annak fundamentumit. A földbe szegezettek az ő kapui, elvesztette és elrontotta az ő zárjait. A pogányok bémenének az ő szent helyére, elhányattak a szent helynek kövei minden utcáknak kezdetin, városunk útai szomorkodtak, minden kapui elromlottak és maga elnyomtatott a keserűségtől és eltávozott minden ő ékessége. A ő fejedelmi elmentek erő nélkül a kergetőnek színe előtt, és elhánta mind a kertet, az ő sátorát, elbontotta az ő hajlékát és gyalázatra adta a királyt. Városunknak minden ő népe fohászodott, de fölötte igen letépett, nem lévén vigasztalója, látták őtet az ellenségek és megcsúfolták, kezekkel tapsoltak terajta minden útonjárók süvöltötték és hajtogatták fejüket a Jeruzsálem leányán, mondván: Ez a tökéletes ékességű város az egész föld öröme? Valamint Babilon vizei mellett ülven siránkozva emlékezett Izrael népe Sionról, úgy a mi eleink szomorkodva emlékeztek a városról, az oltárról, mely porába hevert és hiába keresték. [220]

Folyt az üdő, esztendőik múltak, saeculumot meghaladták, reménység nem volt boldogulásához városunknak, igen elfogyasztotta nemzetünket az ellenségnek irigy pallosa, megszűnének az erők Izraelben, kik által megszabadulhattunk volna, és megnyugovának, mindaddig, míg nem támadna Debora, nem támadna anya Izraelben, mindaddig szomorú nyomdokit kellett szemlélnünk az ellenség dühösségének, méglen ez az örök emlékezetben nálunk tartandó felséges név rajtunk dicsőségesen uralkodó asszonyunk, Mária Terézia hatalmas karjaival ellenségeit hazánknak meg nem alázta és egykönnyen meg nem bomolható békességgel tartományait a félelemnek halálából föl nem emésztette. Könyörülő és irgalmas Úr, aki sebesít és gyógyít, öl és elevenít, bűneinkért hosszas pusztulásban nem hagyott megmohosodnunk, a keserűségnek könyveit szemeknkül letörülte, szomorúságunkat öröme fordította fölséges asszonyunk anyai szeretete által vigasság ruhájába öltöztetett, mert megadta az örökséget szent királyunknak, apostolunknak, országunk istápjának, legnemesebb tetemét, íme drága öltözetekkel együtt oltárunkra ajándékozza.

Ha ennek sok jótéteményit, nagy cselekedeteit még éltében volt előlszámlálni a máj naphoz illenék, sokasága a munkából kifárasztana. Ma az ő holt testének csontja tér vissza városunkba, ez mire böcsüendő legyen, mi helye van az egyházi tiszteletben, az Írásból, az Anyaszentegyháztul megtanulnunk, úgy tartom, illendőbb.

Hogy azoknak, akik az Istennek éltek, mindenkor, ha testeknek tetemeket tiszteletben köll tartani, látjuk egyiptomi Józsefen, ki esküvéssel kötelezte maradékát és népét, [Gen. 50] hogy csontjait Egyiptombul magokkal oda vinnék, ahol böcsületben lennének. [Josu. 24] Ki is hozták József tetemét az Izrael fiai Egyiptombul és eltemették Sikemben a mező részében. Nincsenek is a szenteknek holt testeit tehetség nélkül, hogy Marcion és Manichaeus eretnokségét valaki követhesse, aki olvasta valaha Királyok negyedik könyvében, [4Reg. 13] hogy az Elizeusnak koporsóban fekvő holt teste halottat támasztott. Béveték a holt testet Elizeus koporsójába, mely mikor az Elizeus tetemét illette volna, megelevenedék az ember és lábaira áll. Mi csuda ez, hogy a próféta testének ezen tehetsége volt, mikor Illyésnek még a palástja is csuda dolgokat cselekedett. Elizeus fölveve az Illyés palástját, mely elesett vala róla, és visszatérven megáll a Jordán partján, és Illyésnek palástjával, mely leesett vala róla, megüté a vizeket, és el nem válának, és monda: Hol van az Illyés Istene most is? És megüté a vizeket, és ide s tova válának és általmene Elizeus. Sőt ugyanezen Elizeus, aki életében csudákat tett, halálában csuda dolgokat cselekedett, mert prófétált az ő holt teste. [Mate 5]

Hát az evangeliomi asszony, aki vérfolyásban tizenkét esztendeig volt, mikor Jézus felül hallott volna, a seregben hátul mene és az ő ruháját illette, mert azt mondja vala: hogyha csak az ő ruháját illetem is, meggyógyulok. Nem gyógyult-e meg az ő csapásátul? Igaz, hogy ennek hite és bizodalma Jézusban volt, ki mindenható lévén, nemcsak testét illető ruhájának, de tőle távul levő akárminek is gyógyító erőt adhatott. De Jézus mennybenemetele után inkább nevededik vala az Úrban hívő férfiaknak és asszonyoknak sokasága, [Actor. 5], úgy hogy az utcákra kitennék a betegeket, és ágyokra és nyoszolákra helyeztetnék, hogy eljövén Péter, akárcsak az ő árnyéka árnyékozná azoknak valamelyikét, és megszabadítatnának az ő betegségekbul. Csudákat sem akárminéműeket tézsen vala az Isten a Pál keze által, úgy, hogy még a betegekre is elvitetnének az ő testérül a keszkenők s övedzők, és eltávoznak vala tőlük a betegségek és a gonosz lelkek kimennek vala.

Elhagyhattam volna bízvást Eliás és az özvegyek fiát, akit föltámasztott, elhagyhattam volna Elizeust, aki kétszer támasztott halottat élteben és holta után, élteben ugyan lelke ereje által. De hogy a Szentírásbul lássuk, hogy a szenteknek nemcsak lelkek tiszteletesek, hanem elhigyjük, hogy lélek nélkül való testek és tagok is tehetők: Elizeus koporsójába vetetett halott a prófétának holt testét illetvén, [221] föléledett, mivel bizonyodik, hogy nem hagyá az Isten a szent embereknek tetemetek annakutána is, hogy a lélektül elváltak, segítő erő nélkül, mert ez vala éltekben az ő igaz lelkeknek lakóhelye, és minden jóságos cselekedetekre eszköze. Ne is kételkedjünk ezen, mint tudatlanok, mert ha az árnyék, a keszkenők, az övedzők, melyek a testen fölül és kívül való ruhák, ha csak illetemek, a betegeket gyógyították, a gonosz lelkeket kiűzték, mennyivel inkább láthatósbak a szenteknek testek, amelyek beljebb és közelebb valók az ő szent lelkekhez, minden ő ruházatjoknál.

De mi szükség Eliást és Elizeust az ő törvénybul bizonyásgul hínunk? Megrövidült-e az Úr keze, és az új törvényben, mely a kegyelemnek törvénye, és bővebb ajándékoknak áradása, az ő színe előtt szenteinek halála nem drágalatos-e? Sőt, amennyire fölülhaldja az árnyékot a valóság, annyival több a Krisztus Anyaszentegyházában az Isten irgalmának példája, amit az Apostolok cselekedeteiben az apostolokrul bizonyítani látunk azon történetet több híveirül is az Anyaszentegyháznak hiteles bizonyásgokbul tudjuk. Justinus mártír 150^{dik} esztendejében az Anyaszentegyháznak a szentek testeirül és a mártírok koporsóirul bizonyítja, hogy az ördögöknek incselkedéseit elűzik, eltávoztatják és nyavalákok, melyek felül az orvosok kétségben estek, meggyógyítanak. Ha szólhatna a hitszegő császár, [Theodor. Eccl. L. 3. cap. 9.] pogány Julianus, maga tapasztalásbul bizonyásgnak kellene lenni, hogy az ő Istenét Daphnis templomának ördögét Szent Babila antiochiai püspök és mártír holt teteme az feleltre némává tette, és hogy kívánságára onnét elvitetett, az egekbül kinyert tűzzel templomát megemésztvén, megszégényitette azokat, kik imádták a faragmányt és bizodalombokat vetették az ő hasonlatosságokban. Nem bizonyítja-e Szent Ágoston, hogy midőn Protasius és Gervasius szent teste nagy tisztelettel vitettek a templomban, nemcsak akiket a tisztátalan lelkek megszállottak volt, amint magok az ördögök megvallották, megszabadultak, hanem az egész városban ismeretes régtül fogva világtalan ember is, csakhogy keszkenyőjét értette széléhez, amin a szent testek vitettek, azonnal szemei megnyíltak. Minek tulajdonítja ugyan Szent Ágoston, [S. August. L. 22. de civ. Dei cap. 8. n. 2. 13 et 15.] hogy Martialis névű kemény pogány asszon az igaz hitre megtért, megvilágosított, megkereszteltetett, ha nem annak a virágocskának, melyet az ő keresztény veje nagy bizodalommal elvett arrul az oltárul, amely alatt Szent István mártírnak teste tartatott és napának álmában feje alá tett; vagy annak a gyermeknek föltámasztását, ki a barmoktul agyon tiportatván, anyjátul azon helyre tetetett, ahol Szent István

mártírnak teste nyugodott, ha nemcsak hogy föleledett, de minden sérelem nélkül is találtatott? Véghetetlen lennék, ha mindazokat a történeteket előlszámlálnám, amelyek hiteles írásiban mind deák, mind görög szent atyáknak találtak, megérthetjük ebből ami az egész régiségben legbizonyosabb a smyrnai szentegyháznak pontusi szentegyházokhoz 176^{dik} esztendőben írt levelét, hogy eleitül fogva a Krisztus Anyaszentegyházában minden tiszteletben tartattak a szenteknek ereklyéi. Szent Polycarpusnak csontjait, úgy mond az említett szentegyház, melyeket megégetett testének hamujából kikaphattunk, drága köveknél, tiszta aranynál följobb böcsüllük és oly helyre tettük el, amely díszes és hozzá illendő. Eusebius Caesariensis pedig 320dikban írja, hogy Jakab apostolnak, ki jeruzsálemi püspök volt, a székét is nagy tiszteletben tartja a szentegyház, ezzel bizonyítván azt, amit a régi atyák mind ezideig cselekedtek, hogy a szent férfiakat Istennél való érdemükért illendőképpen tisztelik és tisztelni meg nem szűnnek. Mi okok is lett volna az első kereszténységet üldöző pogányoknak, hogy a szent mártírok testét porrá, hamuvá égensék, szélnek szórják, vízekben hányják, hanem hogy attul a nagy tisztelettől megfosszák, mellyel voltak az első keresztények azoknak holt tetemekhez?

Igaz, hogy az első saeculomokban az Anyaszentegyház csak a mártírok tiszteletére vigyázott, de a' volt akkoron is az Anyaszentegyháznak tanítása, amint Eusebius bizonyítja, hogy másokat is mindnyájokat, akik dicséretes szent életet éltek, akármely halállal haltak volna meg, tisztelné, ezt úgymond minden nap cselekszük is, az igaz ájtatosságnak bajnokit, mint Isten barátit tisztellük, azoknak temető [222] helyeikhez eljárunk, fogadásokat mind Istennek szentei előtt teszünk, mert azt tartjuk és valljuk, hogy azoknak esedezése által sok jókat nyerünk Istentől. Annak utána, hogy az országló fejedelmek Krisztus hitére tértek, és az üldözésnek vége lett, hogy mártíromságra alkalmatosságok nem volt a keresztényeknek, azokat, akiket confessoroknak hívunk, a szentek közé számlálta az Anyaszentegyház, és ezek holt tetemekhez hasonló tisztelettel volt mindenkor, mind a mártírok koporsóihoz, mert látta szemével, hogy ezeknek is holt testeket, sőt, mind ami csak hozzájuk ért is, számtalan sok csudákkal dicsőíti az Isten, és azokkal tudunkra adja, hogy az ő malasztjainak, Szentléleknek lakóhelyét azután is, hogy a lélek belőlök kiröpült, tiszteltetni kívánja. Első ezen nemű szentek között hazánknak, országunknak dicsősége, Szent Márton püspök, ki a mártírok után első íratott a szentek lajstromába az Anyaszentegyháztul. Ki által tett sok és mindennapi csudák kötelezték az Anyaszentegyházát, hogy őrajta kezdené el számlálni a szent confessoroknak számát. Erről írja Sulpitius, hogy abban néki Refrigerius az ő bizonyosága, hogy a vér folyást szenvedő asszony illetvén ruháját Szent Márton püspöknek, azonnal, mint az evangéliomi asszony, csapásatul meggyógyult. És a püspökségben utána való Turoni Gergely, ki ennek tanítványa is volt, maga felül hirdeti és bizonyítja, hogy Szent Mártonnak koporsója takaró leplének fonala és pora szent tetemének háromszor ötet a jelenlévő halálnak a torkából kiragadta. Elhagyhattam volna ezt, ha ebben nem látnám nemzetemnek egyebek fölött való dicsőségét, hogy hazánk gyümölcse volt, akit az egész Anyaszentegyház első tisztelettel illet, és ha ennek a mi első királyunknak ehhez a szenthez való nagy bizodalmit nem tudnám, mert több és nagyobb csudákat nem kell idegen országokban keresnem, mind amelyek történtek ennek a dicsőült királyunknak koporsójánál.

[Cartuius] Föl sem nyithatták koporsóját még Salamonnal László király meg nem békült, azután pedig mintha nehézsége sem lett volna a kúnak, könnyű volt elemelni. Hol van az az ifjú, aki tizenkét esztendeig inaszakadt lévén, azon a napon, hogy megnyitott koporsója, épkézláb ment el koporsójátul; és a másik, aki ugyanaz nap, hasonló nyavalából mindenek láttára kigyógyulván, magátul László királytul kézen fogva vitett az oltárhoz, hogy Istennek

halákot adjon. Ha előlálhatna az a keseredett anya, ki egyetlen egy fiának halálát siratván, ennek holt testét szent királyunknak koporsója mellé tette, és minek előtte imádságát elvégezte volna, életben lenni találta fiát! Hálaadó volna Mathildis nevű grófné, ki halálos nyavalájátul, mely három esztendeig őtet fonnyasztotta, azontúl, hogy csak illette koporsóját a szent testnek, mindenestül megszabadult. Őszve nem számlálhatom, sőt számtalannak lenni olvasom az ő életének hiteles írójában a kőhalmokat, melyeket, akik mindenünnen az ő koporsójához siettek, de erőtlenségek miatt elmaradván, az útban tapasztalták segedelmét, az elvett kegyelemnek örök emlékezetére fölraktak. Az egész országnak tudósai, úgymond, az ő életének írója, fárodjanak a sok csudáknak leírásában, nem egy embernek tehetsége mindnyájokat elbeszélni.

Hatalmas Isten, mely csudálatos vagy a te szenteidben! Fájjdolla én miattam Vigilantius, és akik még mai napig is ennek eretnekségét tartják közöttünk, hogy mi Római Anyaszentegyháznak tagjai a szenteknek tetemeket, ereklyéit ezüstbe, aranyba foglalluk, drága ruhába takargatjuk és ki nem vetjük a szemétre. Ha fáj nekik, hogy mi a mártírok és szentek testeinek csontjait, porát, hamuját, azért, hogy ezek az Istennek kedvében, szeretetében végig megmaradtak, tisztellük, azokat, akik ezek által orvosságot nyertek, kérdezzék, és hányféle nyavalákban segítettek, értsék meg, úgy reménlem, hogy nemcsak ami tiszteletet teszünk, ki nem nevetik, hanem amit mi helyesen és dicséretesen cselekszünk, követni is fogják. Ha ezek nem tiszteletre méltók? Hát mit tesz az, amit az igazság mond a próféta által, drágalátos az Úr színe előtt az ő szentinek halála, és [223] ismét: nekem pedig igen tiszteletesek a te barátid Isten, kikről másutt azt mondja: megőrizte az Úr minden ő csontjokat, egy azok közül meg nem rontatik. A kőszáלבul a pusztában vizet adott az Úr az ő népének szükségére, a számar álla csontja eloltotta szomjúságát Sámsonnak, és akik az Úr házában elplántáltottak, a mi Istenünk háza pitvarában virágoznak, örvendeznek a szentek a dücsőségben, vigadnak az ő ágyas házokban, ezeknek testek, csontjok és tetemek elfelejtettek az Úrtul? Ellentmondanak magok, akik az Anyaszentegyházunk ellenségi közül tudósb emberek voltak (*) nem tagadhatják a számtalan hiteles bizonyságok miatt, hogy a szent mártírok koporsóiknál, tetemeiknél számtalan sok csudák történtek, megvallák azért, hogy ezekben Istené a tisztelet, ki azok által bizonyítja, hogy drágalátos előtte az ő szentinek vére. Azt is megvallák, hogy a mártíroknak lelkek Krisztussal országolnak. Az országolóknak pedig meg kell adni az őket illető tiszteletet és hogy az Istennel nem ellenkezik, ha kérjük őket, hogy a szenteknek esedezéseket az Anyaszentegyházért hallgassa meg. Mert még a régiek is közértelemmel azt tartották, hogy a mennyei lakosok vagy angyali követség által, vagy Isten ajándékábul minden dolgainkat megtudhatják. A zsidók, amidőn még igen messze voltak a bálványimádástul, azt tartották, hogyha Izsák előbb megholt volna Atyjánál,

---

* Grotius de Antichristo Operum theologicorum tom. III. apud Martyrum memorias. Si vera fiunt miracula, ut olim facta innumeris testibus constat Deo fit honos quod pretiosum sibi ostendat sanctorum sanguinem. Idem ibid. Martyrum animae cum Christo regnant. Regnantibus debetur sui generis honos. rogare autem Deum, ut eorum preces pro Ecclesia exaudiat, quid habet Deo contrarium. Credidere veteres magno consensu, etiam rerum magnarum, quae hic geruntur, notitiam eos habere posse, aut Dei dono aut Angelorum ministerio, quis est, qui id hactenus falsi potuerit convincere aut quid in eo idololatriae? Judaeo quo tempore ab idolatria fuerunt alienissimi crediderunt Isaacum si Patri fuisset praemortuus precatorem futurum fuisse apud Deum pro Patre. Crediderunt ab Elia pridem exempto rebus humanis missas ad Regem literas. Crediderunt Jeremiam orasse pro Machabaeis.

atyjáért az Isten előtt esedezett volna. El is hitték, hogy Jeremiás esedezett volt a Makka-beusokért.

Ó, mi boldogok, kiknek igen tiszteletesek a te barátid, Isten! Tudjuk mi, hogy a te szentidnek testek még elevenek voltak, a Szentléleknek templomi valának, tudjuk, hogy akiknek lelkek máris örvendeznek a dicsőségben, azoknak testek és csontjaik is a közönséges föltámadás után ugyanazon dicsőségben örökké örvendezni fognak. Nem is más végre tartjuk nálunk tiszteletben, hanem mint Isten kegyességéből hagyott ösztönt a keresztényi tökéletességre, melyekre csak reá tekintvén is gyulladjunk, gerjedjünk mindazon jóknak gyakorlására, melyek által ők érdemlették boldogságokat és ezen boldogságoknak képe az Isten Országnak kíványságát bennünk fölébressze, de Isten kegyelméből ezeknek őrizetek által erős tornyaink is legyenek, ahova az ellenség ostroma előtt szaladhassunk. Ó örvendetes nap, amelyben ma részesítettél ilyen drága kincsben! Ismerd meg, kedvelt város, Istennek nagy irgalmasságát, hogy méltónak lenni talált, akinek kebelébe letegye, tiszteletére bízza az ő szentinek, barátjának fő koponyáját! Ne azt nézd, hogy lélek elevensége nélkül való szároz csont, hanem azt vedd észre, hogy ami a léleknél is több, a Szentléleknek ereje áll a szentek teste mellett, mely azok által csudákat tévén, azzal bizonyossá tesz azoknak dicsőséges föltámodásokrul. Antiochia városát, kinek bástyáját elhányotta a megbosszonkodott császár, szentek ereklyéi őrizték. Egyiptust Jeremiás koporsója megszabadította a mérges kígyóktul, Ambrus püspök életét szentek tetemiknél lött mindennapi csudák tartották meg az ariánusok üldözésétül, kik a sok csudákra nézve elijedtek gonosz szándékoktul, hogy dicsekedve mondhatta a szent püspök, „tales ambio defensores”, ilyen védelmezőket kívánok. Ilyen védelmezőt ajándékoz ma néked Felséges Királynéd, első királyodnak, Szent Istvánnak koponyáját, ki maga megvallá, hogy hazánknak egész országulásának idejében való boldogságát ezen szent esedezésének köszöni. Ezért ugyan imádjuk Istent, hogy fejedelmünket tovább is világosítsa országulásában igazgassa és vezettesse [224] maga is csak ezt a hálaadást kívánja királyi ajándéka helyében. Te pedig, szerencsés nemzet és város, ki régen óhajtott ereklyéjét szent királyodnak megnyerted, bátran ennek esedezésében vegyed bizodalmat. Ha éhség, vagy nyomorúság szorongat, ihol ennek a szentnek keze etette az éhezőket, segítette az elnyomottakat; ha nyavala uralkodik rajtad, ennek koporsójánál mindenféle nyavaláktul sokan megszabadultak; ha külső ellenség fenyegetődik, ez az a király, aki Konrád császárnak fegyverét fegyver nélkül hazánkrul elfordította. Ne félj az ő orcájátul, [Jerem.] mert ez veled van, hogy kimentsen téged. Gyűjtsenek mások aranyt, ezüstöt, drága gyöngyökből koszorúkat fűzzenek, mulandó, veszendő gazdagság ez, de sokaknak kárhozatos is. Te pedig, Székesfejérvár, vedd az üdvösségnek ajándékát, szent királyodnak tetemét, melyet íme Felséges Asszonyunk adományából oltárodra kiteszünk, hogy azt tartózkodás nélkül bizodalommal tiszteljed. Ó dicsőült Szent Király, fogd pártját ezen hív népednek, légy minden esetében szószólója, hogy a te oltalmad alatt életének minden napjaiban a békességnek szépségében üljön a bizodalomnak hajlékában és a gazdag nyogodalomban. Amen.

18. SZÁZADI ÉNEKELT HISTÓRIÁK

Szent István királyról, annak Szent Jobbjáról és Koponyaerekyéről

Ó Szent István dicsértessél¹

1. Ó Szent István dicsértessél, mennyben, földön tiszteltessél,
de főképpen nálunk ma, mint hazánk fő oszlopa.
Kérünk mint apostolunkat, és az első királyunkat,
Szent István nézz mennyből le, az hív magyar népedre.
2. Előbb hogyesem születettél, Úr Istentől rendelttél,
csillaga pogányoknak, királya magyaroknak.
Kérünk etc.
3. Már a gyenge gyermekésgben csuda valál a szentsésgben,
példájára véneknek, öröme ményeknek.
Kérünk etc.
4. Minden játékot elhadtál, Isteneddel nyájaskodtál,
tápláltad a lelket, sanyargattad testedet.
Kérünk etc.
5. Midőn pedig nevelkedtél, szentség szekrényévé lettél,
hit, reménység, szeretet, benned helyezettettél.
Kérünk etc.
6. Mennyből való okossággal, keresztényi igazsággal,
benned mértékletesség vala, és szent erősség.
Kérünk etc.
7. A földről felemelttél, levegő ésgben függöttél
buzgó imádsásgodban: és ájtatossásgodban.
Kérünk etc.

---

¹ *Kérlések könyveskéje*, Győr, 1758, 172, nr. 21; Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1482(1) Sélyei Nagy Ignác kéziratos énekeskönyve, pp. 28–30.

8. Áldott adakozóságban másod nem volt e' világban,
sokszor magad osztál el alamizsnát kezeddél.
Kérünk etc.
9. Magyar Országunknak régi és széles tíz püspökségi
általad rendeltettek és öregbítettetek.
Kérünk etc.
10. Sokszámú szerzeteseknek, Isten féltő embereknek
építél templomokat, ékes kalastromokat.
Kérünk etc.
11. Bús árvákkal, özvegyekkel, koldusokkal, betegekkel
örömet nyájaskodtál, és nékik udvarlottál.
Kérünk etc.
12. Azért szegények atyjának, nyomorultak oltalmának
neveztetél népedtől; sőt még ellenségedtől.
Kérünk etc.
13. De az irgalmasságodnak és nagy adakozásodnak,
mely tőled mint árvíz folyt, Magyar Ország kesken volt.
Kérünk etc.
14. Konsztantinápol Rómávol [!], Jeruzsálem városával
mutatják templomidat, és más ajándékidat.
Kérünk etc.
15. Ilyen cselekedetekkel és sokféle érdemekkel
tetszettél mindeneknek, Istennek, embereknek.
Kérünk etc.
16. Azért korona pápától, mint Krisztus helytartójától,
szent fejednek küldetett, mely másnak készítettett.
Kérünk etc.
17. Magyar nép apostolsága és királynak méltósága
így tereád bízott, követődnek adatott.
Kérünk etc.

18. századi énekelt históriák Szent István királyról

18. Ezen új méltósággal és szent hatalmassággal
fáradtál Istenedért, meddég egész néped tért.
Kérünk etc.
19. Mert pogánság setésége és rút, undok feslettsége,
általad kiirtatott, igaz hit béoltatott.
Kérünk etc.
20. Halálozodkor Szűz Anyának, Magyarok Nagyasszonyának,
feláldoztad magadat, népedet, országodat.
Kérünk etc.
21. Holtod után fényeskedtél és sok számú csudát tettél,
ki-ki tisztelt tégedet, vette segítségedet.
Kérünk etc.
22. Sok sánta vette járását, sok vak ember a látását,
némák kezdtek szólani, siketek is hallani.
Kérünk etc.
23. Minden hív betegségiben és másféle ínségiben
érezte hatalmadat, ki hozzád folyamodott.
Kérünk etc.
24. Ezekért Úr nagy szentének, emberek segítőjének,
minden hívtől tartattál, segítségre hívtattál.
Kérünk etc.
25. Pápának engedelmével, Szent Lászlótól sok idővel
koporsód felnyitattott, szent tested vizsgáltatott.
Kérünk etc.
26. Úr ez alkalmatossággal, közönséges vigassággal,
bétöltötte népedet, dicsőítvén kezedet.
Kérünk etc.
27. Mert noha temetésedben s olajjal folyó testedben
minden más elrothadott, jobb karod ép maradott.
Kérünk etc.

18. századi énekelt históriák Szent István királyról

28. Ily és sokkal több csudákkal, mint fényes, égő fáklyákkal,
Isten böcsült tégedet, mutatta szentségedet.

Kérünk etc.

29. Ezekről ájtatossággal, és illendő buzgósággal
ma együtt emlékezünk, szívünkben örvendezünk.

Kérünk etc.

30. Úr Jézus Krisztust dicsérjük, és teáltalad azt kérjük,
hogy nekünk irgalmazzon, bennünket oltalmazzon.

Szent Istvánért házainkat, királynénkat, jószáginkat
Úr Jézus mentsd bűnöktől, minden veszedelmektől.

Ó dicsőséges Szent Jobbkéz²

Az Énekes: Ó dicsőséges Szent Jobbkéz,
Melyet magyar ohajtva néz:
Drága kincse népünknek,
Nagy öröme szívünknek.

A Nép: Kérünk, áldd meg országunkat,
Királynénkat s mindnyájunkat:
Ó Szent Kéz! légy oltalmunk,
És örökös paizsunk.

2. Mikor tereád tekintünk,
Egészen megújul lelkünk:
Jut eszünkbe szentséged,
Sok jötteményed.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
3. Magyarországbul pogányság,
Bálványozó setét vakság
Tőled kigyomlálatott,
Igaz hit béoltatott.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
4. Szép püspöki méltóságok,
Apátúr és prépostságok
A te szent oltványid,
Dicsőséges munkáid.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
5. A szerzetes embereknek,
Férjfiaknak és szüzeknek
Mennyi ékes temlomot
Nem raktál, és klastromot?
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
6. Boldogságos Szűz Anyának,
Mint magyarok Asszonyának,
Feláldoztad Hazánkat,
Szentelted Koronánkat.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.

---

² Rövid tudósítáa újatás imádsággal és énekekkel-együtt, *Szent István Magyar-Országóg első apostoli királyának dicsőséges Jobb-kezéerül*, Bécsben, Nemes János Tamás Trattnernek betüivel, 1771.

18. századi énekelt históriák Szent István királyról

7. De jó voltod tengerének,
Buzgóságod árvizének,
Noha mindenféle folt,
Országunk mégis szűk volt.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
8. Jeruzsálembe is nyújtád,
Rómába is megmutatád
Bó adakozásodat,
Híres buzgóságodat.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
9. Bús árváknak, özvegyeknek,
Szegényeknek, betegeknek,
Mennyi pénzt nem osztottál?
És hányszor nem szolgáltál?
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
10. Éhezőknek táplálója,
Mezítlenek ruházója
Volt neved az országban,
Sőt egész Európában.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
11. Ennyi jótéteményekért,
Nevezetes érdemekért,
Csudája valál földnek,
Nagyon tetszél az Égnek.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
12. Azért Isten sok csudákkal,
Híres rothadatlansággal
Dicsőített tégedet,
Hirdette szentségedet.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
13. Mert koporsód felnyittatván,
Szent Lászlótul vizsgáltatván,
Más tagok eloszlottak,
Téged épen találtak.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.

18. századi énekelt históriák Szent István királyról

14. Általvittek Nagy Biharba,
Tettek szép Apátúrságba,
Melyet Szent László szerzett,
És Szentjobbnak nevezett.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
15. Ott miként nem fényeskedtél?
Mennyi csudákat nem tettél?
Kik tiszteltek tégedet,
Vették segítségedet.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
16. Mikor Mohácsnál elvesztünk,
Te is elvitettél tőlünk,
Tenger mellé adattál,
Minket árvául hagytaál.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
17. De Isten irgalmassága,
Theresiánk buzgósága
Visszahozta kincsünket,
És véle szerencsénket.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
18. Tenger mellül Duna mellé,
Ráguzából Buda felé
Térsz hazánk fő várába,
Királyok udvarába.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
19. Hogy ismét köztünk lakhassál,
Szülőföldödön nyughassál,
Itt hazádra tekénthess,
Reánk gondot viselhess.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
20. Erről nagy hálaadással,
Közönséges vigassággal,
Ma együtt emlékezünk,
Szívünkben örvendezünk.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.

18. századi énekelt históriák Szent István királyról

21. Isten jóvoltát dicsérjük,
És általad arra kérjük,
Éltesse Asszonyunkat,
És egész udvarunkat.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.
22. A döghalál mirigyétől,
Had, éhség büntetésétől
Oltalmazzon bennünket,
Boldogítsa ügyünket.
Kérünk, áldd meg országunkat etc.

Szent István 13. századi szekvenciájának
német nyelvű fordítása 1771-ből³

Szekvencia Szent István királyról (13. század)	Fordítás 1771-ből
1 Corde, voce, mente pura Solvens Deo laudis iura Idolorum spreta cura Laetare, Pannonia.	1 Lobe Gott mit Hertz und Sinnen Glückliches Pannonien! Freu' dich Königreich, worinnen Götzentempel nicht mehr stehn: Weil des Lebens Wort dich nährte, Weil des Himmels Licht dir schien, Zeugst du von des Kreuzes Werthe Jetzt mit Dank erfülltem Sinn.
2 De supernis illustrata, Verbo vitae satiata Crucis Christi iam fers grata Libens testimonia.	2 Dem, der dich zu Gott bekehrte, Dir den Weg des Himmels wies, Der Gerechtigkeit dich lehrte, Und dein Heil dich suchen hieß: Mußt du Lobes-Opfer bringen, Feyerlich sein Fest begeh'n, Und mit frohem Jubel singen, Geysens lieben Sohn erhöh'n.
3 Ergo, per quem tibi datur Salus, caelum reseratur, Via vitae demonstratur Et iter iustitiae,	3 Dieses Sohns Geburt erkannte Geysa im Gesicht vorher, Und von seinem Namen nannte Ihn der erste Martyrer. Geysa glaubt, die Mutter zeigt Fröhlich ihren Stephanus, Dieser wächst, sein Namen steigt Zedern gleich an Libanus.
4 Hunc extollas digna laude, Huius festum colens gaude Et gaudenti iam applaude Cantico laetitiae.	4 Denn, kaum reife seine Jugend, Wandelt er des Himmels Bahn; Feind der Welt, und treu der Tugend Hängt er Gottes Sohne an; In des Leibes düstrer Hülle Geht sein Geist mit Gott nur um, Brintt in seines Eifers Fülle Für das Evangelium.
5 Hic est Geysae dulcis natus, Visione praesignatus Ante ortum est vocatus Stephanus a Stephano;	
6 Credit pater, et miratur, Parit mater, et laetatur, Infans crescens exaltatur, Ut cedrus in Libano.	
7 Nam, ut puer adolevit, Mox virtutum donis crevit, Caelos amans ima sprevit Haerens Dei Filio;	
8 Huius carnis tecta velo Mens intenta semper caelo Ardet tota Dei zelo, Instat evangelio.	

³ *Brevis notitia cum pia oratione ac hymno de gloriosa dextera S. Stephani...* Viennae, Trattner, 1772, 3v. – *Kurzer Unterricht sammt Gebet und Kirchengesang von der rechten Hand des Heil. Apostolischen Königs Stephani...* Wien, Trattner, 1772, 3v.

- 9 Per hunc Christus praedicatur,
Turba credens baptizatur,
Fides Christi dilatatur,
in tota Pannonia.
- 10 Hic ad instar Salomonis,
Struit templa, ditat donis,
Ornat gemmis, et coronis
Cruces et altaria.
- 11 Ad docendum hic praelatos
Viros ponit litteratos,
Iustos, fidos et probatos
Ad robur fidelium.
- 12 Sic talentum sibi datum,
Deo reddens duplicatum
Ab aeterno praeparatum
Sibi scandit solium.
- 13 Ubi Christo sociatus
Et a Christo sublimatus
Regnat semper coronatus
In superna patria.
- 14 Hunc devote veneremur,
Hunc ex corde deprecemur,
Ut per ipsum sublevemur
Ad caelorum atria.
Amen.
- 5 Er verschafft, das wahre Lehre
Beym getauften Volke blüht,
Und verbreitet Christus Ehre
In Pannoniens Gebiet:
Gleich dem frommen Salomone
Hat er Tempel aufgeführt,
Und mit Perlen seine Krone
Kreuz und Opfertisch geziert.
- 6 Seinem Volke gab er Hirten,
Die gelehrt und tugendhaft;
Wahrheit jenen, welche irrten,
Kraft den Schwächeren verschafft;
Gab mit doppeltem Gewinnste
Gott sein Pfund: Gott ihm zum Lohn
Den für heilige Verdienste
Ewig her bestimmten Thron.
- 7 Dort im Vaterland der Frommen
Herrscht er jezt von Gott erhöht,
Unter die er aufgenommen
Christo stets zur Seite geht.
Laßt ihn uns andächtig loben,
Und von Herzen zu ihm flehn,
Daß wir einst durch ihn erhoben
Gott in seinem Himmel sehn!
- 8 Herr! erhör' auch unser Bitten
Für das liebe Vaterland,
Dieses wollst du stets behüten
Durch Verdienste seiner Hand:
Noch den Frieden zu genießen
Wie bereits durch dreyßig Jahr?
Wollest auch von uns ausschließen
Hunger, Pest und Kriegs-Gefahr.
- 9 Unser Könige erhalte,
Die man Apostolisch nennt,
Ueber ihre Sprossen walte;
Bis der Zeiten Lauf lendt;
Leite sie zu deiner Ehre,
Und dem Königreich zu Nutz,
In der Wahrheit reiner Lehre
Unter deinen Vaterschutz.

Szent István Koponyacsontereklyéjét
fogadó magyar nyelvű ének

Székesfehérvár 1778⁴

1. Zengjed, hív Nép! Királyodnak,
Jótettit 's pátrónusodnak,
Hozzád tért Szent Fejében
'S legfőbb Ereklejében,
A Nép: Üdvözlégy, ó szentséges Fő!
Gyémántnál, gyöngynél drágább kő!
Oltalmazd, őrizd, tartsd
Királyunkat 's javainkat,
Városunkat, Országunkat.
2. Ezen drága, fő várunkban
Fénylett hajdant, 's templomunkban,
Sok csudákkal tündöklett,
Számatlan nagy jókat tett.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
3. Fejévrárnak kőfalait,
Ellenség rontó halmait,
E' Szent Fő 's Tag gondolta,
'S talpra felállította.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
4. Ugyanennek szent munkája,
Nagyasszony bazilikája,
Melynek méltán csudáljuk
Szépségét, midőn halljuk.
Üdvözlégy, ó szentséges' s a' t.
5. Királyok koronázása,
Jeles széke nyugovása,
Hogy e' várt szépétette,
E' Szent Fő cselekedte.
Üdvözlégy, ó szentséges' s a' t.

---

⁴ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 210–211. (Nyomtatvány: *Ábitatos ének, létánia, és imádság...*, Buda, Landerer Katalin, [1778], A_{2r}–A_{4v}. (OSzK, 834.149)

6. Fő nagy, híres prépostságot,
Káptalani uraságot
Ő szállt e' várban;
Ne talán esne kárban.
Üdvözlégy, ó szentséges' s a' t.
7. A'mi több: kormányozója
Fejérvárnak 's fő bírója [A3r]
Maga különösen volt,
A'meddiglen meg nem holt.
Üdvözlégy, ó szentséges' s a' t.
8. Halála után is benne,
Hogy mindenkor Atyja lenne,
Itt akarta tetemít
Letenni, 's minden kincsit.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
9. Nem is volt semmi romlása
Városunknak: míg válása
Nem lett e' Szent Tetemtül
Ípen, és mindenestül.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
10. Méltán csudálták szépségét
Addig annak, 's erősségét,
Pest, Buda, Pécs, Kalocsa,
Veszprém, 's Nagy Győr városa.
Üdvözlégy, ó szentséges' s a' t.
11. Nyavalyát itt nem láthattál,
Veszélyt nem tapasztalhattál;
Mert mindent meggyógyíta,
Ki segítségül híta.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
12. Mojzes rezes kígyójának
Mondhattad, vagy pálcájának,
Mellyel nagy csudákat tett,
'S kősziklákból vizet vett.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.

18. századi énekelt históriák Szent István királyról

13. Jeruzsálem városához,
Rómához, Kompostellához
Fejérvárt csaknem tette,
Ki csudáit szemlélte.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
14. Mert mint a' nap melegével
Minden megéleszt, 's fényével;
Úgy e' Fő boldogított
Mindent, ki hozzá futott.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
15. Megfosztattál ugyan ettül,
Jaj, siralom! a nagy kincstül,
'S jutottál nagy romlásra
Fejérvár! 's pusztulásra.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
16. De ó öröm és vigasság!
Kívánatos sors 's boldogság!
THERESIA nagysága [A4r]
Visszaadta, 's jósága.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
17. Tapsolj, örülj és vigadozz,
Örömbül könyvre fakadozz;
Mert mindent visszanyertél
Ezzel, a'mit vesztettél.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
18. Nem lesz, hidd el: a'mit sirass
Már ezután, vagy miért jajgass,
Ha e' szent Főt tiszteled,
A'mint illik, becsülöd.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
19. Mint hajdant valál csudája
Szerencsének, s víg példája,
Úgy ezután is léssesz
Annak, ha tisztet téssesz.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.

20. Ha azelőtt szépségedet
Sokan csudálták, 's kincsedet.
Meglátod, hogy csudálják
Tovább is, 's magasztalják.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
21. Mert tudd meg, ó boldog város!
Már mennyel lészesz határos,
Nem is veszed népedet,
Ha követed Fejedet.
Üdvözlégy, ó szentséges 's a' t.
22. Áldjad azért az Egeket,
Kik nyújtják e' kegyelmeket,
Tiszteld, kövesd Szent Istvánt,
Kit régen szíved kívánt.
A Nép: Üdvözlégy, ó szentséges Fő!
Gyémántonál, gyöngynél drágább kő!
Oltalmazd, őrizd, tartsd,
Királyunkat 's javainkat,
Városunkat, Országunkat.

Szent István Koponyacontereklyéjét
fogadó német nyelvű ének

Székesfehérvár, 1778⁵

1. Zung und Herten stimmt zusammen,
Lobt Stephani Wundernamen,
Und erweist ihm all Ehr!
Große Gnad von ihm kommt her.

Bitte, daß uns Gott behüte,
Und uns geb durch seine Güte
Hilf und Gnad,
Hilf und Gnad,
Hilf und Gnad durch seinen Nam
Vor der Sünd und Höllenflamm.
2. Wunderreich ist er gebohren,
Weil ihn Gott hat auserkohren,
Als ein Schutz der Christenheit,
Und ein Licht in Dunkelheit.

Bitte, daß etc.
3. Dieses Kinds Geburt erkannte
Geysa Vater, der ihn nannte,
Wie er sah ihm G'sicht vorher
Von dem Ersten Martyrer.

Bitte, daß etc.

---

⁵ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 215–217. Nyomtatvány: Országos Széchényi Könyvtár, Kny 8r 1778zene.

[A verset megelőző szöveg:] Anmuthiges Kirchengesang sammt Litaney und Gebeth von der Königlichen Freyen Stadt Stuhlweissenburg zu Erhren des heiligen Ersten Apostolischen Königs Stephani als ihres sonderbahren Patrons mit ausnehmender der Inbrunst abgesungen, da des bemeldten Heiligen Königs Hirnschaale nach vieler an verschiedenen Orten derselben erwiesenen Verehrung der gnädigste und hochwürdigste Herr Herr Ignatius Nagy von Séllye würdigster Weissenburger Bischof, und Erster Oberhirt dises neuerrichteten Kirchsprengels, durch Apostolischen Andachts-eifer, aus Ihro Kaiserlich-Königlich-Apostolischen Majestät Gnade und Milde überkommen, Selbe, mit ungemeiner Frohlockung aller geistlich- und weltlichen Stände in obbenannte Stadt Weissenburg als dieses Heil. Königs vormaligen Sitz, und Grabstaattort zurückgebracht, und in die Seinem Heil. Namen gewiedmete Dom- und Cathedralkirch, unter Begleitung gesamter Clerisey, wie auch des Adels und Volkes, mit grossen Pomp und Herlichkeit zur öffentlichen Verehrung ausgesetzt worden ist.

18. századi énekelt históriák Szent István királyról

4. Geysa glaubt, die Mutter zeuget,
Der Sohn wächst, sein Name steiget,
Er lebt, da die Jahrzahl war,
Nach Christ Zeit zehen hundert Jahr
Bitte, daß etc.
5. Denn kaum reifte seine Jugend,
Hielt ers gänzlich mit der Tugend.
Er wurd König in Ungarland
Der erst' in sein Vaterland.
Bitte, daß etc.
6. Gantz entseelt sind unsre Sinnen,
Da vor Lieb wir sehen brinnen
Ihn, als einen Seraphin.
Ach! erhöre unsre Stimm,
Bitte, daß etc.
7. Tag und Nacht vor Lieb thät brennen
Nichts, als seinen Jesum nennen,
Geht sein Geist mit Gott nur um
für das Evangelium.
Bitte, daß etc.
8. Er verschafft, daß wahre Lehre,
Jesu, und Mariä Ehre
In Pannoniens Gebiet
Beym getauften Volke blüht.
Bitte, daß etc.
9. Gleich dem frommen Salamone
Hat er unter seiner Krone
Gotteshäuser aufgeführt,
Und mit Reichtumen geziert.
Bitte, daß etc.
10. Götzentempel nicht mehr stehen,
Lauter Kreuze sind zu sehen,
O du schönstes Königreich,
Nun bist gleich dem Himmelreich.
Bitte, daß etc.

18. századi énekelt históriák Szent István királyról

11. Er giebt Priester, er giebt Hirten,
Lehrer jenen, welche irrten,
Die erleucht, und tugendhaft
Waren voll des Geistes Kraft.
Bitte, daß etc.
12. Endlich giebt er mit Gewinnsten
Und mit herrlichen Verdiensten
Gott sein Pfund: Gott ihm den Lohn,
Oben den bestimmten Thron.
Bitte, daß etc.
13. Stephan stirbt in Bischofs Händen,
Voll Begierd, sein Geist zu senden
Hinauf, wo er itzt erhöht
Christo stäts zur Seite geht.
Bitte, daß etc.
14. Dieß geschahe an dem Tage,
Als Mariä in Himmel fahre,
Und nach Christ die Jahrzahl war
Tausend acht und dreyßig Jahr.
Bitte, daß etc.
15. Willst du wissen, wo begraben
War sein Leib: wird man dir sagen:
Weissenburg die Ruhe gab,
Dort verehrte man sein Grab.
Bitte, daß etc.
16. Eine Kirch baut er zu Ehren,
Dort Mariä Ehr zu mehren,
Dieser Ort war, wo er lag
Aufzustehen am jüngsten Tag.
Bitte, daß etc.
17. Diese Stadt (o Hertz! o Sinnen,
Merket auf!) war, worinnen
Ungarn Kron und Scepter gab,
Und den Königen auch das Grab.
Bitte, daß etc.

18. Gott selbst hat gleich nach sein Hintritt,
Vielen g'holffen auf sein Fürbitt,
Viele Kranke wurden g'sund,
Daß man von ihm sagen konnt:
Bitte, daß etc.
19. Trost dem Traurigen, Stab den Krummen,
Speis den Hungrigen, Zung den Stummen,
Licht dem Blinden, und ein Freud,
Aller Vater jederzeit.
Bitte, daß etc.
20. Alles Unheil hat vertrieben,
Keinem wollt er Hilf verschieben
Gott wollt zeigen sonnenklar,
Daß sein Leben heilig war.
Bitte, daß etc.
21. Unsers Reichs, die erste Stützen,
Ungarland thut er beschützen,
Stephanus, die König Zierd,
Der vor solches hat regiert.
Bitte, daß etc.
23. O wie sind wir nicht glückseelig,
Weil er schon glorreich auf ewig,
Und uns als ein Vater liebt,
Kein Schutz und kein Hilf verschiebt.
Bitte, daß etc.
23. Laßt uns ihn andächtig loben,
Daß wir einst durch ihn erhoben
Preisen Gott in Ewigkeit,
Der da ist zu aller Zeit.
Bitte, daß etc.
24. Herr, erhör auch unser Bitten,
Wollest uns von Uibel b'hüten,
Hier in diesem Jammerthal,
Durch Kraft seiner Hiernschaal.
Bitte, daß etc.

18. századi énekelt históriák Szent István királyról

25. Unsre Königin erhalte,
Über ihre Sprossen walte,
Bis der Zeiten Lauf vollendt,
Da verleih ein Seeligs End.
Bitte, daß etc.
26. Leite Sie zu deiner Ehre
In der Wahrheit reiner Lehre,
Daß sie sind dem Reich zu Nutz
Unter deinem Vaterschutz.
Bitte, daß etc.
27. Endlich von Kriegs- Pestgefahren
Und von Hunger wollst bewahren
Unser gantz Pannonien
Durch diß sein Reliquien.
Bitte, daß etc.

Litánia és könyörgés Szent István királyról¹

Uram irgalmazz nekünk.

Krisztus kegyelmezz nekünk.

Uram irgalmazz nekünk.

Krisztus hallgass minket.

Krisztus hallgass meg minket.

Mennybéli Atyaisten – Irgalmazz minékünk.

Megváltó Fiúisten – Irgalmazz minékünk.

Szentlélek Úristen – Irgalmazz minékünk.

Szenháromság egy Isten – Irgalmazz minékünk.

Szűz Mária, Istennek szent Anyja – Könyörögj érettünk.

Szent István, Istennek hív szolgája – Könyörögj érettünk.

[Szent István, Boldogasszonynak tisztelője – Könyörögj érettünk.]

Szent István, kinek mennysországból adatott a neve – Könyörögj érettünk.

Szent István, kit anyja méhéből örök életre választott az Isten – Könyörögj érettünk.

Szent István, kit apostollá választott az Isten – Könyörögj érettünk.

Szent István, kit Anyaszentegyháznak oltalmazójává választott az Isten

– Könyörögj érettünk.

Szent István, kit királlyá választott az Isten – Könyörögj érettünk.

Szent István, kinek segítségére angyal jött mennysországból – Könyörögj érettünk.

Szent István, Isten akarata szerint való király – Könyörögj érettünk.

Szent István, kereszténységnek kiterjesztője – Könyörögj érettünk.

Szent István, az igaz hitnek hirdetője – Könyörögj érettünk.

Szent István, pogányok megtérítője – Könyörögj érettünk.

Szent István, békességnek szeretője – Könyörögj érettünk.

Szent István, ellened támodtaknak meggyőzője – Könyörögj érettünk.

Szent István, szegényeknek atyja – Könyörögj érettünk.

Szent István, betegeknek gyógyítója – Könyörögj érettünk.

Szent István, alázatosságnak csudája – Könyörögj érettünk.

Szent István, békességes türesemnek példája – Könyörögj érettünk.

Szent István, keresztényi szeretet formája – Könyörögj érettünk.

Szent István, ártatlanságnak eleven képe – Könyörögj érettünk.

Szent István, fejedelmi igazság tüköre – Könyörögj érettünk.

Mi bűnösök – Kérünk téged hallgass meg minket.

Hogy a római katólika hitet kiterjesszed – Kérünk téged hallgass meg minket.

Hogy békességet és egyességet nyerj – Kérünk téged hallgass meg minket.

¹ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 211–212. A kéziratból a Szent István, Boldogasszonynak tisztelője sor [!] hiányzik, néhány esetben a sorok sorrendje is más; *Abitatos ének, litánia, és imádság...* Buda, Landerer Katalin, [1778], A_{4v}–B_{6r}. (OSzK, 834.149) – *Énekek könyve*, Pest, 1785, 248–251.

Litánia és könyörgés Szent István királyról

Hogy az hazánk ellenségének incselkedésit megrontsád és semmivé tegyed
– Kérünk téged hallgass meg minket.
Hogy az eretnekeknek szíveit az igaz hit ismeretére lágyítsád
– Kérünk téged hallgass meg minket.
Hogy az egyházi rendnek és alatta valók között egyenlő értelmet szerezz
– Kérünk téged hallgass meg minket.
Hogy régi buzgóságot bennünk megújítsád – Kérünk téged hallgass meg minket.
Hogy királyunknak győzedelmet nyerj – Kérünk téged hallgass meg minket.
Hogy országodat áldani és oltalmazni, s békességben megtartani méltóztassál
– Kérünk téged hallgass meg minket.
Hogy mindnyájunkért esedezni méltóztassál – Kérünk téged hallgass meg minket.
Isten Báránya, ki elvészted e világ bűneit – Kegyelmezz nekünk.
Isten Báránya, ki elvészted e világ bűneit – Hallgass meg minket.
Isten Báránya, ki elvészted e világ bűneit – Irgalmazz minékünk.

Krisztus hallgass minket.
Krisztus hallgass meg minket.
Uram irgalmazz nekünk.
Krisztus kegyelmezz nekünk.
Uram irgalmazz nekünk.
Miatyánk etc.

V. Könyörögj érettünk Szent István király,
R. Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéretére.

Könyörögjünk.

Kérünk tégedet irgalmas Istenünk, ki a te hív szolgádnak, Dávidnak érdemiért maradékinak irgalmasságodat mutattad: tekénts a mi szegény hazánkra is a te szolgádnak, Szent Istvánnak érdemeiért, hogy bűneinkkel érdemlett ostorodat elfordítván, szokott kegyelmességedet érezzük. A mi Urunk Jézus Krisztus által. Amen.

Litaney von dem Heil. Stephanus Ersten König von Ungarn²

Kyrie eleison.
Christe eleison.
Kyrie eleison.
Christe höre uns.
Christe erhöre uns.
Gott Vater von Himmel – Erbarme dich unser.
Gott Sohn, Erlöser der Welt – Erbarme dich unser.
Gott Heiliger Geist – Erbarme dich unser.
Heilige Dreyfaltigkeit, ein einiger Gott – Erbarme dich unser.
Heilige Maria – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, getreuer Diener Gottes – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, Verehrer der seeligsten Jungfrau – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, dem von Himmel der Name gegeben worden ist – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, den noch in Mutter Leib Gott zum Heil derer Menschen erwählet hat –
Bitt für uns.
Heiliger Stephane, den Gott zu einem König bestimmt hat – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, den Gott zu der Apostelwürde erhoben hat – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, den Gott zu einem Beschützer seiner Kirche erkoren hat – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, zu dessen Schütz ein Engel von Himmel gesendet worden ist – Bitt für
uns.
Heiliger Stephane, ein König nach dem Hertz Gottes – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Ausbreiter der Christenheit – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Bekehrer der Heiden – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Verkünder des wahren Glaubens – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Liebhaber des Friedens – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Überwinder deiner Feinde – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Vater der Armen – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Helfer der Kranken – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Wunder der Demuth – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Beyspiel der Gedult – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Muster der Christlichen Liebe – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du lebendiges Bild der Unschuld – Bitt für uns.
Heiliger Stephane, du Spiegel der königlichen Gerechtigkeit – Bitt für uns.
Wir arme Sünder bitten – Erhöre dein Volk, o Herr!

---

² *Anmuthiges Kirchengesang, sammt Litaney und Gebeth, von der Königlichen freyen Stadt Weissenburg zur Ehre des Heiligen ersten apostolischen Königs Stephani*, Ofen, 1778, Katharina Landererinn,)(71)-(8v. Példány: OSZK, Knyt 8r 1778zene – Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 217–218.

Daß du durch deinen treuen Diener den wahren Glauben fortpflanzest – Erhöre uns o Herr!

Daß du durch ihn Fried und Einigkeit verleihen wollest – Erhöre uns, o Herr!

Daß du durch ihn unser Vaterland wider alle Nachstellungen ihrer Feinde in Sicherheit stellen wollest – Erhöre uns o Herr!

Daß du durch ihn die Herzen der Ketzer zur Erkenntnis des wahren Glaubens erweichen wollest – Erhöre und o Herr!

Daß du durch ihn unter den geistlichen Ständen und gesammten Volke einen einförmigen Glaubensinhalt verschaffen wollest – Erhöre uns o Herr!

Daß du durch ihn in uns die alte Andacht erneuern wollest – Erhöre uns o Herr!

Daß du durch ihn unserem König den Sieg verleihen wollest – Erhöre uns o Herr!

Daß du durch ihn das Reich seegen, beschützen und im Frieden erhalten wollest – Erhöre uns o Herr!

O du Lamm Gottes, welches du hinnimmst die Sünden der Welt – Verschone uns, o Herr!

O du Lamm Gottes, welches du hinnimmst die Sünden der Welt – Erhöre uns, o Herr!

O du Lamm Gottes, welches du hinnimmst die Sünden der Welt – Erbarme dich unser, o Herr!

Christe höre uns.

Christe erhöre uns.

Christe erbarme dich unser – Herr erbarme dich unser!

Vater unser etc.

V. Bitt für uns heiliger König Stephane,

R. Auf das wir theilhaftig werden der Verheissungen Christi.

Gebeth

Unendlich barmherziger und gütiger Gott! der du wegen der Verdienste deines getreuen Dieners David dich seiner Nachkömmlinge erbarmet hast; wir bitten dich, wirf auch in Ansehung deines dir jederzeit getreu gewesten Dieners Stephani deine milde Augen herab auf unser bedrängtes Vaterland, und wende gnädiglich ab die Geisseln die wir für unsre Sünden verdient haben, damit mir deine gewöhnliche Huld und Milde erfahren mögen. Durch Jesum Christum unsern Herrn, Amen.

Szent Istvánnak,
magyarok első apostoli királyának kis officiuma¹

A matutinumra

V. Uram, nyisd meg az én ajakimat.
R. És az én szám hirdeti a te dicséretedet.
V. Istenem, figyelmezz segedelmemre,
R. Uram, siess segítségemre.
Dicsőség Atyának és Fiúnak és Szentlélek Istennek, miképpen kezdetben vala, most és mindenkoron és mindörökkön örökké. Amen.

Hymnus

Üdvözlégy Szentléleknek választott edénye,
Pogány magyar nemzetnek üdvösséges fénye,
Mindennémű jósnak gyönyörű tüköre,
Lelki ajándékoknak foghatatlan ere.
Üdvözlégy igaz hitnek kegyes plántálója,
Magyarország királya, buzgó apostola,
Setétségben járónak fényességes napja,
Árvák és szegényeknek könyörülő Atyja.
Amen.

Antiphona

Felveszlek téged, én szolgám, és teszek téged, mint egy pecsétet, mert téged választottalak, úgymond a seregek Ura. Aggaei 2.

V. Imádkozzál érettünk Szent István király,
R. Hogy méltók legyünk a Krisztus ígéreire.

Könyörögjünk.

Engedjed, kérünk, a te Anyaszentegyházodnak, mindenható Isten, hogy akinek a te Szent István konfesszorod országolván e földön terjesztője volt, annak dicsőséges védelmezője legyen mennyekben. A mi Urunk Jézus Krisztus által, ki teveled és a Szentlélekkel egyetemben él és uralkodik mindörökkön örökké. Amen.

V. Áldjuk az Urat.
R. Hálaadás az Istennek.
V. A hívek lelkei Isten irgalmasságából nyugodjanak.
R. Amen.

A primára

V. Istenem, figyelmezz segedelmemre.
R. Uram, siess segítségemre. Dicsőség Atyának s. a t.

¹ Székesfehérvár, PLt, Acta Ecclesiae Albaregalensis I, nr. 5901/1, 212–215. (Nyomtatvány: *Abitatos ének, létánia, és imádság...* Buda, Landerer Katalin, [1778], A_{6v}–B_{2v}. (OSzK, 834.149)

Szent István király kis officiuma

Hymnus

Tégedet az Úristen magának eljegyzett,
Még anyádnak méhében rólad emlékezett,
Szent István első mártír által megjelentett,
Mondván, hogy az ő nevéen híjónak tégedet.

Azért, hogy Esztergamban világra születél,
Szent Albert püspök által megkereszteltétél,
Istvánnak szép nevével felékesítettétél,
Koronára méltónak akkor íteltétél

Antiphona

Az Úr anyám méhétől fogva hívott engem, mikor anyám méhében
volnék, megemlékezett az én nevemről. Isai. 49. v. 1.

V. Imádkozzál érettünk Szent István király,
R. Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéreire.

Könyörögjünk.

Engedjed, kérünk s. a t. mint a matutinumra.

A tertiára

V. Istenem, figyelmezz segedelmemre.

R. Uram, siess segedelmemre. Dicsőség Atyának s.a t.

Hymnus

Ottan mint szép oltovány kezdél nevelkedni,
Isteni malasztokkal bővségesen telni.
És azokban szüntelen szépen öregbedni,
Mint újonnan feltetszett csillag fényeskedni.

Meghalván Gejza herceg, szerelmetes atyád,
A magyar népet igen kegyesen oktatád,
Szent Benedek fiait ide behivatád,
Pannónia szent hegyén elsőben plántálád.

Antiphona

Választott edényem ez nékem, hogy hordozza az én nevemet a
pogányok előtt. Act. 9.

V. Imádkozzál érettünk Szent István király,
R. Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéreire.

Könyörögjünk.

Engedjed, kérünk, s. a t. mint a matutinumra.

A sextára

V. Istenem, figyelmezz segedelmemre.

R. Uram, siess segítségemre. Dicsőség Atyának s. a t.

Hymnus

Így azért, hogy naponként a Krisztus hitére,
A pogányság előbbi vakságbul tére,
Az irigy ördög eztet nagyon megirigylé,
Szent István ellen Kupa herceget kíszteté.

Szemben szállván Szent István Kupa herceggel,
Győzedelmet vett rajta Isten erejével,
Kinek minden jószági, kintse, és pénzével
Szent Márton klastromát újjont építé fel.

Antiphona

Ne félj az ő színektül, mert nem rettetgetlek téged az ő orcájoktul, mert én tettelek ma téged erős várossá és vasoszloppá és rézfallá az egész földön, és ellened hadakoznak, de meg nem győznek, mert én teveled vagyok, úgymond az Úr, hogy megszabadítalak téged. Jerem. 1. v. 18.19.

V. Imádkozzál érettünk Szent István király,
R. Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéreire.

Könyörögjünk.

Engedjed, kérünk, s. a t. mint a matutinumra.

A nónára

V. Istenem, figyelmezz segedelmemre.
R. Uram, siess segítségemre. Dicsőség Atyának

Hymnus

Követségül Rómába Szent Asztrikust küldé,
Újonnan megtért népet pápának jelenté,
Egyszer 's mind áldást néki hogy adna, kéreté,
Az angyal is álmában a pápának jelenté.

Mondván: amely koronát már elkészítettél,
A magyar követnek azt adni ne késsél.
Pápa az új koronát szent kereszt jelével
Szent Istvánnak elküldé apostoli névvel.

Antiphona

Nagy nemzetséggé teszek tégedet és megáldlak, és felmagasztalom a te nevedet és áldott lészesz. Gen. 12. v. 2.

V. Imádkozzál érettünk Szent István király,
R. Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéreire.

Könyörögjünk.

Engedjed, kérünk, s. a t. mint a matutinumra.

A vecsernyére

V. Istenem, figyelmezz segedelmemre.
R. Uram, siess segítségemre. Dicsőség Atyának s. a t.

Hymnus

Elterjede mindenütt Szent Istvánnak neve,
Sok bölcs és tudós ember őhozzája jöve,
Azért tűz püspökséget fondála s rende,le,
Hogy vigyázás, oktatás magyar népre lenne.

Szent István király kis officiuma

Maga, mint a fényes nap a magas egekben,
Népnek úgy fényeskedett a jóban szüntelen;
S éppen Nagyboldogasszony napján a mennyekben
Felvitetett örökké tartó dicsőségben.

Antiphona

Szerelmes volt az Istennél és az embereknél, kinek emlékezete áldásban
vayon. Hasonlóvá tette őket a szentekhez a dicsőségben, felmagasztalta
őtet az ellenség félelmével. Eccles. 45. v. 12.

V. Imádkozzál érettünk Szent István király,
R. Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéretere.

Könyörögjünk.

Engedjed, kérünk, s. a t. mint a matutinumra.

A komplétára

V. Téríts meg Uram, bennünket,
R. És fordítsd el rólunk a te haragodat.
V. Istenem, figyelmezz segedelmemre.
R. Uram, siess segítségemre. Dicsőség Atyának s. a t.

Hymnus

Ha ily buzgóságodat, ó szentséges király,
Elgondolom, sírástól én szemem meg nem áll:
Kérlek, rajtunk könyörülj és megszánakodjál,
Régi egyességünkben, és egy hitben plántálj.

Tekints édes hazánkra, te örökségedre,
Boldogságos szent Szűznek ajánlott népedre,
Hajtsd meg kegyes füledet, buzgó kérésünkre
Térjenek meg mindnyájan az egy igaz hitre. Amen.

Antiphona

Mint a hajnali csillag köd között, és mint a telihold az ő napjaiban
világoskodik, és mint a fényes nap, úgy tündöklött ő az Isten templo-
mában. Eccl. 50. v. 6.7.

V. Imádkozzál érettünk Szent István király,
R. Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéretere.

Könyörögjünk.

Engedjed, kérünk, s. a t. mint a matutinumra.

Az *Énekek könyvének* Szent István-éneke¹

Szent István király napján

1.

Ma van helye buzgóságnak,
Már langokban van szivünk!
Öröm napja Magyarorságnak
Ez, mellyre ma ébredünk.
Szent István Király Innepe,
Elég ezt tsak nevezni,
Hogy buzogjon Magyar Népe
'S meg ne szünnjön érezni.

2.

O! Nagy Isten, milyen jóság?
Hogy ilyen Királyt adtál,
Van e' nagyobb irgalmasság?
Mínd te ebben mutattál;
Magyar e' Fejedelmének
Indulván nyomdokin,
Most egy igaz Istenének
Temjényez oltárain.

3.

Zászlóinkon nem lobognak
Régi pogány jeleink,
Mert már helyettek rogyognak
Kettözött kereszteink,
Igaz hitben illy festéssel
Kettöztetnek lángaink,
'S Apostoli nevezéssel
Él Hazánk, 's Királyaink.

4.

Az Ég e' Fejedelemnek
Küld Koronát fejére,
Ditsőséget Nemzetemnek
Millyent nyom ez nevére!
Több illy tetemes jutalma
Volt István érdemének,
'S mindég az Ég volt oltalma
Hadainak, Népének.

---

¹ *Énekek könyve*, Pest, 1785, 71–73.

5.

Lásd Magyar e' Királyodat
Végső pihégésében,
Fontolván árvaságodat,
Mit nem érez szivében!
Hogy szeret! – és hogy áldozza!
Máriának ügyödet,
Hogy mint Anya kormányozza
Ezután Nemzetedet.

6.

Szent István! Illy szeretettel
Hagyván el magyaridat:
Légy kérünk emlékezettel!
'S védelmezd árváidat!
Érdemeid illattyaival
Elegyítsd kérésünket
'S egyes bé mutatásával
Engeszteld Istenünket.

19. században kompilált énekek Szent Istvánról

Szent István király nemzeti ünnepén¹

1. Óh dicsőséges Szent István!
Kit a' magyar szívből kíván,
Fő kincse nemzetünknek,
Nagy öröme szívünknek!
Esedezzél országunkért,
Királyunkért, minnyájunkért.
Szent István! légy Pártfogónk,
Isten előtt szószóllónk!
2. Mikor te rád emlékezünk,
Egészen megújul szívünk,
Eszünkbe jut Szentséged,
Sok szép jótétemened,
Esedezzél 's a' t.
3. Magyarországból pogányság,
Bálványozó sötét vakság
Általad szét osztatott,
Igaz hit beoltatott.
Esedezzél 's a' t.
4. Boldogságos szűz Anyának,
Mint magyarok' Asszonyának,
Fölejántlád hazánkat,
Szentelted koronánkat.
Esedezzél 's a' t.

---

¹ *Száz ének, a' keresztény katolika egyház hitágazat- és szertartásaira alkalmazva az ájtatos hűvek számára*,
összeáll. R[ENDEK] J[ózsef], Budán, 1842¹, M. K. Egyetem, 147–149.

19. században kompilált énekek Szent Istvánról

5. Bús árváknak, özvegyeknek,
Szegényeknek, betegeknek
    Alamizsnát osztottál,
    'S gyakran nekik szolgáltál.
Esedezzél 's a' t.
6. Azért Isten sok csudákkal,
Jobbod rothadatlansággal
    Lám meg dicsőítette,
    Szentségedet hirdette.
Esedezzél 's a' t.
7. Erről nagy hálaadással,
Közönséges szent vigsággal,
    Mai nap emlékezünk
    Szívünkben örvendezünk.
Esedezzél 's a' t.
8. Imádd Istent, kérünk, értünk,
Hogy azon hit, melyet nyertünk
    Általad, tisztaságban
    Maradjon meg hazánkban!
Esedezzél 's a' t.
9. Hogy szakadás szent hitünket,
Pártoskodás nemzetünket
    Soha öbbé ne rontsa,
    Egységünket ne bontsa!
Esedezzél 's a' t.
10. Hanem egy szívvel lélekkel,
Össze forró szeretettel
    Boldogítva honunkat
    Imádjuk Megváltónkat!
Esedezzél 's a' t.

Székesfehérvári kompiláció Szent Istvánról 1890-ből²

Ének Szent István király ünnepén

1. Zengjed hiv népl! királyodnak jótettit és pártfogódnak,
Visszanyert szent fejében, s legfőbb ereklyéjében.
Üdvözlégy oh szentséges fő,
gyémántnál gyöngynél drágább kő!
Oltalmazd, őrizd, tartsd, királyunkat,
s javainkat, városunkat, országunkat.
2. Ezen drága fő, várunkban fénylett hajdan s templomunkban;
Sok csodákkal tündöklött, számtalan nagy jókat tett.
Üdvözlégy stb.
- [2a] Fehérvárnak kőfalait, ellenségrontó halmait
E szent fő s tag gondolta, s talpra felállította.
Üdvözlégy stb.
3. Ugyan ennek szent munkája, Nagyasszony bazilikája,
Melynek méltán csodáljuk szépségét mikor halljuk.
Üdvözlégy stb.
4. Királyok koronázása, jeles széke nyugovása,
Hogy e várt szépítette, e szent fő cselekedte.
Üdvözlégy stb.
- [4a.] Mikor te reád tekintünk, egészen megújul lelkünk;
Eszünkbe jut szentséged, sok szép jótéteményed.
Üdvözlégy stb.
5. Magyarországból pogányság, bálványozó sötét vakság,
Tőled kigyomláltatott, igaz hit beoltatott.
Üdvözlégy stb.

---

² Székesfehérvár, PLt, Kéziratok, nr. 1515F. Szent István koponyaereklyéjével foglalkozó iratok, 1890.

19. században kompilált énekek Szent Istvánról

6. Boldogságos Szűz Anyának, mint magyarok asszonyának,
Feláldoztad hazánkat, szentelted koronánkat.
Üdvözlégy stb.
7. Bús árváknak, özvegyeknek, szegényeknek, betegeknek,
Mennyi sok pénzt osztottál, s hányszor buzgón szolgáltál.
Üdvözlégy stb.
8. Ennyi jótéteményekért, nevezetes érdemekért,
Csodája valál földnek, nagyon tetszél az égnek.
Üdvözlégy stb.
9. Mint tiszta nap melegével, mindent megéleszt fényével,
Ugy e fő boldogított mindent, ki hozzá futott.
Üdvözlégy stb.
10. Megfosztattál ugyan ettől, jaj siralom! a nagy kincstől,
S jutottál árvaságra Fehérvár! s pusztulásra.
Üdvözlégy stb.
11. De Isten irgalmassága, Teréziánk buzgósága,
Visszahozá kincsünket, és vele örömünket.
Üdvözlégy stb.
12. Erről nagy hálaadással, közönséges vigassággal,
Ma együtt emlékezünk, szivünkéből örvendezünk.
Üdvözlégy stb.
13. Áldjad azért az egeket, kik nyujtják a kegyelmeket;
Tiszteld, kövesd szent Istvánt, kit régen szived kívánt.
Üdvözlégy stb.

Paolo Segneri *Laude spiritualéja* és magyar fordítása¹

Laude spirituale

nella quale si contengono le parti
principali della Dottrina Cristiana
usata nelle sue missioni dal Padre

Paolo Segneri
della Compagnia di Gesù

Lelki dicséret,

melyben foglaltatnak a keresztyényi
tudománynak fő cikkelyei

PARTE PRIMA

In Voi credo, in Voi spero,
O Dio onnipotente,
E v'amo unicamente
Qual Signore.

Voi sete il Creatore,
Del tutto indipendente,
Del tutto intelligente,
Che ci regge.

Voi, che ci date legge,
E grazia per amarvi.
E servirvi e lodarvi
In questa vita.

E quando sia finita,
Godervi in Paradiso,
Dove il vostro bel viso
Fà beato.

Felice e fortunato
Chi al sommo Bene aspira,
E là prende la mira,
Ov'è il cammino.

ELSŐ RÉSZ

Hiszek benned, és remélek [I/1]

Mindenható Istenem:
És egyedül mint Uramat
Téged szeret én lelkem.

Te vagy világ teremtője,
Ki senkitül nem függesz:
Mindeneknek ismérője,
Ki minket is vezérelsz. [16]

Ki minékünk törvént adol, [I/2]

S hogy keressünk kegyelmet:
Hogy szolgáljunk, és dicsérjünk
Ez életben Tégedet.

Holtunk után az egekben,
Hogy Veled vigadozzunk:
Ahol színed szép látása
Fog lenni boldogságunk.

Ó, mely boldog és szerencsés, [I/3]

Ki a fő jót óhajtja:
Ahhoz céloz szándékiban,
Útját oda fordítja.

¹ Az olasz nyelvű változat: *Pratica delle missioni del Padre Paolo SEGNERI continuata dal P. Fulvio FONTANA*, I, Venezia, Andrea Poletti, 1714, 111–117. Két strófánként a soremelést a párhuzamos szövegek közlés érdekében helyeztem el. – A magyar nyelvű változat: *Énekek könyve*, Pest, Landerer, 1785, 15–30, sorokra törölve, strófajelzés nélkül.

Néhány kritikai megjegyzés a közlés után olvasható.

Iddio è Uno, e Trino, Perchè con l'Unità D'Essenza hà Trinità Nelle Persone.	Egy az Isten, és Háromság, Mivelhogy egy állatja Három személyt fog magában: Mint írás bizonyítja,
Queste han perfetta unione, Perfetta somiglianza, E son nella sostanza Un Dio solo. Il Padre, ed il Figliolo, E lo Spirito Santo Son pari, et tutti tanto In Eccellenza,	E három személy között van [I/4] Tökéletes egység: Hasonlók, és természetek Egyetlen egy Istenség. Az Atya, Fiú, Szentlélek Egyenlők mindenkben: Egyik olyan, mint a másik, Mind egyek felségekben,
Perch' han l'istessa Essenza, Un' istesso Volere, Un' istesso Sapere, Una Bontà. Però una Deità In trè Persone io credo, Come in trè Specchi vedo Un Sol, che luce.	Mivelhogy csak egy valóság [I/5] Vagyon mind a háromban, Egy hatalom, egy bölcsesség, Egy jóság mindnyájokban. Azért is egy Istent hiszek A három személyekben: Amint egy napot szemlélek Három különb tükörben,
Dio Padre ogn' or produce, Dio Figlio è generato, Non fatto, non creato, Nè minore. Dal solo Genitore Procede il Figliol solo: Dal Padre, e dal Figliolo Il Santo Amore.	Az Atya mindég származtatt, [I/6] Fiú pedig nemzetett, Nem csinálmány, nem teremtés: S azért kisebb nem is lett. A Nemzőtül csak egyedül Maga Fiú születik, Az Atyától és Fiotul A Szentlélek származik.
Io credo nel Signore Gesù Salvator mio, Vero Uomo, e vero Dio, Verbo Incarnato. Di due Nature creato, Di divina dal Padre, Di umana dalla Madre, E un solo Cristo.	Hiszek az én Megváltómban, [I/7] Igaz ember s Istenben, Názáretbéli Jézusban, Megtetesült Igében. Ki két természetből álló: Mint Isten jön Atyától, Ámbár csak egy Krisztus légyen, Mint ember az Anyától.

Come l'uomo è un sol Misto, E pur ciò, ch' è frale Ha da Dio, ciò ch'è frale Hà dalla Madre. Ab eterno dal Padre Il Figlio è generato, Nel tempo s'è incarnato Di sua Madre.	Valamint hogy egy az ember, [I/8] De kettő eredete: Halhatatlan az Istentől, Anyáról gyarló teste. Öröktől fogva Atyától A Fiú nemzetetett, [18] De idővel az Anyától Szenvedendő testet vett.
Di Madre senza Padre, E di Spirito Santo Di tutt' i Santi il Santo Fù concetto. Così Gesù perfetto È per noi nato, e morto, E sepolto, e risorto, E al Ciel salito;	Az Anyától Atya nélkül [I/9] A Krisztus fogantatott: Szentléleknek erejével Szentek szentje származott. Így a tökéletes Jézus Érettünk születetett, Megholt, és eltemetett, Feltámadt, mennyben felment.
Nè però s'è partito, Perch' è rimasto a fare Nell' Ostia d'ogni Altare Un Ciel terreno. Acciò non venghiam meno Con morte di peccato, Il nostro Dio ci hà dato Il pan del Cielo.	Azért tőlünk nem távozott, [I/10] Sőt velünk megmaradott; A kenyérnek színe alatt Földön Eget alkotott, Hogy a bűnnek halála által Kisebbséggé ne legyünk: Mennyei kenyeret adott Nékünk a mi Istenünk.
In quel sacro Velo Del Pan v'è la sembianza, Ma non v'è la sostanza, È annichilata. E quivi è sottentrata La vera Umanità Con la Divinità Del Redentore.	Azon szentséges szín alatt [I/11] Kenyér ugyan látszatik: De a kenyér jelen nincsen: Mert megsemmisítették. Ebben az Üdvözítőnek Istensége jelen van: Nem különben valóságos Embersége is itt van.
Quivi è tutto il Signore, E tutto in ogni parte, Nè con l'Ostia si sparte, O si disfà:	Itten az Úr minden részben [I/12] Egészen van, nem darab: [19] Ha az Ostya megtörik is, Meg nem törik, ép marad.

Si come l'Alma stà In tutt' i membri tutta, Nè col corpo è distrutta, Nè spartita.	Valamint az ember Lelke Egész minden tagjában; Ha a test felosztatik is Nem vétetik osztálban.	
Chi vuol far buona vita, E poi morir contento, Frequenti il Sacramento A sì gran mensa: Perch' ivi si dispensa Con man più liberale La Grazia, che dal male E preservante.	Valaki jól akar élni, S jól kívánja halálát, Gyakorolja ez Oltárnak Legfőbb Szakramentomát. Itt bő kézzel az Istentől A kegyelem adatik; Gonosztul megtartóztató Malaszt osztogattatik.	[I/13]
Però ciascun avante D' ogn' error vada vuoto, E digiuno, e divoto, E con tremore. È un Giuda traditore, Sacrilego, e sfacciato Chi con mortal peccato Un Dio riceve.	Azonban ki ide járul, A bűnöktől ment legyen, Éh gyomorral, s ájtatos Szívében is rettegen. Szentségtörő, s orcátlan És hasonló Júdáshoz, Ki nagy bűnben a Krisztusnak Testét veszi magához,	[I/14]
Misero lui, che beve Con pazzia non più udita, Al fonte della Vita La sua Morte. Ma tū con miglior sorte Palesa al Confessore Ogni tuo grave errore Interamente.	Nyomorult az, mind, valaki Kútjából az életnek, Halhatatlan bolondsággal Halált merét lelkének, Te pedig, hogy szerencsésebb Légyen sorsod, egészen [20] Terjeszd ki a nagy bűnöket A gyóntató szent széken.	[I/15]
Fà ben primieramente L'esame di coscienza, E con gran diligenza Pensa al tutto. Quindi con alto lutto Deh piangi, e di': mio Dio, Perdona, ecco il cor mio Tutto contrito.	Először jól megvizsgáljad Lelki ismératedet: És nagy szorgalmatossággal Fontold meg bűneidet. Azután nagy fájdalommal Sírván, monddjad: Istenem! Engedj meg, ím Teelőtted Zokog az én bús lelkem.	[I/16]

Con dolore infinito Piango infinito errore Per l'infinito amore Ch' a Voi porto.	Végzetetlen fájdalommal Siratom sok vétkemet: Véghetetlen szeretettel Mert szeretlek Tégedet.	[I/17]
Vorrei prima esser morto, Che havervi offeso, ò Dio: Prima morir vogl' io, Che più peccare.	Előbb meghalni akarnék, Mint Téged megbántani: Előbb akarok meghalni, Hogysen többé véteni,	
Dipoi v' a ritrovare Col cuor tutto raccolto, Occhi bassi, umil volto Il Confessore. Eleggiti il migliore, E a lui tutto confida, E prendilo per Guida, E Consigliero.	Ezután ébresztett szívvel, Lebocsájtott szemekkel, Keresd a gyóntató atyát Alacson tekintettel. Azonban a jobbat válaszd, S erre bízzad magadat; Fogadd őtet vezérednek, S attul vedd tanácsodat.	[I/18]
Un cieco Condottiero Ti guida alla rovina; Un buono t'incamina A salvamento. D' ogni tuo mancamento, Digli il numero intero, Nè più, nè men del vero, Ch' abbi in mente.	Ha vak lészen a vezető, Téged visz a romlásra, [21] A jó pedig utat mutat Néked boldogulásra. Annak valld meg bűneidet, Száma szerént igazán, Se többet, se kevesebbet Nyelveden ne forgatván.	[I/19]
O quanta, o quanta gente Si danna, per timore Di dire al Confessore Ogni mal fatto! Quanta, perche in tal' atto Non hà buon pentimento, Nè buon proponimento Di emendarsi!	Ó mely sokan, ó mely sokan Kárhozatban estenek; Hogy bűnöket megvallani A gyónásban féltenek. Mely sokan azért is vesznek, Hogy nincs igaz bánások: S életek jobbítására Nincs igaz fogadások.	[I/20]
E così di guardarsi Ancor dall' occasioni, Che sono come sproni A chi mal corre.	S hogy alkalmatosságoktól Nem őrizik magokat, Melyek a bűnre ösztönök, S azzal török nyakokat.	[I/21]

Il Giusto sempre abborre Amori, veglie, e balli, Perche sà, che a gran falli Aprono il passo.	Az igazak a táncokat S éji vígasságokat Futják, mert sok gonoszságra Szoktak nyitni utakat.	
Questo dunque è il tuo spasso? Nò che non gli hai da usare, Se pecchi, ò fai peccare I Traviati. Dirai: non fò peccati; Ve gli fai col pensiero; Scherzando hai già da vero Il Ciel perduto.	Hogyan lehet vígasságod Ily hívságos életben: Hol magadat és másokat Gyakran ejtesz vétékben? Nem vétkezem, te úgy szólasz: De vétesz gondolattal: [22] Már vesztetted üdvösséged Szentelen tréfáiddal.	[I/22]
Chi ancor non è caduto Nell' occasion, cadrà; E al fin vi perirà Come un Sansone. La buona intenzione Non basta ov' è il periglio; Quivi il vero consiglio È fuggir via.	Ha ki talám el nem esett, Az alkalmatosságban: Elesik, és végre elvész: Sámsont vegyed példában. A kész alkalmosságban, A jó szándék nem elég: Nincs itt más mód, vagy jó tanács, Hanem, hogy fuss, a szükség.	[I/23]
Ancor la buona via Finisce in precipizio; E da picciolo Vizio Un grande è nato. Per aver cicalato La Donna col Serpente, Gli credè sciocamente, E mangió il Pomo.	Még a jó útnak is vége Meredékre hanyatlik, Így gyakorta kis vétékből Halálos bűn származik. Éva, hogy álnok kígyóval Beszédben ereszkedett, Bolgatagul hitelt adott, Tiltott almából evett.	[I/24]
Così fece ancor l'Uomo: Nel Mondo rovinato Per gli occhi entrò il peccato, Entrò la morte. Però chiudi le Porte Al senso traditore; E schiva dell'errore Anche il periglio.	Az ember is ezt mívelte Ki rosszra vetemedett, Szemein ment bé a véték S az halál is bélépett. Azért zárd bé az ajtókat Mind érzékenységeknek: Minden alkalmosságát Messze kerüld a bűnnek.	[I/25]

Entra in te stesso, o Figlio,
E vedrai, che gran male
Sia il peccato mortale
A te sì accetto.

Szállj magadban, kérlek ember, [I/26]
S látni fogod, hogy pokol [23]
Légyen az halálos véték
Amelynek te helyt adol.

PARTE SECONDA

MÁSODIK RÉSZ

Il peccato è un dispetto
Fatto à Dio nostro Bene;
Degno di quante pene
Hà mai l'Inferno.
Perche offende l'Eterno,
Ed infinito Bene,
Merita eterne pene,
Ed infinite.

A bűn nem más, hanem csúfság, [II/1]
Mely Istennek tétetik:
Azért méltó minden kínra,
S pokollal büntettetik.
Mivelhogy az véghetetlen
S örök jónak sérelme:
Véghetetlen és örökös
Büntetés az érdeme.

Pensate, e inorridite:
Il Peccato mortale
È dell' alma immortale
Eterna morte:
Della beata sorte
Perdita sventurata,
Dalla Patria Beata
Amaro bando.

Gondold meg és iszonyodjál: [II/2]
Halálosan ha vétel,
A halhatatlan léleknek
Örök halált készítel.
A legboldogabb sorsodat
Szerencsétlen elveszted:
Boldog hazádból magadat
Számkivetésben teszed.

Basti dir, che peccando
Sprezzi Dio, lo rigetti,
E'l Demonio ti metti
In mezzo al cuore.
Per fuggir tanto errore,
Pensa al tuo Fine eterno,
Morte, Giudizio, Inferno,
E Paradiso.

Egy szóval, a véték által [II/3]
Istenedet megveted:
Ellenben a rút ördögöt
Szívedben helyezteted.
Hogy az ilyes hibát kerüld,
Gondold a te végedet: [24]
Halált, poklot, mennyországot,
Utolsó ítéletet.

La Morte all' improvviso
Ti priverà di tutto,
E i tuoi piaceri in lutto
Finiranno.

A véletlen halál tőled [II/4]
Elragadja mindened:
Szomorúságon végződik
Vigasságos életed.

Morrai forse quest' Anno, E tu stai festeggiando E scherzi, e salti andando Al tuo supplizio!	Talám meghalsz ezen hétben? S vígan töltöd életedet: Táncolva és játszadozva Várod veszedelmedet.	
Sai pur, che v'è il Guidizio! Se ne vivi scordato, Sei perso, sei dannato, O Peccatore. Verrà con alto orrore Quel dì delle vendette, Di fiamme, di saette, E di rovine.	Holott tudod, bűnös lélek, Hogy az Isten megítél: Ha errül feledéken élsz, Elkárhoztál, elvesztél. Eljön nagy iszonyodással Napja bosszúállásnak, Tűznek, lángnak és villámnak, És a végső romlásnak.	[II/5]
O di, che darai fine A un Mondo di pazzie, Di fraudi di follie, Di vanità! O di senza pietà, Senza misericordia, O di tutto discordia E tutto guerra!	Ó nap! aki véget vetel Világ bolondságának: Esztelen sok hívságának S minden családságának. Ó nap, siralomnak napja, Ahol nincsen oltalom, Szánokodás vagy kegyelem: Minden csupa fájdalom.	[II/6]
Quando il Cielo, e la Terra, I Monti, il Mar', le Stelle, Adosso all'Uom rubelle Caderanno. Miseri, ahi che faranno, Se 'l fuoco inonderà, Se 'l Mondo allor sarà Tutto un' Inferno?	Mikor a föld és az egek, Csillagok, tenger, hegyek, [25] A pártütő ember ellen Ropogással leesnek. Ó nyomorult! mikor a tűz Mindent el fog, hol lakol? Mít cselekszel, midőn látod? Hogy egész föld egy pokol.	[II/7]
Al Tribunal superno Del Giudice adirato, Ogn' un verrà chiamato Dalla Tomba. Al suon d'orribil Tromba Ogn'un risorgerà, E attonito starà Nel gran Giudizio.	A haragos bíró előtt Holtak mind megjelennek: A sírból kihívattatván A törvényszékre jönnek. Trombit' rettentő hangjára Mindnyájon feltámodnak, A szörnyű nagy ítéleten Megrémülten állanak.	[II/8]

Ogni segreto vizio Palese apparirà: O Dio! chi soffrirà Tanto rossore? La notte d'ogni cuore, Ch' or non hà chi la veda, Converrà ben che ceda Al Sol Divino.	Minden titkon való véték [II/9] Akkor ki fog tetszeni: Ó Isten! e gyalázatot Kinek lehet szenvedni? Akkor a szívnek homálya Melytől most nem látszatik, Az isteni fényes naptul Mind széjjel verettetik.
Guai a te poverino, Che taci il tuo peccato, O quanto svergognato Allor sarai. Guai a te, ch' ora fai Del Santo, e del sincero, Nè sei altro, ch' un vero Ingannatore.	Jaj néked, ó szegény bűnös, [II/10] Ki most vétked titkolod: Mint szégyenled akkor magad? S bolond eszed átkozod. Jaj néked, ki most magadat Szentnek teszed, s igaznak: [26] Akkor látszatol, aki vagy, Képmutató ravasznak.
Che sia del Peccatore, S' il Giusto è giudicato, S' anche i Santi han tremato, E tremeranno. Contra i Rei grideranno L'Inferno, il Ciel, la Terra Arme, arme, guerra, guerra, E fuoco, fuoco.	Mint lesz dolga a bűnösnek; [II/11] Ahol a szentek félnek: Igazak megítéltetnek, És mindnyájon rettegnek. A bűnös ellen feltámod Ég, föld, pokol egyaránt: Fegyvert, fegyvert, hadat, hadat, Tüzet, tüzet felkiált.
E già finito il giuoco, È perso il Regno eterno; All'Inferno, all'Inferno O maledetti. Ma voi, che siete Eletti, Venite a squadre, a squadre, Benedetti dal Padre, Alla Corona.	Vége van már a játéknak: [II/12] A Mennysország elveszett: Örök tűzre átkozottak Menjetez, merre tetszett. Ti pedig, kik az Atyától Elválasztattak vagytok: Rend szerint a koronára Jöjjetek s vigadjatok.
La Gloria a voi si dona In premio dell'amore, Che portaste al Signore E a' Poverelli.	A dicsőség, mint szeretet [II/13] Jutalma, a tietek: Hogy az Urat, s szegényeket Igazán szerettétek.

O Dio, Beati quelli Che sentiran Venite, Miseri quei, che l'Ite Sentiranno.	Ó Isten, mely szerencsések A kik hallják: <i>jöjjetek:</i> Ellenben mely nyomorultak, Kiknek mondják: <i>menjetek.</i>
Che pena proveranno Immensa, ed infinita, Nell' ultima partita, Eterna morte.	Ó mely szörnyű keserűség [II/14] Száll azoknak szíveken, [27] Az örök halálra való Végső költözésekben.
O maledetta sorte, Peccato maledetto, Per un breve diletto Un pianto eterno!	Ó átkozott balszerencse! Átkozott bűn, fájdalom! Egy rövid gyönyörűségért Örökös jaj, siralom!
Anzi un fuoco d'Inferno Che 'l corpo, e l'alma ardente Abbruccia eternamente E non consuma.	A pokolnak szörnyű túze [II/15] Örökösen égeti, Mint a testet, mint a lelket De meg mégsem emészti.
Accende, e non alluma La gran Fornace orrenda, Nè v'è Stella, che splenda In quella notte.	Meggyújtja pokol kéményét, De nem világosítja: Semmi csillag e setétre Fényét ki nem bocsátja.
O che Fondi, o che Grotte, Dove ogni riso è spento, Ogni strazio, ogni stento, In un s'accoglie.	Ó, mely mélség s kietlenség: [II/16] Nincs ott semmi neveltség, Hanem minden kín egybegyűl És minden keserűség.
Stà scritto sù le foglie Di quell' orreda stanza: Perdete ogni speranza, O Voi, ch' entrate.	Ez iszonyú rekeszt helnek A küszöbén írva van: Néktek, kik ide jöttetek Remétségtek odavan.
Anime disperate Di vivere, e morire, Vive sol per patire Eterna Morte.	Hogy éljete, vagy haljatok, [II/17] Remétségtek ne légyen, Él lelketek, egyedül, hogy Örök halált szenvedjen.
Chiudono a voi le Porte Due chiavi: un Sempre, un Mai: Mai fine, sempre un guai, Sempre martiri.	Két kulcs alatt van zárotok Mind a kettő kín és baj: [28] Egyik <i>soba</i> , másik <i>mindég</i> Soha vége, mindig jaj.

Pianti, strida, e sospiri, Bestemmie, e crepacuori, Fiamme, zolfi e fetori, E fame, e sete. Senza vita vivete, Prive del Sommo Bene, In un mar di pene Ogn' or nuotate.	Sírás és fogcsikorgatás, [II/18] Kénköves tűz, bűdösség, Káromlás és szívfájdalom, Rettent szomjúság, éhség, Egy jótul megfosztattatok, Már élet nélkül éltek: A kínoknak tengerében Szünet nélkül eveztek.
Per le colpe passate, Vi rode in seno, e'l cuore Un verme, che non muore In sempiterno. In eterno, in eterno, Fin che Dio sarà Dio, Ciò, ch' aveste in oblio Vi terrà meste.	Az elkövetett vétkekért [II/19] Egy féreg kebleteket Szüntelen gyötri, kínozza, Mardozza szíveteket. A jó cselekedetet is, Amelyet megvettetek, Még az Isten Isten lészen Fogja bánni szívetek.
Il tempo, che perdeste, La grazia che abusaste, Quel Dio, che strapazzaste, Anime ingrante. O come c'insegnate, Misere, a vostre spese, Ch' imitiamo chi ascese Al Paradiso!	Hogy az időt vesztettétek [II/20] Malasztal nem éltetek; Az Istent megvetettétek Háladatlan emberek. Oktat minket ti példátok, Hogy vigyázzunk magunkra: Azt kövessük, ki égbe ment, S ülj az Atya jobbára,
Lassù con festa, e riso, E balli, e suoni, e canti Tra gli Angeli, e tra i Santi Iddio si vede. Si gode, e si possiede Il Sol d'ogni bellezza, Il Mar d'ogni dolcezza, Il Sommo Bene.	Ott az Isten ünnepléssel, [II/21] S énekkel tiszteltetik: [29] Az angyalok és szentek közt Örömmel szemléltetik. Bírják őtet, s gyönyörködnek Mind a szépség napjában: Édességnek tengerében És a legnagyobb jóban.
L'Inferno è tutto pene, Il Cielo è tutto gioja. Sicura, e senza noja, E senza fine.	A pokol merő csigázás, [II/22] A mennyország vigasság: Unalom, s vég nélkül való Örök csendes bátorság.

E noi, Alme meschine Perdiamo un tal contento, Per un vano momento Di piacere.	Mégis mi nyomorult Lelkek, A hívságos örömért Elvesztjük az ily örömet, Rövid gyönyörűségért.
Per un breve godere Perdiamo un bene Eterno, Il Ciel per un' Inferno? O che pazzia. O Dio chi crederia Possibile un tal fatto? O Mondo cieco, e matto, Io ti riniego.	Hogy kevésbé vigadozzunk, [II/23] Az örök jót elhagyjuk; Ó bolondság! a pokolért Mennyországot eladjuk. Ó Isten! ki hihetné el, Hogy ez megtörténhetik? Megtagadlak ó vak világ! Rajtam ez meg nem esik.
Per Dio tutto m' impiego, Per Dio tutto abbandono, A Dio tutto mi dono, E al Ciel m'invio. A te porgo il cor mio Maria speranza mia, A te, che sei la via, Che guida al Cielo.	Én már az Istennek élek: [II/24] És ajánlom magamat, Mindent megvetek Istenért, S égbe veszem utamat. Mária én reménységem, Néked adom szívemet, [30] Néked, aki bátor út vagy, Amely az égben vezet.
All'ombra del tuo velo, In te, che sei mio Porto, Io prendo il mio conforto, E mi riposo. Laudato sempre sia in Nome Di Gesù e di Maria.²	A te szárnyod árnyékában [II/25] Helyheztetem magamat: Itt lesz az én bátor helyem, Benned vetem nyugtomat. Jézus, Mária, Szent József, Szívemet néktek adom: Most és halálom óráján Lelkem néktek ajánlom.

² Az utolsó három sor helyett egyes kiadásokban (pl. *Opere del padre Paolo SEGNERI, tomo quarto, Venezia, Baglioni, 1728, 733*): Gesù e Maria,

Vi dono il cuore
 E l'anima mia.

Néhány megjegyzés a szövegkiadáshoz

Paolo Segneri *Laude spirituale* című verses katekizmusának magyar fordítása az *Énekek könyvé*n (1785) kívül megjelent Séllyei Nagy Ignác posztumusz imakönyvében is (*A kereszténynek ájtatossága és hitbéli tanúsága*, Pozsony, 1789, 351–360). Néhány ritmikai igazítást ebből vettem át. Csak helyesírási vagy nyelvjárási változatokat (pl. Üdvözítő – Idvözítő, világosét – világosít, mélség – mélység, feltámod – feltamad) figyelmen kívül hagytam.

Az 1785. évi kiadás szövegét az 1789. évi alapján az alábbi módon változtattam:

A szöveg előfordulása	<i>Énekek könyve</i> , 1785	<i>A kereszténynek ájtatossága</i> , 1789
I/6, 6. sor	Maga a Fiú...	Maga Fiú...
I/8, 5. sor	... fogva az Atyától	... fogva Atyától
I/10, 5. sor	... halála által	... halál által [?]
I/11, 8. sor	... itten van	... itt van
I/19, 8. sor	... nem ...	... ne ...
II/1, 2. sor	... tétettetik	... tétetik
II/5, 6. sor	Napja a ...	Napja ...
II/8, 5. sor	Trombita rettentő ...	'Trombit' rettentő
II/18, 3. sor	Káromlás, szívfájdalom	Káromlás és szívfájdalom
II/20, 4. sor	Hálá-adatlan...	Háladatlan
II/20, 8. sor	S ül...	S ülj ...
II/21, 6. sor	Mind a szépség ...	Mint a szépség ...
II/21, 7. sor	Édességnek ...	Idvességnek ...
II/24, 2. sor	S néki ajánlom ...	És ajánlom ...

Az 1785-ben *Énekek könyvé*ben kiadott szövegnek két korábbi kéziratos változatát ismerjük. Mindkettőben Séllyei Nagy Ignác javításai olvashatók. Az egyik kézirat a kiadásra előkészített változat (Kéziratok, nr. 1537/II), a másik Séllyei Nagy Ignác *A penitenciáról való szükséges tudomány* című kézirata (Kéziratok, nr. 1482/III) elé elhelyezett másolat.³ A kéziratokból és abból a tényből, hogy az 1785-ös kiadás e javításokkal jelentek meg, arra következtettek, hogy az *Énekek könyve* összeállítását jóval megelőzte a fordítás létrejötte.

Változatok az *Énekek könyve* kéziratában (Kéziratok, nr. 1537/II):

Az I/7. strófa 5–8. sorai:

A másoló írása:	Séllyei Nagy Ignác javításaival:	A nyomtatványban:
Ki két természetből álló: Istenit hoz Atyától, Ámbár csak egy Krisztus légyen Emberit az Anyától?	Ki két természetből álló: Mint Isten jön Atyától, Ámbár csak egy Krisztus légyen Mint Ember az Anyától?	Ki két természetből álló: Mint Isten jön Atyától, Ámbár csak egy Krisztus légyen Mint Ember az Anyától.
(p. 10.)		(p. 17.)

³ A kéziratok leírását lásd ezen kötet 88–89. lapjain.

Az I/22. strófában utolsó két sora. A nyomtatványba egy harmadik változat került be, amelyet alább, a másik kéziratban változtatva jegyzett be Séllyei Nagy Ignác.

Vétkezni 's a tévelygőket Keverni sok vétekben? Nem vétkezem, te úgy mondasz: (p. 16.)	Hol magadat és másokat Gyakran ejtesz vétekben. Nem vétkezem, te úgy szólasz: (p. 21.)	Hol vagy magad és másokat Gyakran ejtesz vétekben. Nem vétkezem, te úgy szólasz: (p. 21.)

A II/4. strófa 1–4. sorai:

A véletlen halál tőled Elragadja mindenét: Szomorúságon végződnek Vigasságos napjaid. (p. 19.)	A véletlen halál tőled Elragadja mindened: Szomorúságon végződik Vigasságos életed.	A véletlen halál tőled Elragadja mindened: Szomorúságon végződik Vigasságos életed. (p. 24.)

A II/9. strófa első sora:

Midőn titkon való vétek (p. 21.)	Minden titkon való vétek	Minden titkon való vétek. (p. 25.)

A II/19. strófa 5–6. sora:

A jócselekedetet is, Amelyet megvettetek, (p. 24.)	A jócselekedetet is, Amelyet megvettetek, [!]	A jócselekedetet is, Amelyet megvettetek, (p. 28.)

A másik kéziratban (Kéziratok, nr. 1482/III.)

Az I/22. strófa 3–5. sorai (3–4. sorok javítása két változatban):

Hogyan lehet vigasságod Ily hívságos életben: Vétkezni 's a tévelygőket Keverni sok vétekben?	Hogyan lehet vigasságod Ily hívságos életben: Hogy te ne vétsél, vagy másokat Ne keverjél vétekbe. Hol vagy magad vagy másokkal Keveredel vétekben.

Az 58. strófában ugyanannak a kéznek a javítása:

A véletlen halál tőled Elragadja mindened: Szomorúságon végződnek Vigasságos napjaid.	A véletlen halál tőled Elragadja mindened: Szomorúságon végződik Vigasságos életed.

A tanulmányok korábbi megjelenési helyei

Sélyei Nagy Ignác püspök, a székesfehérvári egyházmegye lelkiületének szervezője

Személyek, intézmények szerepe a hívek lelkiiségének alakításában, szerk. SZELESTEI N. László, Budapest, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport 2019 (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiégtörténeti tanulmányok, 24), 165–172.

Két imakönyvkiadás (1780, 1789)

Sélyei Nagy Ignác két imakönyve (1780, 1789) címmel jelent meg: Magyar Könyvszemle, 2016, 319–336.

Kézírtos énekeskönyv és annak Szent István-éneke

Sajtó alatt. Elhangzott a III. Scriptorium-konferencián, Eger, 2019. május 22–23.

Szent István Koponyaerekyéjének fogadása Székesfehérvárott (1778)

Rövidebb (a magyar és német fogadóéneket közlő) változata:

Insigni die sollempnitatis: Írások Ullmann Péter Ágoston O. Praem. 80. születésnapjára, szerk. BALOGH Péter Piusz, RÉGER Ádám, Gödöllő, Gödöllői Premontrei Apátság, 2020, 255–264.

Magyar nyelvű zsolozsmáskötet

Itt jelenik meg először.

Az Énekek könyve (1785)

Az Énekek könyve és Ányos Pál címmel: Iskolakultúra, 2013/3–4, 42–49. = „Édes érzékenység”, Tanulmányok Ányos Pálról, szerk. Pintér Márta Zsuzsanna, Budapest, Gondolat, 2014, 68–78. = Sz. N. L., *Irodalom és lelkiség*, MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, 2013 (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiégtörténeti tanulmányok, 6), 75–84.

Ányos Pál közismert himnuszok újrafordításáról

Korábbi változata:

„Mestereknek gyengyének”: *Ünnepi kötet Madas Edit betenedik születésnapjára*, szerk. HENDE Fanni, KISDI Klára, KORONDI Ágnes, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, Szent István Társulat, 2020, 481–486.

Paolo Segneri verses katekizmusának fordítása az Énekek könyvében

Itt jelenik meg először.

Névmutató

- Abafi Lajos 65
Adamik Tamás 61
Adrianus → Hadrianus
Ágoston, Szent 109, 112, 115, 118, 120,
123, 126, 168
Aigner Lajos → Abafi Lajos
Albert (Adalbert) püspök 196
Amade Antal 38
Ambrus, Szent 109, 112, 115, 118, 120,
123, 126, 171
András, II., király 96
Andrási Rafael 42
Ányos Pál 5, 12, 18, 24, 27, 28, 32, 60,
62, 64–69, 71–76, 88, 89, 219
Árpád vezér 166
Asztrik, Szent, érsek 197
Atanáz, Szent 54, 110, 113, 115, 118,
124
Babila, Szent, püspök 168
Bády Valér 40
Baglioni, nyomdász 216
Bahleke, Joachim 7
Bajáki Rita, Sz. 30
Balás Ágoston 42
Balassa Bálint, Gróf 30
Balogh Péter Piusz 219
Bárdos Kornél 59, 71
Bartos József 43
Batsányi János 64, 65, 75
Batthyány József 14, 46, 91, 95
Bauer, nyomdász 8, 17, 30, 58
Bellarmino, Roberto 9, 16
Bene Sándor 38
Benedek, Szent 196
Benedek, XIV., pápa 8, 17, 21, 25
Beniczky Péter 23, 24, 26, 27, 29, 30,
138–141, 159, 160
Berecz Ágnes 9
Bertalanffy Pál 39
Berzsenyi Dániel 57
Biró Márton → Padányi Biró Márton
Bitskey István 57, 62, 78
Bogár Judit 33, 36, 37
Bogisich Mihály 42, 43
Bornemisza Péter 78
Borsa Gedeon 38
Borus Judit 39
Bossuet, Jacques-Bénigne 9, 10
Bószner András 44
Bozóki Mihály 37, 41, 42, 64, 73, 104,
105
Canisius, Petrus 9, 16, 32, 33, 35, 77,
79–81, 104
Cartuitius → Hartvik
Cimbal, Johann Ignaz 45
Cornelius, Szent, pápa 99
Csanád Béla 39
Császár Elemér 62, 65–67
Csobánczi József 45
Dante, Alighieri 79
Dávid, király 140, 159, 166, 192, 194
Debora, próféta 167
Denis, Michael 58, 59, 68
Déri Eszter 33
Desmolets, Pierre-Nicolas 9
Domokos Mária 43
Domokos Pál Péter 43
Eliás → Illés
Elizeus próféta 167, 168
Erzsébet, Szent, Zakariás felesége 142
Esterházy Ferenc 46, 48, 90
Esterházy Pál 30
Eszterházy Károly 16, 18

Névmutató

- Eusebius Caesariensis 169
 Faludi Ferenc 15, 38, 39
 Fazekas István 7
 Fejér György 15, 22, 68
 Felbinger, Ignaz 16
 Ferenc, Régis Szent 34
 Filiczky János 59
 Fináczy Ernő 16
 Fischer, Vinzenz 45
 Flórián, Szent 88, 149
 Fontana, Fulvio 78, 205
 Fráter István 30
- Gábor Csilla 57
 Gábor Gyula 38
 Gáborjáni Szabó Botond 57
 Gábrriel, arkangyal 142, 158
 Gálos Rezső 38
 Gellért Jenő 67
 Gellert, Christian Fürchtegott 59
 Geréd Vilmos
 Gergely, Tours-i Szent 169
 Gervasius (Gerváz), Szent 168
 Géza, fejedelem 96, 166, 180, 187, 188, 196
 Giordani, Paolo Bernardo 10, 92
 Gondola, Franz Joseph 39
 Gottlieb, nyomdász 41
 Grotius, Hugo 170
- Györe János 11, 94
 György, Szent 31, 108
- Hadrianus, császár 99
 Hajnal Mátyás 23, 26, 59, 136
 Hargittay Emil 23, 30
 Harmat Artúr 41
 Hartvik, püspök 169
 Havas Ágnes, Cs. 30
 Heltai János 62
 Hende Fanni 12, 32, 219
 Hervay Ferenc 38
 Holl Béla 9, 30, 38, 104
 Hopp Lajos 9
- Horányi Elek 65
 Horváth Konstantin 66
- Illés, Illyés, próféta 167, 168, 170
 Imre Mihály 62, 78
 Imre, Szent, herceg 88, 149
 Innocenti, Innocent 79
 István, Szent, király 5, 11, 13, 19, 31–56, 61, 86, 88–90, 95–103, 107, 148, 154, 172–204, 219
 István, Szent, első vértanú 88, 149, 168, 196
 Izsák, Ábrahám fia
- Jakab, Szent, apostol 149, 169
 Jankovics József 64
 János, Szent, apostol 88, 149
 János, Aranyszájú Szent 138
 János, Nep., Szent 88, 149
 Jansenius, Cornelius 10
 Jenei Ferenc 30
 Jeremiás, próféta 170, 171
 József, II., császár 16
 József, Jákob fia 167
 József, Szent 31, 107, 112, 114, 117, 119, 123, 126, 129, 138, 216
 Julianus, császár 168
 Justinus, vértanú 168
- Kájoni János 42
 Káldi György 53
 Kaliwoda, nyomdász 8, 58
 Kallós Zoltán 43
 Károly János 16
 Kauffmann, nyomdász 8
 Kazinczy Ferenc 57, 65, 68
 Kecskeméti Gábor 62
 Kereskényi Ádám 34, 80
 Kerny Terézia 33, 46
 Kis János 57, 65, 68
 Kisdí Klára 12, 32, 219
 Klaniczay Tibor 30
 Klimó György 8
 Knapp Éva 17, 20, 38, 44

Névmutató

- Kohlbrenner, Franz 59
 Koller Ignác 7, 17, 58
 Kollonich Lipót 80
 Konrád, császár 171
 Korondi Ágnes 12, 32, 219
 Kovács Andrea 33, 50
 Kovács József 30
 Kozma Xavér Ferenc 39
 Kölcsey Ferenc 61
 Kralovánszky Alán 7, 16, 59
 Kreskay Imre 65
 Kupa (Koppány), herceg 197
 Kúthy István 45, 47

 Lama, Bernardus 58
 Lamindus, Britanius → Muratori
 Landerer, nyomdász 7, 12, 15, 22, 23,
 30, 31, 39, 45, 57, 58, 61, 68, 104,
 147, 156, 163, 205
 Landerer Katalin 22, 48, 49, 132, 182,
 191, 193, 195
 Lang, Adam Augustin 12, 22, 144
 László, Szent, király 31, 63, 88, 99, 108,
 148, 169, 174, 177, 178
 Librandi, Rita 78, 79
 Listius László 30
 Lőrinc (Boldog) 65
 Lukács, Szent 51–53, 56

 M., T. 22
 Maczák Ibolya 37
 Madách Gáspár 30
 Madarász Flóris 66
 Madas Edit 12, 32, 219
 Mani(chaeus) 167
 Marcion, keresztény gnosztikus tudós
 167
 Mária Terézia, királynő 16, 17, 32, 41,
 45, 46, 58–60, 92, 98, 167, 177,
 184, 204
 Mária, Boldogságos Szűz 20, 23, 24, 26–
 31, 33–38, 40–42, 50, 56, 78, 80,
 82, 86, 88, 91, 97, 106, 107, 110,
 112–115, 117–121, 123–127, 129,
 137–139, 142, 145, 148, 149, 154,
 157, 158, 160, 161, 174, 176, 187,
 188, 191, 193, 198, 200, 201, 216
 Martialis, Marcus Valerius 168
 Márton, Szent 31, 39, 88, 108, 149, 169
 Mathild, grófné 170
 Medgyesy S. Norbert 33, 35, 47, 50
 Migazzi Kristóf 8, 9, 16
 Mikes Kelemen 9
 Miller Jakab 61
 Miskolczi Csulyak István 30
 Mocsy Elek 33, 35, 36
 Molnár Nep. János 38
 Monok István 9
 Mózes (Mojzes), próféta 183
 Mózessy Gergely 7, 31, 48
 Munier, Chrysostomus 60, 94
 Muratori, Lodovico Antonio 8, 10, 15, 17,
 19–21, 24, 25, 29, 30, 58, 71, 156

 Náray György 32, 78, 104, 10–108
 Natalis → Noël
 Németh László 7, 10, 14, 16, 59
 Noël, Alexander 9, 10

 Nyéki Vörös Mátyás 23, 24, 26, 27, 30,
 59, 137–140, 161, 161
 Nyírák Sándor 16

 Oláh Szabolcs 78

 Padányi Biró Márton 7, 17, 20, 23, 24, 26,
 29, 30, 32, 104, 106–108, 141, 157
 Pál, Szent, apostol 73, 88, 99, 148, 165, 168
 Pálóczi Horváth Ádám 65
 Panelli, nyomdász 79
 Papp Ágnes 72
 Parhamer, Ignaz 16, 80
 Patzkó, nyomdász 14, 39
 Pauer János 15, 16, 46, 47
 Pázmány Péter 23, 24, 28–30, 37, 136,
 141, 154, 159, 160
 Pécseli Király Imre 30

Névmutató

- Perényi Imre 46
Péter, Szent, apostol 31, 73, 88, 93, 99,
107, 148, 168
Pintér Márta Zsuzsanna 39, 219
Piusz, V., pápa 9
Piusz, VI., pápa 22, 61, 91, 135, 144, 155
Poletti, nyomdász 78, 205
Polycarp, Szent 169
Pouget, François-Aimé 8–11
Pray György 38
Prifach József 50
Protasius, Szent 168

Radics Péter 47
Rájniz József 39
Refrigerius 169
Régis Szent Ferenc → Ferenc
Rendek József 49, 201
Rimay János 23, 26, 59, 140
Royer, nyomdász 7, 13, 20, 30, 59, 68,
130, 135

Salamon, Izrael királya 166, 181
Salamon, magyar király 169
Sámson, Izrael bírása 94, 170, 210
Schiller Erzsébet 64
Schröck, Johannes Matthias 95
Sebestyén, Szent 73, 88, 149
Segneri, Paolo 5, 12, 77–84, 147, 162,
205–219
Siess, nyomdász 34
Sík Sándor 41
Siptár Dániel 46, 47
Smohay András 33, 46, 51
Stempely Irén 7
Stoll Béla 30
Streibig, nyomdász 30, 34, 61, 79, 81
Strommer Benedek 11, 94
Sulpicius Severus 169
Sulzer, nyomdász 30
Sulyok János 22
Szabó István 38

Szárász Orsolya 78–80
Szarka Géza 47
Szelepcsényi György 66
Szelestei N. László 8, 12, 13, 18, 24, 32,
40, 57, 58, 62, 71, 74, 79, 219
Szentiványi Dezső 77
Szentmártoni Szabó Géza 38
Szentmihályi Mihály 18, 33, 35, 41, 42,
63, 64, 72, 73, 104, 106
Szerdahelyi József 38
Sziber Nándor 40
Szilárdfy Zoltán 17, 39
Szili Ernő 64
Szvorenyi József 65, 67

Tamás, Aquinói Szent 23, 26, 144
Tánczos Vilmos 43
Tárkányi B. József 41
Tasi Réka 62
Theodor de Mopsuestia 168
Timár Kálmán 60, 66
Toldy Ferenc 65, 67, 68
Tóth Orsolya 40
Trattner, nyomdász 38, 44, 59, 176, 180

Ullmann Péter Ágoston 219

Varga Imre 30, 39
Vendel, Szent
Verseghy Ferenc 60, 65, 66
Vespasianus, császár 99
Vigilantius, presbiter 170
Virág Benedek 65
Volly István 77

Watzatka Ágnes 32, 41, 60
Wéber Simon Péter 61
Widmannstadt, nyomdász 68

Zvara Edina 9

Zsaskovszky Endre 41
Zsaskovszky Ferenc 41